

วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ เป็นวารสารฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความปริทัศน์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตีพิมพ์บทความดังกล่าวในสาขาศึกษาศาสตร์ บริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ นิเทศศาสตร์ ส่งเสริมการเกษตร ศิลปะ วัฒนธรรม และสาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมให้เกิดแนวความคิด ทฤษฎี การพัฒนานวัตกรรมขึ้นและเป็นเวทีนำเสนอผลงานวิชาการของบุคลากรในมหาวิทยาลัยและบุคคลทั่วไป โดยมีกำหนดออกราย 4 เดือน

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ธรรมรักษ์ ละอองนวล	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.มาลี ไชยเสนา	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.สมาน อัครภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
รองศาสตราจารย์ ดร.จำลอง วงษ์ประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยกันัญญา โชติวนิช	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.อรทัย เลียงจินดาถาวร	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.สงครามชัย ลีทองดีสกุล	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคทั้ง	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญทวรรณ วิงวอน	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดม ทิพราช	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุตาพร ตั้งควนิช	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ชาญชัย สุกใส
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชนันรัตน์ รูปใหญ่
ฝ่ายจัดการ	นางสาวปณิดา ธรรมวงศ์
สำนักงาน	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
กำหนดเผยแพร่	ปีละ 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม และ ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม
พิมพ์ที่	หจก.วิทยาการพิมพ์ 336-338 ถนนผาแดง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โทร. 045-240692 โทรสาร. 045-265756

บทความทุกเรื่องได้รับการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกอย่างน้อย 3 คน ความคิดเห็นในวารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เป็นความคิดเห็นของผู้เขียนมิใช่ความคิดเห็นของผู้จัดทำ จึงมิใช่ความรับผิดชอบของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และบทความในวารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี สงวนสิทธิ์ตามกฎหมายไทย การจะนำไปเผยแพร่ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากกองบรรณาธิการ

Graduate School Journal, Pitchayat, Ubon Ratchathani Rajabhat University

Graduate School Journal, Pitchayat, a Journal of Humanities and Social Sciences, publishes research articles, academic articles, and review articles. Its objectives are to publish articles in the fields of education, business administration, economics, political science, public administration, law, communication, agricultural extension, arts, cultures, and related fields in order to promote the concepts, theories, and innovation development and to be a platform to present academic works of the faculty members in the university and other people in general. It is issued every four months.

Consultants

Assoc. Prof. Thamarak Laongnual	Ubon Ratchathani Rajabhat University President
Assoc. Prof. Dr. Mali Chaisena	Vice President for Academic Affairs

Editorial Board

Adjunct Professor Dr. Saman Asawapoom	Sisaket Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Jumlong Vongprasert	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Piyakanit Chotivanich	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Orathai Liengjindathaworn	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Songkramchai Leethongdee	Maha Sarakham University
Assoc. Prof. Dr. Songsak Phusee-orn	Maha Sarakham University
Assoc. Prof. Dr. Jinawatar Pakotung	Sisaket Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Boonthawan Wingwon	Lampang Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Udom Tipparach	Ubon Ratchathani University
Asst. Prof. Dr. Sudaporn Tangkawanit	Ubon Ratchathani Rajabhat University

Editor	Assoc. Prof. Chanchai Suksai
Associate Editor	Asst. Prof. Chananrath Roobyai
Operating Team	Miss Panida Thammawong
Editorial Office	Graduate School, Ubon Ratchathani Rajabhat University
Publication Frequency	3 issues per year 1 st Issue: January-April, 2 nd Issue: May-August, and 3 rd Issue: September-December
Place of Publication	Wittaya Printing 1973 Limited Partnership, 336-338 Phadaeng Road, Mueang District, Ubon Ratchathani Province, 34000; Tel: 0-4524-0692, Fax: 0-4526-5756

Every article is peer reviewed for academic correctness by at least three external qualified experts. The opinions in the Graduate School Journal, Pitchayat, Ubon Ratchathani Rajabhat University, belong to the authors, but they do not belong to the publisher. Thus, the Graduate School of Ubon Ratchathani Rajabhat University will not be held responsible for all of those opinions. The articles in this journal are protected by the copyright of Thailand. No part of each issue may be reproduced for dissemination without written permission from the publisher.

สารบัญ

เรื่อง

หน้า

ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 1
School Administration Skills in the 21st Century of the Qualitative School
Administrators under Udon Thani Primary Educational Service Area Office 4

สุมาภรณ์ ศรีโพธิ์ทอง

Sumaporn Sripothong

การพัฒนาผลการเรียนรู้ วิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและ
การเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง 11
Development of Learning Outcomes of Cost Accounting 1 by Using Project-Based
and Collaborative Learning Management for the High Vocational Certificate
Students

กมลชนก ธรรมสาน วังศรี แสงบุญเรือง และพิจิตรา ธงพานิช

**Kamonchanok Tummasan, Watcharee Sangboonraung, and Phichitra
Thongpanit**

ภูมิปัญญาศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้ 23
Art Wisdom on the Southern Nora Costumes

บุปผชาติ อูปถัมภ์นารากร

Bubpachart Aupatumnarakorn

การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล 37
วิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
Development of Analytical Thinking Skills by Using Learning Activities
Based on the HALO Model on Science for the Second Grade Students

ลัดดาวัลย์ บัวขาว ภควัฒน์ วงศ์วรรณวัฒนา และปริญญ์ ปรีพุต

Laddawan Buakaw, Pakawat Wongwanwattana, and Pariya Pariput

รูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัย 49
An Effective Crisis Management Model for the Early Childhood Private Schools

ประติมา นพคุณ วัฒนศักดิ์ กานต์ เนตรกลาง และสฎายุ ธีระวณิชตระกูล

Pratima Noppakhun Watanasak, Kant Netklang, and Sadayu Teeravavitrakul

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 61

Roles of the School Administrators in Conserving Thai Cultures in the Schools under Sisaket Primary Educational Service Area Office 3

กชพร แก้วกัน สุรศักดิ์ ศรีกระจำง และประกาศิต อานุภาพแสนยากร

Kotchaphon Kaewkan, Surasak Srikrachang, and Prakachit Anupapsanyakorn

นวัตกรรมการพัฒนาระบบและกลไกการจัดการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากบนฐานทุนทางสังคม สู่การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จ และยั่งยืน กรณีศึกษาบ้านไทรงาม ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ 77

Innovation for Developing the Management Systems and Mechanism to Strengthen the Communities in Developing Grassroots Economy Based on Social Capital to Solve Poverty Problems Comprehensively and Sustainably: A Case Study of Ban Sai Ngam, Na Siao Subdistrict, Mueang District, Chaiyaphum Province

เกศสุดา โภคานิตย์ กีฬา หนูยศ และปานิสรา หาดขุนทด

Katesuda Phokanit, Keela Nooyot, and Panisara Hadkhuntod

การศึกษาภูมิปัญญาผ้าแสบ กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อพัฒนารูปแบบ เครื่องประดับในเชิงพาณิชย์ 93

A Study of Pha Saew Wisdom of the Local Cloth Group in Ban Nong Muang, Sisaket Province to Develop Commercial Decoration Patterns

กมลวรรณ พงษ์กุล และธีรพงศ์ สงฆ์

Kamonwan Pongkul, and Teerapong Songpuh

คุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี 105

Quality of Working Lives Affecting the Organizational Engagement of the Employees of the Local Administrative Organization in Det-Udom District, Ubon Ratchathani Province

ชญาภา วัชรรัตนศิริกุล ศุภกัญญา เกษมสุข และประนอม คำผา

Chayapa Wangrattanasirikul, Supakanya Kasamsuk, and Pranom Khampha

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม 121
ระหว่างไทยและญี่ปุ่น

Development of Scenario-Based Learning Activities to Enhance Cross Cultural Competencies between Thailand and Japan

ธนศิษฐ์ เกษมสุข พงศธร มหาวิจิตร และยุพกา ฟูกุชิม่า

Tanasit Kaseamsuk, Pongsatorn Mahavijit, and Yupaka Fukushima

ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดใหญ่พิเศษ 137
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี

Satisfaction of the Students towards the Building Management of the Extra-Large Secondary Schools under the Secondary Educational Service Area office Kanchanaburi

อารักษ์ ทันใจชน และนิวัตต์ น้อยมณี

Arrak thanchaichon, and Niwat Noymanee

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 149
ในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย

Factors Affecting the Efficiency of the Fire Fighting and Protection of the Local Administrative Organizations in Nong Khai Province

พิชัย โคตะเสนา, และธนวิทย์ บุตรอุดม

Pichai Khotasena, and Thanawit Butrudom

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู 159
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

Relationship Between Super Leadership and Working Motivation of the Teachers under the Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office

เนติมา จีวประดิษฐกุล และสุภาวดี ลาภเจริญ

Netima Chiwpraditkun, and Supavadee Lapcharoen

ภาพลักษณ์ขององค์กรและคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการ 173
สายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ

Organizational Images and Service Quality Affecting the Loyalty of the Customers Using the Services of the Low-Cost Airlines in the Northern Region

อัยการ บัวเทศ ลัสดา ยาวิละ และรัตนา สิทธิอ่วม

Aiyakarn Buated, Lasda Yawila, and Rattana Sittioum

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ เรื่องทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อ บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ สำหรับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตศรีสะเกษ 187

Development of a Learning Application on Sepak Takraw Skills and Instruction on the Android Operating System for the Undergraduate Students in Faculty of Education, Thailand National Sports University, Sisaket Campus

วีระพงษ์ แตนดี

Veerapong Dandee

การพัฒนาระบบควบคุมโรงเรือนใบบวบกักตุนน้ำโดยใช้เทคโนโลยี IoT และการจำแนกใบบวบก โดยการเรียนรู้เชิงลึก 199

Development of the Automatic Control Systems for the Centella Asiatica (L.) Urb. Greenhouse by Using Internet of Things (IoT) and the Classification of Centella Asiatica (L.) Urb. by Using Deep Learning

สิทธิพงศ์ พรอุดมทรัพย์ สิทธิพร พรอุดมทรัพย์ รณกร รัตนธรรมมา

และเติมยศ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา

Sittiphong Pornudomthap, Sittiporn Pornudomthap, Ronnagorn Rattanatamma, and Tomeyot Sanevong Na Ayutaya

จริยธรรมในการตีพิมพ์บทความ 213

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ 214

ขั้นตอนการตีพิมพ์ในวารสาร 220

แบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อลงตีพิมพ์ 221

ใบสมัครเป็นสมาชิกวารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความวิจัย

ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

School Administration Skills in the 21st Century of the Qualitative School
Administrators under Udon Thani Primary Educational Service Area Office 4

สุมาภรณ์ ศรีโพธิ์ทอง
Sumaporn Sripothong

สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี
Educational Administration Program, Ratchathani University
E-mail: sumapornfon@gmail.com

Received: October 28, 2023; Revised December 14, 2023; Accepted: December 22, 2023

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 2) ศึกษาแนวทางพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครู จำนวน 138 คน จากสถานศึกษา 15 แห่ง กำหนดขนาดของตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน สุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ 2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีค่าความเที่ยงตรง (IOC) ระหว่าง .67-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหาผลการวิจัยพบว่า

1. ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือทักษะด้านสื่อสาร ($\bar{x} = 4.37$) รองลงมาคือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{x} = 4.31$) และทักษะด้านเทคนิค ($\bar{x} = 4.30$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ทักษะด้านความคิดรวบยอด ($\bar{x} = 4.29$) ตามลำดับ

2. แนวทางพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพ มีดังนี้

2.1 ด้านความคิดรวบยอด ผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่ติดตามข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจากแหล่งข่าวที่หลากหลายรวมไปถึงต้องมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการรับข่าวสาร

2.2 ด้านเทคนิค ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสำรวจสภาพปัญหาในสถานศึกษาเพื่อนำมากำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงานในสถานศึกษาและมีกระบวนการวางแผนงานมีปฏิทินการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีการนิเทศติดตามผลการดำเนินงานต่าง ๆ ในสถานศึกษามีการสะท้อนผลเพื่อพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ

2.3 ด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารควรมีกิจกรรมหรือโครงการที่มีกระบวนการให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ทำงานเป็นทีม มีการเสนอความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในทีม

2.4 ด้านสื่อสาร ผู้บริหารสถานศึกษาต้องรับฟังความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาตนเอง รวมไปถึงนักเรียนและชุมชน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: โรงเรียนคุณภาพ ทักษะการบริหาร การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

Abstract

The objectives of this research were 1) to study school administration skills in the 21st century of the qualitative school administrators under Udon Thani Primary Educational Service Area Office 4 and 2) to study guidelines for developing school administration skills in the 21st century of the qualitative school administrators under Udon Thani Primary Educational Service Area Office 4. The samples were 138 participants: administrators and teachers from 15 schools. The sample size was determined by using Krejcie and Morgan's Table. The samples were randomized by stratified sampling. The research instruments were 1) a five rating scale questionnaire and 2) a semi-structured interview form with the Index of Item Objective Congruence (IOC) between .67-1.00 and the reliability of .94. The statistics used were frequency, mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings were as follows.

1. The school administration skills in the 21st century of the qualitative school administrators were at a high level. When each skill was investigated, the skill with the highest mean score was the communication ($\bar{x} = 4.37$), followed by the human relation ($\bar{x} = 4.31$) and the techniques ($\bar{x} = 4.30$) respectively. The skill with the lowest mean score was the conceptual skill ($\bar{x} = 4.29$).

2. The guidelines for developing the school administration skills in the 21st century of the qualitative school administrators were described as follows.

2.1 In the conceptual skill, the administrators had to follow news and information related to education from various resources and they needed to have the critical thinking skill to receive the news and information.

2.2 In the techniques, the school administrators should survey the problem conditions in the schools to bring the survey results to determine the strategies used in operating the schools and have the processes for planning, the calendars for operating clearly, the supervision for following the operation results in the schools, and the reflection for developing the projects or other activities.

2.3 In the human relation, the school administrators should have activities or projects with the processes to enable the teachers and academic staff to work as teamwork, propose the opinions, and listen to the opinions of the team members.

2.4 In the communication, the school administrators should listen to the opinions of the teachers and the academic staff in their schools including listening to the opinions of the students and the residents in the communities and exchange the opinions of the suggestions in working.

Keywords: Qualitative Schools, Administration Skills, Schools in the 21st Century

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ความมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

ผู้บริหารสถานศึกษานับว่าเป็นหัวใจสำคัญขององค์กรทางการศึกษาที่จะบริหารงานต่าง ๆ ให้เป็นไปด้วยความราบรื่น เพื่อให้การปฏิบัติงานดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องก้าวตามให้ทันกับสิ่งใหม่ เปิดใจและรับฟังความคิดเห็นของบุคคลในยุคใหม่ซึ่งถือเป็นวิวัฒนาการทางความคิด ซึ่งเป็นยุคของความเท่าเทียมกันในทุกมิติ ทักษะที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้นำในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการสร้างทีมงาน (Team Building) ทักษะการจัดการความขัดแย้ง (Conflict Management) การสื่อสารเพื่อให้นั่นใจ ได้ว่าสภาพบรรยากาศการเรียนรู้เป็นสากล (Universal Learning Environments) ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาเพียงลำพังไม่สามารถทำให้บรรลุผลในการกิจที่มากมายนี้ได้ จึงต้องอาศัยการทำงานเป็นทีม การสื่อสาร ดังนั้นทักษะการสร้างทีมจึงเป็นทักษะที่สำคัญทักษะหนึ่ง เมื่อมีการทำงานเป็นทีมขึ้น ย่อมต้องมีความขัดแย้งเกิดขึ้น ผู้บริหารจะต้องอาศัยทักษะด้านการจัดการความขัดแย้ง และการสื่อสารเพื่อลดหรือขจัดความขัดแย้งนั้น ทักษะ 3 อย่างที่ผู้บริหารทุกคนจะต้องมีประกอบด้วย 1) ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skills) หมายถึง ความสามารถในการใช้เครื่องมือ ระเบียบวิธีปฏิบัติงานหรือเทคนิคต่าง ๆ 2) ทักษะด้านมนุษย์ (Human Skills) หมายถึง ความสามารถในการทำงานร่วมกัน เข้าใจและสนใจบุคคลอื่น 3) ทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual skills) หมายถึง ความสามารถทางด้านสมอง การประสานงาน และการทำให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งหมดขององค์กร ทักษะทางด้านความคิดเป็นความสามารถของผู้บริหารในการมององค์กรโดยส่วนรวม และมีความเข้าใจว่าส่วนต่าง ๆ มีความเกี่ยวข้องระหว่างกันอย่างไร เพื่อให้การบริหารงานเป็นผลดีขององค์กร (วิโรจน์ สารรัตน์, 2556)

โครงการโรงเรียนคุณภาพ เป็นโครงการที่จะสร้างคุณภาพด้านการศึกษาให้กับประเทศโดยมีเป้าหมายขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนในท้องถิ่นระดับตำบลให้เป็นโรงเรียนคุณภาพ มุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม งานอาชีพ และสุขอนามัย ตลอดจนเป็นศูนย์รวมบริการการศึกษาแก่นักเรียนและชุมชน ที่จะช่วยเพิ่มโอกาสการเข้าถึงการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาแก่นักเรียนในท้องถิ่นชนบท และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเอกชน บ้าน วัด รัฐ และโรงเรียน โดยหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกโรงเรียนคุณภาพนั้น ประกอบไปด้วย เป็นโรงเรียนที่มีพื้นที่เพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมต่าง ๆ สามารถรองรับการเพิ่มจำนวนนักเรียนในอนาคตได้ เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน การคมนาคม และการสื่อสารสะดวก และเป็นโรงเรียนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ยินดีให้ความร่วมมือและการสนับสนุน การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการบริหารจัดการโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2562) โรงเรียนคุณภาพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 นั้น เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชน บริเวณชุมชนรอบโรงเรียนในแต่ละโรงเรียนมีความคล้ายคลึงกัน รวมทั้งความต้องการในการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน แต่ในการจัดการเรียนการสอนนั้นยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองและชุมชนได้อย่างเต็มที่ อันเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษายังขาดทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการสื่อสาร (Communication skill) ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล (Technological and digital literacy skills) ซึ่งเห็นได้จากในช่วงที่ผ่านมาการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ส่งผลกระทบไปทั่วโลก การบริหารงานในสถานศึกษา ในช่วงแรกของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 มีความตระหนักถึงสถานการณ์ดังกล่าว

และคำนึงถึงความปลอดภัยและสุขภาพของนักเรียน นักศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษา จึงสั่งหยุดการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ต้องทำงานแบบ Work from home ส่งผลให้ช่วงแรกเกิดปัญหาในการติดต่อประสานงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องของการสื่อสารเข้าใจไม่ตรงกัน หรือเพื่อนร่วมงานไม่ตอบกลับข้อความก็ตาม ซึ่งปัญหาดังกล่าวทำให้การทำงานล่าช้าลง ส่งผลให้ประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษาลดลง เพื่อแก้ปัญหาการบริหารสถานศึกษาที่เกิดขึ้นในช่วงแรกของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ได้จัดอบรมหลักสูตรทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 เพื่อนำทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มาบริหารงานในโรงเรียนคุณภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4, 2564) จากความสำคัญและปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงศึกษาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้มีศักยภาพสำคัญในศตวรรษที่ 21 และเป็นแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของโรงเรียนคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4
2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ คือ โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 จำนวน 15 แห่ง
2. ตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4
 - 2.1 ประชากรผู้ให้ข้อมูล (Unit of Analysis Population) ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 15 คน ครูผู้สอนจำนวน 187 คน ในโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4
 - 2.2 ตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล (Unit of Analysis Sample) ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 15 คน เลือกแบบเฉพาะเจาะจง ครูผู้สอนจำนวน 123 คน โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยการกำหนดขนาดตัวอย่างตามตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้
 - ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพ

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

2. แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้มาจากผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ด้านที่มีคะแนนต่ำที่สุด มาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 มีขั้นตอนดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

1.2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) มี 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert)

1.3 สร้างแบบสอบถามกำหนดประเด็นของคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามปฏิบัติการของตัวแปรในการวิจัย

1.4 นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข

1.5 นำแบบสอบถามที่แก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์แล้ว นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item- Objective Congruence: IOC) กำหนดค่า IOC ได้ดัชนีความสอดคล้องระหว่าง .67-1.00

1.6 นำเสนอแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของคอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94

2. แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ซึ่งสร้างมาจากผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ด้านที่มีคะแนนต่ำที่สุดมาสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตัวเองโดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลด้วยตัวเอง จำนวน 138 คน โดยชี้แจงวัตถุประสงค์และอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเก็บแบบสอบถามกลับคืนด้วยตัวเอง จากนั้นผู้วิจัยนำผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มาออกแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านเพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากผลการวิเคราะห์ ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 พบว่า มีประเด็นที่มีความต้องการพัฒนามากที่สุดจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางพัฒนาไว้ดังนี้

1. ทักษะด้านความคิดรวบยอด ประเด็นความต้องการพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการรับรู้และเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการรับรู้ และเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ผู้วิจัยสรุปได้ว่าผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่ติดตามข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการการศึกษา จากแหล่งข่าวที่หลากหลายรวมถึงต้องมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการรับข่าวสาร รวมไปถึงการตอบสนองต่อนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการสามารถปรับตัว และรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งรวมไปถึงการยอมรับนวัตกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้สถานศึกษาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และสามารถเอานวัตกรรมมาพัฒนาระบบการบริหารจัดการในสถานศึกษาได้ด้วย

2. ทักษะด้านเทคนิค ประเด็นความต้องการพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผน ในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ

ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผน ในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสำรวจสภาพปัญหาในสถานศึกษาเพื่อนำมากำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงานในสถานศึกษา และมีการระดมการวางแผนงานมีปฏิทินการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีการนิเทศติดตามผลการดำเนินงานต่าง ๆ ในสถานศึกษามีการสะท้อนผลเพื่อพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงมีการศึกษาดูงานจากสถานศึกษาอื่นที่มีระบบการจัดการสถานศึกษาที่ดีเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวางแผนการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ

3. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ประเด็นความต้องการพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นให้ครู และบุคลากรทางการศึกษา เข้าใจความคิดของกันและกัน

บริหารสถานศึกษากระตุ้นให้ครู และบุคลากรทางการศึกษา เข้าใจความคิดของกันและกัน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผู้บริหารควร มีกิจกรรมหรือโครงการที่มีกระบวนการให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ทำงานเป็นทีม มีการเสนอความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในทีม โดยเป็นกิจกรรมที่เน้นความร่วมมือทำงานเป็นทีม มาปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้ทุกคนเข้าใจตรงกัน และทำให้งานเกิดประสิทธิภาพ

4. ทักษะด้านสื่อสาร ประเด็นความต้องการพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ในการปฏิบัติงาน

ผู้บริหารสถานศึกษามีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ในการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องรับฟังความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาตนเอง รวมไปถึงนักเรียนและชุมชน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน คำนึงถึงหลักวิชาการและประโยชน์สูงสุดของนักเรียนในการประกอบการตัดสินใจในการดำเนินการโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษา

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ศึกษาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

1. ผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 ครูผู้สอน จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 92.32

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 7.68

ซึ่งส่วนมากเป็นผู้ที่มีประสพการณ์ในการทำงาน ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 54.35 รองลงมาเป็นผู้มีประสพการณ์ในการทำงาน 10-20 ปี จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 26.09 และมีประสพการณ์ในการทำงานมากกว่า 20 ปี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 19.56

2. ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.32$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ทักษะด้านสื่อสาร ($\bar{x} = 4.37$) รองลงมาคือ ทักษะด้านมนุษย

สัมพันธ์ ($\bar{x} = 4.31$) และทักษะด้านเทคนิค ($\bar{x} = 4.30$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ทักษะด้านความคิดรวบยอด ($\bar{x} = 4.29$) ตามลำดับ

3. ประเด็นความต้องการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพเมื่อจำแนกประเด็นที่ต้องการพัฒนาที่สุตรรายด้าน พบว่า ทักษะด้านความคิดรวบยอด ประเด็นที่ต้องการพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการรับรู้ และเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ทักษะด้านเทคนิค ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผน ในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ประเด็นที่ต้องการพัฒนาคือ บริหารสถานศึกษากระตุ้นให้ครู และบุคลากรทางการศึกษา เข้าใจความคิดของกันและกัน ทักษะด้านสื่อสาร ประเด็นที่ต้องการพัฒนาคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

ผลการวิเคราะห์แนวทางพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรธานี เขต 4 ทั้ง 4 ด้าน สรุปแนวทางพัฒนาได้ดังนี้

1. ทักษะด้านความคิดรวบยอด คือ ผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่ติดตามข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจากแหล่งข่าวที่หลากหลายรวมถึงต้องมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการรับข่าวสาร รวมไปถึงการตอบสนองต่อนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการสามารถปรับตัวและรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งรวมไปถึงการยอมรับนวัตกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้สถานศึกษาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และสามารถเอานวัตกรรมมาพัฒนาระบบการบริหารจัดการในสถานศึกษาได้ด้วย

2. ทักษะด้านเทคนิค คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผน ในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสำรวจสภาพปัญหาในสถานศึกษาเพื่อนำมากำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงานในสถานศึกษาและมีกระบวนการวางแผนงานมีปฏิทินการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีการนิเทศติดตามผลการดำเนินงานต่าง ๆ ในสถานศึกษามีการสะท้อนผลเพื่อพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงมีการศึกษาดูงานจากสถานศึกษาอื่นที่มีระบบการจัดการสถานศึกษาที่ดีเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวางแผนการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ

3. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ คือ บริหารสถานศึกษากระตุ้นให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา เข้าใจความคิดของกันและกัน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผู้บริหารควรมีกิจกรรมหรือโครงการที่มีกระบวนการให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ทำงานเป็นทีม มีการเสนอความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในทีม โดยเป็นกิจกรรมที่เน้นความร่วมมือทำงานเป็นทีม มาปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้ทุกคนเข้าใจตรงกัน และทำให้งานเกิดประสิทธิภาพ

4. ทักษะด้านสื่อสาร คือ บริหารสถานศึกษามีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องรับฟังความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาตนเอง รวมไปถึงนักเรียนและชุมชน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน คำนึงถึงหลักวิชาการและประโยชน์สูงสุดของนักเรียนในการประกอบการตัดสินใจในการดำเนินการโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

1. ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ทักษะด้านสื่อสาร รองลงมาคือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านเทคนิค และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ทักษะด้านความคิดรวบยอด ตามลำดับ

1.1 ทักษะด้านความคิดรวบยอด ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการคิด เพื่อให้เข้าใจในภาพรวมของการปฏิบัติงาน รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าใจภาพรวมของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการตัดสินใจที่สนองต่อเป้าหมาย พันธกิจ ให้ประสบผลสำเร็จสูงสุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถ ในการรับรู้ และเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับชัยยนต์ เพาพาน (2560) ที่กล่าวว่า ทักษะด้านความคิดรวบยอดของผู้บริหารสถานศึกษา คือความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการเข้าใจระบบโครงสร้างของงานโครงสร้างตำแหน่งนโยบายการจัดการศึกษาและระบบการบริหารงานของสถานศึกษา เพื่อบริหารงานการศึกษาของสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ทักษะด้านเทคนิค ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ประสบการณ์จากการเรียนรู้ ในการดำเนินงาน รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความเชี่ยวชาญ ในการสื่อสารให้บุคลากรปฏิบัติตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผู้บริหารสถานศึกษาสามารถอธิบายงานที่มีความซับซ้อนให้บุคลากรเข้าใจไปในแนวทางเดียวกันได้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผน ในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับพิมลพรรณ เพชรสมบัติ (2560) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความสามารถ เกี่ยวกับวิธีการกระบวนการดำเนินงานและเทคนิคต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมรวมถึงความสามารถในการใช้เครื่องมือ

1.3 ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล (ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา) รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย และพันธกิจของสถานศึกษาได้ และผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์อันดีกับผู้ปกครองและชุมชน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา เข้าใจความคิดของกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับชัยยนต์ เพาพาน (2560) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย โดยใช้กระบวนการกลุ่มการเสริมสร้างความร่วมมือซึ่งกันและกันตลอดจนการประสานงานและการให้คำแนะนำแก่ผู้ร่วมงานได้

1.4 ทักษะด้านสื่อสาร ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีวิธีการสื่อสารที่ทำให้บุคลากรเกิดการรับรู้ร่วมกัน และมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อกันทำให้เกิดความร่วมมือ รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถประชาสัมพันธ์ผลงานไปสู่ชุมชนด้วยวิธีการที่หลากหลาย และผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำการประชุม นำเสนอในที่สาธารณะได้อย่างมีอาชีพ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับสัตตบุษย์ โพธิ์ฤทธิ์ (2564) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการตีความวิเคราะห์ แยกแยะเนื้อหาสาระรวมถึงกระบวนการการส่งข่าวสาร ข้อเท็จจริง สัญลักษณ์ ความคิดความเห็นและประสบการณ์แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันจากบุคคลคนหนึ่งถ่ายทอดสารไปยังอีกบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นข้อมูลถ่ายทอดผ่านการสื่อสารทางการพูด การเขียนที่มีประสิทธิภาพและผ่านทางมัลติมีเดีย โดยใช้เทคนิควิธีการผ่านสื่อเทคโนโลยีอุปกรณ์ต่าง ๆ

2. แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 4

2.1 ด้านความคิดรวบยอด ผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่ติดตามข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องของการการศึกษาจากแหล่งข่าวที่หลากหลายรวมถึงต้องมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการรับข่าวสาร รวมไปถึงการตอบสนองต่อนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการสามารถปรับตัว และรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งรวมถึงการยอมรับนวัตกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้สถานศึกษาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และสามารถเอานวัตกรรมมาพัฒนาระบบการบริหารจัดการในสถานศึกษาได้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับปัทมา ประทุมสุวรรณ (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่องทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า สามารถมองเห็นภาพรวมของสถานศึกษา

มองเห็นความสัมพันธ์ของงานส่วนต่าง ๆ ในสถานศึกษา และเข้าใจการเปลี่ยนแปลง รวมถึงสามารถคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่จะส่งผลกระทบต่อสถานศึกษาได้จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ด้านเทคนิค ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผน ในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสำรวจสภาพปัญหาในสถานศึกษาเพื่อนำมากำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงาน ในสถานศึกษาและมีกระบวนการวางแผนงานมีปฏิทินการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีการนิเทศติดตามผลการดำเนินงานต่าง ๆ ในสถานศึกษามีการสะท้อนผลเพื่อพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงมีการศึกษาดูงานจากสถานศึกษาอื่นที่มีระบบการจัดการสถานศึกษาที่ดีเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวางแผนการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับปัทมา ประทุมสุวรรณ (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่องทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลกระทบต่อ ประสิทธิภาพโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า ทักษะด้านเทคนิค ต้องมี กระบวนการขั้นตอน วิธีการ วิธีเทคนิคเฉพาะอย่าง การใช้เครื่องมือต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงาน โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์ การฝึกปฏิบัติ มีการสะท้อนผลเพื่อพัฒนาโครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์

2.3 ด้านมนุษยสัมพันธ์ บริหารสถานศึกษากระตุ้นให้ครู และบุคลากรทางการศึกษา เข้าใจความคิดของกันและกัน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผู้บริหารควรมีกิจกรรมหรือโครงการที่มีกระบวนการให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ทำงานเป็นทีม มีการเสนอความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในทีม โดยเป็นกิจกรรมที่เน้นความร่วมมือทำงานเป็นทีม มาปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้ทุกคนเข้าใจตรงกัน และทำให้งานเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ ณรงค์ชัย บุญประเสริฐ (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มีความสัมพันธ์กันทางบวกในสถานศึกษาจะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพและบรรลุตามจุดประสงค์ของสถานศึกษาที่ตั้งไว้

2.4 ด้านสื่อสาร บริหารสถานศึกษามีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องรับฟังความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาตนเอง รวมไปถึงนักเรียนและชุมชน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน คำนึงถึงหลักวิชาการ และประโยชน์สูงสุดของนักเรียนในการประกอบการตัดสินใจในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับอิสรา หาญรักษ์ (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครพนม พบว่า ผู้บริหารที่มีความสามารถในการรับทราบความคิดเห็นและข้อมูลจากผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพทำให้ผู้บริหารสามารถส่งผ่านความคิดสู่ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทราบถึงสิ่งที่เป็นที่คาดหวังจากผู้ร่วมงาน จะทำให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรวางแผนการพัฒนากิจการปฏิบัติงานในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล
2. สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปจัดหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัยและส่งเสริมทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
3. สถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปเขียนแผนพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4
2. ศึกษาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

กิตติกรรมประกาศ

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 4, สำนักงาน. รายงานแผนปฏิบัติการประจำปี. น่าน: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 4, 2564.

ชัยยนต์ เพาพาน. ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21. การประชุมวิชาการระดับชาติคุรุศาสตร์ ครั้งที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียนทิศทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21. กาฬสินธุ์: มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 2560.

ณรงค์ชัย บุญประเสริฐ. ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, 2563.

ปัทมา ประทุมสุวรรณ. ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2562.

พัฒนานวัตกรรมจัดการศึกษา, สำนัก. โครงการโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล. กรุงเทพฯ: พัฒนานวัตกรรมการศึกษา, 2562.

พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. “ภาวะผู้นำกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์,” วารสาร มจร การพัฒนาสังคม. 2, 1 (มกราคม-เมษายน 2560): 20-29.

วิโรจน์ สารรัตนะ. กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา กรณีศึกษาต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ, 2556.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ, 2562.

สัตตบุษย์ โพธิ์รุท. ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2564.

อิสรา หาญรักษ์. ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2563.

Krejcie, R.V. and D.W. Morgan. "Determining Sample Size for Research Activities," *Educational and Psychological Measurement*. 30, 3 (September 1970): 607-610.

การพัฒนาผลการเรียนรู้ วิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

Development of Learning Outcomes of Cost Accounting 1 by Using Project-Based and Collaborative Learning Management for the High Vocational Certificate Students

กมลชนก ธรรมसान วชิรี แสงบุญเรือง และพิจิตรา ธงพานิช

Kamonchanok Tummasan, Watcharee Sangboonraung, and Phichitra Thongpanit

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

Faculty of Education, Nakhon Phanom University

E-mail: 646150710291@npu.ac.th

Received: October 29, 2023; Revised January 5, 2024; Accepted: January 6, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้วิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาบัญชีต้นทุน 1 ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐาน และการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาการบัญชี วิทยาลัยเทคนิคบึงกาฬ ที่เรียนรายวิชาบัญชีต้นทุน 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 24 คน ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานและกลุ่มร่วมมือ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที่แบบไม่เป็นอิสระแก่กัน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการเรียนรู้วิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80.83
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาบัญชีต้นทุน 1 ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หลังการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 11.63 (S.D. = 1.44) มีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียนเท่ากับ 16.17 (S.D. = 1.01)
3. นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ที่ใช้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือวิชาบัญชีต้นทุน 1 อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 (S.D. = 0.42)

คำสำคัญ: ผลการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐาน การเรียนรู้แบบร่วมมือ

Abstract

The objectives of this research were 1) to study learning outcomes of Cost Accounting 1 by using project-based and collaborative learning management for the high vocational certificate students compared with the criterion of 80%, 2) to compare learning achievement of Cost Accounting 1 for the high vocational certificate students, and 3) to study the students' satisfaction towards learning management on Cost Accounting 1 by using project-based and collaborative learning management for the high vocational certificate students. The samples used in this research were 24 students studying in the high vocational certificate level in the accounting major at Buengkan Technical College and taking Cost Accounting 1 in the first semester of the academic year of 2023. They were randomized by cluster sampling. The research instruments were 1) learning management plans by using project-based and collaborative learning, 2) a test used to measure learning achievement, and 3) a questionnaire used to measure the students' satisfaction. The data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation, and dependent t-test.

The research findings were as follows.

1. The learning outcomes of Cost Accounting 1 by using project-based and collaborative learning management for the high vocational certificate students were 80.83% when they were compared to the criterion.

2. The learning achievement on Cost Accounting 1 of the high vocational certificate students after learning by using project-based and collaborative learning management was higher than that before learning with the statistical significance at the level of 0.01. The mean score before learning was 11.63 (S.D. = 1.44) while the mean score after learning was 16.17 (S.D. = 1.01).

3. The students were satisfied towards learning by using project-based and collaborative learning management on Cost Accounting 1 at a high level with the mean score of 4.11 (S.D. = 0.42).

Keywords: Learning Outcomes, Project-Based Learning Management, Collaborative Learning

บทนำ

ประเทศไทยได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) เพื่อให้การพัฒนา ประเทศมีความต่อเนื่องและมีแนวทางที่ชัดเจน โดยกำหนดวิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และพร้อมรองรับ ประเทศไทยยุค 4.0 โดยใช้การศึกษาเป็นกลไกหลักในการพัฒนาประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 เพื่อกำหนดกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้จัดทำแผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560-2579 ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ประกอบด้วย แนวคิดการจัดการอาชีวศึกษาคำนึงอาชีวศึกษา วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ชาติ กลยุทธ์ แผนงาน โครงการ ตัวชี้วัด และการขับเคลื่อนแผนพัฒนาการอาชีวศึกษาสู่การปฏิบัติการการอาชีวศึกษาเป็นจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในระดับฝีมือ (ปวช.) ระดับเทคนิค (ปวส.) ระดับเทคโนโลยี (ปริญญาตรีสายเทคโนโลยี

หรือสายปฏิบัติการ) และการฝึกอบรมวิชาชีพ ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะอาชีพระยะสั้นและระยะยาวที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับปรัชญาการอาชีวศึกษา กรอบมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ และมาตรฐานการอาชีวศึกษาในแต่ละระดับเพื่อผลิตและพัฒนาากำลังคนด้านวิชาชีพให้มีคุณธรรม คุณภาพ และความเป็นมืออาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2560)

การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการบัญชีต้นทุน 1 ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) พุทธศักราช 2563 (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2563) มีเนื้อหา สาระ เกี่ยวกับการบันทึกบัญชีเกี่ยวกับต้นทุนการผลิต การบันทึกสินค้าคงเหลือเมื่อสิ้นงวด สินค้าคงเหลือเมื่อสิ้นงวด และจัดทำต้นทุนการผลิต วิชาการบัญชีต้นทุนเป็นวิชาที่ทุกมหาวิทยาลัยต้องศึกษาในหลักสูตร ทั้งหลักสูตรอาชีวศึกษาหลักสูตรราชวมงคล หลักสูตรคณะบัญชี และเป็นวิชาบังคับที่นักศึกษาทุกคนต้องเรียนวิชาการบัญชีต้นทุน 1 การบัญชีต้นทุน 2 ลักษณะรายวิชาเป็นวิชาที่ยาก มีการคิดวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปผลการดำเนินนักศึกษาต้องศึกษาในห้องเรียนอาทิตย์ละ 4 คาบ ต่อสัปดาห์ รวม 18 สัปดาห์ หลักสำคัญการเรียนรู้บัญชีทุกวิชานักศึกษาต้องฝึกปฏิบัติ แบบฝึกหัดเพื่อวิเคราะห์โจทย์ทางบัญชีได้ถูกต้อง จากการศึกษาภายในห้องเรียนสร้าง ความเข้าใจให้ผู้เรียนไม่เพียงพอ จากการสังเกต นักศึกษาจะต้องสอบถามวิธีการทำแบบฝึกหัด เพื่อสร้างความเข้าใจนอกห้องเรียน และให้เฉลยแบบฝึกหัด (สุดใจ ปลั่งจิตร, 2557) วิชาบัญชีต้นทุน 1 ซึ่งเป็นวิชาที่ต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจำแนกประเภทต้นทุนระบบบัญชีต้นทุนของปัจจัยการผลิต การบัญชีต้นทุนงานสั่งทำ วิธีการบัญชีเกี่ยวกับของเสียของมีตำหนิเศษวัสดุ และการบัญชีต้นทุนตามกิจกรรม ในบางครั้งเนื้อหาในรายวิชาทำให้นักศึกษารู้สึกถึงความยากความห่างไกลในการนำมาใช้ในชีวิตรจริงจนทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในรายวิชา ทำให้นักศึกษาบางคนไม่สามารถทำงานหรือแบบฝึกหัดที่มอบหมายได้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ทำให้ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทำให้นักศึกษาเกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนขึ้น (เบญจวรรณ เหลี่ยมจินดา, 2560)

การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning : PBL) เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน และการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งมีขั้นตอนการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาความรู้ การใช้กระบวนการคิด และทักษะในการแก้ปัญหา ผู้เรียนจะเรียนรู้โดยสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ซึ่งการจัดการเรียนรู้ลักษณะนี้ ผู้เรียนต้องศึกษา ค้นคว้า ทดลอง ปฏิบัติกรปัญหา เพื่อสร้างผลงานหรือชิ้นงาน เป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการกระทำเพื่อสร้างองค์ความรู้ที่ถาวรด้วยตัวผู้เรียนเอง ทั้งนี้ ผู้เรียนอาจทำเป็นหกหรือเป็นกลุ่มใหญ่ก็ได้ ซึ่งจะเป็นการฝึกให้ผู้เรียนเกิดทักษะการทำงานเป็นทีม ได้ร่วมมือร่วมใจในการทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม และเกิดผลสำเร็จร่วมกัน (หน่วยศึกษานิเทศก์, 2559) สอดคล้องกับงานวิจัยของนภสร ยลสุริยน์ (2563) ผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานและแนวคิดแบบ STEM ทำการวิจัยการเรียนการสอน เรื่อง EDUCATION เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมและผลงานสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน และแนวคิดแบบ STEM EDUCATION สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานและแนวคิดแบบ STEM EDUCATION โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด สอดคล้องงานวิจัยของเสาวลักษณ์ วรรณบุรี (2559); สมาน สืบนุช (2560); สิงห์คม วุฒิชชาติ (2565) ที่นำการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานมาใช้ ทำให้ผลการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น เนื่องจากนักศึกษามีความตั้งใจและมีความกระตือรือร้นในการเรียน ทำงานและสมาชิกในกลุ่มอย่างสนุกสนาน สามารถเรียนรู้ได้เองโดยอิสระ อีกทั้งยังมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพ โดยมีผู้สอนวางแผนและนักศึกษา กระตุ้นให้กำลังใจ และชี้แนะแนวทางการแสวงหาความรู้ที่ถูกต้อง

การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) เป็นกลวิธีการจัดการการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับบริบทการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกระดับชั้น และทุกเนื้อหาวิชา ซึ่งมีแบบแผนการจัดการเรียนรู้

ที่เป็นลักษณะหรือแบบย่อยของกลุ่มร่วมมือที่ค่อนข้างหลากหลาย การจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือมีประโยชน์และประสิทธิผลต่อผู้เรียน ทั้งผลการเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และความสามารถด้านการคิด คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านเจตคติและนิสัยใฝ่เรียน รวมทั้งทักษะทางสังคมของผู้เรียน สนับสนุนช่วยให้เพื่อนได้เรียนรู้เพิ่มขึ้น โดยผ่านการเสริมแรงและการสนับสนุนของเพื่อน เมื่อสมาชิกในกลุ่มมีความสามารถในการคิดและเข้าใจสิ่งที่เรียนรู้ก็จะกระตุ้นและอธิบายคำตอบให้เพื่อนได้รับรู้เข้าใจไปพร้อมกันด้วย โดยเฉพาะการขยายความสามารถในการหยั่งรู้และความเข้าใจของตนเองเชื่อมโยงมุมมองความรู้ใหม่ไปยังเพื่อนคนอื่นในกลุ่มให้บรรลุผลตามไปด้วย (นิราศ จันทจร, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของตติยาภรณ์ นิลเหม (2560); ทิพวรรณ ดีไพศาลสกุล (2556) ได้นำการเรียนรู้แบบร่วมมือมาใช้ ทำให้ผลการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น เนื่องจากนักศึกษาสามารถให้ความร่วมมือและปรึกษาการเรียนรู้ด้วยกันเป็นอย่างดี

ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนวิชาที่มีการคำนวณหรือฝึกปฏิบัติ ดังนั้นการพัฒนาผลการเรียนรู้วิชาบัญชีต้นทุน 1 นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาการบัญชี โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ นักศึกษาจะต้องสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยใช้โครงงานเป็นฐาน พร้อมทั้งจำเป็นต้องศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และแก้ไขปัญหาเพื่อสร้างโครงงาน เป็นการฝึกให้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาผลการจัดการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องตามขั้นตอน ทั้งนี้ การเรียนรู้แบบร่วมมือ (สิทธิชัย ลายเสมา และพัลลภ พิริยะสุรวงศ์, 2555) ยังสามารถเป็นการฝึกให้นักศึกษาเกิดทักษะการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ การรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม และส่งเสริมการร่วมแรงร่วมใจในการทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายพร้อมทั้งเกิดผลสำเร็จร่วมกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้วิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80
2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาบัญชีต้นทุน 1 ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
3. ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนาผลการเรียนรู้ วิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาการบัญชี วิทยาลัยเทคนิคบึงกาฬ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 2 ห้อง รวมนักศึกษา 41 คน (วิทยาลัยเทคนิคบึงกาฬ, 2566)

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาการบัญชี ที่เรียนรายวิชาบัญชีต้นทุน 1 หน่วยการบัญชีเกี่ยวกับวัตถุดิบ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้อง นักศึกษา 24 คน ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบ (Cluster Sampling)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ
2. ตัวแปรตาม ได้แก่
 - 2.1 ผลการจัดการเรียนรู้วิชาบัญชีต้นทุน 1
 - 2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาบัญชีต้นทุน 1
 - 2.3 ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งดำเนินการวิจัยตามแบบแผนการวิจัย One – Group Pretest – Posttest Design (ชูศรี วงศ์รัตน์ และองอาจ นัยพัฒน์, 2551)

สอบก่อน	ตัวแปรอิสระ	สอบหลัง
T_1	X	T_2

โดยที่ T_1 แทน การทดสอบก่อนเรียน (Pretest)

X แทน ตัวแปรอิสระ แผนการจัดการเรียนการสอนโดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ

T_2 แทน การทดสอบหลังเรียน (Posttest)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้วิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน วิชาบัญชีต้นทุน 1
3. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนวิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัย ได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการศึกษาตามลำดับ ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้วิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง โดยมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1.1 ศึกษาจุดประสงค์รายวิชา สมรรถนะรายวิชา และคำอธิบายรายวิชาบัญชีต้นทุน 1 ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2563 และแผนการดำเนินงานประจำปีของวิทยาลัยเทคนิคบึงกาฬ และแผนงานของสาขาการบัญชี เพื่อจัดการศึกษาให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

1.2 วิเคราะห์ปัญหาทางการเรียนการสอน และการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ จากบทความจากเอกสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ และวารสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.3 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

1.4 เมื่อจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐาน และการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาให้คะแนน และนำวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ตั้งแต่ .67-1.00

1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ที่ผ่านการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญกลับมาแก้ไข และนำกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้ง

1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาการบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงกลับมาปรับปรุงแก้ไข และนำไปใช้ต่อไป

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนรายวิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

2.1 ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ จากบทความวิจัยเอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 20 ข้อ ลักษณะแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบที่มี 4 ตัวเลือกตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน

2.3 สร้างแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำเสนอแบบสอบถามต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ตรวจสอบเนื้อหาและความถูกต้อง

2.4 ทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.4.1 นำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน

2.4.2 คำนวณหาค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับคำถาม IOC โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ตั้งแต่ .67-1.00 คำนวณหาค่าความยากง่ายข้อสอบ ตั้งแต่ .21-.83 คำนวณหาค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ ตั้งแต่ .22-0.83 โดยได้ข้อมูลจากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงชั้นปีที่ 1 สาขาการบัญชี

3. แบบประเมินความพึงพอใจต่อการเรียน วิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐาน และการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

3.1 ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ จากบทความ เอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 สร้างแบบประเมินความพึงพอใจซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ จำนวน 10 ข้อ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ตั้งแต่ .67-1.00 และค่าความเชื่อมั่น ตั้งแต่ .67-1.00

3.3 เมื่อสร้างแบบประเมินความพึงพอใจเสร็จเรียบร้อยแล้ว ได้เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเนื้อหา และความถูกต้อง

3.4 นำแบบประเมินความพึงพอใจที่ได้กลับมาแก้ไขและนำกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้ง ก่อนนำแบบประเมินความพึงพอใจที่ได้ไปทดลองใช้กับนักศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการปฏิบัติในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ จากบทความเอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. เสนอโครงร่างการวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เรื่องการพัฒนาผลการเรียนรู้

วิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลสถานที่เก็บข้อมูลคือ วิทยาลัยเทคนิคบึงกาฬ การเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มตั้งแต่ดำเนินการกิจกรรมจนสิ้นกิจกรรมใช้ระยะเวลา 4 สัปดาห์

4. เตรียมความพร้อมก่อนจัดกิจกรรมการสอนรายวิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยการปฐมนิเทศนิเทศผู้เรียนระดับชั้น ปวส. สาขาการบัญชี เพื่อแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้การจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือและประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับ

5. ดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือตามแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาบัญชีต้นทุน 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 4 สัปดาห์ (16 ชั่วโมง)

6. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนให้กับนักศึกษา เพื่อทำการทดสอบ

7. ในระหว่างการทดลอง ทำการเก็บคะแนนระหว่างเรียนโดยให้นักศึกษาทำใบงานหลังการเรียนจบเนื้อหาในแต่ละหัวข้อ

8. นำแบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ ให้แก่นักศึกษาจำนวน 24 คน ซึ่งเก็บข้อมูลหลังการจัดการเรียนรู้ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบประเมินความพึงพอใจจำนวนทั้งสิ้น 24 ชุด

9. เก็บข้อมูลหลังทำการทดลองด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน

10. ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน/หลังเรียน จัดเก็บข้อมูลเป็นแบบการใช้คะแนนโดยใช้คำตอบถูกเท่ากับ 1 และคำตอบที่ผิดคือ 0 (Zero-One method) จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาทดสอบด้วยวิธีทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

11. สรุปผลตามแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบประเมินความพึงพอใจ แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอที่รวบรวมได้ใช้สถิติในการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้สอดคล้องกับเครื่องมือ ดังนี้

1. วิเคราะห์ด้านการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1.1 ร้อยละ (Percentage)

1.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)

1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

1.4 ทดสอบที แบบไม่เป็นอิสระแก่กัน (t-test Dependent)

2. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษา

โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนจากแบบประเมินความพึงพอใจ (แบบประมาณค่า 5 ระดับความคิดเห็นหรือ Rating Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) โดยกำหนดขนาดของชั้นจากค่าคะแนนเฉลี่ยช่วงชั้น (Weight Mean Score) แล้วนำค่าที่ได้ไปแปลความหมายดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับ มาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับ ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับ น้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลการเรียนรู้ วิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงดังนี้

1. ผลการจัดการเรียนรู้วิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

ตารางที่ 1 แสดงผลการเรียนรู้วิชาบัญชีต้นทุน 1

จำนวนนักศึกษา 24 คน	คะแนนก่อนเรียน	คะแนนหลังเรียน
คะแนนรวมทั้งหมด	279	388
ค่าเฉลี่ย	11.63	16.17
ร้อยละ	58.13	80.83

จากตารางที่ 1 พบว่าผลการเรียนรู้วิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาบัญชีต้นทุน 1 ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

แบบทดสอบ	n	$\bar{x}$	S	df	t	sig
ก่อนเรียน	24	11.63	1.44	23	-16.880**	0.000
หลังเรียน	24	16.17	1.01			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 11.63 คะแนน ($\bar{x} = 11.63$, S.D. = 1.44) มีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียนเท่ากับ 16.17 คะแนน ($\bar{x} = 16.17$, S.D. = 1.01)

3. ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจภาพรวมของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาบัญชีต้นทุน 1 หน่วย การบัญชีเกี่ยวกับวัตถุดิบ โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ข้อ	รายการ	$\bar{x}$	S	ระดับความพึงพอใจ	ลำดับที่
1	ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้	4.25	.46	มาก	1
2	ด้านบทบาทครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้	4.17	.37	มาก	2
3	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	3.92	.42	มาก	3
รวม		4.11	.42	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง อยู่ในระดับพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = 0.42)

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาผลการเรียนรู้วิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการเรียนรู้วิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 80.83 แสดงให้เห็นว่า โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ ตามขั้นตอน 6 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมแบ่งกลุ่ม ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดและเลือกหัวข้อ ขั้นตอนที่ 3 ประชุมวางแผนการเขียนเค้าโครงของโครงงาน ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินสร้างโครงงาน ขั้นตอนที่ 5 การนำเสนองาน และขั้นตอนที่ 6 การประเมินโครงงาน/ประเมินผลการเรียน ซึ่งช่วยให้ให้นักศึกษาในแต่ละกลุ่มที่มีสมาชิกในกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกัน ร่วมกันปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย มีการใช้กระบวนการกลุ่มที่เกิดขึ้นในขณะที่สมาชิกทำงานร่วมกันและมีการสื่อสารภายในกลุ่ม มีการอภิปรายซักถามจนสมาชิกเกิดความรู้ความเข้าใจตรงกัน ทำให้คนอ่อนสามารถเรียนรู้กับคนเก่งได้เพื่อแก้ไขปัญหา รวมทั้งส่งเสริมทักษะในการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของตติยาภรณ์ นิลเหม (2560) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาการบัญชีต้นทุน 2 เรื่องการบัญชีต้นทุนช่วงการผลิต ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการบัญชี โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ พบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 60.66 แสดงว่าผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ Binnie (2002) ว่าการใช้โครงงานจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดมีความกระตือรือร้นสนใจในภาระงาน ทำให้เกิดการคิดและการเรียนรู้สูงขึ้น การใช้ข้อมูลจริงจากการเก็บรวบรวมด้วยตนเอง เป็นส่วนหนึ่งเกิดการกระตุ้นต่อการเรียนรู้ เพราะนักเรียนต้องการที่จะรู้และสรุปผลแสดงถึงความสามารถของตนเอง

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือทำให้นักศึกษามีผลการเรียนรู้เพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีการวางแผนกระบวนการทำงานโครงงานอย่างเป็นระบบ กล่าวแสดงความคิดเห็น มีบทบาทการทำงานเป็นทีม ในขณะเดียวกันส่งเสริมให้สมาชิกมีความกระตือรือร้น

ที่จะช่วยเหลือตัวเอง เพื่อไม่เป็นภาระในกลุ่ม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนกำหนดขนาดของกลุ่มเป้าหมายให้เหมาะสม ลักษณะของกลุ่มควรเป็นกลุ่มที่ความสามารถอย่างชัดเจน แต่ละกลุ่มจะต้องมีทั้งผู้ที่เก่ง ปานกลาง และอ่อน ส่งผลให้ผู้เรียนอ่อนมีการพัฒนาตนเองมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ ตติยาภรณ์ นิลเหม (2560) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาการบัญชีต้นทุน 2 เรื่องการบัญชีต้นทุนช่วงการผลิต ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการบัญชี โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ พบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 60.66 และมีประสิทธิภาพคิดเป็นร้อยละ 81.53 แสดงว่าผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ Binnie (2002) ว่าการใช้โครงงานจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดมีความกระตือรือร้นสนใจใน ภาระงาน ทำให้เกิดการคิดและการเรียนรู้สูงขึ้น การใช้ข้อมูลจริงจากการเก็บรวบรวมด้วยตนเอง เป็นส่วนหนึ่งที่ก่อให้เกิดการกระตุ้นต่อการเรียนรู้ เพราะนักเรียนต้องการที่จะรู้และสรุปผล แสดงถึง ความสามารถของตนเอง

3. ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง อยู่ในระดับพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.42 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้วิชาบัญชีต้นทุน 1 โดยการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระ ส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ชิ้นงาน และการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งมีขั้นตอนการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาความรู้ การใช้กระบวนการคิด และทักษะในการแก้ปัญหา ผู้เรียนจะเรียนรู้โดยสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกันมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถกล้าแสดงออก กล้าพูด กล้าถาม นักศึกษามีส่วนร่วมในการเรียนทุกคนและผู้สอนคอยสนับสนุน การเรียนรู้อย่างใกล้ชิด ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของชรณชนก ธรรมชัย (2559) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 คณะบริหารธุรกิจ วิชาการบัญชีต้นทุนเบื้องต้น วิทยาลัยเทคโนโลยีพาย์พและบริหารธุรกิจ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD มีความพึงพอใจในวิชาการบัญชีต้นทุนเบื้องต้น อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับวิจัยต่างประเทศของ Adams (1995) การใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกันต่อผลสัมฤทธิ์ ระดับความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งผู้สอนควรกำกับการแบ่งกลุ่ม โดยใช้วิธีความสามารถ โดยให้นักศึกษาสอบวัดผลการเรียนรู้ก่อนเรียนถึงมาแบ่งกลุ่มจะได้กลุ่มที่มีคุณภาพคณะผู้เรียน
2. ควรกำหนดระยะเวลาให้ชัดเจนในการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1. การจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือ ควรเพิ่มแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มความสะดวกให้กับนักศึกษา ไม่ว่าจะออนไลน์/ออฟไลน์
2. ควรเสริมทักษะที่ส่งเสริมกระบวนการคิดต่าง ๆ เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจการคิดวิเคราะห์ แยกแยะเพิ่มขึ้น
3. สามารถนำการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือไปขยายผลกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาอื่น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชร แสงบุญเรือง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และรองศาสตราจารย์ ดร.พิจิตรา ธงพานิช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่กรุณาแนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยนครพนมทุกท่านที่ได้ให้ความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ อีกทั้งให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้กับผู้วิจัย จึงขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการอาชีวศึกษา, สำนักงาน, แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560–2579. (ออนไลน์) 2560 (อ้างเมื่อ 5 ตุลาคม 2566) จาก <https://www.vec.go.th/>
- . หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2563. (ออนไลน์) 2563 (อ้างเมื่อ 5 ตุลาคม 2566) จาก <https://bsq.vec.go.th/>
- ศติยาภรณ์ นิลเหม. การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาการบัญชีต้นทุน 2 เรื่อง การบัญชี ต้นทุนช่วงการผลิต ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการบัญชี โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ. การศึกษาค้นคว้าอิสระ วิทยาลัยเทคโนโลยีอรรถวิทย์พัฒนศึกษา, 2560.
- ชูศรี วงศ์รัตน และองอาจ นัยพัฒน์. แบบแผนการวิจัยเชิงทดลองและสถิติวิเคราะห์ แนวคิดพื้นฐานและวิธีการ. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2551.
- ทิพวรรณ ดีไพศาลสกุล. การเปรียบเทียบการเรียนรู้แบบร่วมมือวิธี STAD กับวิธีการสอนแบบวิธีการสอนแบบปกติ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาการบัญชี ชั้นสูง 1 ของนักศึกษา ปวส.1 สาขาการบัญชี. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร วิทยาเขตพระนคร, 2556.
- นภสร ยลสุริยัน. ผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานและแนวคิดแบบ STEM EDUCATION เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมและผลงานสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2563.
- นิราศ จันทระจิตร. การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์, 2560.
- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, 2560
- เบญจวรรณ เหลี่ยมจินดา. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาบัญชีต้นทุน 1 ของนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูงปีที่ 2 คณะบริหารธุรกิจวิทยาลัยเทคโนโลยีพายัพและบริหารธุรกิจที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาตรีบัญชีบัณฑิต วิทยาลัยเทคโนโลยีพายัพและบริหารธุรกิจ, 2560.
- วิทยาลัยเทคนิคบึงกาฬ. ข้อมูลพื้นฐาน 9 ประการ ข้อมูลนักเรียน-นักศึกษา. (ออนไลน์) 2566 (อ้างเมื่อ 2560). จาก <https://www.bk-tech.ac.th/>
- ชรัญชนก ธรรมชัย. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 3 คณะบริหารธุรกิจ วิชาการบัญชีต้นทุนเบื้องต้น วิทยาลัยเทคโนโลยีพายัพและบริหารธุรกิจโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2559.

สมาน สืบบุษ. การพัฒนาการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน วิชาการบัญชีชั้นกลาง 2 เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงปีที่ 1 สาขาวิชาการบัญชี วิทยาลัยอาชีวศึกษากาญจนบุรี. การศึกษาค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยอาชีวศึกษากาญจนบุรี, 2560.

สุดใจ ปลื้มจิตร. การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ วิชาการบัญชีต้นทุน เรื่องต้นทุนการผลิตสำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงปีที่ 2 แผนกวิชาการบัญชี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2557.

สิงห์คม วุฒิชาติ. การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (Project Based Learning : PBL) บูรณาการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนรายวิชาการบัญชีชั้นสูง 1. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาตรีบัญชีบัณฑิต วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุตรดิตถ์, 2565.

สิทธิชัย ลายเสมา และพัลลภ พิริยะสุวรรณ. “การเรียนรู้ร่วมมือกันในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบ u- Learning Collaborating in Ubiquitous Learning Environment,” วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 23, 3 (กันยายน-ธันวาคม 2555): 100-107.

เสาวลักษณ์ วรบุรี. โปรแกรมพัฒนาการเรียนรู้ที่ยึดโครงงานเป็นฐานสำหรับห้องเรียนศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2559.

หน่วยศึกษานิเทศก์. คู่มือจัดการเรียนรู้วิชาชีวศึกษาแบบโครงงานเป็นฐาน. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2559.

Adams, J. Risk. Cooperative Learning: Critical Thinking and Collaboration Across the Curriculum. London: UCL Press, 1995.

Binnie, Neil. Using Projects to Encourage Statistical Thinking. Auckland University of Technology New Zealand, 2002.

ภูมิปัญญาศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้

Art Wisdom on the Southern Nora Costumes

บุปผาชาติ อุปถัมภ์นรากร
Bubpachart Aupatumnarakorn

สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
Faculty of Music, Music Program, Bangkok Thonburi University
E-mail : bubpachart. 2499@gmail.com

Received: October 23, 2023; Revised January 2, 2024; Accepted: January 4, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้ 2) ศึกษาความต้องการของชุมชนและสภาพปัญหาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้ และ 3) เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้ พื้นที่วิจัยในจังหวัดพัทลุงและจังหวัดสงขลา การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีศึกษาเอกสารและเก็บข้อมูลภาคสนามโดย การสำรวจ สัมภาษณ์ สังเกต สันทนากลุ่ม และอบรมเชิงปฏิบัติการ จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 50 คน ได้เสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนรา มีความคล้ายคลึงกัน นิยมใช้ลูกปัดร้อยประกอบกัน เป็นเครื่องแต่งกายอย่างหลากหลาย มีลวดลายสวยงามแตกต่างกันตามความต้องการของผู้แสดง
2. ความต้องการของชุมชนในการที่จะเข้าร่วมโครงการเสริมสร้างอาชีพทางเครื่องแต่งกายโนรา ประชาชนในพื้นที่วิจัย สามารถนำภูมิปัญญาศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนรามาสร้างสรรค์พัฒนาผลิตภัณฑ์และประดิษฐ์ลูกปัดได้หลายรูปแบบ เป็นการสร้างงานที่มีต้นทุนการผลิตต่ำได้ผลกำไรที่คุ้มค่า ทั้งนี้สภาพปัญหาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้มีสาเหตุมาจาก 3 ด้านประกอบด้วย (1) ด้านระยะเวลาในการประดิษฐ์ (2) ด้านการสืบทอดภูมิปัญญา และ (3) ด้านรายได้
3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้ พบว่า มีขั้นตอนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ 3 ขั้นตอน (1) การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นโนราภาคใต้ (2) การกำหนดและออกแบบแก้ไขและแบบทดสอบเบื้องต้น (3) ออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกแบบ ซึ่งผู้เข้าร่วมอบรมสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ 4 ประเภท ได้แก่ (1) พวงกุญแจแบบยาว (2) พวงกุญแจแบบกลม (3) สร้อยคอที่มีระย้า และ (4) สร้อยข้อมือ

คำสำคัญ: ภูมิปัญญา ศิลปกรรมท้องถิ่น เครื่องแต่งกายโนรา การพัฒนาผลิตภัณฑ์

Abstract

The objectives of this research were 1) to study local art wisdom on the southern nora costumes, 2) to study the needs of the communities and the problem conditions in developing art wisdom products on the southern nora costumes, and 3) to develop art wisdom products on the southern nora costumes. The research areas were in Phatthalung and Songkhla Provinces. This research was conducted as a qualitative research approach by studying documents and collecting field data by surveying, interviewing, observing, discussing in focus groups, and doing workshops from 50 information providers. The findings were proposed by descriptive analysis.

The research findings were as follows.

1. The local art wisdom on the southern nora costumes had similar styles in which beads were commonly used to string together to make various costume styles that were decorated differently based on the needs of the performers.

2. According to the study on the needs of the communities to participate in the project of the career enhancement of the nora costumes, the residents living in the research areas could bring the art wisdom of the southern nora costumes to create and develop products including invent beads in various shapes. This project created works with low product investment and receiving worthwhile profits. The problem conditions in developing the art products of the southern nora costumes caused from 3 factors: (1) duration of invention, (2) inheritance of wisdom, and (3) income.

3. The development of the art products of the southern nora costumes consisted of 3 steps: (1) the study of the local southern nora wisdom, (2) the determination, the design to edit, and basic tests, (3) the design of the new products in which the residents in the communities participated in designing. The participants in the training could develop 4 types of the products: (1) long key chains, (2) round key chains, (3) necklaces with tassels, and (4) bracelets.

Keywords: Wisdom, Local Arts, Nora Costumes, Product Development

บทนำ

บรรพบุรุษของไทยในอดีตกาลที่มีความเจริญรุ่งเรืองในด้านศิลปวิทยาการต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ได้สะท้อนรูปแบบที่เป็นศิลปะของสังคมไทย การแสดงพื้นบ้านของไทยนั้นอาจกล่าวได้ว่ามีประวัติและเรื่องราวยาวนานตั้งแต่สมัยอยุธยา อาจเรียกลักษณะการแสดงพื้นเมืองหรือการละเล่นพื้นบ้านได้ว่า เป็นแบบกระบวนการท้องถิ่นที่แฝงไว้ซึ่งความสนุกสนาน การแสดงออกซึ่งอารมณ์อันคึกคัก มีไหวพริบ ความเชื่อถืออันเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี และมีการใช้เสียงเร้าใจของคนตรี เครื่องทำจังหวะต่าง ๆ ทำให้เกิดอารมณ์ ความรู้สึกเร้าใจไปกับบรรยากาศแห่งความสนุกสนาน ซึ่งสุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์ (2542) ได้ให้ความเห็นว่า การละเล่นพื้นเมืองของแต่ละท้องถิ่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว อันเนื่องมาแต่อิทธิพลของสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคม มีลักษณะแห่งความบริสุทธิ์ใจในการแสดงออกทั้งด้านท่วงท่าและอารมณ์ มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับความป็นจริงของวิถีของการดำรงชีวิตอย่างชาวบ้านที่เรียบง่าย สำหรับการละเล่นและการแสดงพื้นเมืองของแต่ละท้องถิ่นก็จะมี ความแตกต่างกันออกไป เช่น ในภาคอีสาน ก็จะเป็นหมอลำหมอลำแคน การแสดงภาคเหนือก็จะเป็นฟ้อนเล็บ การแสดงภาคกลางก็จะเป็นแต่นรำกำเดียว เพลงรำเกี่ยวข้าว และภาคใต้ก็จะเป็นการแสดงโนรา เป็นต้น

การแสดงโนรนาว่าเป็นอัตลักษณ์โดดเด่นของภาคใต้ ซึ่งมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน พทยา บุชรรัตน์ (2537) ได้ศึกษาโนราโรงครวัดท่าคุระ ตำบลคลองรี อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยสรุปได้ว่าประวัติและตำนานท้องถิ่นที่เกี่ยวกับเรื่องโนรา และการรำโนรา ตำนานโนรา ตำนานนางนวลทองสำลี ตำนานนางเลียดขาว ตำนานตายายพราหมณ์จันทร์ ตำนานทวดสำลี ตำนานเจ้าแม่อยู่หัวต่างบอกเล่าประวัติของโนราเหตุการณ์สำคัญ ความสัมพันธ์ระหว่างตำนานอื่น ๆ การประกอบพิธีกรรมโนราโรงคร วัดท่าคุระ เพื่อเซ่นไหว้ครูหมอโนราและเจ้าแม่อยู่หัว รำโนราถวาย แก้วบน และประกอบพิธีกรรมอื่น ๆ ส่วนบทบาทและหน้าที่ที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านการขนานขอความช่วยเหลือและการรักษาอาการป่วยไข้ การควบคุมพฤติกรรมของบุคคลและสังคมการสร้างอาชีพ สืบทอดการรำโนรา และการสร้างเอกภาพและสัมพันธ์ภาพในสังคม ปัจจุบันโนราภาคใต้ประสบปัญหาในหลายด้านทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

เนื่องจากหน่วยงานราชการของรัฐที่เกี่ยวข้องไม่ให้ความสำคัญต่อศิลปะการแสดงโนราพื้นบ้านอย่างจริงจัง และยังไม่มีความเข้าใจในศิลปะการแสดง ทำให้เพราะต้องย้ายไปอยู่ในพื้นที่ ทำให้เพราะมีหน้าที่ที่จะต้องอนุรักษ์แต่ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ดังที่ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2534) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า ผู้ทำหน้าที่ศึกษาและอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านต้องมีใจรักและเข้าใจศิลปะการแสดงพื้นบ้านพอสมควรไม่ใช่ทำงานเพียงเพราะมีหน้าที่ผูกพันกับตำแหน่งอย่างเดียวจนบางครั้งอาจไปสร้างความวุ่นวายกับชาวบ้าน จนประมาณสนับสนุนส่งเสริมและเผยแพร่บางอย่างยังอยู่ในลักษณะให้วุ่นและปฏิบัติกันด้วยความเกรงใจ ศิลปินพื้นบ้านบางคนต้องละทิ้งอาชีพบางขณะหรือชั่วคราวเพื่อเสียสละให้แกสังคม

การแสดงพื้นบ้านของแต่ละภูมิภาค เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์การแสดง เครื่องแต่งกายล้วนเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้าน ในภาคใต้มีสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการแสดงเป็นจำนวนมาก ได้แก่การชุดและห่มทับ การประดิษฐ์การร้อยลูกปัดโนราซึ่งเป็นชุดการแสดงโนรา การทำเทริดโนรา การแกะรูปหนังตะลุง เป็นต้น ศิลปกรรมแต่ละประเภทมีจุดเด่นมีความน่าสนใจแก่ผู้พบเห็นแตกต่างกันไป ศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้ประกอบด้วยการร้อยลูกปัดโนรา การทำเทริด การทำหางโนรา การตัดเย็บผ้าถุง การปักผ้าห้อยหน้าโนรา การแกะสลักเครื่องเงินเป็นเครื่องประดับสำหรับแสดงโนรา

จากสภาพปัญหาดังกล่าวการแสดงโนรา ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สำคัญของภาคใต้ มีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน ควรอนุรักษ์ให้คงอยู่คู่กับภาคใต้สืบไป เครื่องแต่งกายโนรา มีความสำคัญเท่า ๆ กัน จะขาดชิ้นใดชิ้นหนึ่งไม่ได้ เพราะถ้าขาดชิ้นใดชิ้นหนึ่งไปแล้วทำให้การแต่งกายโนราหมดความสวยงาม ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาเพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้
2. เพื่อศึกษาความต้องการของชุมชนและสภาพปัญหาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้
3. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้ ได้แบ่ง 9 ขั้นตอนในการทำวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสาร ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ด้านการแสดงของโนราความสำคัญของการแสดงโนรา แนวคิดทฤษฎีการออกแบบ และงานวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาตลอดจนวิเคราะห์ผล

ขั้นตอนที่ 2 สืบค้นพื้นที่วิจัย โดยมีพื้นที่ศึกษา คือ จังหวัดพัทลุงและจังหวัดสงขลาจากเครือข่ายประชาชน โดยมีขั้นตอนดำเนินงานดังนี้ 1) สืบค้นเครือข่ายผู้เข้าร่วมโครงการ 2) ประชุมวางแผนการทำงาน 3) เก็บข้อมูลภาคสนาม 4) จัดระบบข้อมูลรวบรวมงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง พัฒนาสร้างสรรค์ผลงานเพื่อเป็นต้นแบบผลิตภัณฑ์

ขั้นตอนที่ 3 สร้างเครื่องมือและกำหนดวิธีการวิจัย โดยการศึกษาครั้งนี้ใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมวิเคราะห์และนำเสนอผลงานด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ต้องอธิบายรายละเอียดเชิงประจักษ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แนวทางการสนทนากลุ่ม และประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรวบรวมข้อมูลได้ครอบคลุมเนื้อหาการวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 ศึกษาข้อมูลสำคัญจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มที่มีชื่อเสียงในการผลิตศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราและของที่ระลึกรวมทั้งสิ้น 50 คน ประกอบด้วย 3 กลุ่ม 1) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) 3) กลุ่มผู้รู้ (Key Informants)

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็นข้อมูลด้านเอกสาร ด้านภาคสนาม ที่เป็นรวบรวมเกี่ยวกับการแสดงโนรา เครื่องแต่งกายโนราและของที่ระลึก จากให้ข้อมูลในพื้นที่วิจัย พร้อมทั้งนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ที่จะลงพื้นที่ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องตามประเด็นที่กำหนดในวัตถุประสงค์การวิจัย

ขั้นตอนที่ 6 การฝึกอบรมความต้องการของชุมชน เรื่องการทำของที่ระลึกในรูปแบบต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 7 การวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นวิจัยที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ ด้านพัฒนาการความเครื่องแต่งกายโนรา การสังเคราะห์เนื้อหาจากข้อมูลจากขั้นตอนการดำเนินงาน จัดทำหมวดหมู่ข้อมูล ที่มีความสัมพันธ์กัน เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ขั้นตอนที่ 8 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งประกอบด้วย 5 ส่วน 1) การพัฒนาแนวคิดผลิตภัณฑ์ใหม่โดยมีส่วนร่วมของชุมชน 2) ศึกษาความเป็นไปได้ 3) การออกแบบเบื้องต้น 4) การสร้างต้นแบบ 5) การประเมินความพึงพอใจของชิ้นงาน โดยการตรวจสอบความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 9 สรุปผล อภิปรายผล และการนำเสนอข้อมูลผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้สรุปเนื้อหาได้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนรา สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ภูมิปัญญาเครื่องแต่งกายโนราแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เครื่องนุ่งห่มและเครื่องประดับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปกรรมเครื่องนุ่งห่ม หรือเครื่องแต่งกายโนรามีความคล้ายคลึงกัน ศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนรา นิยมใช้ลูกปัดร้อยเป็นลักษณะเครื่องแต่งกายชนิดหลายชนิดที่มีลวดลายสวยงามแตกต่างกันออกไปตามความต้องการของผู้แสดง ผู้ประดิษฐ์ศิลปกรรมเครื่องแต่งกายจะออกแบบลายให้เข้ากับเครื่องนุ่งห่ม ได้แก่ เสื้อ สนับเพลา กางเกง ปลายขาอาจจะใช้ลูกปัดร้อยทับ หน้าผ้าเป็นลักษณะของผ้าห้อยอยู่ข้างหน้าตั้งแต่สะเอวจนถึงเข่า นิยมทำด้วยผ้าหรือร้อยลูกปัดทาบเป็นลวดลายดอกดวง หรือบางครั้งใช้ลูกปัดร้อยเป็นหน้าผ้าทั้งหมด มีขนาดกว้างประมาณ 4-5 นิ้ว ยาว 20 นิ้ว มีระยะผ้าห้อยร้อยลูกปัดประมาณ 1.5 นิ้ว เป็นส่วนประกอบของเครื่องแต่งกายโนรา เมื่อนุ่งผ้าเสร็จแล้วต้องคาดหน้าผาคู่กับผ้าห้อยหากขาดองค์ประกอบของเครื่องแต่งกายส่วนใดส่วนหนึ่งไปก็จะทำให้เครื่องแต่งกายไม่สมบูรณ์ สำหรับผ้าห้อยนี้มีบทบาทสำคัญต่อการรำโนราเป็นอย่างมากใช้ประโยชน์ในการรำโนราได้มาก ดังปรากฏในกระบวนการรำโนรา ที่มีการแสดงลีลาท่ารำที่มีความสัมพันธ์กับผ้าห้อย เช่น

การจับผ้าในลักษณะมือจับ ในระหว่างการร่ายรำ เช่น ใช้จับผ้าห้อยด้านข้าง ผ้าห้อยหน้ามีประโยชน์ต่อการรำโนรา มาก เพราะมีความสัมพันธ์กับท่ารำ เครื่องลูกบิดเป็นเครื่องแต่งกายที่ต้องใช้ลูกบิดร้อยเป็นลวดลายและสี ประกอบด้วย การนำมาคลุมไหล่หรือบา เป็นเครื่องแต่งกายที่โนราสวมทับบนบาทั้งสองข้าง ชาย-ขวา รวม 2 ชิ้น ส่วนลวดลาย ที่ปรากฏ ได้แก่ ลายลูกขีด ลายลูกแก้ว ลายดอกจันทน์คล้ายดอกจิก ลายดอกไม้ เป็นต้น

เครื่องประดับ ประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 10 อย่าง คือ 1) เทริด 2) กำไลต้นแขนและปลายแขน 3) กำไลข้อมือ 4) ทับทรวง 5) เล็บ 6) ปิ่นเหม่ง 7) ปีกนกแอ่น 8) ปีกหรือที่ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า หาง หรือ หางหงส์ 9) หน้าพราน 10) หน้าทาส ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 เทริด เป็นสิริราภรณ์ที่ใช้สวมศีรษะ มีความสำคัญต่อคณะโนราเป็นอย่างมาก โนราในยุคเก่า คณะหนึ่ง จะมีเทริดอยู่เพียงยอดเดียวโดยโนราส่วนใหญ่หรือตัวนายโรงจะเป็นผู้สวมเทริด บางครั้งผู้แสดงคนอื่น ๆ มีความจำเป็นต้องสวมเทริดโนราใหญ่จะเป็นผู้สวมให้ ก่อนสวมเทริดจะต้องมีการว่ามนต์หรือการท่องคาถาอาคมด้วย ด้วยเหตุนี้ โนราคณะหนึ่งมีเทริดเพียงยอดเดียวแต่ใช้หลาย ๆ คน ดังนั้นก่อนสวมเทริด ผู้แสดงโนราจึงต้องใช้ผ้ายันต์สีขาว โปกศรีษะเสียก่อน แล้วจึงสวมเทริดทำให้สวมเทริดได้พอดี อีกทั้งผ้ายันต์ยังสื่อถึงความเชื่อในทางคุณไสยอีกด้วย สำหรับไม้ที่นำมาใช้ทำเทริดเป็นไม้ทองหลาง ไม้ยอทำบริเวณหู และใช้ไม้สักทำส่วนยอดเทริด การทำเทริดในยุค ก่อนใช้ไม้ไผ่มาสาน แต่ปัจจุบันทำด้วยสังกะสี ซึ่งการใช้ไม้ไผ่มาสานเป็นเทริดนั้นใช้เวลานาน ตั้งสานไม้ไผ่ให้โค้งจน รับกับศีรษะทั้งด้านหน้าและด้านหลัง แล้วจึงมาประดับตกแต่งยอดให้สวยงาม ลักษณะของเทริดเป็นทรงสูง มีความกว้างประมาณ 5 นิ้ว สูงประมาณ 15 นิ้ว หนักประมาณ 1 กิโลกรัม ทำด้วยไม้ ความสวยงามของเทริดอยู่ที่ ลักษณะรูปทรงและฝีมือในการทำเทริด เทริดที่นิยมกันมากคือ เทริดโนราทรงผู้ ซึ่งจะเป็นทรงที่มีลักษณะของรูปหน้า ที่เป็นเส้นตรง ส่วนบนของเทริดจะมีความสมดุลเข้ากับขนาดของเทริด เทริดโนราแต่ละอันจะมีรูปทรงแตกต่างกัน จะดูว่าสวยหรือไม่นั้นจะต้องดูที่การสวมใส่ด้วย นอกจากนั้นเทริดใช้ในการทำพิธีครอบเทริดโนราหรือผูกผ้าใหญ่ โดยผู้ประกอบพิธีจะนำเทริดมาทำพิธีครอบเทริดให้แก่ผู้ที่เข้าพิธีครอบเทริด และใช้ในการประกอบพิธีโรงครู เพื่อเชิญครูหมอโนราให้อยู่ประจำจังหวัด โดยนายโรงจะทำพิธีบูชาครูและเชิญครูหมอโนรา โดยการตั้งเครื่องบูชา และจัดคนทรงให้ถูกถ้วนตามธรรมเนียมนิยม ครูหมอจะมีการเข้าทรง

1.2 กำไลต้นแขนและปลายแขน เป็นกำไลที่สวมต้นแขนเพื่อรัดกล้ามเนื้อให้ดูทะมัดทะแมงสง่างามยิ่งขึ้น ส่วนใหญ่จะใส่เฉพาะผู้ชายที่รำโนรา ผู้หญิงไม่นิยมใส่ ใส่เฉพาะตัวนายโรงเท่านั้น ยุคก่อน ๆ การรำโนราใช้ผู้ชายรำ มาในยุคหลังใช้ผู้หญิงรำ จึงทำให้ลักษณะเครื่องแต่งกายโนรามีความจำเป็นต้องมีกำไลต้นแขนและข้อแขน เพื่อให้ เกิดความสวยงามมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในขณะที่ยืนแสดงกำลังรำโนรา เสียงกำไลปลายแขนจะกระทบกับกำไลทำให้เกิดความสุนทรีย์ในการชมและการฟัง เพิ่มความน่าสนใจ อีกทั้งยังช่วยเสริมให้การแต่งกายส่วนนี้เกิดความสวยงาม มากยิ่งขึ้น

1.3 กำไลข้อมือ นิยมทำด้วยทองเหลืองและทำด้วยเงินเป็นลักษณะกลม ๆ คล้ายวงแหวนสวมใส่ที่ข้อมือ ทั้งสองข้าง แต่ละข้างอาจจะสวมใส่ประมาณ 5-10 วง เมื่อผู้แสดงโนรารำรำ หรือมีการยกมือ ซึ่งในการเปลี่ยน ท่ารำนั้นจะมีเสียงกระทบกันของกำไลข้อมือ เกิดเสียงดังเป็นจังหวะเร้าใจเป็นอย่างมาก ส่งผลให้การแสดง เกิดความน่าสนใจ อีกทั้งช่วยเสริมให้การแต่งกายเกิดความสวยงาม กำไลข้อมือของโนราเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่ง ที่มีความสำคัญในการรำโนราโรงครูด้วย เมื่อผู้ที่จะเริ่มฝึกหัดการรำโนราจะต้องให้ครูครอบมือให้จึงจะรำโนราได้ ครูจะใช้กำไลครอบมือให้ ซึ่งถือว่าได้ถ่ายทอดจากครูแล้วสามารถไปฝึกหัดการเริ่มรำโนราได้ ครูจะใช้กำไลครอบมือให้ ซึ่งถือว่าได้รับการถ่ายทอดจากครูแล้วสามารถไปฝึกหัดการรำโนราได้ กำไลข้อมือมีเส้นผ่านศูนย์กลางของกำไลประมาณ 3 นิ้ว

1.4 ทับทรวง สำหรับสวมห้อยไว้ตรงกลางระหว่างทรวงอกทำด้วยแผ่นโลหะเงิน ลักษณะคล้าย ขนมเปิกปูนแกะสลักลวดลายต่าง ๆ ทับทรวงนี้นิยมใช้เฉพาะตัวนายโรงหรือโนราใหญ่ ในปัจจุบันมีผู้หญิงรำโนรา

จึงนิยมใช้ลูกปัดมาร้อยเป็นสายสร้อยคล้องคอในลักษณะคล้ายกับทับทรวง แล้วแต่ผู้รำนราคนใดต้องการลวดลายแบบไหน ไม่มีกฎเกณฑ์ ขนาดของทับทรวงกว้างประมาณ 2 นิ้ว ยาว 4.5 นิ้ว ความงามของทับทรวงอยู่ที่ขนาดและฝีมือในการสลักลวดลายลงในแผ่นเงิน นิยมทำด้วยเงินแท้ ทำให้มองเห็นได้ชัดเจน

1.5 เล็บ ใช้สวมนิ้วมือให้โค้งงอคล้ายเล็บของกินรี นิยมทำด้วยเงินหรือทองเหลือง ต่อปลายโค้งงอด้วยหวายหรือเงิน มีลูกปัดร้อยสอดสีไว้เป็นระยะพองาม นิยมใส่ข้างละ 4 นิ้ว (เว้นนิ้วหัวแม่มือไม่สวมเล็บ) จะเห็นได้ว่าการแต่งกายของการรำนราเป็นการเลียนแบบ การแต่งกายจากนางกินรี จึงมีความเชื่อโดยการสวมเล็บให้ดูสวยงามเพื่อบ่งบอกลักษณะของนางกินรีอย่างหนึ่งด้วย หรือในบางความคิดบอกว่าการสวมเล็บเพื่อให้ดูสวยงาม นิ้วมือนุ่มนวลสวยงามเหมาะกับการรำนราในท่าต่าง ๆ เป็นเครื่องแต่งกายที่ทำให้ดูสวยงามมากในขณะที่ผู้รำนรากรีดนิ้วจะเห็นได้ว่าหากผู้รำนรากรีดนิ้วเร็วก็จะมีคามสวยงามมากขึ้น

1.6 ปิ่นหมั่ง เป็นเครื่องประดับของตัวนายโรงหรือนราใหญ่ เป็นหัวเข็มขัดที่มีลักษณะของรูปทรงเป็นวงรี วัสดุทำด้วยเงินแกะสลักลวดลายต่าง ๆ ยุคก่อนใช้เฉพาะตัวนายโรงหรือนราใหญ่ ปัจจุบันนราผู้หญิงสามารถนำมาใช้ได้ นับว่าไม่มีผิดหลักเกณฑ์ ปิ่นหมั่งจะใช้ผูกติดกับเชือกธรรมดาหรือผูกกับผ้าเส้นเล็ก ๆ พอประมาณ คาดทับหน้าผ้าตรงกลางแล้วไปผูกไว้ข้างหลัง มีหน้าที่ช่วยรัดหน้าผ้าและผ้าห้อยให้มีความกระชับมากยิ่งขึ้น ขนาดของปิ่นหมั่งกว้างประมาณ 3.5 นิ้ว ยาว 6 นิ้ว หรือ จะมีขนาดใหญ่มากกว่านี้ แล้วแต่ฐานะของนายโรงที่ใช้เงินแท้มากำทำแกะสลักลวดลายสวยงามมาก

1.7 ปีกนกแอ่น หรือปีกแห่ง นิยมทำด้วยแผ่นเงินเป็นรูปคล้าย ๆ กับนกนางแอ่นกำลังกางปีก แกะสลักลวดลายต่าง ๆ บนแผ่นเงินใช้สำหรับตัวนายโรงหรือนกใหญ่ ผูกติดกับสังวาลย์อยู่ระดับสะเอวทั้งซ้ายและขวา บางคณะใช้ บางคณะไม่ใช้ ไม่ถือว่าเป็นเรื่องผิด แต่ถ้าหากใช้จะทำให้สวยงามยิ่งขึ้น ปัจจุบันนิยมใช้แผ่นสแตนเลสแบบบางมาติดใช้เพื่อประหยัดงบประมาณ ความงามของปีกนกแอ่นอยู่ที่ขนาดและฝีมือในการทำของตัวนายโรงหรือนราใหญ่ นิยมใช้เงินแท้ ทำให้มองเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เกิดความสวยงามเป็นที่ดึงดูดตาตรึงใจผู้ชม ขนาดของปีกนกแอ่นกว้างประมาณ 1.5 นิ้ว ยาวประมาณ 5.5 นิ้ว

1.8 ปีกหรือที่ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า หาง หรือ หางหงส์ นิยมทำด้วยเขาควาย หรือโลหะ บางครั้งทำด้วยกระดาดแห้งแล้วใช้ผ้าสีดามำหุ้มกระดาดไว้ชั้นหนึ่ง ลักษณะคล้ายปีกนก 1 คู่ ซ้าย-ขวาประกบคู่กัน ปลายปีกเจิดงอนและผูกรวมกันไว้มีพู่ทำด้วยไหมพรมสีต่าง ๆ ติดไว้เหนือปลายปีก ใช้ลูกปัดสีต่าง ๆ ร้อยห้อยเป็นลายเรียงตลอดทั้งซ้ายและขวาดูคล้ายขนนกเวลาเคลื่อนไหวในขณะที่รำนราสวยงามคล้ายกับนกกำลังบินอยู่ใช้ผูกเชือกกับผ้าห้อย ระดับสะเอวด้านหลังแล้วเอาเชือกมาผูกไว้ด้านข้าง ปล่อยปลายปีกยื่นไปด้านหลังคล้ายหางของกินรี บางครั้งผู้ดูเข้าใจว่าปีกนี้เป็นหางของผู้รำนรา แต่ความเป็นจริงหางของผู้รำนราอยู่ที่ผ้าห้อย ซึ่งการนุ่งผ้ามีหางห้อยลงมาขนาดของปีกหรือหางหงส์ ส่วนโคนกว้างประมาณ 2.5 นิ้ว ปลายกว้างประมาณ 1.5 นิ้ว ยาวประมาณ 12 นิ้ว ความงามปีกหรือหางหงส์อยู่ที่ความโค้งของปีกหรือหางหงส์ที่รับกับลักษณะของท่ารำนรา มีลูกปัดห้อยร้อยระยะยาวเรียงไปตามความยาวของปีกหรือหางหงส์ ลักษณะของปีกหรือหางหงส์ที่สวยงามต้องทำด้วยเขาควายขัดให้เงางามสะท้อนแสงออกมาเป็นสีดำนวลกลับ ปลายเจิดงอนรับกับพู่สีแดง มีความสวยงามมาก

1.9 หน้าพราน เป็นหน้ากากสำหรับผู้แสดงรับบทเป็นพราน ใช้ปิดปิดใบหน้าเพื่อไม่ให้ผู้ชมเห็นใบหน้าแท้จริงของผู้แสดง ใช้สวมใส่ในขณะที่ทำการแสดง คือ การออกพรานหรือออกตัวตลก นอกจากนั้นใช้ประกอบพิธีกรรมโนราโรงครูเพื่อเป็นการบูชาครู คณะโนรามีความเชื่อว่าหน้าพรานเป็นสัญลักษณ์แทนครูโนรา นิยมทำเป็นรูปใบหน้าคน มีสีแดง ทำให้ดูมุกยาว แก้มป่อง เจาะรูตรงส่วนตาและจมูก ไม่มีคางและฟันล่าง มีแต่ฟันบน ฟันเหลี่ยมด้วยเงินหรือทาสีทอง ใช้ชนท่น ขนนก ทำเป็นผม การออกพรานหรือออกตัวตลก ผู้ชมการแสดงโนราชอบมาก มีการแสดงท่าเดินพราน (ลีลาการเดินของพราน) นาดพราน (ลีลาการนาคกรายของพราน) ขับบทพราน (ขับร้องบทกลอนตามลีลาของพราน) พุดตลกเกริ่นให้คอยชมนายโรงและบอกกล่าวแก่ผู้ชมว่าคณะโนราจะแสดงเรื่องอะไร แล้วเดินเข้าโรงด้วยลีลาที่ตลกเป็นที่ถูกอกถูกใจผู้ชมมาก

1.10 หน้าทาสี เป็นหน้ากากสำหรับตัวตลกหญิง ใช้ปิดปิดใบหน้าเพื่อไม่ให้ผู้ชมเห็นใบหน้าที่แท้จริงของผู้แสดง ใช้สวมใส่ในขณะที่ทำการแสดง โดยมากทาสีขาวหรือสีเนื้อ นอกจากนั้นใช้ประกอบพิธีกรรมโนราโรงครู เพื่อเป็นการบูชาครู เพราะโนราถือว่าหน้าพรานเป็นของครูโนราหรือเป็นสัญลักษณ์แทนครูโนรา ในพิธีโรงครูโนราจะนำหน้ากากพรานมาบูชาครูด้วย หน้าทาสีเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า หัวพรานเหมียว ทำด้วยไม้พุท ไม้รัก ไม้ยอ โดยเอาเคลือบทำให้พุทเง่ พุดตลก มีคนรัก คนยกยอ ไม่เหล่านี้นะและเป็นรูปใบหน้าคน ทาหน้าสีขาวหรือสีเนื้อ นับถือกันว่าเป็นเครื่องแต่งกายที่ศักดิ์สิทธิ์ ภูมิปัญญาเหล่านี้ คนรุ่นก่อนได้คิดสร้างสรรค์และมีการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นเป็นเวลายาวนานให้อยู่คู่กับชุมชนภาคใต้และประเทศชาติสืบไป

2. ความต้องการของชุมชนและสภาพปัญหาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้ สรุปลผลการวิจัยได้ดังนี้

2.1 ความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้ของชุมชนพบว่า ชุมชนในจังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุงมีความต้องการและความสนใจเหมือนกันคือ การทำของที่ระลึกด้วยลูกปัดโนรา ได้แก่ การร้อยเครื่องลูกปัดโนรา การทำพวงกุญแจ การทำสร้อยข้อมือลูกปัด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้

2.2 สภาพปัญหาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้ของชุมชนพบว่า

2.2.1 ด้านระยะเวลาในการประดิษฐ์ พบว่า ใช้เวลานานในการประดิษฐ์มากคือ 1 ชุด ประกอบด้วย 5 ชิ้น ได้แก่ พานอกหรือรดอก 1 ชิ้น คลุมไหล่หรือปา 2 ชิ้น และปักคอ 2 ชิ้น ใช้ระยะเวลาในการประดิษฐ์ประมาณ 15-30 วัน เนื่องจากผู้ประดิษฐ์ เป็นนักแสดงโนรา กลางคืนแสดง กลางวันใช้เวลาว่างหลังจากการแสดงมานั่งประดิษฐ์ศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราและ ไม่สามารถประดิษฐ์ ให้เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้ได้ ปัจจุบันหน่วยงานในภาคใต้ มีการส่งเสริมการประกวดศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ โดยการแสดงรำโนราชุดสั้น ๆ ใช้เวลาไม่มากนักเป็นการส่งเสริมศิลปะวัฒนธรรมมากขึ้น ปราชญ์ภูมิปัญญาบางท่านอายุมากการที่จะประดิษฐ์เครื่องแต่งกายนาน ๆ ไม่ได้ และเครื่องลูกปัดโนรารู้จักเฉพาะกลุ่มผู้แสดงโนรา ควรประชาสัมพันธ์ ให้รู้จักอย่างแพร่หลาย

2.2.2 ด้านการสืบทอดภูมิปัญญา พบว่า การสืบทอดภูมิปัญญาศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้หาผู้สืบทอดยาก เพราะภูมิปัญญาหรือปราชญ์ผู้รู้เดิม อายุมากขึ้น บางท่านได้เสียชีวิตไปแล้ว เด็กรุ่นใหม่ขาดความสนใจและไม่ให้ความสำคัญกับศิลปะแขนงนี้ เนื่องจากมีวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาครอบงำหลายด้าน รวมทั้งอาหารการกิน การแต่งกาย กิริยามารยาท โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิปัญญาศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้ เด็กบางคนไม่รู้จักจึงควรสนับสนุนปลูกฝังให้ได้เรียนรู้ภูมิปัญญา และพัฒนาสู่อาชีพเพื่อให้เกิดรายได้สู่ครอบครัวและชุมชน

2.2.3 ด้านรายได้ พบว่า รายได้เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการอยู่รอด หมายถึง เรื่องปากท้องที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวันทำให้การประดิษฐ์ ภูมิปัญญาศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้ที่ทำด้วยลูกปัดหลากสีมี 5 ชิ้น ที่เรียกว่า “เครื่องลูกปัด” คงไม่เพียงพอกับรายได้มีความจำเป็นต้องพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบอื่น โดยใช้ลูกปัด มาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าและเป็นการส่งเสริมรายได้ให้มากขึ้นโดยภาครัฐควรสนับสนุนและให้ความสำคัญ

3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้ สรุปลผลการวิจัยได้ดังนี้

3.1 การฝึกอบรมความต้องการของชุมชนเพื่อเพิ่มผู้ผลิต พัฒนาผลิตภัณฑ์และสร้างสรรค์รายได้ให้กับชุมชนโดยชุมชนมีความสนใจในเรื่องการทำของที่ระลึกในรูปแบบต่าง ๆ

3.1.1 กระบวนการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการอบรมเรียนรู้การร้อยลูกปัดโนราในส่วนที่เป็นปักคอหน้าและปักคอหลังและผู้เข้าร่วมอบรมสามารถนำวิธีการประดิษฐ์สร้างสรรค์ลูกปัดโนรา พัฒนาผลิตภัณฑ์ ประดิษฐ์เป็นพวงกุญแจแบบยาว พวงกุญแจแบบกลม สร้อยคอ สร้อยข้อมือได้ สามารถสร้างสรรค์งานเพื่อเพิ่มมูลค่าที่มีต้นทุนการผลิตต่ำได้ผลกำไรที่คุ้มค่า

3.1.2 ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการโดยใช้แบบสอบถาม ระหว่างชุมชนและประชาชนในจังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุง ซึ่งมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและเมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า แต่ละด้านมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดทุกด้านและสามารถนำภูมิปัญญาศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราที่เป็นลูกปัดมาถักร้อยกับเชือกเอ็นพัฒนาให้เป็นลวดลาย หลากสี มีคุณค่าทางศิลปะการสร้างสรรค์เกิดเป็นสุนทรียภาพทางความงามที่ปราณีตและสามารถนำไปใช้มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด มีข้อเสนอแนะเหมือนกัน คือ ควรอบรมทุกปี และใช้เวลาในการอบรมให้มากกว่านี้

3.2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ จากการเรียนรู้การร้อยลูกปัดโนรา ในส่วนที่เป็นปั๊งบอหน้าและปั๊งบอหลังได้แล้ว ผู้เข้าอบรมสามารถนำวิธีเหล่านี้มาพัฒนาผลิตภัณฑ์ ประดิษฐ์สร้างสรรค์ได้ 4 แบบ ได้แก่ พวงกุญแจแบบยาว พวงกุญแจแบบกลม สร้อยคอที่มีระย้าและสร้อยข้อมือ

3.3 การเพิ่มคุณค่าทางวัฒนธรรมและมูลค่าเศรษฐกิจชุมชนทุกคนที่เข้าอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การทำของที่ระลึก ควรมีการพัฒนา หาวีธีการรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์โดยการนำลูกปัดโนรามาร้อยเรียงสร้างสรรค์ให้สวยงามเพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว และให้ได้มาตรฐานเดียวกัน ตลอดจนมีการอบรมให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง เกี่ยวกับเรื่องของลูกปัด การทำผลิตภัณฑ์ และควรมีตัวกลางในการจำหน่ายให้ได้มาตรฐานเดียวกัน จะได้รับการยอมรับเป็นสินค้าโอท็อป กำหนดราคาที่เหมาะสมไม่แพงจนเกินไป เป็นสินค้านำมาใช้ประโยชน์ได้จริง จัดทำข้อมูลลงเว็บไซต์ ผู้ผลิตมีนามบัตรและสถานที่ติดต่ออย่างชัดเจน

การสร้างเศรษฐกิจจากลูกปัดเป็นการสร้างงานที่คุ้มค่ากับการลงทุน มีผลกำไรเด่นชัด โดยมีเหตุปัจจัยจากต้นทุนต่ำ การผลิตต่ำ มีเวลาวางในการสร้างงานอย่างอิสระ และใช้กำลังแรงงานน้อย ยังสามารถสร้างการทำงานร่วมกันของคนในครอบครัว ซึ่งจะสร้างความอบอุ่น สร้างความรัก ความสามัคคีได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้มีความปรองดอง มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของคนในครอบครัว พ่อ แม่ ลูก ได้มีการปฏิสัมพันธ์สร้างความอบอุ่น ลดปัญหาการแตกแยกของคนในครอบครัวได้ นอกจากนี้หากจะใช้เทคโนโลยีมาจับภาพเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับลูกปัดก็น่าจะเป็นกระบวนการที่น่าสนใจ คือสร้างลูกปัดที่มีความยาวที่เรียกว่าคริสตัล เมื่อนำมาร้อยสลับกับลูกปัด สวมใส่เวลาแสดงกระทบกับแสงไฟหน้าเวทีหรือนำมาร้อยสลับกับผลิตภัณฑ์ที่เป็นพวงกุญแจ สร้อยคอ ดุมหู สร้างมิติที่มีความงดงามยิ่งนัก เป็นการเพิ่มมูลค่าทางวัฒนธรรมและมูลค่าเศรษฐกิจชุมชน และเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ประเภทนี้ได้เป็นอย่างดี เป็นของที่ระลึกขายให้กับผู้สนใจและนักท่องเที่ยว สามารถทำเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนได้เป็นอย่างมาก ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการและนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่เป็นของที่ระลึกที่สามารถประดิษฐ์ออกจำหน่ายได้ ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ให้ความเห็นตรงกันและสามารถผลิตจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว

ภาพที่ 1 ตัวอย่างพวงกุญแจประดิษฐ์สร้างสรรค์ขึ้นจากภูมิปัญญา

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องภูมิปัญญาศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้ ผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ตรงตามความมุ่งหมายของการวิจัย นำไปสู่การอภิปรายผล ดังนี้

1. การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนรา

1.1 ศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องประดับ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปกรรมเครื่องนุ่งห่มหรือเครื่องแต่งกายโนรามีความคล้ายคลึงกัน ศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนรา นิยมใช้ลูกปัดร้อยเป็นเครื่องแต่งกาย มีลวดลายที่แตกต่าง และการเลือกใช้สีของลูกปัดที่มีความหลากหลาย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสวยงามดึงดูดผู้ชมได้เป็นอย่างดี เครื่องแต่งกายโนราที่นิยมใช้ลูกปัดหลากสีมาร้อยเรียงและสร้างสรรค์ให้มี ความงดงามมีคุณค่า ทางภูมิปัญญาที่คู่ควรกับการหวงแหนใช้เป็นมรดกของชาติ และเมื่อศึกษาอย่างลึก พบว่า มีค่ายังเป็นจิตวิญญาณ เป็นความรัก และความรู้สึที่บ่งบอกถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชาวใต้ ซึ่งสอดคล้องกับรัชช ปุณณทก (2534) กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงความรอบรู้ชาวบ้านที่เรียนรู้และมีประสบการณ์สืบทอดกันมาทั้งทางตรง คือประสบการณ์ด้วยตนเองหรือทางอ้อมที่ได้จากการเรียนรู้จากผู้ใหญ่หรือความรู้สะสม ภูมิปัญญาไม่ได้หมายถึงแค่ในอดีต ความคิดของคนในอดีตอย่างหยุดนิ่ง แต่หมายถึงมีตรรกภาพในการประกอบความรู้ใหม่ ๆ นับถือภูมิปัญญาคนหนึ่งสมัยหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาความรอบรู้ทางสังคม และทรงคุณ จันทจร (2549) ได้ให้ความหมายภูมิปัญญาพื้นบ้าน หมายถึง องค์ความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านที่ใช้ในการดำเนินชีวิตให้เป็นสุข ได้รับมาโดยการถ่ายทอดสั่งสมกันมาจากสถาบันของชุมชน รวมทั้งประสบการณ์ตรงของคนในท้องถิ่นและสอดคล้องกับทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ซึ่งวิรุณ ตั้งเจริญ (2546) กล่าวว่า สุนทรียศาสตร์ประกอบด้วย คำว่า สุนทรียะ คือ ความงาม สุนทรียภาพ คือ ความรู้สึกในความงาม สุนทรียศาสตร์ คือ ศาสตร์เกี่ยวกับความงาม อาจเป็นความงามของศิลปะ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความปรารถนาดีงามของจิตใจ ความประณีตงดงามของการใช้ชีวิตส่วนตัวและชีวิตส่วนรวม อย่างไรก็ตามเครื่องลูกปัดโนราเป็นผลงานที่สร้างจากภูมิปัญญา บวกกับความคิดสร้างสรรค์และความมานะพยายามของคนทางภาคใต้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรอนุรักษ์คงคุณค่าเอาไว้

สำหรับเครื่องประดับ ได้แก่ เทริดเป็นเครื่องสวมศีรษะที่มีความสำคัญต่อคณะโนราตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ก่อนสวมเทริดจะต้องมีการว่ามนต์หรือการท่องคาถาอาคมด้วย มีผ้ายันต์สีขาวโพลกหัวซึ่งผ้ายันต์ยังสื่อถึงความเชื่อในทางคุณไสยอีกด้วย สำหรับไม้ที่นำมาใช้ทำเทริดเป็นไม้ทองหลาง ไม้ยอทำบริเวณหู และใช้ไม้สักทำส่วนยอดเทริด การทำเทริดในยุคก่อนใช้ไม้ไผ่มาสาน แต่ปัจจุบันทำด้วยสังกะสี เทริดโนราแต่ละอันจะมีรูปทรงแตกต่างกัน โดยผู้ประกอบพิธีจะนำเทริดมาทำพิธีครอบเทริดให้แก่ผู้ที่จะเข้าพิธีครอบเทริด และใช้ในการประกอบพิธีโรงครู เพื่อเชิญครูหมอโนราให้อยู่ประจำจังหวัด โดยนายโรงจะทำพิธีบูชาครูและเชิญครูหมอโนรา เป็นภูมิปัญญาที่เกิดจากสืบทอดถ่ายทอดองค์ความรู้ ทักษะ ความเชื่อ และพฤติกรรมแล้วพัฒนาเลือกสรรเป็นองค์ความรู้ใหม่ให้เหมาะสมสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติให้เข้ากับยุคสมัยไม่สิ้นสุด โดยอาศัยความรู้ผสมผสานกับความรู้ใหม่ที่ได้รับอย่างมีเอกภาพ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมของมานอส์กี ยศ สันตสมบัติ (2537) เน้นที่วัฒนธรรมคือการทำหน้าที่เพื่อสนองตอบความต้องการของมนุษย์ด้านพื้นฐาน ด้านสังคม ด้านจิตใจ ซึ่งเครื่องประดับโนรา เป็นองค์ความรู้ของชาวบ้านเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและกระบวนการทางสังคมที่สืบทอดโดยฝ่ายสถาบันครอบครัวโดยผู้เฒ่าให้ลูกหลานมาช่วยงานพร้อมทั้งช่วยแนะนำวิธีการแต่งกายเทคนิคการแต่งกาย จนพัฒนาได้ดีและสวยงาม

2. ความต้องการของชุมชนและสภาพปัญหาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้

2.1 ความต้องการของชุมชน พบว่า ความต้องการของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและประชาชนทั้งจังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุงมีความต้องการและความน่าสนใจเหมือนกันคือ การทำของที่ระลึกด้วยลูกปัดโนรา

ได้แก่ การร้อยเครื่องลูกปัดโนรา การทำพวงกุญแจ การทำสร้อยข้อมือลูกปัดผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ผู้ประดิษฐ์สามารถสร้างสรรค์งานเพื่อเพิ่มมูลค่าเป็นการสร้างงานที่มีต้นทุนการผลิตต่ำ ได้ผลกำไรที่คุ้มค่า สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการ (Need theories) ของอับราฮัม มาสโลว์ Maslow (1943) ซึ่งระบุว่าบุคคลมีความต้องการ 4 ประการ คือ 1) ความต้องการทางร่างกายเป็นความต้องการลำดับต่ำสุดและเป็นพื้นฐานของชีวิตเช่นต้องการอาหาร น้ำ อากาศ ที่อยู่อาศัย 2) ความต้องการความปลอดภัยเป็นความต้องการที่เกิดจากความต้องการทางร่างกายได้รับการตอบสนอง คือความต้องการที่ปลอดภัยทั้งทางกายและจิต ความมั่นคงในงานในชีวิตและสุขภาพ 3) ความต้องการทางสังคม คือการต้องการเพื่อน การมีโอกาสเข้าสังคมสังสรรค์กับผู้อื่น ได้รับการยอมรับเป็นสมาชิกในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่ม 4) ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง คือ ยศ ตำแหน่ง ลำดับเงินเดือนที่สูงงานที่ทำหาย ได้รับการยกย่องจากผู้อื่น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในงาน โอกาสแห่งความก้าวหน้าในงานอาชีพ

2.2 สภาพปัญหาของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้ ได้แก่

2.2.1 ด้านระยะเวลาในการประดิษฐ์ พบว่า ระยะเวลาในการประดิษฐ์ศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้ ใช้เวลานานในการประดิษฐ์มากคือ 1 ชุด ประกอบด้วย 5 ชิ้น ได้แก่ พานอกหรือรดอก 1 ชิ้น คลุมไหล่หรือป่า 2 ชิ้น และปักคอ 2 ชิ้น ใช้ระยะเวลาในการประดิษฐ์ประมาณ 15-30 วัน เนื่องจากผู้ประดิษฐ์เป็นนักแสดงโนรา กลางคืนแสดง กลางวันใช้เวลาว่างหลังจากการแสดงมานั่งประดิษฐ์ศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราและไม่สามารถประดิษฐ์ให้เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้ได้ ปัจจุบันหน่วยงานในภาคใต้มีการส่งเสริมการประกวดศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ โดยการแสดงเป็นชุดราตรีโนราชุดสั้น ๆ ใช้เวลาไม่มากนักเป็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมมากขึ้น ประชาชนมีปัญญางานทำน้อยมากขึ้น การที่จะประดิษฐ์เครื่องแต่งกายนาน ๆ ไม่ได้ และเครื่องลูกปัดโนราจำกัเฉพาะกลุ่มผู้แสดงโนราควรประชาสัมพันธ์ให้รู้จักแพร่หลายไปยังกลุ่มอื่น ๆ

2.2.2 ด้านการสืบทอดภูมิปัญญา พบว่า การสืบทอดและผู้รับการสืบทอดภูมิปัญญาศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้ ปัจจุบันหาผู้สืบทอดยาก เพราะภูมิปัญญาหรือปราชญ์ผู้รู้เดิม อายุมากขึ้นทุกวัน บางท่านได้เสียชีวิตไปแล้ว เด็กรุ่นใหม่ขาดความสนใจและไม่ให้ความสำคัญกับศิลปแขนงนี้ หากปราชญ์หรือผู้รู้เองอยากจะถ่ายทอดแต่ไม่มีผู้สนใจเท่าไร อาจเนื่องมาจากมีวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาครอบครองอำนาจหลายด้านรวมทั้งอาหารการกิน การแต่งกาย กิจกรรมการพา โดยเฉพาอย่างยิ่งภูมิปัญญาศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้เด็กบางคนไม่รู้จัก จึงควรสนับสนุนปลูกฝังให้ได้เรียนรู้ภูมิปัญญา และพัฒนาสู่อาชีพเพื่อให้เกิดรายได้สู่ครอบครัวและชุมชนรวมทั้งภาครัฐไม่คอยสนับสนุนและเห็นความสำคัญของการสืบทอดภูมิปัญญา สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2534) ได้ให้ความหมาย ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมความรู้ดั้งเดิมของท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งเป็นการสะสมจากประสบการณ์ชีวิตของชาวบ้านเองหรือจากการได้สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ ภูมิปัญญาแต่ละด้านได้รับการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน มีการสังเกตทดลองใช้ ปรับเปลี่ยน แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการดำรงชีวิตประจำวันในแต่ละท้องถิ่นด้วยสติปัญญา ความสามารถ ความเชื่อของชาวบ้าน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างคนในสังคมที่อยู่ร่วมกันตามสภาพทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันเป็นเหตุให้ชุมชนในท้องถิ่นสามารถดำเนินชีวิตอย่างสงบสุขสอดคล้องกับวิถีชีวิตอันประกอบด้วยปัจจัยพื้นฐาน 4 ประการ คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรคภูมิปัญญาชาวบ้านทำให้ชุมชนในท้องถิ่นในอดีตดำรงอยู่ด้วยความสุขร่มเย็นและสามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัยมาจนถึงปัจจุบันและสอดคล้องกับเอกวิทย์ ณ ถลาง (2544) วัฒนธรรมเป็นภูมิปัญญาที่สะสมมาจากการปฏิบัติจริงและถ่ายทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน ความรู้ของมนุษย์ไม่ได้มีแต่ที่เกิขึ้นจากการทดลองในห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น ความรู้อีกกระแสหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นมาก่อน คือ ความรู้ที่เกิดจากการทดลองปฏิบัติจริงในห้องทดลองทางสังคม คือ ความรู้กระแสวัฒนธรรมหรือความรู้ดั้งเดิม (Traditionak Knowledge) หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน ความรู้เหล่านี้ถูกค้นพบ ลองใช้ ดัดแปลง ถ่ายทอดกันมาด้วยเวลานานเป็นพันปี จึงมีค่ายิ่งนัก เป็นมรดกทางปัญญาของมนุษย์ (Human Heritage)

2.2.3 ด้านการส่งเสริมรายได้ พบว่า รายได้เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการอยู่รอด หมายถึง เรื่องปากท้องที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวันทำให้การประดิษฐ์ภูมิปัญญาศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้ ที่ทำด้วยลูกปัดหลากสีมี 5 ชั้น ที่เรียกว่าเครื่องลูกปัด คงไม่เพียงพอกับรายได้มีความจำเป็นต้องพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบอื่นโดยไม่ใช้ลูกปัด มาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าและเป็นการส่งเสริมรายได้ให้มากขึ้น โดยภาครัฐควรสนับสนุนและให้ความสำคัญสอดคล้องกับบุปผาชาติ อุปถัมภ์นรากร (2552) ได้ศึกษาเรื่องโนรา: การอนุรักษ์การพัฒนาและการสืบสานศิลปการแสดงภาคใต้สรุปได้ว่า รูปแบบ ในการส่งเสริมอาชีพการแสดงโนรา เพื่อให้เกิดรายได้ในครัวเรือน จะต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นครูสอนรำโนรา อาชีพทำเครื่องแต่งกาย อาชีพทำเครื่องประดับ อาชีพทำเครื่องดนตรี อาชีพทำเห็ด อาชีพทำของที่ระลึก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะหน่วยงาน ชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลหรือศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนทุกแห่ง จะต้องให้ความร่วมมือจัดสรรงบประมาณ แสดงผลงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ชาวบ้านมีงานทำก่อให้เกิดรายได้ จัดทำรูปแบบต่าง ๆ จัดฝึกอบรม หาดตลาดให้ถ้าทุกฝ่ายทำอย่างจริงจังและต่อเนื่องจะทำให้เกิดผลเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้นและ Choi and Cheung (2007) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพื้นฐานสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และการศึกษาของโลก มีการเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดความสนใจศึกษาผลกระทบถึงคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เพื่อสร้างความมั่นใจ สร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของคนในสังคม ชุมชน ใช้ภูมิปัญญาในการปรับตัวสัมพันธ์ ในสภาพแวดล้อม หรือระบบนิเวศของชุมชน พบวิธีสร้างคุณภาพให้บรรลุวัตถุประสงค์และปรับปรุงชีวิตให้ดีขึ้น คือต้องให้คนในชุมชน มีส่วนร่วมในการคิดผลิตนโยบายซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญา ประสบการณ์ และเสียงของคนภายในชุมชน เป็นยุทธศาสตร์ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตโดยกระบวนการนโยบายซึ่งสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

3. ประเด็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้ พบว่า การฝึกอบรมความต้องการ ของชุมชนเพื่อเพิ่มผู้ผลิต พัฒนาผลิตภัณฑ์และสร้างสรรค์รายได้ให้กับชุมชนโดยชุมชนมีความสนใจในเรื่องการทำ ของที่ระลึกในรูปแบบต่าง ๆ

กระบวนการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการอบรมเรียนรู้การร้อยลูกปัดโนราในส่วนที่เป็นปั้งคอหน้าและปั้งคอหลัง และผู้เข้าร่วมอบรมสามารถนำวิธีการประดิษฐ์สร้างสรรค์ลูกปัดโนรา พัฒนาผลิตภัณฑ์ ประดิษฐ์เป็นพวงกุญแจ แบบยาว พวงกุญแจแบบกลม สร้อยคอ สร้อยข้อมือได้ สามารถสร้างสรรค์งานเพื่อเพิ่มมูลค่าที่มีต้นทุนการผลิตต่ำ ได้ผลกำไรที่คุ้มค่าสอดคล้องกับเศรษฐกิจ เวชพิทักษ์ (2533) ได้กล่าวถึงลักษณะของกระบวนการถ่ายทอดความรู้ และการเรียนรู้ว่า ในแต่ละครอบครัวมีการจัดระบบงานและความรับผิดชอบให้แก่สมาชิกของครอบครัวแต่ละคน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับเอวิกิธย์ ณ ถลาง และคณะ (2546) ในกระบวนการจัดการความรู้นั้นมีการใช้ความรู้ เพื่อกิจกรรมต่าง ๆ มีการไปแสหาความรู้ หรืออาจสร้างขึ้นมาจากการทำงานของเราเอง ซึ่งประการหลังนี้ถือเป็น แนวคิดการจัดการความรู้ที่สำคัญ นั่นคือกิจกรรมหรืองานทุกอย่างสร้างความรู้ได้ทั้งสิ้น ไม่ว่าเราจะทำอะไร เราต้อง สร้างความรู้เพื่อให้กิจกรรมนั้นไปถึงการปฏิบัติได้จริง จึงจะก่อผลมหาศาล และที่สำคัญต้องนำความรู้ขึ้นมาทำ ให้เกิดการแลกเปลี่ยนภายในกลุ่มองค์กรหรือเครือข่ายด้วย ขณะที่สิ่งตรงกันข้ามกับการแลกเปลี่ยนความรู้คือการเก็บงำ การหวงความรู้ที่จริงความรู้บางอย่างควรต้องหวง แต่ถ้าเป็นองค์ความรู้เดียวกันแล้วยังหวงอยู่จะทำให้องค์กรนั้น ไม่เจริญเท่าที่ควร

ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ ชุมชนและประชาชนในจังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุง มีความพึงพอใจ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและเมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า แต่ละด้านมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดทุกด้าน และสามารถนำภูมิปัญญาศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราที่เป็นลูกปัดมาถักร้อยกับเชือกเอ็นพัฒนาให้เป็นลวดลาย หลากสี มีคุณค่าทางศิลปการสร้างสรรคเกิดเป็นสุนทรีย์ภาพทางความงามที่ปราณีตและสามารถนำไปใช้มีความพึงพอใจ โดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด มีข้อเสนอแนะเหมือนกัน คือ ควรอบรมทุกปีและใช้เวลาในการอบรมให้มากกว่านี้สอดคล้อง กับ Kanno (1997) ได้ศึกษาเกี่ยวกับวิถีชุมชนว่าสามารถลดต้นทุน การบริหารจัดการของกลุ่มธุรกิจชุมชนได้ ทำให้

กลุ่มชุมชนที่มีขนาดใหญ่เกินไปจนวิถีชุมชน ไม่มีผลผลิตต่อสมาชิกหรือการดำเนินกิจกรรมอยู่ภายนอกขอบเขตวิถีชุมชน มีต้นทุนการบริหารจัดการสูง ทำให้อาจไม่สามารถอยู่ได้ในเชิงการค้า ซึ่งจากการศึกษาเปรียบเทียบกับกลุ่มทอผ้า 2 กลุ่ม ในจังหวัดขอนแก่นพบว่า กลุ่มแรกเป็นสมาชิกศูนย์ศิลปะหัตถกรรมพัฒนาสตรีอีสานซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนด้วย จัดการการตลาดให้การดำเนินงานของกลุ่มอาศัยกลไกนอกวิถีชุมชนมาก ทำให้การดำรงอยู่ของกลุ่มต้องพึ่งพาอาศัยองค์กรภายนอกเป็นสำคัญในขณะที่กลุ่มหลังดำเนินงานโดยชุมชนเองทั้งหมด และสามารถดำรงอยู่ได้ในเชิงการค้าและมีต้นทุนในการบริหารจัดการต่ำ เป็นผลของ 2 ปัจจัยที่สืบเนื่องจากวิถีชุมชนคือ 1) ผู้นำที่ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนซึ่งเป็นผลจากค่านิยมต้องการรักษาชื่อเสียงของตนในชุมชนไว้ 2) ผู้ประสานงานด้านการตลาด ซึ่งได้ส่วนแบ่งจากกำไรของผลผลิตเป็นรายชิ้นทำให้มีแรงจูงใจที่จะขยายผลผลิตและกระตุ้นสมาชิกทำการผลิตให้ได้มากที่สุด จึงเป็นแรงผลักดันที่สำคัญ ในการดำเนินกิจกรรมการผลิต การค้าร่วมกันของกลุ่มและนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์สามารถดำเนินไปบนพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน และนำศักยภาพและความรู้ของคนมาใช้อย่างรอบคอบและมีสติ เมื่อปัจเจกบุคคลนำศักยภาพและความคิดสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยพบว่า ควรนำไปเผยแพร่ให้กับกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพผลิตและผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ให้เห็นความสำคัญและคุณค่า เพื่อนำไปพัฒนาและสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าและสร้างรายได้ให้กับชุมชน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ควรนำไปใช้ในการดำเนินการต่อในการส่งเสริมการตลาดให้กับชุมชน
2. ผลการศึกษาครั้งนี้ สามารถเป็นแนวทางในการนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาการแสดงพื้นเมืองโนรา เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏ วิทยาลัยนาฏศิลป์ ในจังหวัดภาคใต้ หรือสถาบันอื่น ๆ ที่เปิดสอนวิชาเหล่านี้เพื่อผู้เรียนได้รู้จักการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการสร้างสรรค์งานลูกปัด
3. ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้รู้ ควรจะมีการจัดตั้งกลุ่ม ชุมชน จัดหาสมาชิก ทั้งระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ระดับภาค หรือระดับประเทศ เพื่อทำการแลกเปลี่ยน แนวคิด รูปแบบ และตลาด พัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์งานลูกปัด มีการค้นคว้าศึกษาดูงาน ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ให้มีความทันสมัย และคงความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมไว้
4. ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้รู้ ควรมองการณ์ไกล ยอมรับคำแนะนำจากผู้รู้ท่านอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางที่อาจจะทำให้เกิดรายได้ขึ้น รู้จักพัฒนาผลิตภัณฑ์งานของตนให้เหมาะสมกับยุคสมัย รักษาแบบดั้งเดิมไว้ รู้จักประยุกต์ของชิ้นงานเพื่อบูรณาการใช้กับงานศิลปะด้านอื่น ๆ
5. ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้รู้ ต้องมีความทันสมัย รู้จักที่จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการทางธุรกิจ ศึกษาบทบาทและวิธีดำเนินการ การประชาสัมพันธ์ รูปแบบ ราคา ตามสภาพงานฝีมือและที่สำคัญต้องสามารถสื่อสารกันได้ ทั้งปราชญ์ผู้รู้และผลงานที่รับผิดชอบ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรใช้นาฏศิลป์เรื่องนี้เพื่อต่อยอดในการศึกษาหาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เกิดรายได้ของชุมชนอย่างจริงจัง จัดทำสถิติของแต่ละพื้นที่ การดำเนินงาน รายได้ ผลดี ผลเสีย ผลกระทบที่เกิดกับงานภูมิปัญญาลูกปัดโนราภาคใต้
2. ควรทำการวิจัยและจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น โครงการสอนและแผนการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนต่าง ๆ ประกอบด้วยองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราภาคใต้ สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาในประเด็นหัวข้อที่เกี่ยวกับ

- 2.1 โนราภาคใต้ : การพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อสร้างหลักสูตรการเรียนการสอน
- 2.2 เครื่องแต่งกายโนราภาคใต้ : การพัฒนาผลิตภัณฑ์ แนวทางการส่งเสริมเศรษฐกิจ

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม สำนักบริหารโครงการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่สนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัย ความกรุณาและช่วยเหลือให้คำแนะนำอย่างดียิ่งจาก ดร.ธเนศ ต่วนชะเอม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา ธีระวิทย์เลิศ ขอขอบพระคุณสำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดพัทลุง องค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุง สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสงขลา ผู้อำนวยการสำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ผู้บริหารเจ้าหน้าที่ ประชาชนกลุ่มผู้สนใจทุกท่าน และปราชญ์ภูมิปัญญาศิลปกรรมเครื่องแต่งกายโนราทุกท่านที่กรุณาให้ข้อมูล ขอบคุนทุกท่านที่กรุณาช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านที่ให้ความรู้ คำแนะนำการให้สัมภาษณ์และเวลาอันมีค่า ผู้วิจัยขอถือโอกาสนี้ขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. **ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์ พรินต์ติ้งกรุ๊ป, 2534.
- ทรงคุณ จันทจร. **การถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านในเรื่องทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง**. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม: สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาสารคาม, 2549.
- ธวัช ปุณโณทก. **ภูมิปัญญาชาวบ้านอีสาน**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์, 2534.
- บุปผชาติ อุปถัมภ์นรากร. **การอนุรักษ์การพัฒนาและการสืบสานศิลปะการแสดงภาคใต้**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.
- ประพนธ์ เรืองณรงค์. **การศึกษาและอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้ในปัจจุบันในพื้นที่บ้าน พื้นเมือง-ถิ่นไทยทักษิณ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อมรินทร์การพิมพ์, 2534.
- พิทยา บุขรรรัตน์. **ตำนานโนรา: ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา**. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2537.
- ยศ สันตสมบัติ. **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. **สุนทรียศาสตร์เพื่อชีวิต** กรุงเทพฯ: อีแอนด์ไอคิว, 2546.
- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. “โครงสร้างและพลังวัฒนธรรมทางการเมืองและการปกครองในภาคใต้,” **วารสารทักษิณคดี**. 2, 2 (กรกฎาคม 2542): 162-176.
- สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์. **รากฐานแห่งชีวิต : วัฒนธรรมทางการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: หมู่บ้าน, 2533.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. **ภาพรวมภูมิปัญญาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อมรินทร์, 2544.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง และคณะ. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์, 2546.
- Choi, S.H. and H.H. Cheung. “Multi-material virtual prototyping for product development and biomedical engineering,” **Computers in Industry**. 58, 5 (2007) : 438-452.

Kanno, Tetsuya. **An Institutional Anlysis of the Commercial Viability of two Weaing Project in Northeast Thailand.** Master's Thesis Khonlaen University, 1997.

Maslow, A.H. "A Theory of Human Motivation," **Psychological Review.** 50, 4 (1943): 370-394.

การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล
วิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

Development of Analytical Thinking Skills by Using Learning Activities
Based on the HALO Model on Science for the Second Grade Students

ลัดดาวัลย์ บัวขาว ภควัฒน์ วงศ์วรรณวัฒนา และปริญา ปรีพุด
Laddawan Buakaw, Pakawat Wongwanwattana, and Pariya Pariput

สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Curriculum and Instructional Development Program, Faculty of Education,
Ubon Ratchathani Rajabhat University
Email: Laddawan.bg65@ubru.ac.th

Received: December 5, 2023; Revised January 17, 2024; Accepted: January 20, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี รวมจำนวน 35 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชา บ้านนักวิทย์น้อย ประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของฮาโลโมเดล 2) แบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังเรียนของนักเรียน พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดลอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล ทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาวิทยาศาสตร์

Abstract

The objectives of the research were 1) to compare analytical thinking skills of the second grade students before and after learning by using learning activities based on the HALO model and 2) to study the satisfaction of the second grade students towards learning activities based on the HALO model. The samples used in this research were 35 students studying in the second grade in the second semester in the academic year of 2023 at Anuban Ubon Ratchathani School. They were randomized by cluster sampling. The research instruments were 1) a learning management plan on a house of juvenile scientists for the second grade by using learning activities based on the HALO model, 2) a test used to measure analytical thinking skills, and 3) a questionnaire asking for the satisfaction of the students towards learning activities based on the HALO model. The statistics used were percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The research findings were as follows.

1. The findings of the comparison of the analytical thinking skills of the students before and after learning showed that the mean score after learning was higher than that before learning with the statistical significance at the level of .05.
2. The second grade students were satisfied by using learning activities based on the HALO model at the highest level.

Keywords: Learning Activities Based on the HALO Model, Analytical Thinking Skills, the Subject of Science

บทนำ

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 อันเนื่องมาจากการปฏิวัติดิจิทัล ทำให้เทคโนโลยีดิจิทัลมีความก้าวหน้าแบบก้าวกระโดดนั้น การเตรียมความพร้อมของทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง ดังที่ วัชร เล่าเรียนดี (2556) กล่าวว่า ทักษะที่สำคัญที่สุดในยุคศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะการคิดและทักษะการใช้ชีวิต เพื่อจะได้ดำรงชีวิตได้อย่างสันติสุขในสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ด้วยความสำคัญดังกล่าว การจัดการศึกษาของไทยทุกระดับจึงให้ความสำคัญกับทักษะการคิด ซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้กำหนดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ให้มีความสามารถในการคิด โดยกำหนดแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2556) เพื่อตอบสนองต่อนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่จะพัฒนาเยาวชนไทยให้เข้าสู่โลกแห่งศตวรรษที่ 21 โดยการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนให้มีทักษะการคิด เพื่อให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรบุคคลด้านการศึกษา ซึ่งทักษะการคิดมีหลายประเภท ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงสร้างสรรค์ การคิดเชิงวิพากษ์ การคิดเชิงบูรณาการ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดอีกหลากหลายรูปแบบ แต่ทักษะการคิดที่ถือได้ว่าเป็นเสมือนจุดเริ่มต้นของการคิดทั้งหมด คือ การคิดวิเคราะห์ เนื่องจากการคิดวิเคราะห์เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตโดยตรง (สุรรัตน์ อักษรกาญจน์, 2563)

จากผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาด้านกระบวนการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนอยู่แค่ระดับพอใช้เป็นส่วนใหญ่และจากการประเมินของ PISA ด้านความรู้และทักษะ

ทางวิทยาศาสตร์ปรากฏว่านักเรียนไทยได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ส่งผลกระทบต่อกระบวนการคิดของนักเรียนไทย และกระทบต่อการพัฒนาประเทศอย่างมาก (ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2564) ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลพบว่า การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ของไทยในสถาบันการศึกษาทุกระดับชั้น เป็นการจัดการศึกษาที่อ่อนแอทางสติปัญญา เนื่องจากการเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาในห้องเรียนและท่องจำจากตำราเป็นส่วนใหญ่ นักเรียนขาดประสบการณ์ ความเข้าใจในสาระ และยังบกพร่องเรื่องทักษะกระบวนการ โดยเฉพาะทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นเพราะครูยังขาดความรู้ในเนื้อหา และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอนที่ยังไม่ได้เน้นการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ อาจกล่าวได้ว่าแม้แต่ตัวครูผู้สอนเองก็ยังไม่เข้าใจถึงหลักการคิดวิเคราะห์ที่แท้จริง ส่งผลให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเด็กไม่ได้เน้นในทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2557) ฉะนั้นครูต้องปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนให้ทันสมัยขึ้น เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ เน้นทักษะกระบวนการคิด และใช้รูปแบบการสอน วิธีการสอน และเทคนิคการสอนที่หลากหลาย (ทิศนา แคมมณี, 2561) ซึ่งการจัดการเรียนเชิงรุกแบบ (Active Learning) จึงเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถตอบโจทย์แห่งการก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 โลกแห่งการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี (กมล โพธิ์เย็น, 2564) มีผลการวิจัยสรุปว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัตินั้น สามารถส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ให้กับนักเรียนได้ นอกจากนี้ยังมีการยืนยันว่าทักษะการคิดวิเคราะห์ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน (สุรรัตน์ อักษรกาญจน์, 2563)

โดยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล (HALO Model) คือ กระบวนการหรือแนวคิดในการเรียนรู้ที่พัฒนาการคิด ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) แนวคิดฮาโลโมเดลจะมีหลักสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ แนวคิดโรงเรียนสุขภาวะ (Healthy School) แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) และการเปิดชั้นเรียน (Open Class) องค์ประกอบของฮาโลโมเดลครอบคลุมมิติสำคัญที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาทั้งสถานศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชน และการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียน การพัฒนาบทเรียนร่วมกันเป็นแนวคิดการพัฒนาครูวิชาชีพ และการพัฒนาบทเรียนร่วมกันโดยการเปิดชั้นเรียน เพื่อร่วมเรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะการสอนของครู และการเรียนรู้ของนักเรียน (คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2562) ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล เกิดผลสัมฤทธิ์ที่สะท้อนถึงคุณภาพผู้เรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู (ศศิธร บุญโพธิ์โรจน์, 2564) ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดลมาใช้จัดกิจกรรมการสอนวิทยาศาสตร์ในระดับชั้นประถมศึกษา เพราะเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนได้ร่วมกันทำกิจกรรมเป็นกลุ่มโดยละความสามารถ และได้ช่วยกันสืบค้นข้อมูลมาใช้ในการเรียนรู้ร่วมกัน แบ่งกันไปศึกษาหาข้อมูลแล้วนำมาอภิปรายผลและสรุปผลการศึกษาร่วมกันในกลุ่ม ช่วยให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอย่างมีความสุข และสามารถช่วยส่งเสริมการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน และนักเรียนกับครูได้ นอกจากนี้ยังมีผลงานวิจัยรองรับว่า การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ภายใต้แนวคิดฮาโลโมเดลเหมาะสมกับความสนใจของนักเรียน มีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความถนัดของตนเองในการปฏิบัติ ซึ่งช่วยให้ทุกคนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ นอกจากนี้กิจกรรมยังสร้างความสนใจของนักเรียน ทำให้ไม่ให้เกิดความเบื่อในการเรียน นักเรียนยังสนุกสนานเพลิดเพลินในการทำกิจกรรมมากขึ้น สามารถวิเคราะห์และสรุปบทเรียนได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงศึกษาการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยเนื้อหาในรายวิชานักวิทยายน้อย ประถมศึกษา 2 เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา ส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 9 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 360 คน

ตัวอย่าง

ตัวอย่าง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/2 โรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 35 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล

ตัวแปรตาม คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์, ความพึงพอใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของฮาโลโมเดล จำนวน 12 แผน ซึ่งเป็นเนื้อหาในรายวิชานักวิทยน้อย ประถมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วย 4 กิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ 1) กระบอกลดน้ำแสนสนุก 2) ท่อส่งน้ำ 3) เจาะสะท้อน 4) เปียกและเย็น ซึ่งผ่านการพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 ท่าน โดยผ่านการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าเท่ากับ .93

2. แบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ ในรายวิชานักวิทยน้อย ประถมศึกษาปีที่ 2 เป็นแบบทดสอบประเภทปรนัย ชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ วัดทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านความสัมพันธ์ และด้านหลักการ ซึ่งเป็นแบบทดสอบมีความยากง่ายอยู่ระหว่าง .27-.77 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .48-.73 โดยแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ฉบับนี้มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .71

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล จำนวน 10 ข้อ ซึ่งผ่านการพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 ท่าน โดยผ่านการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าเท่ากับ 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ปฐมนิเทศเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล รายวิชานักวิทยน้อย ประถมศึกษาปีที่ 2 โดยผู้วิจัยอธิบายและทำความเข้าใจกับนักเรียนถึงวิธีการเรียน ข้อตกลง บทบาทหน้าที่ พร้อมทั้งวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมนี้

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนทดลอง โดยให้นักเรียนตัวอย่างทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียน

3. ดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอนด้วยตนเองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 12 แผน รายวิชานักวิทยน้อย ประถมศึกษา 2 ประกอบด้วย 4 กิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ 1) กระบอกลดน้ำแสนสนุก 2) ท่อส่งน้ำ 3) เจาะสะท้อน 4) เปียกและเย็น พร้อมเก็บคะแนนระหว่างเรียน โดยมีครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศร่วมสังเกตการณ์สอนในชั้นเรียนด้วย มีรายละเอียดดังนี้

3.1 กิจกรรมที่ 1 กระบอกลดน้ำแสนสนุก นักเรียนวางแผนและออกแบบกระบอกลดน้ำจากวัสดุเหลือใช้ด้วยตนเองแบบรูเดียวและแบบหลายรู และนำกระบอกลดน้ำที่ตนได้ออกแบบมาทดลองฉีด เพื่อหาประสิทธิภาพของกระบอกลดน้ำ ในกิจกรรมนี้นักเรียนจะได้เรียนรู้ว่า การเจาะหลายรูจะทำให้แรงดันน้ำที่พุ่งออกมามีระยะไกล แต่มีปริมาณน้ำมากกว่าแบบรูเดียว

3.2 กิจกรรมที่ 2 ท่อส่งน้ำ นักเรียนวางแผนและออกแบบท่อส่งน้ำจากหลอดพลาสติกที่มีขนาดแตกต่างกันไม่ให้อัดน้ำ และค้นหาวาล์วสุดในชีวิตประจำวันชนิดใดมีความเหมาะสมที่จะป้องกันการรั่วซึม เพื่อส่งน้ำไปยังกระถางต้นไม้หลายกระถางพร้อมกัน ในกิจกรรมนี้นักเรียนจะสามารถเชื่อมต่อท่อหรือหลอดที่มีขนาดแตกต่างกัน โดยการเลือกใช้วัสดุและวิธีป้องกันการรั่วซึมที่ถูกต้องอุดรอยรั่วบริเวณรอยต่อของท่อส่งน้ำ

3.3 กิจกรรมที่ 3 เงาสะท้อน นักเรียนจะได้ออกแบบและทดลองสร้างภาพสะท้อนจากแหล่งน้ำของตนเอง โดยเปรียบเทียบความแตกต่างสมบัติของวัสดุทึบแสงกับโปร่งแสง แบบใดจะทำให้เกิดภาพสะท้อนจากน้ำได้ กับในกิจกรรมนี้นักเรียนจะได้เรียนรู้ว่าจะสามารถเห็นภาพสะท้อนของตัวเองมีสีส้มและชัดเจนมากขึ้น เมื่อได้ผิวน้ำมีสีเข้มหรือทึบแสง และภาพท่อนจะบิดเบี้ยวเมื่อผิวน้ำถูกรบกวน

3.4 กิจกรรมที่ 4 เปียกและเย็น นักเรียนร่วมกันทดลอง เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผิวที่เปียกหรือชื้นกับผิวที่แห้ง เมื่อผิวเปียกจะรู้สึกอย่างไร อุ่นขึ้นหรือเย็นลง และการระบายความร้อนแบบใดดีกว่ากัน ในกิจกรรมนี้นักเรียนจะได้ค้นพบ “การระเหยและกลายเป็นไอของน้ำ” และเรียนรู้ว่าเมื่อน้ำอุ่นระเหยจะเกิดปรากฏการณ์ทำความเย็นแบบระเหยเช่นเดียวกับน้ำเย็น

4. เก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลอง โดยนักเรียนตัวอย่างทดสอบหลังเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนเรียนแต่สลับข้อ และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล

5. นำผลที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนไปวิเคราะห์ข้อมูลเป็นลำดับต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้คอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบที

1. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล

ทักษะการคิดวิเคราะห์	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S	ร้อยละ	df	t	P
ก่อนเรียน	35	20	10.09	2.93	50.43	34	9.80*	.00
หลังเรียน	35	20	14.97	2.79	74.86			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.93 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.79 ค่า t เท่ากับ 9.80 และ ค่า P เท่ากับ .00 หมายความว่าทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เกณฑ์การประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert) ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

ค่าเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
4.51-5.00	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
3.51-4.50	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
2.51-3.50	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
1.51-2.50	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
1.00-1.50	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S	ระดับความพึงพอใจ
ด้านเนื้อหา				
1	นักเรียนชอบที่ครูใช้รูปภาพประกอบเนื้อหาในกิจกรรมการเรียนรู้	4.77	.43	มากที่สุด
2	นักเรียนชอบเนื้อหาในกิจกรรมที่ครูจัดขึ้นเพราะสามารถนำไปปรับใช้ได้จริง	4.80	.41	มากที่สุด
3	นักเรียนได้ความรู้จากการทำกิจกรรม	4.74	.44	มากที่สุด
เฉลี่ยด้านเนื้อหา		4.77	.43	มากที่สุด
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้				
4	นักเรียนชอบการเรียนรู้โดยการทดลอง	4.77	.49	มากที่สุด
5	กิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูจัดขึ้นช่วยให้นักเรียนได้คิด	4.74	.44	มากที่สุด
6	กิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูจัดขึ้นมีความสนุกสนาน	4.83	.38	มากที่สุด
7	ครูจัดกิจกรรมได้ครบตามเวลา	4.77	.49	มากที่สุด
เฉลี่ยด้านกิจกรรมการเรียนรู้		4.78	.45	มากที่สุด

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล (ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S	ระดับความพึงพอใจ
ด้านประโยชน์ของกิจกรรมการเรียนรู้				
8	กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้หนูกล้าแสดงออก	4.74	.66	มากที่สุด
9	นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน	4.69	.63	มากที่สุด
10	นักเรียนมีความสุขในการเรียนวิทยาศาสตร์	4.86	.36	มากที่สุด
เฉลี่ยด้านประโยชน์ของกิจกรรมการเรียนรู้		4.76	.55	มากที่สุด
เฉลี่ยรวมทุกด้าน		4.77	.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านเท่ากับ 4.77 อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.78$) ด้านเนื้อหา ($\bar{x} = 4.77$) ด้านประโยชน์ของกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.76$) ซึ่งความพึงพอใจของนักเรียนในแต่ละด้านอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ข้อ 10 นักเรียนมีความสุขในการเรียนวิทยาศาสตร์ ($\bar{x} = 4.86$) ข้อ 6 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูจัดขึ้นมีความสนุกสนาน ($\bar{x} = 4.83$) และข้อ 2 นักเรียนชอบเนื้อหาในกิจกรรมที่ครูจัดขึ้นเพราะสามารถนำไปปรับใช้ได้จริง ($\bar{x} = 4.80$)

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล พบว่านักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล มีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านเท่ากับ 4.77 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล วิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นสำคัญมาอภิปรายดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล พบว่านักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ตามแนวคิดฮาโลโมเดล ซึ่งได้ออกแบบขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้เป็น ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมผู้เรียนเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ มีการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่สนุกสนาน ขั้นที่ 2 ขั้นตั้งข้อสังเกตการเรียนรู้ มีการใช้สื่อต่าง ๆ เช่น ภาพ คลิปวิดีโอ สถานการณ์ใกล้ตัวของนักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เชื่อมโยงสู่ประเด็นของบทเรียนได้ง่ายขึ้น ขั้นที่ 3 ขั้นกิจกรรมการเรียนรู้ มีกิจกรรมการทดลองในรายวิชานักวิทยายน้อย ประถมศึกษาปีที่ 2 ที่หลากหลาย โดยเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ทั้งในและนอกห้องเรียน มีทั้งกิจกรรมเดี่ยว กิจกรรมคู่และกิจกรรมกลุ่ม เพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นทีม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปองค์ความรู้ นักเรียนและครูร่วมกันสรุป และอภิปรายผลการทดลองร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ด้วยการถามคำถาม การหาคำตอบ การนำเสนอผลงานของนักเรียน ในขั้นนี้จะทำให้นักเรียนสรุปความรู้ หรือหลักการในเนื้อหาที่เรียนได้อย่างถูกต้อง และในขั้นที่ 5 ขั้นประยุกต์ใช้ความรู้ นักเรียนทำแบบทดสอบ ใบงาน ใบกิจกรรม เพื่อตรวจสอบความเข้าใจ ขยายความ เข้าใจจากบทเรียนสู่สถานการณ์ที่ใกล้เคียงที่ครูกำหนดให้ สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันทำให้นักเรียนมีความสุขในการเรียนวิทยาศาสตร์ แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดลในวิชาวิทยาศาสตร์ สามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้วัดทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 2 ครอบคลุม ทั้ง 3 ด้าน ตามแนวคิดของ Bloom (1976) ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านความสัมพันธ์ และด้านหลักการ สอดคล้องกับ ดวงใจ บุญประคอง (2549) และสุวิทย์ มูลคำ (2550) ซึ่งได้ให้องค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์ที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) การวิเคราะห์เนื้อหา 2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และ 3) การวิเคราะห์หลักการ และสอดคล้องกับ สมณธา ศักดิ์ชัยสมบูรณ์ (2565) ที่กล่าวถึง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ว่าควรพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความสำคัญของเนื้อหา ด้านความสัมพันธ์ และด้านหลักการ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ทั้งกระบวนการเรียนรู้ ขั้นตอนการวัดผล และเครื่องมือการวัดผลเน้นให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ที่สูงขึ้น และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวคิดฮาโลโมเดลเป็นการเรียนรู้เชิงรุกที่มีจุดเน้นให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง มีการฝึกปฏิบัติที่หลากหลาย ลงมือทำด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนได้แสดงศักยภาพของตนเองและช่วยเหลือกันในการเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของทีศนา แคมมณี (2561) กล่าวว่า ครูต้องปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนให้ทันสมัยขึ้นเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ เน้นทักษะกระบวนการคิด และเทคนิคการสอนที่หลากหลาย ซึ่งในแต่ละขั้นของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล ผู้วิจัยเน้นพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยการใช้คำถาม เพื่อให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้เนื้อหาและการลงมือปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของอรชา เอี่ยมบุ, ไพศาล หวังพานิช และสงวนพงศ์ ขวณชม (2563) ที่พบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามกระตุ้นการคิดระดับสูงสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการวางแผนจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์โดยการใช้คำถามระดับสูง ตามแนวคิดของบลูมที่เน้นพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ทั้งด้านความสำคัญ ความสัมพันธ์ และหลักการของสิ่งที่เรียนรู้ เกิดแรงจูงใจในการคิดแก้ปัญหามากขึ้นและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ทำให้การจัดการเรียนรู้สามารถส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ประเด็นปัญหาได้มากขึ้น และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

เหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือ เนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชานักวิทยายน้อยประถมศึกษา 2 ที่เป็นหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี มีเนื้อหาที่เริ่มจากง่ายไปหายาก มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ นักเรียนได้ศึกษาและลงมือปฏิบัติการทดลองด้วยตนเอง ให้นักเรียนฝึกคิดจากตัวอย่างสถานการณ์ เป็นการคิดรายบุคคลหรือรายคู่ และเป็นกลุ่ม ทำให้ได้แนวคิดที่หลากหลายจากการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ซึ่งกันและกัน โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำและช่วยเหลือ จึงส่งผลให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ โดยครูที่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ได้มีโอกาสเข้าไปสังเกตชั้นเรียนจริง มีการสังเกตและบันทึกปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และแนวทางการแก้ไขหลังแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสะท้อนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นระยะ จะทำให้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดลดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิธร บุญโพธิ์ (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการเขียนสะกดคำโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฮาโลโมเดล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า การจัดการเรียนรู้ภายใต้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ HALO Model และ มีจุดเน้นให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง มีการฝึกปฏิบัติที่หลากหลายทั้งรายเดี่ยว รายคู่ และรายกลุ่ม ทำให้นักเรียนได้แสดงศักยภาพของตนเองและช่วยเหลือกันในการเรียน มีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความถนัดของตนเองในการปฏิบัติและมีความสนุกสนานเพลิดเพลินในการทำกิจกรรมมากขึ้น สอดคล้องในขั้นตอนที่ 5 ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ HALO Model คือนักเรียนสามารถวิเคราะห์และสรุปบทเรียนได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเศวตภรณ์ ตั้งวันเจริญ (2564) ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้ภายใต้รูปแบบ HALO Model สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูชั้นปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี พบว่า การจัดการเรียนรู้ภายใต้รูปแบบ HALO Model มีกระบวนการพัฒนาอย่างมีระบบ มีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูที่เลี้ยง มีการศึกษาบทเรียนและศึกษาชั้นเรียนร่วมกัน เป็นกระบวนการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยมีจุดมุ่งหมายให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เทคนิคการสอนจากเพื่อนครูด้วยกัน เพื่อนำไปสู่การเพิ่มพูนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ช่วยให้การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูคงสภาพอย่างต่อเนื่อง

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล มีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านเท่ากับ 4.77 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดลทั้ง 5 ขั้น ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมนักเรียนเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ มีการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่สนุกสนาน ผ่านกระบวนการจัดศึกษา ทำให้นักเรียนรู้สึกผ่อนคลาย อารมณ์ดี มีความพร้อมในการเรียนและในขั้นที่ 2 ขั้นตั้งข้อสังเกตการเรียนรู้ มีการใช้สื่อต่าง ๆ เช่น ภาพ คลิปวิดีโอ สถานการณ์ใกล้ตัวของนักเรียน เหตุการณ์ปัจจุบันที่น่าสนใจมายกตัวอย่างให้ดู ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เชื่อมโยงสู่ประเด็นของบทเรียนได้ง่ายขึ้น และในขั้นที่ 3 ขั้นกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ทั้งในและนอกห้องเรียน มีทั้งกิจกรรมเดี่ยว กิจกรรมคู่และกิจกรรมกลุ่ม เพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นทีม มีปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น และในขั้นที่ 4 ขั้นสรุปองค์ความรู้ นักเรียนและครูร่วมกันสรุป และอภิปรายผลการทดลองร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ด้วยการถามคำถาม การหาคำตอบ การนำเสนอผลงานของนักเรียน ในขั้นนี้จะทำให้นักเรียนสรุปความรู้ หรือหลักการในเนื้อหาที่เรียนได้อย่างถูกต้อง และในขั้นที่ 5 ขั้นประยุกต์ใช้ความรู้ นักเรียนทำแบบทดสอบ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจ ขยายความเข้าใจจากบทเรียนสู่สถานการณ์ที่ใกล้เคียง สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันได้ ทำให้นักเรียนมีความสุขในการเรียนวิทยาศาสตร์

สอดคล้องกับแนวคิดของณิรุช นรินทร์ (2557) ที่กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจว่า ความพึงพอใจหมายถึง ความรู้สึกพอใจ ชอบใจ สนใจ มีเจตคติที่ดี และมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติโดยมีองค์ประกอบและสิ่งจูงใจในด้านต่าง ๆ ของสิ่งที่ทำและผู้ปฏิบัตินั้นได้รับการตอบสนองความต้องการของเขา เมื่อบุคคลมีความรู้สึกหรือเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่ทำจะมีผลให้เกิดความพึงพอใจในสิ่งที่ปฏิบัติ ก็จะปฏิบัติด้วยความเต็มใจ เต็มกำลังความสามารถจะส่งผลให้สิ่งที่ทำ หรืองานที่ได้รับมอบหมายได้ผลตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย สอดคล้องกับพิศนา แคมมณี (2561) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้และได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยครู มีบทบาทช่วยให้คำชี้ให้นักเรียน

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะธิดา พลพุทธา (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่องความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้สมองเป็นฐานร่วมกับผังมโนทัศน์ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เพราะการจัดการเรียนรู้ในชั้นสร้างความสนใจ มีการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่สนุกสนาน เช่น การเล่นเกม การทำท่าทางประกอบเพลง ส่งผลให้นักเรียนอารมณ์ดี มีความสุข มีความพร้อมในการเรียน และมีกิจกรรม ที่หลากหลายให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ มีการสรุปความรู้ด้วยผังมโนทัศน์ และใบความรู้ มีสีสันสวยงามน่าสนใจ ใช้รูปภาพประกอบเพื่อสร้างความดึงดูดใจของนักเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุดาวรรณ รัตนาง (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาบทปฏิบัติการที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช พบว่า นักเรียนมีระดับความพึงพอใจในระดับมาก เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีความหลากหลายกระตุ้นให้นักเรียนอยากจะเรียนรู้โดยผู้สอนจะปล่อยให้ให้นักเรียนนั้นได้ใช้เวลาในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน ตลอดจนนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยครูเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำ เมื่อนักเรียนสงสัยหรือต้องการความชัดเจนในเนื้อหา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล ครูผู้สอนต้องจัดกิจกรรมที่หลากหลาย กระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียน ดึงดูดความสนใจ และเน้นให้นักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยครูผู้สอนชี้แจงขั้นตอนการทำงานกิจกรรมให้ชัดเจน และจะต้องสังเกต ให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด เพื่อชี้แนะประเด็นปัญหาและกระตุ้นให้นักเรียนสังเกตและหาคำตอบด้วยตนเอง

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดลจะมีประสิทธิภาพ ครูที่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ควรมีโอกาสเข้าไปสังเกตชั้นเรียนจริง จึงจะมองเห็นข้อบกพร่องและสิ่งที่ต้องนำมาปรับปรุงในวงรอบการ PLC ครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฮาโลโมเดล มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาอื่น ๆ หรือกลุ่มสาระ หรือในระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อส่งผลให้นักเรียนมีการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับการทดสอบระดับชาติ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 ท่าน ได้แก่ ผศ.ดร.ปิยาภรณ์ พิษณุภรณ์ ดร.วรรณภา โคตรพันธ์ นางสิรินดา สุภักดี นางจรียา กองสุข นางนพรัตน์ ศรีอุตร นางนุชรา ไชยสัง และนางทิพวรรณ คำยนต์ ที่กรุณาเสียสละเวลาและให้คำแนะนำในการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และ ผศ.ดร.วิทยา วรพันธุ์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กมล โพธิเย็น. “Active Learning: การจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21,” วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 19, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2564): 11-28.

- คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. **โครงการยกระดับคุณภาพผู้เรียนด้านการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์ สำหรับผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. อุบลราชธานี: คณะครุศาสตร์, 2562.
- ณิรันดร์ นรินทร์. **ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูกลุ่มโรงเรียนศรีเมือง สังกัดสำนักเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2557.
- ดวงใจ บุญประคอง. **การพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง การดำรงพันธุ์ของสิ่งมีชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.
- ทศนา แหมมณี. **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 22. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561.
- บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, 2553.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. **การพัฒนาการคิด**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ 9119 เทคนิคพรินต์, 2556.
- ปิยะธิดา พลพุทธา. **การพัฒนาการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง ความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้สมองเป็นฐานร่วมกับผังมโนทัศน์**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2564.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. **การจัดการเรียนในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557.
- วัชรรา เล่าเรียนดี. **ศาสตร์การนิเทศการสอนและการโค้ช : การพัฒนาวิชาชีพ ทฤษฎี กลยุทธ์สู่การปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 12. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, 2556.
- ศศิธร บุญไพบโรจน์. **“การพัฒนาความสามารถในการเขียนสะกดคำโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ HALO Model สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2,” วารสารครุทรรศน์ (Online)**. 1, 1 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2564): 43-51.
- ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. **ผลการประเมิน PISA 2018 การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์**. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.), 2564.
- เศวตภรณ์ ตั้งวันเจริญ. **“ผลการจัดการเรียนรู้ภายใต้รูปแบบ HALO Model สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ครุชั้นปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในสถานการณ์ COVID-19,” วารสารวิจัยและประเมินผลอุบลราชธานี**. 10, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2564): 21-30.
- สุดาวรรณ รัตนแพง. **การพัฒนาทปฏิบัติการที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2564.
- สมณฑา ศักดิ์ชัยสมบูรณ์. **“ความสำคัญของเพลงในการสอนภาษาไทยให้ชาวต่างชาติ,” มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา**. 16, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2565): 86-124.
- สุรรัตน์ อักษรกาญจน์. **“การคิดวิเคราะห์ : การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบแวดววรรณกรรมร่วมกับการใช้ คำถามระดับสูง,” วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี**. 7, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2563): 62-35.

สุวิทย์ มูลคำ. กลยุทธ์การสอนวิเคราะห์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์, 2550.

อรชา เอี่ยมบุ, ไพศาล หวังพานิช และสงวนพงศ์ ชวนชม. “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามกระตุ้นการคิดระดับสูง,” *ลิกขา วารสารศึกษาศาสตร์*. 7, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2563): 41-51.

Bloom, B.S. *Taxonomy of Educational Objectives, the Classification of Educational Goals-Handbook 1: Cognitive Domain*. New York: David MacKay Company, 1976.

รูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัย

An Effective Crisis Management Model for the Early Childhood Private Schools

ประติมา นพคุณ วัฒนศักดิ์¹ กานต์ เนตรกลาง¹ และสฎายุ ธีระวณิชตระกูล²
Pratima Noppakhun Watanasak,¹ Kant Netklang,¹ and Sadayu Teeravavitrakul²

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

¹Faculty of Education, Ratchasima Rajabhat University

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

²Faculty of Education, Burapha University

E-mail: pun_pratima@hotmail.com

Received: December 6, 2023; Revised January 23, 2024; Accepted: January 26, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นของการจัดการภาวะวิกฤตของโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัย 2) พัฒนารูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัย และ 3) ประเมินรูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ ตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 346 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่า PNI_{modified}

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการจำเป็นของการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัย มีค่า PNI_{modified} อยู่ระหว่าง .06-.08 โดยระยะที่มีค่า PNI_{modified} สูงสุดคือ ระยะก่อนวิกฤต (PNI_{modified} = 0.08) รองลงมาคือ ระยะวิกฤต (PNI_{modified} = 0.07) และระยะหลังวิกฤต (PNI_{modified} = 0.06)

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัยพบว่า ได้รูปแบบการบริหารความต่อเนื่องของโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัย โดยองค์ประกอบของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) หลักการของรูปแบบ 3) องค์ประกอบหลักของรูปแบบ ประกอบด้วย 3 ระยะ ได้แก่ (1) ระยะก่อนวิกฤต (2) ระยะวิกฤต และ (3) ระยะหลังวิกฤต 4) การประเมินรูปแบบ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จในการใช้รูปแบบ

3. การประเมินรูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัย พบว่า ความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการภาวะวิกฤต การจัดการภาวะวิกฤต โรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the needs of the crisis management of the early childhood private schools, 2) to develop an effective crisis management model for the early childhood private schools, and 3) to evaluate the effective crisis management model for the early childhood private schools. The research methodology was conducted by using a multiphase mixed method. The research instruments were a questionnaire and an evaluation form. The samples were 346 school administrators. They were randomized by multi-stage sampling. The data were analyzed by finding mean, standard deviation, and Priority Needs Index modified (PNI_{modified}).

The research findings were as follows.

1. The needs of the effective crisis management of the early childhood private schools had the value of PNI_{modified} between .06-.08. The phase with the highest PNI_{modified} was the phase before the crisis (PNI_{modified} = 0.08), followed by the crisis phase (PNI_{modified} = 0.07), and the phase after the crisis (PNI_{modified} = 0.06).

2. The development of the effective crisis management model for the early childhood private schools showed that the continuous administration model for the early childhood private schools was created and the model consisted of 5 components: 1) the model objectives, 2) the model principles, 3) the main model components consisting of 3 phases: (1) the phase before the crisis, (2) the crisis phase, and (3) the phase after the crisis, 4) the model evaluation, and 5) the conditions for success in using the model.

3. The evaluation of the effective crisis management model for the early childhood private schools showed that the model was accurate, appropriate, and possible in the overall at the highest level.

Keywords: An Effective Crisis Management Model, Effective Crisis Management, Private Schools, Early Childhood,

บทนำ

สถานการณ์วิกฤตการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 หรือ โควิด-19 (COVID-19) เป็นสภาวะวิกฤตที่เริ่มแพร่ระบาดขึ้นในเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 2019 โดยพบครั้งแรกในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนและพบการระบาดกว่า 220 ประเทศทั่วโลก กระทั่งองค์การอนามัยโลก (WHO) ยกระดับให้เป็น “การระบาดใหญ่ทั่วโลก (Pandemic) (WHO, 2021) ไม่เพียงแต่กระทบระบบสุขภาพเท่านั้น แต่ยังกระทบเป็นห่วงโซ่ ทั้งระบบเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนและปรับตัวทั้งระบบโครงสร้าง ไปจนถึงหน่วยย่อย ๆ จากแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้ทั่วโลกต่างหามาตรการรับมือที่ดีที่สุด จนนำไปสู่การปิดเมือง ปิดเศรษฐกิจ และปิดสถานศึกษาในเวลาต่อมา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2563) ซึ่งเป็นสาเหตุให้นักเรียนจำนวนกว่า 1.5 พันล้านคน หรือมากกว่า 90% ของนักเรียนทั้งหมดทั่วโลกได้รับผลกระทบ (Unesco, 2021)

จากการระบาดของไวรัสโคโรนาทำให้ทุกโรงเรียนต้องปิดเรียน และปรับเป็นจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งไม่สอดคล้องกับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่ต้องเรียนรู้ผ่านการจัดประสบการณ์ตรง จึงเป็นภาวะวิกฤตที่ท้าทายผู้บริหารสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งโรงเรียนอนุบาลไม่เพียงมีเฉพาะวิกฤตที่เกิดจากโรคระบาด เท่านั้น อาจจะมีภาวะวิกฤต

ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว ไฟป่า พายุ น้ำท่วม โรคระบาด และภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นจากมนุษย์ (โดยเจตนา) เช่น การก่อการร้าย สิ้นค้าปนเปื้อนสารพิษ การจลาจลที่ใช้ความรุนแรง การขู่วางระเบิด (โดยไม่เจตนา) เช่น อุบัติเหตุ อัคคีภัย การรั่วไหลของสารเคมี (กรมประชาสัมพันธ์, 2545) เป็นสถานการณ์ที่จำเป็นต้องเข้าจัดการเพื่อหลีกเลี่ยงหรือแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ฉุกเฉิน หรือเหตุการณ์วิกฤต และก่อให้เกิดภาวะคุกคามต่อการดำเนินงานขององค์กร (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

การจัดการภาวะวิกฤตเป็นกระบวนการจัดการกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด ที่อาจคุกคามสู่ความอันตรายขององค์กรหรือผู้มีผลประโยชน์ การจัดการภาวะวิกฤตให้เกิดประสิทธิผลจะช่วยลดความเสียหายและทำให้เกิดความต่อเนื่องของการดำเนินงานของสถานศึกษา องค์กรประกอบการจัดการภาวะวิกฤต ที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารประกอบด้วย 3 ระยะ ได้แก่ 1) การจัดการภาวะวิกฤตในระยะก่อนวิกฤต (Crisis management in Pre-Crisis Stage) 2) การจัดการภาวะวิกฤตในระยะวิกฤต (Crisis management in Crisis Stage) และ 3) การจัดการภาวะวิกฤตในระยะหลังวิกฤต (Crisis management in Post-Crisis Stage) ซึ่งการจัดการภาวะวิกฤตในระยะก่อนวิกฤตเป็นการจัดการเชิงรุกมีการดำเนินการ ด้านการป้องกันและเตรียมการ การจัดการภาวะวิกฤตในระยะวิกฤตเป็นการตอบสนองอย่างรวดเร็ว เพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นฉุกเฉิน ลดความเสียหายจากการหยุดชะงักของการดำเนินงานรวมถึงทำให้สถานศึกษาสามารถกลับมาดำเนินการในเวลาที่เหมาะสม ประกอบด้วยการจัดการข้อมูลและทรัพยากร และการบริหารภาพลักษณ์และการสื่อสารองค์กร ในการจัดการภาวะวิกฤตระยะหลังวิกฤตเป็นการดำเนินการ ด้านการประเมินผล (Evaluation) การฟื้นฟู (Recovery) และการเรียนรู้ (Learning) ซึ่งถือเป็นการจัดการเชิงรับ เพื่อให้สถานศึกษาได้วิเคราะห์ภาพรวมของการจัดการภาวะวิกฤต สรุปผลและนำไปพัฒนาเพื่อการวางแผนป้องกันและเตรียมการหากเกิดวิกฤต (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2563)

โรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย ถือเป็นสถานศึกษาที่มีการจัดการศึกษาในระบบประเภทสามัญศึกษา ภายใต้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย เป็นไปตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 โดยกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดหลักการบริหารและการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลและมีคณะกรรมการบริหาร เพื่อทำหน้าที่บริหารและจัดการศึกษา โรงเรียนเอกชนให้มีความเป็นอิสระ มีการกำกับติดตาม การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ จากสถิติของคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนสำรวจพบว่ามีโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัยทั่วประเทศ 1,036 โรง และมีนักเรียนเอกชนระดับปฐมวัยจำนวน 656,634 คน โดยนักเรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนรัฐบาลมีจำนวน 692,848 คน เมื่อเปรียบเทียบกับร้อยละจำนวนนักเรียนปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนรัฐบาลคือร้อยละ 48.66 และ 51.34 แสดงให้เห็นสัดส่วนของจำนวนนักเรียนในโรงเรียนรัฐและเอกชนที่มีความใกล้เคียงกัน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2562)

ดังนั้นการเตรียมความพร้อมต่อการจัดการภาวะวิกฤตเพื่อให้การดำเนินการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ผู้บริหารต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจกระบวนการในการจัดการภาวะวิกฤต ตั้งแต่การป้องกัน การจัดการความเสี่ยง การเตรียมการ การมีแผนรับมือ การประเมินภาวะวิกฤต การสื่อสารในภาวะวิกฤต และการฟื้นฟูหลังเกิดภาวะวิกฤต ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจะวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัย ได้เตรียมความพร้อมล่วงหน้าเป็นแนวปฏิบัติหากเกิดภาวะวิกฤตหรือเหตุการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ รวมถึงเพื่อลดผลกระทบจากการหยุดชะงักของการดำเนินงาน ให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องและบรรเทาความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับธุรกิจโรงเรียนเอกชนให้ลดลงอีกทั้งยังเป็นการสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ปกครองถึงศักยภาพของการดำเนินการบริหารโรงเรียนหากต้องเผชิญกับสภาวะวิกฤต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการจัดการภาวะวิกฤตของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย
3. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ (Multiphase mixed methods)

ผู้วิจัยนำเสนอแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังต่อไปนี้ ได้แก่

1. ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็นในการจัดการภาวะวิกฤตของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัย ในประเทศไทย จำนวน 3,354 คน ตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย จำนวน 346 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) โดยการเทียบสัดส่วนจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนประชากรในแต่ละจังหวัด คือ แบบสอบถามสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็น

2) ร่างรูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ .80-1.00 และได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของสภาพที่เป็นจริงเท่ากับ .99 และสภาพที่ควรจะเป็นเท่ากับ .99 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Priority Needs Index (PNI_{Modified})

2. ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ร่างรูปแบบรูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย โดยผู้วิจัยกำหนดให้ร่างรูปแบบประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของรูปแบบ หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบหลักของรูปแบบ แนวทางการประเมินรูปแบบ และเงื่อนไขความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้ ตามลำดับ นำร่างรูปแบบปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับร่างรูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย

ขั้นตอนที่ 2 วิพากษ์ร่างรูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย โดยใช้เทคนิคการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Focus group discussion) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะข้อมูลเพื่อนำมาปรับปรุงร่างรูปแบบให้เป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย นักวิชาการ 3 คน ผู้บริหารการศึกษา 3 คน และ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร่างรูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย และแบบบันทึกการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 ปรับปรุงร่างรูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย

3. ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบ ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย จำนวน 346 คน โดยตัวอย่างกลุ่มเดียวกันกับขั้นตอนที่ 1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) การได้มาของผู้ตอบแบบสอบถามได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

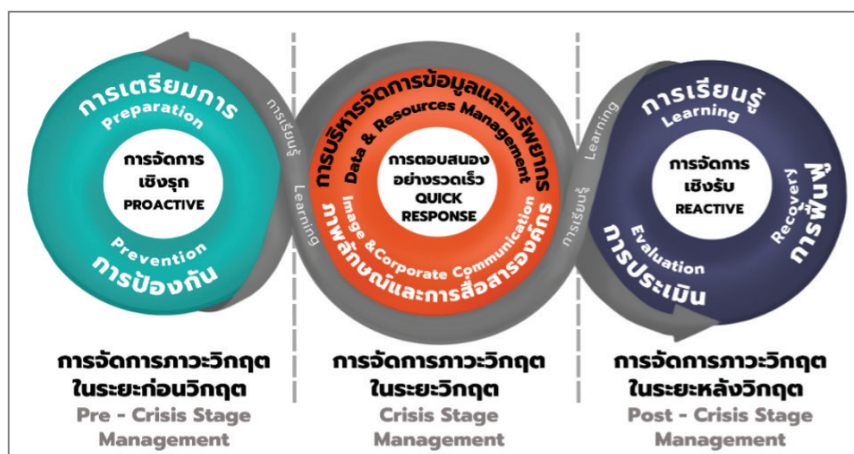
1. ผลการศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็นของการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย

ผลการศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็นและความต้องการจำเป็นของการจัดการภาวะวิกฤตของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย สรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็นและค่า PNI^{modified} ของ รูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย โดยภาพรวม

องค์ประกอบ	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่ควรจะเป็น			ค่า PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S	แปลความ	$\bar{X}$	S	แปลความ		
1. ระยะก่อนวิกฤต	3.98	.81	มาก	4.31	.89	มาก	0.08	1
2. ระยะวิกฤต	4.16	.74	มาก	4.45	.77	มาก	0.07	2
3. ระยะหลังวิกฤต	4.24	.72	มาก	4.49	.77	มาก	0.06	3
ภาพรวม	4.11	.76	มาก	4.41	.81	มาก	0.07	

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัยประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) หลักการของรูปแบบ 3) องค์ประกอบหลักของรูปแบบ ประกอบด้วย 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ระยะก่อนวิกฤต (Pre-Crisis Stage) ได้แก่ การป้องกัน และการเตรียมการ ระยะที่ 2 ระยะวิกฤต (Crisis Stage) ได้แก่ การบริหารจัดการข้อมูล การบริหารจัดการทรัพยากร และการบริหารจัดการภาพลักษณ์และการสื่อสารองค์กร ระยะที่ 3. ระยะหลังวิกฤต (Post-Crisis Stage) ได้แก่ การประเมิน การฟื้นฟู และการเรียนรู้ 4) การประเมินรูปแบบ 5) เงื่อนไขความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แบบจำลององค์ประกอบหลักของรูปแบบ KCM Model

3. ผลการประเมินรูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย ได้ผลตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย ด้านองค์ประกอบหลักของรูปแบบ โดยภาพรวม

องค์ประกอบหลักของรูปแบบ	ความถูกต้อง			ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S	ระดับ	$\bar{X}$	S	ระดับ	$\bar{X}$	S	ระดับ
1. การจัดการระยะก่อนวิกฤต	4.71	.47	มากที่สุด	4.70	.45	มากที่สุด	4.67	.50	มากที่สุด
2. การจัดการระยะวิกฤต	4.58	.44	มากที่สุด	4.65	.46	มากที่สุด	4.55	.53	มากที่สุด
3. การจัดการระยะหลังวิกฤต	4.74	.44	มากที่สุด	4.79	.40	มากที่สุด	4.73	.44	มากที่สุด
ภาพรวม	4.67	.45	มากที่สุด	4.71	.43	มากที่สุด	4.65	.49	มากที่สุด

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย ซึ่งผู้วิจัยได้ผลการวิจัยสามารถนำมาสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็นของการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า

1.1 สภาพที่เป็นจริงของการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาการจัดการภาวะวิกฤตในแต่ละระยะ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกระยะ โดยการจัดการระยะก่อนวิกฤตมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือการจัดการระยะก่อนวิกฤต และการจัดการระยะหลังวิกฤต ตามลำดับ

1.2 สภาพที่ควรจะเป็นของการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาการจัดการภาวะวิกฤตในแต่ละระยะ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกระยะ โดยการจัดการระยะก่อนวิกฤต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่การจัดการระยะก่อนวิกฤต และการจัดการระยะหลังวิกฤต ตามลำดับ

1.3 ความต้องการจำเป็นของการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย โดยพิจารณาจากค่า PNI มีค่าอยู่ระหว่าง 0.06 - 0.08 โดยระยะที่มีค่า PNI ^{modified} สูงที่สุดคือ การจัดการระยะก่อนวิกฤต ($PNI_{\text{modified}} = 0.08$) รองลงมาคือ การจัดการระยะวิกฤต ($PNI_{\text{modified}} = 0.07$) 3) และการจัดการระยะหลังวิกฤต ($PNI_{\text{modified}} = 0.06$)

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย ได้รูปแบบการบริหารความต่อเนื่องของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย มีองค์ประกอบของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ คือ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) หลักการของรูปแบบ 3) องค์ประกอบหลักของรูปแบบ ประกอบด้วย 3 ระยะ ได้แก่ (1) การจัดการภาวะวิกฤตในระยะก่อนวิกฤต (2) การจัดการภาวะวิกฤตในระยะวิกฤต และ (3) การจัดการภาวะวิกฤตในระยะหลังวิกฤต 4) การประเมินรูปแบบ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จในการใช้รูปแบบ

3. การประเมินรูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย พบว่า

3.1 ความถูกต้องของการจัดการภาวะวิกฤตที่ประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่า วัตถุประสงค์ของรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ องค์ประกอบหลักของรูปแบบ หลักการของรูปแบบ แนวทางการประเมินผลรูปแบบ และเงื่อนไขความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้ ตามลำดับ

3.2 ความเหมาะสมของการจัดการภาวะวิกฤตที่ประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า วัตถุประสงค์ของรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบ แนวทางการประเมินผลรูปแบบ และเงื่อนไขความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้ ตามลำดับ

3.3 ความเป็นไปได้ของการจัดการภาวะวิกฤตที่ประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่า วัตถุประสงค์ของรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบ แนวทางการประเมินผลรูปแบบ และเงื่อนไขความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้ ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็นในการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย พบประเด็นที่น่าสนใจ สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1.1 การจัดการระยะก่อนวิกฤต มีสภาพที่เป็นจริงพบผลค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่าโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัยยังมีการเตรียมการในการจัดการภาวะวิกฤตไม่เพียงพอเท่าที่ควร ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอาจจะมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการทำงานของสถานศึกษาค่อนข้างน้อย จึงไม่สามารถประเมินวิกฤตเพื่อระบุความเร่งด่วนของการบริหารจัดการวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อการทำงาน ไม่มีแผนการจัดการภาวะวิกฤตทำให้ขาดแนวทางขจัดความเสี่ยงที่ก่อให้เกิดวิกฤตขึ้น รวมถึงไม่มีภาคีเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุการณ์วิกฤต จะเห็นได้จากการเกิดภาวะวิกฤตการระบาดใหญ่ของไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ไม่เพียงแต่กระทบระบบสุขภาพเท่านั้น แต่ยังกระทบเป็นห่วงโซ่ ทั้งเศรษฐกิจ รวมถึงการจัดการศึกษา ที่สถานศึกษาถูกสั่งปิด การหยุดชะงักของการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย ก่อให้เกิดปัญหาด้านการพัฒนาผู้เรียน เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนเด็กปฐมวัยไม่สามารถสอนออนไลน์ได้ ทำให้โรงเรียนเอกชนต้องปิดกิจการหลายพันแห่งทั่วประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของวรัญนันท์ สิริกรกาญจนา และคณะ (2565) พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.47$) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน พบว่า ด้านการปฏิบัติตามมาตรการทางสังคม ($\bar{x} = 3.71$) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ ด้านการให้ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ($\bar{x} = 3.54$) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านการบริหารงานวิชาการ ($\bar{x} = 3.45$) ด้านการ แลกเปลี่ยนชุมชนแห่งการเรียนรู้ ($\bar{x} = 3.35$) และด้านการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ ($\bar{x} = 3.31$) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

1.2 การจัดการระยะก่อนวิกฤต มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด อาจเนื่องมาจากว่าผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัยตระหนักและให้ความสำคัญกับการจัดการภาวะวิกฤตในระยะเริ่มต้นมากที่สุด ซึ่งต้องระบุดังกล่าวนี้อาศัยความสามารถในการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา การรับรู้โอกาสเสี่ยงของภาวะวิกฤต และการเปิดรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เพื่อให้แน่ใจว่าโรงเรียนของตนจะมีระบบและกระบวนการรับมือกับภาวะวิกฤตที่อาจจะเกิดได้เป็นอย่างดี โดยการจัดการภาวะวิกฤตระยะก่อนวิกฤตถือเป็นขั้นตอนแรกๆ ที่เน้นการจัดการ

เชิงรุก วางแผนและการดำเนินการเพื่อลดความเสี่ยงและเตรียมความพร้อมก่อนที่ภาวะวิกฤตจะเกิดขึ้น ลดผลกระทบจากวิกฤตให้มากที่สุด รวมถึงช่วยให้โรงเรียนสามารถตอบสนองและจัดการกับสถานการณ์วิกฤตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนยังให้ความสำคัญกับการดำเนินการด้านการป้องกัน ไม่ว่าจะเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการทำงานของสถานศึกษา การพัฒนาความสามารถของบุคลากรในการวิเคราะห์ภาวะวิกฤตและทำให้ทุกคนตระหนักถึงผลกระทบหากเกิดการหยุดชะงักของการจัดกิจกรรมทางการศึกษา รวมไปถึงการตรวจนับและประเมินภาวะวิกฤตเพื่อระบุความเร่งด่วนของการบริหารและจัดการ อีกทั้งด้านการกำหนดแนวทางการดำเนินการเพื่อลดหรือขจัดปัจจัยเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดภาวะวิกฤตในสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของชัยเสฏฐ์ พรหมศรี (2553) ที่ได้กล่าวว่า ขั้นตอนของการจัดการภาวะวิกฤตในการเตรียมความพร้อมและการป้องกันมีความสำคัญมากที่สุด โดยสิ่งที่ผู้บริหารต้องทำ คือ การสร้างความแน่ใจว่าองค์กรของตนมีระบบและกระบวนการในการรับมือกับวิกฤตได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะช่วยควบคุมและฟื้นฟูสภาพความเสียหายหรือความสูญเสียที่เกิดขึ้นจากวิกฤตการณ์ได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของจริยา โกเมนต์ และเฉลิมชัย ปัญญาดี (2565) พบว่า ความสามารถในการตัดสินใจของผู้บริหาร การรับรู้โอกาสเสี่ยงของโรค และการเปิดรับข้อมูลข่าวสารของผู้นำ มีความสัมพันธ์กับกระบวนการตัดสินใจดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ โดยความสามารถในการตัดสินใจของผู้บริหาร การรับรู้ความรุนแรงของโรค จำนวนประชากรในพื้นที่ การเปิดรับข้อมูลข่าวสารของผู้นำ และการเชื่อมโยงเครือข่ายกับภายนอกมีความสัมพันธ์กับการตอบสนองต่อภาวะวิกฤตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Casto (2014) พบว่า การเตรียมความพร้อมเป็นปัจจัยสำคัญในการลดความเสี่ยงและลดผลกระทบจากภาวะวิกฤตให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้นำจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดการวิกฤตให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายในองค์กร โดยผู้นำจะต้องมีความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์สถานการณ์และการจัดการวิกฤต รวมถึงการวางแผนและดำเนินการในสถานการณ์ฉุกเฉินอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งยังต้องสามารถสื่อสารและทำงานร่วมกับทีมในการจัดการวิกฤตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. จากการพัฒนารูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย ได้รูปแบบที่มีชื่อว่า รูปแบบการบริหารความต่อเนื่องของโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัย (Kindergarten Private School Continuity Management Model) หรือ KCM Model มีประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

2.1 องค์ประกอบของรูปแบบมีส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดคือ องค์ประกอบหลักของรูปแบบ ซึ่งมีลักษณะเป็นกระบวนการที่ต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การจัดการภาวะวิกฤตมีประสิทธิภาพและเกิดความครอบคลุม โดยประกอบด้วย 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 คือ ระยะก่อนวิกฤต (Pre-Crisis Stage) ระยะที่ 2 คือ ระยะวิกฤต (Crisis Stage) และ ระยะที่ 3 ระยะหลังวิกฤต (Crisis management in Post-Crisis Stage) อาจเนื่องมาจากรูปแบบการบริหารความต่อเนื่องของโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัย (KCM Model) ที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อการจัดการภาวะวิกฤตในโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัยมีความสอดคล้องกับบริบทและความต้องการในการจัดการภาวะวิกฤตของโรงเรียนเอกชนในประเทศไทยทั้งสอดคล้องกับความต้องการในการจัดการภาวะวิกฤตที่มีลักษณะการบริหารความต่อเนื่องในรูปแบบ KCM Model มีแนวคิดและหลักการที่สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัยในการจัดการภาวะวิกฤต และเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์วิกฤตที่อาจเกิดขึ้น รวมถึงรูปแบบ KCM Model ได้นำเอาแนวคิดและเครื่องมือที่มีมาตรฐานจาก ISO 22301 เกี่ยวข้องกับการบริหารความต่อเนื่องในธุรกิจมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ของโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัย เพื่อให้การจัดการภาวะวิกฤตมีความเป็นมาตรฐานและเกิดความครอบคลุม มีการกำหนดแผนการจัดการภาวะวิกฤตในระยะยาว (Business Continuity Plan: BCP) เพื่อให้โรงเรียนสามารถดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนในสถานการณ์วิกฤต KCM Model มีความครอบคลุมในการจัดการภาวะวิกฤตในทุกๆระยะทั้งระยะก่อนวิกฤต ระยะวิกฤต และระยะหลังวิกฤต ซึ่งสร้างโอกาสในการเตรียมความพร้อมและรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิด

ของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2563) ได้สรุปเป็นโมเดลการบริหารจัดการในภาวะวิกฤตออกเป็น 3 ระยะ คือ 1) การนำและการบริหารก่อนภาวะวิกฤตเพื่อเพิ่มโอกาสรอดจากวิกฤต โดยการทำเร็วสุดในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ การจับสัญญาณวิกฤตได้เร็วสุด รวบรวมข้อมูลได้เร็วสุด คาดการณ์วิกฤตได้เร็วสุด วางแผนป้องกันวิกฤตได้เร็วสุด ปฏิบัติการก่อนวิกฤตได้เร็วสุด และสื่อสารก่อนเผชิญวิกฤตได้เร็วสุด 2) การนำและการบริหารในภาวะวิกฤต นำเสนอแนวทางแก้วิกฤตในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ ผู้นำกับการบริหารในภาวะวิกฤต ผู้นำกับการตัดสินใจในภาวะวิกฤต ผู้นำในภาวะวิกฤต ต้องมีและใช้ ‘อภิมหาญาณ’ ใน FABAI Model การติดตามความก้าวหน้ายามวิกฤต แก้ปัญหารายวันยามวิกฤต การจัดการโลจิสติกส์ในภาวะวิกฤต การบรรเทาทุกข์ยามวิกฤต การเติมเต็มขวัญกำลังใจยามวิกฤต และ 3) การนำและการบริหารหลังภาวะวิกฤต ให้คำแนะนำสิ่งที่ต้องทำหลังวิกฤต ได้แก่ การคาดการณ์อนาคตหลังภาวะวิกฤต การฟื้นฟูหลังภาวะวิกฤตและการจัดทำคู่มือบทเรียนจากภาวะวิกฤต

2.2 ในการจัดการภาวะวิกฤตระยะก่อนวิกฤต ประกอบด้วย การป้องกัน และการเตรียมการโดยมีข้อค้นพบที่สำคัญคือ การทำข้อตกลงร่วมกันเพื่อเป็นภาคีเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุการณ์วิกฤต อาจเนื่องมาจากว่าในการเตรียมการจัดการภาวะวิกฤตโรงเรียนต้องมีการศึกษาบริบทและวิเคราะห์ภาวะวิกฤตที่อาจส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน ต้องมีการจัดทำแผนการจัดการภาวะวิกฤตโดยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวิกฤตนั้น จะช่วยให้การเตรียมการรับมือกับภาวะวิกฤตมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสถานศึกษาต้องมีความสัมพันธ์อันดีกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งการติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กรณีด้านความปลอดภัยจะมีการเตรียมแผนการจัดการภาวะวิกฤตกรณีคนร้ายบุกเข้ามาในโรงเรียน การมีภาคีเครือข่ายกับสถานีตำรวจจะช่วยเรื่องการวางแผนอพยพหนี ชื่อน สู้ โดยมีเทคนิคและแผนโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการปฏิบัติการพิเศษในการเผชิญเหตุควบคุมวิกฤตการก่อการร้ายในที่สาธารณะ กรณีเกิดโรคระบาดในกลุ่มเด็กปฐมวัย เช่น โรคโควิด-19 โรงเรียนจะต้องมีภาคีเครือข่ายซึ่งเป็นหน่วยงานทางการแพทย์ด้านงานระบาดจะช่วยให้โรงเรียนทราบข้อมูลการระบาดในระยะต้น รวมถึงการเตรียมการป้องกันและควบคุมโรคระบาดที่เกิดขึ้นและสมาคมผู้ปกครองและครู มีหน้าที่ร่วมกันกับโรงเรียนในการจัดการวิกฤตและสนับสนุนในการดำเนินการต่าง ๆ เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของวรัญญู สิริกรกาญจนา และคณะ (2565) พบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัยภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ที่เรียกว่า P-STR MODEL ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ P = Professional Learning Community (PLC) หมายถึง ชุมชนของ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ S = Social Media หมายถึง สื่อสังคม (ออนไลน์) ใช้ในการ ติดต่อสื่อสารเพื่อให้สามารถมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกันได้ T = Technology Disruption หมายถึง การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลก และ R = Relationship with parents หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองในการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน สอดคล้องกับ Owaduge (2005) กล่าวว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการวิกฤตในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีหน้าที่ดังต่อไปนี้ 1) รัฐบาลผ่านไปยังกระทรวงศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนการจัดการวิกฤตในโรงเรียนมัธยมศึกษา 2) ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่ดูแลและจัดการวิกฤตในโรงเรียนมัธยมศึกษา 3) สมาคมผู้ปกครองและครู มีหน้าที่ร่วมกับโรงเรียนในการจัดการวิกฤตและสนับสนุนในการดำเนินการต่าง ๆ 4) หน่วยงานด้านความปลอดภัย เช่น ตำรวจ: มีหน้าที่ในการดูแลความปลอดภัยในโรงเรียนมัธยมศึกษา 5) องค์กรภาคเอกชนด้านการศึกษา มีหน้าที่ในการสนับสนุนโรงเรียนในการจัดการวิกฤตและช่วยให้การเตรียมความพร้อมและการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้โรงเรียนมัธยมศึกษาสามารถจัดการวิกฤตได้อย่างมีประสิทธิภาพและป้องกันการเกิดวิกฤตใหม่ในอนาคต

2.3 จากผลการประเมินรูปแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัยพบว่า องค์ประกอบของรูปแบบในด้านความถูกต้องและความเป็นไปได้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ เงื่อนไขความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้ประกอบด้วย โรงเรียนต้องมีการวิเคราะห์สถานภาพตามข้อมูลที่แท้จริงเพื่อให้การจัดทำแผนการ

จัดการภาวะวิกฤตมีประสิทธิภาพ ครูและบุคลากรต้องตระหนักและเห็นความสำคัญของการรับมือภาวะวิกฤตที่อาจเกิดขึ้น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการแก้ปัญหาร่วมกัน อาจเนื่องมาจากว่า โรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัยมีการบริหารจัดการที่มีความคล่องตัวและมีความยืดหยุ่นสูงไม่ต้องผ่านกระบวนการที่ซับซ้อนหลายขั้นตอนเหมือนระบบราชการ ประกอบกับการมีภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัยเป็นผู้นำตามสถานการณ์ มีความมุ่งมั่น สนใจเรียนรู้สิ่งใหม่ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทำให้สามารถตัดสินใจดำเนินการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัยมักมีการร่วมมือกับภาคีเครือข่ายที่มีทักษะและความเชี่ยวชาญในการพัฒนาบุคลากร ซึ่งช่วยส่งเสริมกระบวนการการเรียนรู้และพัฒนาทักษะของบุคลากรได้รวดเร็ว ดังนั้นจึงอาจมีความคิดเห็นว่าการดำเนินการตามเงื่อนไขขององค์ประกอบของรูปแบบทั้งการวิเคราะห์สถานการณ์ตามข้อมูลที่แท้จริงเพื่อให้การจัดทำแผนการจัดการภาวะวิกฤตมีประสิทธิภาพ การดำเนินการให้ครูและบุคลากรต้องตระหนักและเห็นความสำคัญของการรับมือภาวะวิกฤตที่อาจเกิดขึ้น การใช้ทรัพยากรบุคคล และการบริหารจัดการข้อมูลที่มีอยู่ในโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถดำเนินการสั่งการให้ปฏิบัติได้ทันที เช่น การสร้างภาคีเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการภาวะวิกฤตร่วมกัน ผู้บริหารโรงเรียนสามารถติดต่อกับหน่วยงานในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ได้ทันที เป็นต้น สอดคล้องกับฐานธรรมาภิบาล ภาวะเกียรติวงศ์ และจริยคุณ สำนวน (2563) กล่าวว่า คุณลักษณะหลักของผู้บริหาร ประกอบด้วย ความเป็นผู้นำ มีพฤติกรรมผู้บริหาร ผู้นำตามสถานการณ์ ประพฤติตนเป็นแบบอย่าง สามารถสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นปัญญา และนึกถึงปัจเจกบุคคล สำหรับคุณลักษณะเสริมของผู้บริหาร ประกอบด้วย เป็นนักสร้างสรรค์ เป็นนักสื่อสาร สร้างชุมชน สร้างความร่วมมือ มีพลังเชิงบวก มีความเชื่อมั่น มุ่งมั่น เต็มใจเรียนรู้ และคิดริเริ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Casto (2014) ที่พบว่า ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจและการดำเนินการในสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยผู้นำจะต้องมีความเข้าใจในสถานการณ์และความเสี่ยง สามารถวิเคราะห์และประเมินผลกระทบของการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง และสามารถสื่อสารและทำงานร่วมกับทีมในการจัดการวิกฤตได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งผู้นำต้องมีความรับผิดชอบในการดำเนินการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และต้องมีการเตรียมความพร้อมและวางแผนการจัดการวิกฤตล่วงหน้าอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การศึกษาความต้องการจำเป็นของการจัดการภาวะวิกฤตของโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัยพบว่าการจัดการภาวะวิกฤตในระยะก่อนวิกฤตค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Need Index) สูงที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย ให้ความสำคัญต่อการจัดการภาวะวิกฤตในระยะก่อนวิกฤตถือเป็นการจัดการเชิงรุก เน้นการวางแผนป้องกันและเตรียมการก่อนจะเกิดเหตุวิกฤตขึ้น ดังนั้นผู้บริหารสามารถนำกระบวนการดำเนินงานตามการจัดการภาวะวิกฤตในระยะก่อนวิกฤต จากงานวิจัยนี้ ไปสร้างเป็นแผนเผชิญเหตุที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน เพื่อป้องกันและเตรียมการหากต้องรับมือกับภาวะวิกฤตโดยการวางแผนนี้ต้องอาศัยผู้บริหารในการนำไปสู่บุคลากรในโรงเรียนและภาคีเครือข่ายดำเนินการร่วมกัน
2. จากการศึกษาดำเนินการของการจัดการภาวะวิกฤตในระยะก่อนวิกฤต ประกอบด้วย การป้องกัน และการเตรียมการ โดยมีข้อค้นพบว่า ความต้องการจำเป็นของการทำข้อตกลงร่วมกันเพื่อเป็นภาคีเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุการณ์วิกฤตมีค่าสูงที่สุด ซึ่งหมายถึงผู้บริหารโรงเรียนมีความต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านภาวะวิกฤตนั้นมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการวิกฤตของโรงเรียน ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ควรนำไปเป็นนโยบายให้โรงเรียนจัดทำแผนการจัดการภาวะวิกฤตโดยกำหนดให้มีการวางแผนร่วมกับภาคีเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวิกฤตนั้น หรือเพิ่มให้เป็นจุดเน้นในคู่มือการจัดทำแนวทางการคุ้มครอง

และช่วยเหลือนักเรียนสำหรับโรงเรียนเอกชน 2566 เพื่อความสมบูรณ์ของการวางแผนป้องกันเตรียมการภาวะวิกฤตตามการวิเคราะห์บริบทของโรงเรียน อาทิเช่น โรงเรียนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จำเป็นต้องมีภาคีเครือข่ายกับหน่วยงานรักษาความปลอดภัยเพื่อป้องกันและเตรียมการหากเกิดวิกฤตการณ์ก่อวินาศกรรมในโรงเรียน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งนี้มีขอบเขตการศึกษาเฉพาะการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัย เนื่องจากโรงเรียนเอกชนมีบริบทเฉพาะ ดังนั้นเพื่อให้เกิดความครอบคลุมในการจัดการภาวะวิกฤตสำหรับโรงเรียนในประเทศไทย ควรมีการศึกษาการจัดการภาวะวิกฤตของโรงเรียนรัฐบาลเพิ่มเติม เนื่องจากมีบริบทและมีการบริหารทรัพยากรที่แตกต่างจากโรงเรียนเอกชน

2. ในงานวิจัยนี้มีความสำคัญคือผลการศึกษาทำให้ได้ทราบสภาพและความต้องการจำเป็นของการจัดการภาวะวิกฤตของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัยนำไปสู่การพัฒนารูปแบบและได้สารสนเทศเกี่ยวกับการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัยมาเป็นแนวทางในการจัดการภาวะวิกฤตสำหรับโรงเรียนเอกชนต่อไป ดังนั้นเพื่อให้รูปแบบเกิดความสมบูรณ์สูงสุดควรมีการศึกษาในลักษณะการวิจัยและพัฒนา Research & Development (R&D) อันเป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้าที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพโดยดำเนินการทดลองใช้ ซึ่งการนำไปทดลองใช้ถือเป็นการตรวจสอบคุณภาพให้เห็นในเชิงประจักษ์รวมถึงการนำไปปรับปรุงพัฒนาแบบการจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ระดับปฐมวัย ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ทำให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์ที่สุดทางคุณค่าวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **นำและบริหารยามวิกฤต:บทเรียนจากโควิด-19**. กรุงเทพฯ: ชัคเชส พับลิชชิง, 2563.
- คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, สำนักงาน. **คู่มือการบริหารความพร้อมต่อสภาวะวิกฤต**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2563.
- คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, สำนักงาน. **สถิติการศึกษาเอกชน**. (ออนไลน์) 2562 (อ้างเมื่อ 7 กรกฎาคม 2565). จาก <https://opecc.go.th>
- จริยา โกเมนต์ และเฉลิมชัย ปัญญาดี. “รูปแบบการตัดสินใจและการตอบสนองต่อภาวะวิกฤตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ประเทศไทย กรณีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19),” **วารสารสถาบันพระปกเกล้า**. 20, 3 (กันยายน-ธันวาคม 2565): 5-33
- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. “การบริหารวิกฤตการณ์,” **วารสารนักบริหาร**. 30, 4 (พฤศจิกายน 2553): 197-203
- ฐานรินทร์ หาญเกียรติวงศ์ และรุจิภาญจน์ สานนท์. “ภาวะผู้นำการบริหารในภาวะวิกฤตสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน,” **วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. 3, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2563): 105-118.
- บุญชม ศรีสะอาด. **วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, 2556.

ประชาสัมพันธ์, กรม. **คู่มือการปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ในภาวะวิกฤต**. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท., 2545.

วริยนันท์ สิริกรกาญจนา และคณะ. “รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัยภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในเขตกรุงเทพมหานคร,” **วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ**. 7, 12 (ธันวาคม 2565): 55-70.

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. **รายงานเรียนออนไลน์ยุคโควิด-19 : วิกฤตหรือโอกาสการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563.

Castro, E. V. d. **Canibal Metaphysics**. Minneapolis: Univocal, 2014.

Owaduge S.B. **Crisis Management in Secondary School: The Roles of Stakeholders**. Nigeria: Adekunle Ajasin University, 2005.

UNESCO. **UNESCO's education response to COVID-19**. (online) 2021 (cited 7 July 2022) Available from <https://www.unesco.org>

WHO. **Coronavirus disease (Covid-19) pandemic**. (online) 2021 (cited 7 July 2022). Available from <https://www.who.int>

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

Roles of the School Administrators in Conserving Thai Cultures in the Schools
under Sisaket Primary Educational Service Area Office 3

กชพร แก้วกัน¹ สุรศักดิ์ ศรีกระจำง² และประกาศิต อานุกาพแสนยากร²
Kotchaphon Kaewkan,¹ Surasak Srikrachang,² and Prakachit Anupapsanyakorn²

¹รร.บ้านบุรพา ต.จาม อ.กันทรารมย์ จ.ศรีสะเกษ 331301

¹Ban Burapha School, Chan Subdistrict, Kanthararom District, Si Sa Ket 331301

²คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

²Faculty of Education, Sisaket Rajabhat University

E-mail: kotchaporn.kaew61@sskru.ac.th

Received: May 14, 2023; Revised January 21, 2024; Accepted: January 26, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียน 2) เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียน จำแนกตามตำแหน่ง ภูมิการศึกษา ประสบการณ์ ในการปฏิบัติงาน และขนาดโรงเรียน 3) เสนอแนะบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 จำนวน 350 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที การทดสอบเอฟ และการทดสอบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธีเชฟเฟ

ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก
2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 3 โดยจำแนกตาม ตำแหน่ง ภูมิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดโรงเรียน พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. การศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียน ทั้ง 4 ด้าน พบว่า 1) ด้านการทํานุบำรุงศาสนา ควรส่งเสริมการทํานุบำรุงศาสนาเพื่อส่งเสริมพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา 2) ด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และเผยแพร่วัฒนธรรมไทย ควรบริหารจัดการศึกษา ร่วมกับท้องถิ่น เพื่อให้การศึกษา มีเอกภาพ 3) ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างประเทศ ควรตระหนักถึงปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการส่งเสริมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างประเทศ 4) ด้านการปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี ควรมีการสอนเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และมีการปฏิบัติจริง

คำสำคัญ: บทบาท ผู้บริหารสถานศึกษา การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

Abstract

The objectives of this research were 1) to study roles of the school administrators in conserving Thai cultures in the schools, 2) to compare the roles of the administrators in conserving Thai cultures in the schools classified by positions, education levels, working experience, and school sizes, and 3) to propose the roles in conserving Thai cultures in the schools under Sisaket Primary Educational Service Area Office 3. The samples used in this research were 350 participants: school administrators and teachers in the schools under Sisaket Primary Educational Service Area Office 3. They were randomized by stratified sampling. The research instrument was a questionnaire. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, and pair difference tests by Sheffe's Method.

The research findings were as follows.

1. The roles of the school administrators in conserving Thai cultures in the schools under Sisaket Primary Educational Service Area Office 3 in the overall and each aspect were at a high level.

2. The findings of the comparison of the opinions of the school administrators and the teachers towards the roles in conserving Thai cultures in the schools under Sisaket Primary Educational Service Area Office 3 classified by positions, education levels, working experience, and school sizes showed that the opinions of the school administrators and the teachers were different with the statistical significance at the level of .05.

3. The study of the suggestions for the roles of the school administrators in conserving Thai cultures in the schools showed that 4 aspects were proposed for the suggestions: 1) in the religious maintenance, the school administrators should enhance the religious maintenance to promote Buddhism in the schools, 2) in the conservation, restoration, and publicizing Thai cultures, the school administrators should manage the education with the local to make the unity education, 3) in the learning enhancement and the cultural exchange with other countries, the school administrators should realize the problems and the guidelines to solve the problems of the learning enhancement and the cultural exchange with other countries, and 4) in the indoctrination of the values and good consciousness, the school administrators should have the teachers teach morality and ethics, and the teachers had the students do the real practice on the morality and the ethics.

Keywords: Roles, School Administrators, Thai Cultural Conservation

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษแต่โบราณกาล วัฒนธรรมประจำชาติของไทยมีทั้งในรูปของขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา การแต่งกาย และในรูปของศิลปวัตถุ ปรากฏให้เห็นอยู่โดยทั่วไป แต่ในปัจจุบันความเจริญทางด้าน เศรษฐกิจและสังคมที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วทั้งในด้านการสื่อสาร คมนาคม ธุรกิจและการค้าต่าง ๆ มีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม จากแบบอย่างที่เคยปฏิบัติกันมาแต่ดั้งเดิม ทำให้วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมบางอย่างของไทยที่ควรสงวนและรักษาไว้ค่อย ๆ เลือนหายหรือถูกทำลายไปและถูกวัฒนธรรมจากต่างชาติเข้ามาแทนที่อย่างรวดเร็ว ขณะที่ภาคส่วนต่าง ๆ ได้มีการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ความสัมพันธ์แบบเครือข่ายที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

เริ่มหมดไป พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวมีความเปราะบางจนนำไปสู่ปัญหาทางสังคมเพิ่มขึ้น ความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรมของเยาวชนและคนในสังคมอาทิ การให้คุณค่าและความนิยมกับความสนุกสนานและความฟุ้งเฟ้อ การละเลยเรื่องระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ ขาดความเคารพเกรงใจต่อผู้อาวุโสกว่า ดิดการสร้างสรรค์ลักษณะส่วนตัวผ่านทางสังคมออนไลน์ ดิดเกมส์ อินเทอร์เน็ต และมีการใช้ภาษาไทยที่ไม่เหมาะสม การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและสื่อทางสังคมมีภาพของการใช้ความรุนแรงและความไม่เหมาะสมทางเพศ ซึ่งขาดการกำกับควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เยาวชนมีพฤติกรรมก้าวร้าวและพฤติกรรมเสี่ยงต่อการก่ออาชญากรรมและปัญหาดังครรถั้งครรถั้งในวัยรุ่นเพิ่มสูงขึ้น การปล่อยปละละเลยให้มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดในแหล่งชุมชนและเข้าไปในบริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา รวมทั้งปัญหาคนไทยเข้าสู่วงจรการเล่นการพนันมากขึ้น เช่น การเล่นหวย การเล่นพนันฟุตบอล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

แผนปฏิบัติการการกระทรวงวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ระบุถึง นโยบายรัฐบาล (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) ที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงวัฒนธรรมด้านการศึกษาและเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ได้แก่ 1) ทะนุบำรุงอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ๆ สนับสนุนให้องค์กรทางศาสนามีบทบาทสำคัญ ในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างสันติสุขและความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทยอย่างยั่งยืน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมตามความพร้อม 2) อนุรักษ์ พื้นฟู และเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรม ภาษาไทยและภาษาถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งความหลากหลายของศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อการเรียนรู้สร้างความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์และ ความเป็นไทย นำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์อันดีในระดับประชาชนระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ ตลอดจนเพิ่มมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ 3) สนับสนุนการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ วัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านและวัฒนธรรมสากล และการสร้างสรรค์งานศิลปะ และวัฒนธรรมที่เป็นสากลเพื่อเตรียมเข้าสู่สากลวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียนและเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลก 4) ปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี รวมทั้งสนับสนุนการผลิตสื่อคุณภาพเพื่อเปิดพื้นที่สาธารณะให้เยาวชนและประชาชนได้มีโอกาสแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2562)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 มีพื้นที่ครอบคลุม 4 อำเภอ ในจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย อำเภอขุขันธ์ อำเภอปรังคัง อำเภอไพรบึง และอำเภอภูสิงห์ มีประชากร 4 ชาติพันธุ์ คือ ชาติพันธุ์เขมร ชาติพันธุ์ลาว ชาติพันธุ์ส่วย (กูย) และชาติพันธุ์เยอ จึงมีความหลากหลายด้านประเพณี วัฒนธรรม และภาษา ซึ่งความหลากหลายดังกล่าวมีความสำคัญและเป็นประเด็นท้าทายของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย พร้อมกับการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยในโรงเรียน

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย จึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 เพื่อให้ทราบถึงบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะได้นำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาระบบการศึกษาของประเทศให้ดียิ่งขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดโรงเรียน

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โดยแบ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่จำนวน 217 คน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 1,713 คน และโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 785 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 198 คน และครู จำนวน 2,517 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 2,715 คน

ตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ซึ่งกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโรยามาเน (Taro Yamane) จำนวน 350 คน โดยแบ่งเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา 33 คน และครู จำนวน 317 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ และเทียบสัดส่วนจำแนกตามขนาดสถานศึกษา (Proportion Stratified Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 3 ตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ของกระทรวงวัฒนธรรม 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการทํานุบำรุงศาสนา 2) ด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และเผยแพร่วัฒนธรรมไทย 3) ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างประเทศ และ 4) ด้านการปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด จำนวน 50 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามแนวคิดของมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท และทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของข้อคำถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งได้ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.963

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามปลายเปิด (Open-ended Form) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์หนังสือส่งจากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 เพื่อขออนุญาตใช้แบบสอบถามและขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากโรงเรียนที่เป็นตัวอย่าง จากนั้นส่งแบบสอบถามไปยังตัวอย่าง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าสถิติทดสอบที (t-test) ค่าสถิติทดสอบเอฟ (F-test) และตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ใช้วิธีของเชฟเฟ (Sheffe's Method)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับรวบรวมจากตัวอย่างและคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

2. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาลงรหัส ให้คะแนนตามน้ำหนักคะแนนแต่ละข้อและบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลลงในโปรแกรมสำเร็จรูป

3. นำข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ และร้อยละ เสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบความเรียง

4. นำข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) นำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์น้ำหนัก 5 ระดับจากนั้นนำไปบันทึก โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อทราบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการรณรงค์อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 อยู่ในระดับใด แล้วนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาแปลความหมายรายข้อ รายด้าน และความหมายในภาพรวม การแปลผลค่าเฉลี่ยตามหลักเกณฑ์ ของช่วงระดับคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) 5 ระดับ จากนั้นเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการรณรงค์อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ตำแหน่งปัจจุบัน ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดโรงเรียน โดยใช้ค่าสถิติทดสอบทีแบบอิสระ (t-test Independent) ใช้ทดสอบตัวแปรต้นที่จำแนกเป็น 2 กลุ่ม และค่าสถิติทดสอบเอฟ (F-test) ใช้ทดสอบตัวแปรต้นที่จำแนกเป็น 3 กลุ่มขึ้นไป โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA of Variance) และตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการตรวจสอบความแตกต่างของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

5. นำข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 3 ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ใช้วิธีการสรุปตามประเด็นที่ศึกษา แปลผล และนำเสนอผลเป็นตารางประกอบการบรรยายความเรียง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 3 โดยรวม ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 3 โดยภาพรวม

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{x}$	S	แปลผล
1. ด้านทำนุบำรุงศาสนา	4.40	.54	มาก
2. ด้านการอนุรักษ์ พื้นฟู และเผยแพร่วัฒนธรรมไทย	4.45	.50	มาก
3. ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างประเทศ	4.33	.54	มาก
4. ด้านการปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี	4.42	.44	มาก
เฉลี่ย	4.40	.45	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$, $S = 0.45$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และเผยแพร่วัฒนธรรมไทย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.45$, $S = 0.50$) รองลงมาคือ ด้านการปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี ($\bar{x} = 4.42$, $S = 0.45$) ด้านทำนุบำรุงศาสนา ($\bar{x} = 4.40$, $S = 0.54$) และด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างประเทศ ($\bar{x} = 4.33$, $S = 0.54$) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โดยจำแนกตาม ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดโรงเรียน โดยภาพรวม ปรากฏดังตารางที่ 2-5

ตารางที่ 2 ตารางแสดงผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง

รายการ	ผู้บริหารสถานศึกษา		ครูผู้สอน		t	P-value
	$\bar{x}$	S	$\bar{x}$	S		
1. ด้านทำนุบำรุงศาสนา	4.31	.68	4.41	.52	4.360*	0.038
2. ด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และเผยแพร่วัฒนธรรมไทย	4.27	.72	4.33	.52	5.564*	0.019
3. ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างประเทศ	4.45	.56	4.45	.50	0.423	0.516
4. ด้านการปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี	4.37	.50	4.43	.43	0.423	0.516
รวม	3.00	.79	3.75	1.10	16.37*	0.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ตัวอย่างที่มีตำแหน่งที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ตัวอย่างที่มีตำแหน่งที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยด้านทำนุบำรุงศาสนา และด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูและเผยแพร่วัฒนธรรมไทย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 แต่มีบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างประเทศ และด้านการปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 จำแนกตามวุฒิการศึกษา

รายการ	ผู้บริหารสถานศึกษา		ครูผู้สอน		t	P-value
	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S		
1. ด้านทำนุบำรุงศาสนา	4.37	.55	4.50	.49	1.638	0.201
2. ด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และเผยแพร่วัฒนธรรมไทย	4.31	.55	4.40	.51	1.034	0.310
3. ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างประเทศ	4.43	.52	4.53	.41	2.357	0.126
4. ด้านการปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี	4.41	.44	4.46	.42	0.140	0.709
รวม	4.35	0.07	4.41	.05	1.730	0.114

จากตารางที่ 3 พบว่า การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ด้านทำนุบำรุงศาสนา ด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและเผยแพร่วัฒนธรรมไทย ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างประเทศ และด้านการปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 ตารางแสดงการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

รายการ	แหล่งความแปรปรวน	ss	df	MS	F	Sig.
1. ด้านทำนุบำรุงศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	0.090	2	0.045	0.152	0.859
	ภายในกลุ่ม	102.44	347	0.295		
	รวม	102.53	349			
2. ด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และเผยแพร่วัฒนธรรมไทย	ระหว่างกลุ่ม	0.075	2	0.038	0.126	0.882
	ภายในกลุ่ม	104.09	347	0.300		
	รวม	104.17	349			
3. ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างประเทศ	ระหว่างกลุ่ม	0.287	2	0.144	0.554	0.575
	ภายในกลุ่ม	90.03	347	0.259		
	รวม	90.32	349			

ตารางที่ 4 ตารางแสดงการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน (ต่อ)

รายการ	แหล่งความแปรปรวน	ss	df	MS	F	Sig.
4. ด้านการปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี	ระหว่างกลุ่ม	0.208	2	0.104	0.531	0.589
	ภายในกลุ่ม	67.90	347	0.196		
	รวม	68.11	349			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	5.60	2	2.804	2.326	0.099
	ภายในกลุ่ม	418.19	347	1.205		
	รวม	423.79	349			

จากตารางที่ 4 พบว่า การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 จำแนกตาม ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานพบว่า ตัวอย่างที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่ต่างกัน มีบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 ตารางแสดงผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 จำแนกตามขนาดโรงเรียน

รายการ	แหล่งความแปรปรวน	ss	df	MS	F	Sig.
1. ด้านทำนุบำรุงศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	0.366	2	0.183	0.621	0.538
	ภายในกลุ่ม	102.167	347	0.294		
	รวม	102.532	349			
2. ด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และเผยแพร่วัฒนธรรมไทย	ระหว่างกลุ่ม	0.048	2	0.024	0.080	0.923
	ภายในกลุ่ม	104.123	347	0.300		
	รวม	104.171	349			
3. ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างประเทศ	ระหว่างกลุ่ม	0.518	2	0.259	1.000	0.369
	ภายในกลุ่ม	89.807	347	0.259		
	รวม	90.325	349			

ตารางที่ 5 ตารางแสดงผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 จำแนกตามขนาดโรงเรียน (ต่อ)

รายการ	แหล่งความแปรปรวน	ss	df	MS	F	Sig.
4. ด้านการปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี	ระหว่างกลุ่ม	0.606	2	0.303	1.558	0.212
	ภายในกลุ่ม	67.505	347	0.195		
	รวม	68.112	349			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2.427	2	1.213	0.999	0.369
	ภายในกลุ่ม	421.370	347	1.214		
	รวม	423.797	349			

จากตารางที่ 5 พบว่า การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่าตัวอย่างที่มีขนาดโรงเรียนที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 3 ทั้ง 4 ด้าน

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 3 พบว่า 1) ด้านการทํานุบำรุงศาสนา ควรมโนบายในการทํานุบำรุงศาสนา โดยการดําเนินการส่งเสริมความสามัคคี ศึกษาและเรียนรู้การทํานุบำรุงศาสนา เพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุน พระพุทธศาสนาในสถานศึกษาด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนธรรมศึกษาและครู พระสอนศีลธรรม ซึ่งเป็นการปลูกจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชนได้พัฒนากระบวนการคิด ทักษะ ความสามารถ อย่างรอบด้าน ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา รวมทั้งการเรียนรู้ประสบการณ์จากการจัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติ อย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย และการวางพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เพื่อพัฒนาคุณภาพ ของครูและนักเรียนในโรงเรียนให้มีความพร้อมทั้งทางกาย ใจ สติปัญญา มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกในวัฒนธรรมที่ดีงาม และรู้คุณค่าความเป็นไทย มีโอกาสและสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง 2) ด้านการอนุรักษ์ พื้นฟู และเผยแพร่วัฒนธรรมไทย ควรบริหารจัดการศึกษา ร่วมกับท้องถิ่น เพื่อให้การศึกษามีเอกภาพและเป็นไปตาม บริบทของสถานศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้สถานศึกษานําภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการร่วมกับการจัดการเรียน การสอนเพื่อเกิดการอนุรักษ์ รื้อฟื้น ประยุกต์ และพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาของแต่ละพื้นที่ลงสู่สถานศึกษา โดยนําภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นด้านนโยบายในการบูรณาการ ภูมิปัญญา ร่วมกับการดำเนินงานของสถานศึกษา การส่งเสริมให้ครูและบุคลากรนําภูมิปัญญาเป็นส่วนหนึ่ง ของการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนนําเสนอการจัดการศึกษาภายใต้บริบทภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม เป็นที่ประจักษ์ต่อบุคคลภายนอก 3) ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างประเทศ ควรตระหนัก ถึงปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการส่งเสริมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างประเทศ คือแผนการ จัดการเรียนการสอนรายวิชาไม่สอดคล้องกับหลักสูตร ขาดงบประมาณและสื่อการเรียนการสอน และไม่มีการศึกษา ดูงานหรือแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในต่างประเทศ หลักสูตรควรยึดโครงสร้างหลักที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน

รายวิชาภาษาต่างประเทศ ควรจัดหางบประมาณและสื่อการเรียนการสอน และจัดโครงการศึกษาคูณและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในต่างประเทศ 4) ด้านการปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี ควรมีการสอนจริยธรรม ให้เด็กมีการปฏิบัติจริง และมีการส่งเสริมหลักสูตรโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตระหนักว่าวัยที่ต้องเน้นย้ำจริยธรรมเป็นอย่างดีคือวัยเด็ก ในการพัฒนาประเทศจะต้องกระทำทั้งทางด้านวัตถุและด้านจิตใจไปพร้อม ๆ กันจึงจะเกิดผลดี โดยในด้านการกำหนดนโยบายควรมีการเชิญผู้นำหรือผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนมาอบรมให้ความรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรมหรือมาร่วมในการกำหนดนโยบายในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 3 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = 0.45) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับ โดยเรียงตามลำดับ คือ ด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และเผยแพร่วัฒนธรรมไทย ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.50) ด้านการปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี ($\bar{x} = 4.42$, S.D. = 0.45) และด้านทำนุบำรุงศาสนา ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = 0.54) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างประเทศ ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.54)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่มีต่อบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 3 โดยจำแนกตาม ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มี ตำแหน่งที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนโดยภาพรวม แตกต่างกัน ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.54) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดโรงเรียนที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียน ไม่แตกต่างกัน

3. การศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน พบว่า 1) ด้านการทำนุบำรุงศาสนา ควรส่งเสริมการศึกษาและเรียนรู้การทำนุบำรุงศาสนาเพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุนพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา 2) ด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และเผยแพร่วัฒนธรรมไทย ควรบริหารจัดการศึกษาร่วมกับท้องถิ่นเพื่อให้การศึกษามีเอกภาพ 3) ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างประเทศ ควรตระหนักถึงปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการส่งเสริมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างประเทศ 4) ด้านการปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี ควรมีการสอนจริยธรรม มีการปฏิบัติจริงและมีการส่งเสริมหลักสูตรโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลวิจัย บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปรายผล ดังนี้

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และเผยแพร่วัฒนธรรมไทย อยู่ในระดับมาก ด้านการปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี อยู่ในระดับมาก ด้านทำนุบำรุงศาสนา อยู่ในระดับมาก และด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างประเทศ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของนางลักซ์ จันทงษา, จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย และ

นภาคช บุญเชิดชู (2561) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐบาลในจังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ทั้งภาพรวมและรายด้าน ประกอบด้วย บทบาทเกี่ยวกับสารสนเทศ บทบาทเกี่ยวกับการตัดสินใจ และบทบาทเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2) ประสิทธิผลของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ทั้งภาพรวมและรายด้าน ประกอบด้วย การปรับตัวการรักษาแบบแผนทางวัฒนธรรม การบรรลุเป้าหมาย และการบูรณาการ 3) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย บทบาทความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล บทบาทเกี่ยวกับสารสนเทศและบทบาทเกี่ยวกับการตัดสินใจ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับประสิทธิผลของโรงเรียน โดยสามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 73.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของริญญภัทร์ สุภาศิริธนานนท์ (2563) ได้ศึกษาบทบาทผู้บริหารกับบรรยากาศองค์กรของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า บทบาทผู้บริหารของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก 9 ด้าน โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยเลขคณิตจากมากไปน้อย ได้แก่ บทบาทในการเป็นสัญลักษณ์ขององค์กร บทบาทในการเป็นผู้จัดสิ่งก่อคุณ บทบาทในการจัดสรรทรัพยากร บทบาทในการกำกับติดตาม บทบาทในการเป็นผู้เจรจาต่อรอง บทบาทในการเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ บทบาทในการเผยแพร่ข้อมูล และบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์บทบาทในการเป็นผู้นำตามลำดับ ส่วนด้านบทบาทในการเป็นผู้ประกอบการอยู่ในระดับปานกลาง บรรยากาศองค์กรของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการมีโอกาสนในการ ทำงาน ด้านความเติบโตทางวิชาการและสังคมอย่างต่อเนื่อง ด้านการปรับปรุงสถานศึกษาด้านความสามัคคีด้านความเคารพ และด้านความเอื้ออาทรต่อกัน ตามลำดับ ส่วนด้านที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านความไว้วางใจ และด้านการมีขวัญสูง ซึ่งบทบาทผู้บริหารกับบรรยากาศองค์กรของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี โดยรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีตำแหน่ง ที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีวุฒิการศึกษา ที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ไม่แตกต่างกัน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ไม่แตกต่างกัน และผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีขนาดโรงเรียน ที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องแสดงบทบาทของผู้นำไม่ว่าจะเป็นการสอน การนิเทศ การร่วมสมาคมวิชาชีพ หรือรอบรู้ทันเหตุการณ์เกี่ยวกับแนวความคิดใหม่ ๆ ทางการศึกษา เป็นผู้นำความคิดและนำการปฏิบัติตามวิถีทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย การนำของผู้บริหารการศึกษาในปัจจุบันไม่เพียงแต่จะทำให้มีการปฏิบัติงานต่าง ๆ ในโรงเรียนเท่านั้น ยังต้องเป็นผู้นำชุมชนในการเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐาน การประกอบอาชีพของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ให้ดีขึ้น กว่าเดิม และในขณะเดียวกันโรงเรียนก็ต้องการความร่วมมือจากชุมชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา เช่น มีส่วนร่วมในการบริหารงานของโรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้เหมาะสมกับสภาพชุมชน บทบาทการนำของผู้บริหารในการนำโรงเรียนเข้าสู่ชุมชน และนำชุมชนเข้าสู่โรงเรียน จึงทำให้ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนแตกต่างจากครูอย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sumiran et al (2022) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารในวัฒนธรรมของโรงเรียนเพื่อสร้างกรอบแนวคิดที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน

ผลการวิจัยระบุว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน คือหลักพื้นฐานที่ถูกต้องสำหรับความสำเร็จและความล้มเหลวของวัฒนธรรมในโรงเรียน กล่าวคือ ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการบรรลุผลเป้าหมายที่คาดหวังในการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเรณูภา ศรีสวัสดิ์ (2560) ได้ทำการวิจัย เรื่องการบริหารแหล่งเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอ่างทอง การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาการบริหารแหล่งเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอ่างทอง และ 2) เปรียบเทียบการบริหารแหล่งเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่งและประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารแหล่งเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอ่างทอง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ด้านการนำ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ และด้านการควบคุม 2) การเปรียบเทียบการบริหารแหล่งเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน และวุฒิการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนจำแนกตามตำแหน่ง และประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราภา เพียรเจริญ (2556) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดปทุมธานี พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับการรับรู้ในการปฏิบัติของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวัชรภรณ์ คงเกิด (2561) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า เมื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยจำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา พบว่า โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 สามารถอภิปรายเป็นรายด้านได้ดังนี้ 1) ด้านการทํานุบำรุงศาสนา ผู้บริหารควรมีนโยบายในการทํานุบำรุงศาสนา โดยการดําเนินการส่งเสริมความสามัคคีการศึกษาและเรียนรู้การทํานุบำรุงศาสนาและเพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุนพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนธรรมศึกษาและครูพระสอนศีลธรรม เป็นการปลูกจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชนได้พัฒนากระบวนการคิด ทักษะ ความสามารถอย่างรอบด้าน ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา รวมทั้งการเรียนรู้ประสบการณ์จากการจัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย และการวางพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เพื่อพัฒนาคุณภาพของครูและนักเรียนในโรงเรียนให้มีความพร้อมทั้งทางกาย ใจ สติปัญญา มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกในวัฒนธรรมที่ดีงามและรู้คุณค่าความเป็นไทย มีโอกาสและสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง 2) ด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และเผยแพร่วัฒนธรรมไทย ผู้บริหารสถานศึกษา ควรบริหารจัดการศึกษาร่วมกับท้องถิ่นเพื่อให้การศึกษามีเอกภาพ และเป็นไปตามบริบทของสถานศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้สถานศึกษานำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการร่วมกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อเกิดการอนุรักษ์ รื้อฟื้น ประยุกต์ และพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาของแต่ละพื้นที่ลงสู่สถานศึกษา โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นด้านนโยบายในการบูรณาการภูมิปัญญาร่วมกับการดำเนินงานของสถานศึกษา การส่งเสริมให้ครูและบุคลากรนำภูมิปัญญาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนนำเสนอการจัดการศึกษาภายใต้บริบทภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม เป็นที่ประจักษ์ต่อบุคคลภายนอก 3) ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างประเทศ ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักถึงปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการส่งเสริมการเรียนรู้

และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างประเทศ คือแผนการจัดการเรียนการสอนรายวิชาไม่สอดคล้องกับหลักสูตร ขาดงบประมาณและสื่อการเรียนการสอน และไม่มีการศึกษาดูงานหรือแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในต่างประเทศ โดยปัญหาหลัก คือ หลักสูตรควรวัดโครงสร้างหลักที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนรายวิชาภาษาต่างประเทศ จัดหางบประมาณและสื่อการเรียนการสอน และจัดโครงการศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในต่างประเทศ

4) ด้านการปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสอนจริยธรรมต้องให้เด็กมีการปฏิบัติจริง ในการดำเนินการด้านคุณธรรม จริยธรรม ต้องมีการดำเนินการในลักษณะเป็นกิจกรรมและมีการส่งเสริมหลักสูตร โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตระหนักว่าวัยที่ต้องเน้นย้ำจริยธรรมเป็นอย่างยิ่งคือวัยเด็ก ในการพัฒนาประเทศจะต้องกระทำ ทั้งทางด้านวัตถุและด้านจิตใจไปพร้อม ๆ กันจึงจะเกิดผลดี โดยในด้านการกำหนดนโยบาย ควรมีการเชิญผู้นำ หรือผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนมาอบรมให้ความรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรมหรือมาร่วมในการกำหนดนโยบายในการส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจพร สุคนธร (2565) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า ทั้งหมดอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดหาสื่อ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก รองลงมา คือ ด้านการนิเทศการสอน ด้านการวางแผนการจัดการเรียนการสอน และด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามลำดับ ครูที่มีวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ต่างกัน มีความคิด เห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนครูที่สังกัดในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวางแผน การเรียนการสอน และด้านการนิเทศการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีแนวทาง ในการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ได้แก่ 1) ผู้บริหารกำหนด นโยบายการบริหารงาน เพื่อส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนออนไลน์เกิดประสิทธิภาพสูงสุด 2) ผู้บริหารจัดประชุม ทำความเข้าใจแก่คณะครูและบุคลากรทำความเข้าใจและเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ 3) ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ และคณะกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อสำรวจความพร้อมและความต้องการจำเป็นของนักเรียนและครู 4) ผู้บริหารจัดสรรงบประมาณและประสาน ความร่วมมือไปยังหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อขอความสนับสนุนช่วยเหลือในการปฏิบัติงานในสถานศึกษา และ 5) ผู้บริหารดำเนินการบริหารงานแบบกัลยาณมิตร ให้ข้อเสนอแนะในเชิงบวก เพื่อสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูและบุคลากร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ด้านที่มีค่าต่ำสุดคือ ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ต่างประเทศ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักถึงปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา คือแผนการจัดการเรียน การสอนรายวิชาไม่สอดคล้องกับหลักสูตร ขาดงบประมาณและสื่อการเรียนการสอน และไม่มีการศึกษาดูงาน หรือแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในต่างประเทศ โดยปัญหาหลัก คือ หลักสูตรควรวัดโครงสร้างหลักที่สนับสนุนการจัด การเรียนการสอนรายวิชาภาษาต่างประเทศ จัดหางบประมาณและสื่อการเรียนการสอน และจัดโครงการศึกษาดูงาน และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในต่างประเทศ

2. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดโรงเรียนที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยแตกต่างกัน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จึงควรให้ความสำคัญกับตำแหน่ง และวุฒิการศึกษา ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียน เพื่อให้การบริหารสถานศึกษา ให้มีคุณภาพและเกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้นไป ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย เพื่อให้วัฒนธรรมไทยยังสามารถดำรงอยู่ได้ในกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเชิงการกำกับควบคุม และติดตามการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่มีการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างประเทศ เพราะพบว่ามีการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนการสอนของนักเรียนจะสูงขึ้นตามไปด้วย
2. ควรมีการศึกษาด้านการกำหนดนโยบายเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียน ในทุกระดับ เพื่อสร้างความตระหนักสำหรับนักบริหารการศึกษา อาจจะสามารถส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียน แก่บุคลากร และผู้เรียนมากขึ้น
3. ควรศึกษาบทบาทของครูผู้สอนที่มีต่อส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียน เพื่อพัฒนาเด็กสู่การเป็นคนดีตามเป้าหมายของแผนการศึกษาชาติ และควรศึกษาด้านการพัฒนาารูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- จิราภา เพียรเจริญ. บทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2556.
- นงลักษณ์ จันทงษา, จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย และนภาเดช บุญเชิดชู. "บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาภาคใต้ ในจังหวัดสมุทรสาคร," *สังคมศาสตร์เพื่อการวิจัย*. 9, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561): 46-65.
- บุญชม ศรีสะอาด. *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, 2545.
- เบญจพร สุนทร. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก, 2565.
- ริญญาภัทร์ สุภาศิริธนานนท์. บทบาทผู้บริหารกับบรรยากาศองค์กรของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2563.
- เรณูภา ศรีสวัสดิ์. การบริหารแหล่งเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 2560.
- วัชรภรณ์ คงเกิด. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาของครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2561.

วัฒนธรรม, กระทรวง. แผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม, 2562.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2559.

Sumiran, Waston et al. The principal's role in improving the quality: A concepts framework to developing school Culture. Frontiers in Education, 2022.

นวัตกรรมการพัฒนาระบบและกลไกการจัดการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในการ
พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากบนฐานทุนทางสังคม สู่การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จ
และยั่งยืน กรณีศึกษาบ้านไทรงาม ตำบลนาเลี้ยว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

Innovation for Developing the Management Systems and Mechanism to
Strengthen the Communities in Developing Grassroots Economy Based on
Social Capital to Solve Poverty Problems Comprehensively and Sustainably: A
Case Study of Ban Sai Ngam, Na Siao Subdistrict, Mueang
District, Chaiyaphum Province

เกศสุดา โภคานิตย์ กีฬา หนูยศ และปานิสรา หาดขุนทด
Katesuda Phokanit, Keela Nooyot, and Panisara Hadkhuntod

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
Faculty of Political Science, Chaiyaphum Rajabhat University
E-mail: Kate_2523@windowslive.com

Received: January 4, 2024; Revised February 6, 2024; Accepted: February 10, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์ความยากจนเชิงพื้นที่ที่บ้านไทรงาม ตำบลนาเลี้ยว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ 2) ศึกษาการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ทุนทางสังคมเป็นฐานในการแก้ไขปัญหาความยากจน 3) เพื่อให้เกิดนวัตกรรมการพัฒนาและกลไกการจัดการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการแก้ไขปัญหาความยากจน ตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้านไทรงาม กลุ่มวิสาหกิจ ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลเลี้ยว รวม 109 คน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประชาชนในชุมชนมีฐานะยากจนเกิดภาระหนี้สิน แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร ค่าครองชีพสูงขึ้น ต้นทุนในการประกอบอาชีพเกษตรที่สูงขึ้น มีที่ดินทำกินน้อย การเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ การศึกษาและสุขภาพ ปัญหาความยากจนสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ ปัญหาที่ชาวบ้านสามารถจัดการได้เอง ปัญหาที่ชาวบ้านไม่สามารถจัดการได้ และปัญหาที่ชาวบ้านและหน่วยงานภายนอกร่วมกันบริหารจัดการไปพร้อม ๆ กัน

2. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ทุนทางสังคมได้แก่ 1) ทุนมนุษย์ คือ ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มสมาชิกกลุ่ม ประชาชนชาวบ้าน ที่มีองค์ความรู้ ความรอบรู้ ทักษะ ความชำนาญ ภูมิปัญญา ด้านเกษตร ด้านสมุนไพร ด้านดิน ด้านปศุสัตว์ 2) ทุนทางสังคม คือ คนในชุมชนมีวิถีชีวิตแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยกันรู้จักกันทุกหลังคาเรือน มีความสัมพันธ์กันแบบระบบเครือญาติ มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีความรักความสามัคคีแน่นแฟ้นเป็นปึกแผ่น และเป็นพลังหนุนเสริมในการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ของสมาชิกในชุมชน 3) ทุนกายภาพ คือ โรงสีชุมชน กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งมีความเชื่อมโยงไปยังกลุ่มอาชีพภายในชุมชน เช่น กลุ่มสมุนไพร กลุ่มนาแปลงใหญ่ กลุ่มโคเนื้อ 4) ทุนธรรมชาติ คือ ลำห้วยบง ป่าชุมชน (ป่าสำแก) มีเนื้อที่ประมาณ 30 ไร่ เป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติตามฤดูกาล 5) ทุนทางเศรษฐกิจ คือ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มสตรี กองทุนแม่ของแผ่นดิน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กองทุนเงินกระด้นเศรษฐกิจ และกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชน และ 6) ทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญา คือ

ประเพณีวัฒนธรรมที่หล่อหลอมให้คนในชุมชนเกิดความสามัคคีกลมเกลียว และภูมิปัญญาความรู้ความเชี่ยวชาญในการรักษาด้วยสมุนไพร

3. นวัตกรรมพัฒนาระบบและกลไกการจัดการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและยั่งยืน คือ การนำทุนทางสังคมมาประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาความยากจนโดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบตามกระบวนการพัฒนาคุณภาพ PDCA ประกอบด้วยกระบวนการวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงการดำเนินการอย่างเหมาะสมหรือการจัดทำมาตรฐานใหม่เป็นการยกระดับคุณภาพ (Act) ผ่านศักยภาพของชุมชน ด้านผู้นำ ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการปรับประยุกต์/การนำมาใช้ และด้านการประสานงานเครือข่ายความร่วมมือ โดยมีทุนทางสังคมเป็นฐาน

คำสำคัญ: ทุนทางสังคม ระบบและกลไก ความยากจน ความเข้มแข็งของชุมชน

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the spatial poverty situations in Ban Sai Ngam, Na Siao Subdistrict, Mueang District, Chaiyaphum Province, 2) to study the community strengthening by using social capital as a base to solve the poverty problems, and 3) to obtain the innovation for developing the management systems and mechanism to strengthen the communities to solve the poverty problems. The samples were 109 participants: community leaders, residents living in Ban Sai Ngam, enterprises, and representatives from Sub District Administration Organizations. The research was conducted by using the qualitative research methodology.

The research findings were as follows.

1. The residents in the communities were poor and burdened with debts. The water sources for agriculture were insufficient for farming. The costs of living and farming increased. The arable lands were few. The access to government welfare, education, and health were difficult. The poverty problems could be divided into 3 types: the problems that the villagers could deal with, the problems that the villagers could not deal with, and the problems that the villagers and the external organizations joined and managed to solve the problems together.

2. The strengthening of the communities using social capital consisted of 1) human capital: community leaders, group leaders, group members, and folk philosophers, having knowledge, skills, expertise, and intellect in agriculture, herb, soil, and organic fertilizer, 2) social capital: people in communities having the ways of lives in mutually depending on each other and knowing each other every house, having relationship in the relative systematic pattern, trusting each other, loving and harmonizing stably, and being empowerment in driving various learning processes for community members, 3) physical capital: community rice mills and organic fertilizer production groups that linked to occupational groups in communities such as herbal groups, large-scale rice field groups, and beef cattle groups, 4) natural capital: Lam Huai Bong, a community forest (Sa Kae forest) with the land of 30 rai to be natural seasonal food sources, and 5) economic capital: village funds, saving groups for production, women's groups, the Mother of the Land Fund, Saccha Savings groups, and

saving groups for communities and 6) wisdom and cultural capital: cultures and traditions that made the residents in the communities harmonizing and knowledge, wisdom, and expertise in the herbal treatment.

3. The innovation for developing the management systems and mechanism to strengthen the communities in developing grassroots economy based on social capital to solve poverty problems comprehensively and sustainably was that the social capital was used to solve the poverty problems through the participatory processes in all of the operation steps related to each other and linked together systematically based on the quality development processes of PDCA consisting of the planning process (Plan), the operation based on planning (Do), checking (Check) and improving the operation to be appropriate or creating new standards to increase the quality levels (Act) through the community potential. In addition, the innovation based on the social capital also included the leaders, the learning processes, the management, the improvement of the use, and the participatory network cooperation.

Keywords: Social Capital, Systems and Mechanism, Poverty, Community Strength

บทนำ

ที่ผ่านมาประเทศไทยเน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจเพื่อเข้าสู่สังคมโลกโดยใช้ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในฐานะปัจจัยการผลิต ส่งผลให้สังคมเกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนยิ่งพัฒนาเหมือนยิ่งเพิ่มระยะห่างมากขึ้น เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาหนี้สิน ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความเหลื่อมล้ำ เนื่องจากมีคนจำนวนมากไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการภาครัฐ และคนกลุ่มนี้ถูกมองว่าเป็น “คนจน” ไม่มีประสิทธิภาพทางมิติด้านเศรษฐกิจ จึงทำให้คุณภาพชีวิตไม่ดี ขาดการศึกษา ขาดโอกาสหรือสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรของรัฐได้ อาทิ กลุ่มเกษตรกร คนจนในเมือง หรือชุมชนแออัด แรงงานนอกระบบ คนไร้ที่พึ่ง เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ เป็นต้น อย่างไรก็ตามปัญหาความยากจนเป็นปัญหาสำคัญของประเทศที่รัฐบาลให้ความสำคัญและติดตามอยู่เสมอ เพราะคนจนถือเป็นแก่นของความมั่นคงของรัฐและสังคม การใช้ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนนั้นสำคัญ ระบบคิด (Mindset) และวัฒนธรรมก็สำคัญจำเป็นต้องเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับคนจน ฝึกทักษะให้เขา และทำให้เขาเห็นโอกาสใหม่ เพิ่มโอกาสเข้าสู่ระบบศึกษา รวมทั้งต้องสร้างและปลูกเร้าครอบครัวให้เป็นแกนในการแก้ปัญหาความยากจน โดยพื้นฐานของคนไทยเป็นคนเก่ง คนจนของไทยก็เป็น “คนจนที่ยิ่งใหญ่” ใช้หลักศาสนาและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.), 2564)

จากข้อมูลการวิเคราะห์ความยากจนและแนวโน้มความเหลื่อมล้ำประเทศไทยของธนาคารโลกรายงานความเหลื่อมล้ำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่าตัวเลขประชากรไทยยากจนโดยในปี พ.ศ. 2558 มีคนจน 7.2% ปี พ.ศ. 2561 มีคนจน 9.8% เพิ่มขึ้นกว่า 6.7 ล้านคน จาก 4.8 ล้านคน ทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศเดียวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่อัตราความยากจนเพิ่มสูงขึ้นขนาดนี้ในช่วงหลังปี 2543 เป็นต้นมา หรือมีรายได้ที่ต่ำกว่า 2,763 บาทต่อเดือน หรือ 33,156 บาทต่อปี (ชนิษฐา คงรักเกียรติยศ, 2563) แม้ว่าที่ผ่านมารัฐบาลมีมาตรการและแนวทางช่วยเหลือประชาชนกลุ่มนี้มาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ค่าครองชีพ ที่อยู่อาศัย การเดินทาง และสาธารณสุขผ่านนโยบายและโครงการต่าง ๆ เช่น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและคนพิการ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และอื่น ๆ แต่ประชาชนก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืนได้ ตรงกันข้ามกลับรอความช่วยเหลือจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย หรือภาคอีสานเป็นภูมิภาคที่มีรายได้เฉลี่ยน้อยที่สุด แต่มีหนี้สินและความยากจนมากที่สุดทั้ง ๆ ที่เป็นภูมิภาคที่รวมเอาความเป็นที่สุดเอาไว้ คือ มีขนาดใหญ่เป็นอันดับสามของประเทศ ประชากรมากที่สุด ปลูกข้าวมากที่สุด (วิศปัติย์ ชัยช่วย, 2560) ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เมื่อเว้นว่างจากภาคเกษตรบางกลุ่มจะเดินทางไปทำงานต่างจังหวัด จำเป็นต้องพึ่งพาการดูแลบุตรหลานไว้กับปู่ย่า ตา ยาย ซึ่งทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาครอบครัว และนำไปสู่ “ครอบครัวแห่งกลาง” ในปี พ.ศ. 2550-2551 จังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดที่ติดอันดับ 1 ใน 10 ของจังหวัดที่ยากจนที่สุดในประเทศไทย โดยเฉพาะเกษตรกร ซึ่งมีรายได้จากสมาชิกทุกคนรวมกันเฉลี่ย 88,179.90 บาทต่อปี มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยครัวเรือนละ 54,476.43 บาทต่อปี และมีหนี้สินเฉลี่ยครัวเรือนจำนวน 85,724.57 บาท (สุริยะ หาญพิชัย และคณะ, 2562) และข้อมูลการจำแนกสถานะครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ จปฐ. ปี 2562 รายได้ต่ำกว่า 38,000 บาทต่อคนต่อปีของจังหวัดชัยภูมิมีจำนวนทั้งสิ้น 741 ครัวเรือน จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่ารายได้และรายได้รวมทั้งหนี้สินไม่สมดุลกัน อีกทั้งยังไม่พบข้อมูลเงินออม อย่างไรก็ตามภายใต้ศักยภาพเชิงพื้นที่ที่ควรบูรณาการกับทุนทางสังคมที่มีอยู่อย่างใดที่จะสอดคล้องกับแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างยั่งยืนในจังหวัดชัยภูมิ รวมทั้งการเฝ้าระวังไม่ให้ความยากจนกลับมาเกิดซ้ำอีก จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาระบบและกลไกการจัดการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากบนฐานทุนทางสังคมสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและยั่งยืน โดยให้ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในพื้นที่ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงศึกษาสถานการณ์ความยากจน ผ่านกิจกรรมกระบวนการเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ทุนทางสังคมเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและยั่งยืนของบ้านไทรงาม หมู่ที่ 3 ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสถานการณ์ความยากจนเชิงพื้นที่ที่บ้านไทรงาม ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
2. ศึกษาการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ทุนทางสังคมเป็นฐานในการแก้ไขปัญหาความยากจน
3. เพื่อให้เกิดนวัตกรรมการพัฒนากระบวนการและกลไกการจัดการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ในการแก้ไขปัญหาความยากจน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและตัวอย่าง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้กำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) โดยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่บ้านไทรงามจำนวน 70 คน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ จำนวน 30 คน ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน จำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 109 คน

ขั้นตอนการวิจัย

1. ศึกษาสถานการณ์ปัญหาความยากจนเชิงพื้นที่ที่บ้านไทรงาม ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ เป็นการจัดเวทีระดมความคิดกับผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนชาวบ้าน

ตัวแทนจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มอาชีพบ้านไทรงาม จำนวน 15 คน เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2566 ณ ศาลาประชาคม บ้านไทรงาม หมู่ 3 โดยการ Focus Group ระดมความคิดร่วมกันในประเด็นสภาพปัญหาต่าง ๆ ในครัวเรือนหรือชุมชน การประกอบอาชีพหลัก การประกอบอาชีพรอง รายจ่าย และการออมภายในครัวเรือน และนโยบาย วิธีการแก้ปัญหา การพัฒนาเศรษฐกิจ บทบาทของภาครัฐ เอกชนและท้องถิ่น เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบการวิเคราะห์ วิธี SWOT (SWOT Analysis) ใช้การบันทึกการสนทนากลุ่ม และการบันทึกเสียงวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็น ที่ศึกษาแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนา

2. เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ทุนทางสังคมเป็นฐานในการแก้ไขปัญหาความยากจน ในขั้นตอนนี้จะเป็นการนำทุนทางสังคม ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ ทุนการเงิน ทุนภูมิปัญญา และวัฒนธรรมในการเสริมทักษะอาชีพต่าง ๆ โดยมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบและกลไกการจัดการ (PDCA) เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายและทำการขยายผลออกไปยังครอบครัวหรือหมู่บ้านใกล้เคียง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นการสนทนากลุ่ม แบบบันทึกการประชุมกลุ่ม ระดมความคิดเห็น ผ่านวิธีการและกิจกรรมการเรียนรู้ และประชุมเชิงปฏิบัติการ ร่วมกับประชาชนในพื้นที่บ้านไทรงาม หมู่ 3 จำนวน 2 ครั้ง เพื่อรับทราบถึงแนวทางแก้ไข ปัญหาความยากจน

3. เพื่อให้เกิดนวัตกรรมพัฒนาระบบและกลไกการจัดการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและยั่งยืน เป็นการขับเคลื่อนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากบนฐานทุนทางสังคมสู่การแก้ไขความยากจน โดยดำเนินการจัดกิจกรรมในรูปแบบเวที สาธารณะ เพื่อระดมความคิดเห็นทำการประชาสัมพันธ์ ถกแถลง อภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จากการพัฒนา และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการพัฒนาทุนทางสังคมสู่การแก้ไขความยากจน โดยมีผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาทักษะอาชีพ ผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วม และกลุ่มผู้ที่ได้เส้นความยากจน สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นการสนทนากลุ่ม แบบบันทึกการประชุมกลุ่ม ระดมความคิดเห็น ผ่านวิธีการและกิจกรรมการจัดเวทีนำเสนอ และทำการประชาสัมพันธ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการเก็บข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสารต่าง ๆ เช่น เอกสารการประชุม รายงานการประชุม บทความ วารสาร หนังสือ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบและกลไกการจัดการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการแก้ไขปัญหา ความยากจน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) โดยวิธีการประชุมกลุ่มย่อย วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ตามแนวทางการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้และใช้แบบการวิเคราะห์วิธี SWOT (SWOT Analysis) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่บ้านไทรงาม กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มอาชีพ ต่าง ๆ องค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Research) เป็นการนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้ จากเอกสาร วารสาร และข้อมูลทางสถิติอื่น ๆ ที่ได้ทำการศึกษา และการถอดบทเรียนจากการจากการประชุม จัดทำเวที การทำประชาสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ SWOT เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมทั้งกลั่นกรองเอาใจความ ที่สำคัญ เพื่อไปใช้ในการกล่าวอ้าง บรรยายความโดยคัดเลือกเอาถ้อยความที่กระชับชัดเจนและให้ความหมายตรง หรือใกล้เคียงประเด็นที่ต้องการมากที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง นวัตกรรมพัฒนาระบบและกลไกการจัดการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากบนฐานทุนทางสังคม สู่การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านไทรงาม ตำบลนาเลี้ยว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ มีดังนี้

1. ผลการศึกษาสถานการณ์ความยากจนเชิงพื้นที่ บ้านไทรงาม ตำบลนาเลี้ยว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ จากการวิเคราะห์ SWOT Analysis จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและข้อจำกัด โดยพิจารณาจากสถานะแวดล้อมภายใน และสถานะแวดล้อมภายนอก พบว่า สถานะแวดล้อมภายในที่เป็นจุดแข็งของชุมชน คือ ประชาชนมีความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียว มีภูมิปัญญา ผลผลิตด้านการเกษตรมีคุณภาพและผลิตภัณฑ์ชุมชนสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้ การรวมกลุ่มมีความเข้มแข็ง ให้ความร่วมมือกับผู้นำชุมชน มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ช่วยเหลือหลอมคนในชุมชน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันมีโบราณสถานเก่าแก่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ผู้นำมีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในการทำงาน และผู้นำกลุ่มพร้อมเรียนรู้และพัฒนา จุดอ่อน คือ ชุมชนไม่มีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ หรือลำห้วยที่เก็บกักน้ำที่เพียงพอต่อการเพาะปลูกโดยเฉพาะฤดูแล้ง ทำการเกษตรทำได้เพียงปีละครั้ง รายได้ไม่พอเพียงแก่ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ต้นทุนการผลิตต่อไร่สูง ประชาชนไม่มีอาชีพเสริมที่สามารถสร้างรายได้เพิ่มหลังเสร็จสิ้น ฤดูกาลเก็บเกี่ยว การประกอบอาชีพแบบไม่เป็นระบบ (ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างถูกวิธี ทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ไม่ดีพอ) เยาวชนไม่มีการรวมกลุ่มในลักษณะของกลุ่มอาชีพ และประชาชนส่วนใหญ่มีหนี้สินทั้งในและนอกระบบ

สถานะแวดล้อมภายนอกซึ่งวิเคราะห์จากโอกาสและข้อจำกัดที่เป็นโอกาสของชุมชน คือ มีกลุ่มอาชีพ ที่หลากหลาย มีโรงสีข้าวประชารัฐ มีแหล่งท่องเที่ยวอยู่ใกล้ชุมชน มีเครือข่ายการพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชน เส้นทางคมนาคมที่สะดวกสบายผ่านไปยังแหล่งท่องเที่ยวและถนนสายหลักที่เชื่อมต่อระหว่างจังหวัด อุบลราชธานี คือ ปริมาณน้ำ ไม่เพียงพอและไม่เอื้อต่อการทำการเกษตร การสนับสนุนการประกอบอาชีพจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จำกัด การสนับสนุนการประกอบอาชีพจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จำกัด นโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนของรัฐไม่เอื้อต่อการบริหารงานภายในชุมชน ขาดการประชาสัมพันธ์กิจกรรม และผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของชุมชนให้เป็นที่รู้จักแก่ภายนอก และสมาชิกกลุ่มบางคนยังขาดความรู้ความเข้าใจการพัฒนาและการดำเนินงานของกลุ่ม

สภาพปัญหา สาเหตุ และความต้องการแก้ไขปัญหาความยากจนของคนในชุมชน คือ ประชาชนในชุมชน มีฐานะยากจนและเกิดภาระหนี้สิน แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี ค่าครองชีพ สูงขึ้น ต้นทุนในการประกอบอาชีพเกษตรที่สูงขึ้น มีที่ดินทำกินน้อย การเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ การศึกษา สุขภาพ และองค์กรทั้งภายในและภายนอกชุมชน ซึ่งปัญหาความยากจนสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ ปัญหา ชาวบ้านสามารถจัดการได้เอง ปัญหาที่ชาวบ้านไม่สามารถจัดการได้ และปัญหาที่ชาวบ้านและหน่วยงานภายนอกร่วมกันบริหารจัดการไปพร้อม ๆ กัน

2. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ทุนทางสังคมเป็นฐานในการแก้ไขปัญหาความยากจน พบว่า ทุนมนุษย์ ที่เกื้อหนุนในการขับเคลื่อนการพัฒนาแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชน คือ ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม ปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีองค์ความรู้ ความรอบรู้ ทักษะ ความชำนาญ ภูมิปัญญา ด้านเกษตร ด้านสมุนไพร ด้านดิน ด้านปศุสัตว์ เป็นต้น ทุนทางสังคม ที่เกื้อหนุนในการขับเคลื่อนการพัฒนาแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชน คือ คนในชุมชนมีวิถีชีวิตแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยกันรู้จักกันทุกหลังคาเรือน มีความสัมพันธ์กันแบบระบบเครือญาติ มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีความรักความสามัคคีแน่นแฟ้นเป็นปึกแผ่น และเป็นพลังหนุนเสริมในการขับเคลื่อน กระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ของสมาชิกในชุมชน ที่สำคัญการบริหารจัดการภายในชุมชนมีความโปร่งใสคนในชุมชน สามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา

ทุนกายภาพ ที่เกื้อหนุนในการขับเคลื่อนการพัฒนาแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสนับสนุนการผลิตสินค้าหรือบริการ ทำให้สามารถสร้างรายได้และส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจของชุมชน ทำให้คนในชุมชนสามารถมีอาชีพ และช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม และเป็นการส่งเสริมความยั่งยืนได้ คือ โรงสีชุมชน กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งมีความเชื่อมโยงไปยังกลุ่มอาชีพภายในชุมชน เช่น กลุ่มสมุนไพร กลุ่มนาแปลงใหญ่ กลุ่มโคเนื้อ เป็นต้น หากมีการบริหารจัดการอย่างเหมาะสมจะช่วยสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนให้กับเศรษฐกิจได้

ทุนธรรมชาติที่เกื้อหนุนในการขับเคลื่อนการพัฒนาแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชน คือ ลำห้วยบางป่าชุมชน (ป่าสำแก) มีเนื้อที่ประมาณ 30 ไร่ เป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติตามฤดูกาล เช่น เหิน อีลือก ไข่มดแดง ผักหวาน หน่อไม้ เป็นต้น

ทุนทางเศรษฐกิจหรือทุนการเงินที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชน ได้มีการรวมกลุ่มองค์กรทางเศรษฐกิจสร้างแหล่งเงินทุนให้กับสมาชิกในชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต กลุ่มสตรี กองทุนแม่ของแผ่นดิน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กองทุนเงินกระเด็นเศรษฐกิจ และกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชน เป็นต้น

ทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชน คือ ประเพณีวัฒนธรรมที่หล่อหลอมให้คนในชุมชนเกิดความสามัคคีกลมเกลียว และภูมิปัญญาความรู้ความเชี่ยวชาญในการรักษาด้วยสมุนไพร

ระบบและกลไกการจัดการที่ชุมชนนำมาใช้ในการปรับปรุงการทำงาน เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชน โดยทุนทางสังคมเป็นฐานและทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง คือ ระบบการจัดการ (PDCA) ที่มีคุณภาพ 4 ขั้นตอน ด้านการวางแผน (Planning) เริ่มจากการร่วมคิดวิเคราะห์การประกอบอาชีพในปัจจุบันของคนในชุมชนซึ่งคนส่วนใหญ่ในชุมชนบ้านไทรงามประกอบอาชีพเกษตรกรรม และพืชที่เพาะปลูกจะปลูกพืชเชิงเดี่ยวผลผลิตต่ำจำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีทำและมียุทธภัยกับสุขภาพ สัตว์เลี้ยง และสภาพแวดล้อมเพื่อให้ออกจากจุดนี้ให้ได้และไม่เสี่ยงต่อการใช้สารเคมี เริ่มดำเนินการ (Do) เข้าร่วมโครงการและดำเนินการตามที่หน่วยงานเกษตรอำเภอแนะนำ ซึ่งสำนักงานเกษตรอำเภอมิ่งบรบประมาณสนับสนุนการปรับปรุงพื้นที่ให้เหมาะแก่การเพาะปลูก (Check) โดยการกำกับดูแลวิธีการปลูก การเก็บเกี่ยว และการส่งขาย เมื่อได้ลงมือปฏิบัติจริงจึงได้เรียนรู้และแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นโดยวิธีการค้นหาด้วยตัวเอง ปรึกษาเรียนรู้จากเครือข่าย และขอคำปรึกษาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Act) พัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ภาคีเครือข่ายในการพัฒนาและจัดการทุนทางสังคมที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชนซึ่งมีภาคีเครือข่ายทั้งภายใน และภายนอกชุมชนเข้ามาช่วยพัฒนาพื้นที่หลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพราะการพัฒนาเป็นเรื่องที่ทุกคนทั้งในชุมชนและนอกชุมชนจะต้องร่วมกันสร้างและเป็นแนวร่วมในการพัฒนาการดำเนินงานการพัฒนาด้วยความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน ได้แก่ การพัฒนากลุ่มสมุนไพร ซึ่งได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชนในรูปแบบของพี่เลี้ยงในกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากโดยมีทุนทางสังคมเป็นฐาน ซึ่งมีวิทยากรจากสำนักงานสภาเกษตรจังหวัดและกลุ่มสมุนไพรชัยภูมิ กลุ่มเลี้ยงโคภายใต้การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย เริ่มต้นจากการที่สมาชิกในกลุ่มมีแนวคิดเกี่ยวกับโครงการปรับพื้นที่ไม่เหมาะสมมาเลี้ยงสัตว์ โดยสมาชิกในกลุ่มร่วมกันระดมความคิดเห็น วิเคราะห์ และสังเคราะห์ในการเขียนโครงการเพื่อขอยืมเงินทุนสนับสนุนจากกรมปศุสัตว์จังหวัด ซึ่งกรมปศุสัตว์เป็นพี่เลี้ยงและเข้ามาให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเลี้ยงโค กลุ่มโรงสีข้าวชุมชนภายใต้การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย เริ่มตั้งแต่การจัดตั้งโรงสีข้าวชุมชน ด้วยความร่วมมือของสมาชิกกลุ่มที่เล็งเห็นความสำคัญ และความจำเป็นรวมทั้งการต่อยอดของโรงสีข้าวโดยนำกลบซึ่งเป็นส่วนผลในการทำปุ๋ยอินทรีย์ และการผลิตและแปรรูปข้าวอินทรีย์

โดยมีหน่วยงานพาณิชย์จังหวัดเข้ามาให้คำแนะนำในการแปรรูปข้าวสารอินทรีย์ และกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์การพัฒนา กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์บ้านไทรงามภายใต้การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทั้งภายใน และภายนอกชุมชน เริ่มต้นจากแนวคิด เรื่องต้นทุนในการทำเกษตรที่สูงขึ้นมากในทุกปี ชุมชนจึงเกิดแนวคิดในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง โดยมีหมอดินเข้ามา ร่วมระดมความคิดเห็นกับชุมชน ผู้นำชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันและมีการจัดกระบวนการผลิต แบบครบวงจรและยังเชื่อมโยงไปยังกลุ่มอาชีพอื่น เช่น กลุ่มสมุนไพร กลุ่มปลูกข้าวอินทรีย์ กลุ่มเลี้ยงโค ทั้ง 4 กลุ่ม ตามที่กล่าวมานั้นหากได้เกิดการบูรณาการที่เข้มแข็งจะสามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนบ้านไทรงามในการแก้ไขปัญหาความยากจนได้

3. นวัตกรรมพัฒนาระบบและกลไกการจัดการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการแก้ไขปัญหา ความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและยั่งยืน คือ นวัตกรรมพัฒนาระบบและกลไกการจัดการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชนด้วยการนำทุนทางสังคมมาประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาความยากจน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม โดยมี ขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยกระบวนการวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และ การปรับปรุงการดำเนินการอย่างเหมาะสมหรือ การจัดทำมาตรฐานใหม่เป็นการยกระดับคุณภาพ (Act) ผ่านศักยภาพของชุมชนด้านผู้นำ (Leader) ด้านกระบวนการ เรียนรู้ (Learning) ด้านการบริหารจัดการ (Management) ด้านการปรับประยุกต์/การนำมาใช้ (Apply) และด้านการ ประสานงานเครือข่ายความร่วมมือ (Networking) โดยมีทุนทางสังคมเป็นฐาน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง นวัตกรรมพัฒนาระบบและกลไกการจัดการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในการ พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากบนฐานทุนทางสังคม สู่การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านไทรงาม ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสถานการณ์ความยากจนเชิงพื้นที่ บ้านไทรงาม ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ จากการวิเคราะห์ SWOT Analysis จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและข้อจำกัด โดยพิจารณาจากสถานะแวดล้อมภายใน และสถานะแวดล้อมภายนอก พบว่า สถานะแวดล้อมภายในที่เป็นจุดแข็งของชุมชน คือ ประชาชนมีความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียว มีภูมิปัญญา ผลผลิตด้านการเกษตรมีคุณภาพและผลิตภัณฑ์ชุมชนสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้ การรวมกลุ่มมีความเข้มแข็ง ให้ความร่วมมือกับผู้นำชุมชน มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ช่วยหล่อหลอมคนในชุมชน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันมีโบราณสถานเก่าแก่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ผู้นำมีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในการทำงาน และผู้นำกลุ่มพร้อมเรียนรู้และพัฒนา จุดอ่อน คือ ชุมชนไม่มีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ หรือลำห้วยที่เก็บกักน้ำที่เพียงพอต่อการเพาะปลูกโดยเฉพาะฤดูแล้ง ทำการเกษตรทำได้เพียงปีละครั้ง รายได้ไม่พอ เพียงค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ต้นทุนการผลิตต่อไร่สูง ประชาชนไม่มีอาชีพเสริมที่สามารถสร้างรายได้เพิ่มหลังเสร็จสิ้น สุดฤดูการเก็บเกี่ยว การประกอบอาชีพแบบไม่เป็นระบบ (ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างถูกวิธี ทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ไม่ดีพอ) เยาวชนไม่มีการรวมกลุ่มในลักษณะของกลุ่มอาชีพ และประชาชนส่วนใหญ่มีหนี้สินทั้งในและนอกระบบ ซึ่งสอดคล้องกับวิชชุตา วงศ์พานิชย์ (2561) ได้ศึกษาการถ่ายทอดกระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า จุดแข็งของชุมชนมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีผู้นำกลุ่ม/ชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีการประกอบอาชีพอิสระที่หลากหลาย เป็นแหล่งเศรษฐกิจชุมชนมีทั้งธุรกิจของชุมชนและธุรกิจที่เป็นของเอกชน สมาชิกกลุ่มมีความสามารถ มีการคมนาคมที่สะดวกสบาย และสภาพชุมชนปรับเปลี่ยนเป็นจากชุมชนเกษตรกรรม เป็นชุมชนเมืองที่ได้รับการพัฒนามากยิ่งขึ้น ส่วนจุดอ่อน สภาพชุมชนถูกปรับเปลี่ยนทำให้สังคมมีความหลากหลาย อบายมุขเพิ่มมากขึ้น ขาดแหล่งทำกิน และแหล่งเงินทุน ส่วนใหญ่มีหนี้สินทั้งในระบบและนอกระบบ ระดับการศึกษา

ค่อนข้างต่ำ มีอาชีพและรายได้ที่ไม่แน่นอน ขาดอำนาจในการต่อรอง ยังไม่เข้าถึงสวัสดิการของรัฐ ความมั่นคงในอาชีพ และถูกสภาพแวดล้อมชักจูงได้ง่าย

สำหรับสภาวะแวดล้อมภายนอกได้วิเคราะห์จากโอกาสและข้อจำกัดที่เป็นโอกาสของชุมชน คือ มีกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย มีโรงสีข้าวพระราชรัฐ มีแหล่งท่องเที่ยวอยู่ใกล้ชุมชน มีเครือข่ายการพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชน เส้นทางคมนาคมที่สะดวกสบายผ่านไปยังแหล่งท่องเที่ยวและถนนสายหลักที่เชื่อมต่อระหว่างจังหวัด อุปสรรค คือ ปริมาณน้ำไม่เพียงพอและไม่เอื้อต่อการทำการเกษตร การสนับสนุนการประกอบอาชีพจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จำกัด การสนับสนุนการประกอบอาชีพจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จำกัด นโยบายการแก้ไขปัญหาคความยากจนของรัฐไม่เอื้อต่อการบริหารงานภายในชุมชนขาดการประชาสัมพันธ์กิจกรรม และผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของชุมชนให้เป็นที่รู้จักแก่ภายนอก และสมาชิกกลุ่มบางคนยังขาดความรู้ความเข้าใจการพัฒนาและการดำเนินงานของกลุ่ม

สภาพปัญหา สาเหตุ และความต้องการแก้ไขปัญหาคความยากจนของคนในชุมชน คือ ประชาชนในชุมชนมีฐานะยากจนและเกิดภาระหนี้สิน แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี ค่าครองชีพสูงขึ้น ต้นทุนในการประกอบอาชีพเกษตรที่สูงขึ้น มีที่ดินทำกินน้อย การเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ การศึกษา สุขภาพ และองค์กรทั้งภายในและภายนอกชุมชน ซึ่งปัญหาคความยากจนสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ ปัญหาที่ชาวบ้านสามารถจัดการได้เอง ปัญหาที่ชาวบ้านไม่สามารถจัดการได้ และปัญหาที่ชาวบ้านและหน่วยงานภายนอกร่วมกันบริหารจัดการไปพร้อม ๆ กัน สอดคล้องกับสุริยะ หาญพิชัย และคณะ (2562) ได้ศึกษายุทธศาสตร์ขจัดความยากจนของเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า สาเหตุความยากจนของครัวเรือนเกษตรกร ไม่ได้มาจากสาเหตุเดียว แต่มีหลายสาเหตุผสมผสานกันไป ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนสมาชิกที่ประกอบอาชีพ จำนวนสมาชิกที่พึ่งพิง ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ เขตการปกครอง การคมนาคม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ขนาดที่ดินการเกษตร รูปแบบการเกษตร แหล่งน้ำการเกษตร ปัจจัยทางจิตวิทยา ได้แก่ ทักษะคิดการทำงาน การชอบความทันสมัย การยอมรับเทคโนโลยี การชอบการเปลี่ยนแปลง และทัศนคติต่อการกู้ยืม และสอดคล้องกับชนพล สราญจิตร (2558) ได้ศึกษาปัญหาคความยากจนในสังคมไทย พบว่า ปัญหาและสาเหตุของความยากจนมาจากสาเหตุจากปัจจัยภายในตัวบุคคล คือ ปัญหาเรื่องต้นทุนการผลิตขาดที่ดินทำกิน รวมถึงต้นทุนการผลิตอื่น ๆ ที่มีราคาแพงทำให้เกิดภาระหนี้สินตามมา การขาดความรู้และความสามารถในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้ไม่สามารถที่จะหลุดพ้นจากวัฏจักรแห่งความยากจน การบริโภคนิยมที่ทำให้เกิดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยในการดำเนินชีวิต และปัญหาด้านสุขภาพอนามัยที่ส่งผลให้มีภาระค่าใช้จ่าย สาเหตุจากปัจจัยภายนอกตัวบุคคล คือ เกิดจากการกระจายอำนาจทางการเมืองที่ไม่เท่าเทียมกันการบริหารงานทางการเมืองที่ไม่ตอบสนองต่อการแก้ปัญหาความยากจนแก่ประชาชน ความล่าช้า ด้อยประสิทธิภาพ โครงสร้างภาษีอากรที่ไม่เป็นธรรม และการจัดงบประมาณที่เหลื่อมล้ำ และเกิดจากการกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียม การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะเป็นการแก้ปัญหาความยากจนของประเทศแต่เนนโยบายต่าง ๆ กลับส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น

2. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ทุนทางสังคมเป็นฐานในการแก้ไขปัญหาคความยากจน พบว่า ทุนมนุษย์ ที่เกื้อหนุนในการขับเคลื่อนการพัฒนาแก้ไขปัญหาคความยากจนของชุมชนบ้านไทรงาม คือ ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม ปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีองค์ความรู้ ความรอบรู้ ทักษะ ความชำนาญ ภูมิปัญญา ด้านเกษตร ด้านสมุนไพร ด้านดิน ด้านปศุสัตว์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับวันชัย ธรรมสังการ (2565) ได้ศึกษาทุนชุมชนและศักยภาพในการจัดการตนเอง เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น พบว่า ทุนมนุษย์ เป็นปัจจัยเกื้อหนุนในการจัดการตนเองเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมีบทบาทหน้าที่ตามสถานภาพและโครงสร้างทางสังคม เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ด้านเกษตรกรรม ด้านพิธีกรรมทางศาสนา/ประเพณี ด้านหัตถกรรม ด้านสุขภาพ ด้านนครกรรม ด้านศิลปกรรม เป็นต้น ผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กรศาสนา ผู้นำองค์กรภาครัฐ ผู้นำองค์กรเอกชน ผู้นำองค์กรชุมชน และแรงงานในชุมชน และยังสอดคล้องกับกาญจนา แก้วเทพ (2540) กล่าวว่าตัวบุคคลหรือทุนมนุษย์เป็นสิ่งที่บ่งบอกความเข้มแข็งของชุมชน

คือ การเจริญเติบโตในเชิงปริมาณและคุณภาพของชุมชนนั้นคือ มีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น และมีการสืบทอดคนรุ่นใหม่ ๆ เข้ามารับช่วงภาระงาน ส่วนมิติเชิงคุณภาพได้จากความรู้ความสามารถและทักษะ รวมทั้งความคิด และพลังแห่งศีลธรรมทั้งของสมาชิกและผู้นำ อีกทั้งผู้นำอาจดูได้จากความสามารถและการประสานประโยชน์ สิ่งสำคัญคือพลังสร้างสรรค์ของสมาชิกในการคิดค้นและทำกิจกรรมอย่างมีชีวิตชีวาและมีความต่อเนื่อง ซึ่งการสร้างควมไว้วางใจระหว่างผู้นำชุมชนและสมาชิกของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จของการพัฒนาและยังสอดคล้องกับประเวศ วะสี (2541) กล่าวว่าผู้นำเป็นผู้ประสานความคิดของสมาชิกให้มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น ไม่ผูกขาดความเป็นเจ้าของชุมชนเพียงผู้เดียว พร้อมจะเรียนรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นกับผู้อื่น ผนึกตัวเองเข้ากับชุมชนได้อย่างแนบแน่น และร่วมทำประโยชน์เพื่อชุมชน เป็นผู้ที่เชื่อมประสานแนวความคิดต่าง ๆ ของสมาชิกและองค์กรชุมชนเพื่อนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

ทุนทางสังคม ที่เกื้อหนุนในการขับเคลื่อนการพัฒนาแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชน คือ คนในชุมชน มีวิถีชีวิตแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยกันรู้จักกันทุกหลังคาเรือน มีความสัมพันธ์กันแบบระบบเครือญาติ มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีความรักความสามัคคีแน่นแฟ้นเป็นปึกแผ่น และเป็นพลังหนุนเสริมในการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ของสมาชิกในชุมชน ที่สำคัญการบริหารจัดการภายในชุมชนมีความโปร่งใสคนในชุมชนสามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2559) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของเศรษฐกิจฐานรากเข้มแข็งยั่งยืนชุมชนมีระบบการบริหารจัดการทุนทางสังคม มีระบบการอยู่ร่วมกัน หรือเคารพกติกา จารีตประเพณี ในการอยู่ร่วมกัน ระบบสวัสดิการการดูแลซึ่งกันและกันและการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสังคมใหญ่อย่างสร้างสรรค์ และเกื้อกูล มีคุณธรรม จริยธรรม ในการทำกิจกรรม การประกอบกิจการ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม และสอดคล้องกับณดา จันทรสม (2564) ได้ถอดบทเรียนทุนทางสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน คือการสร้างความร่วมมือและประสานความร่วมมือระหว่างผู้นำชุมชนและสมาชิกของชุมชน ระหว่างสมาชิกด้วยกันเอง และระหว่างชุมชนและชุมชนอื่นหรือหน่วยงานภายนอกชุมชน เป็นส่วนที่จะทำให้เกิดความเข้มแข็งของการพัฒนาชุมชน เพราะเป็นการประสานทรัพยากรเพื่อการพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพ เกิดผลสัมฤทธิ์ตามที่คาดหวังได้ภายใต้ข้อจำกัดของทรัพยากร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพระปลัดประพจน์ สุภาโต และคณะ. (2563) ได้กล่าวถึงทุนทางสังคมมีส่วนสัมพันธ์กับการพัฒนาที่ยั่งยืนหากมีการจัดการทุนทางสังคมหากนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ย่อมมีส่วนช่วยให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

ทุนกายภาพ ที่เกื้อหนุนในการขับเคลื่อนการพัฒนาแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสนับสนุนการผลิตสินค้าหรือบริการ ทำให้สามารถสร้างรายได้และส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจของชุมชน ทำให้คนในชุมชนสามารถมีอาชีพ และช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม และเป็นการส่งเสริมความยั่งยืนได้ คือ โรงสีชุมชน กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งมีความเชื่อมโยงไปยังกลุ่มอาชีพภายในชุมชน เช่น กลุ่มสมุนไพร กลุ่มนาแปลงใหญ่ กลุ่มโคเนื้อ เป็นต้น หากมีการบริหารจัดการอย่างเหมาะสมจะช่วยสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนให้กับเศรษฐกิจได้ ซึ่งสอดคล้องกับวันชัย ธรรมสังการ (2565) ได้ศึกษาทุนชุมชนและศักยภาพในการจัดการตนเอง เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น พบว่า ทุนกายภาพซึ่งเป็นทุนชุมชนท้องถิ่นได้ร่วมสร้างเพื่อตอบสนองความต้องการและการจัดการแก้ไขปัญหาขั้นพื้นฐานอันเป็นการเสริมสร้างระบบสวัสดิการบนพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

ทุนธรรมชาติที่เกื้อหนุนในการขับเคลื่อนการพัฒนาแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชน คือ ลำห้วยบางป่าชุมชน (ป่าสำแก) มีเนื้อที่ประมาณ 30 ไร่ เป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติตามฤดูกาล เช่น เห็ด อีลอก ไข่มดแดง ผักหวาน หน่อไม้ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับมาลี ศรีพรหม และคณะ (2565) ได้ศึกษาการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในจังหวัดสกลนคร พบว่า ทุนทรัพยากรธรรมชาติเป็นทุนที่สัมพันธ์กับการใช้ที่สาธารณะในการดำรงชีพหรือหารายได้ เช่น หาดของป่า จับปลา โดยพื้นที่แถบภูเขาการหาของป่าเป็นการสร้างรายได้ตามฤดูกาล

ทุนทางเศรษฐกิจหรือทุนการเงินที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชน ได้มีการรวมกลุ่มองค์กรทางเศรษฐกิจสร้างแหล่งเงินทุนให้กับสมาชิกในชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต กลุ่มสตรี กองทุนแม่ของแผ่นดิน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กองทุนเงินกระเด็นเศรษฐกิจ และกลุ่มออมทรัพย์ ของชุมชน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับวันชัย ธรรมสัจการ (2565) ได้ศึกษาทุนชุมชนและศักยภาพในการจัดการตนเอง เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น พบว่า ทุนทางเศรษฐกิจหรือทุนการเงินเป็นการรวมกลุ่มเพื่อสร้างแหล่งเงินทุน และการประกอบอาชีพเสริมมากมาย เช่น กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มผู้ปลูกส้มโชกุน กลุ่มปลูกตะไคร้ กลุ่มปักผ้า กลุ่มผสมสตรี กลุ่มของข้าวสวย กลุ่ม SML เพื่อชุมชน กลุ่มสตรีสร้างสุข กลุ่มออมทรัพย์ และ กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งทุนการเงินชุมชน ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชนในทุกมิติ

ทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชน คือ ประเพณีวัฒนธรรมที่หล่อหลอมให้คนในชุมชนเกิดความสามัคคีกลมเกลียว และภูมิปัญญาความรู้ความเชี่ยวชาญ ในการรักษาด้วยสมุนไพรสอดคล้องกับขวัญภา สุขคร และคณะ (2562) ได้ศึกษากระบวนการสร้างคุณค่าจากทุนทางสังคมวัฒนธรรมสู่การพัฒนาความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชน ตำบลผาปิง อำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง พบว่า ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่เข้มแข็งที่นำไปสู่กระบวนการสร้างคุณค่าในการพัฒนาชุมชนร่วมกันโดยใช้กระบวนการปลูกจิตสำนึกและพลังบวกของคนในชุมชนในการขับเคลื่อนและการถ่ายทอดวิธีคิดและวิถีวัฒนธรรมของชุมชน แก่คนรุ่นหลังอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยนวัตกรรมความเชื่อและประเพณีวัฒนธรรมมาเป็นเครื่องมือหรือกลไก ในการเชื่อมโยง ความคิด ความแตกต่าง และความร่วมมือของคนในชุมชน และยังสอดคล้องกับณัฐชา ผิวเงิน (2554) ได้ศึกษาบทบาททุนทางสังคมในการพัฒนาชุมชนบ้านปลาข้าว ตำบลปลาข้าว อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดบรรทัดฐานทางสังคม ก่อให้เกิดแบบแผนและแนวทาง ในการปฏิบัติของคนในชุมชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและสร้างความรัก ความสามัคคีและความผูกพันของคนในชุมชนให้เหนียวแน่น มีความเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือเกื้อกูลและแบ่งปัน

ระบบและกลไกการจัดการที่ชุมชนบ้านไทรงามนำมาใช้ในการปรับปรุงการทำงาน เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ของชุมชนโดยทุนทางสังคมเป็นฐานและทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง คือ ระบบการจัดการ (PDCA) ที่มีคุณภาพ 4 ขั้นตอน ด้านการวางแผน (Planning) เริ่มจากการร่วมคิดวิเคราะห์การประกอบอาชีพในปัจจุบันของคนในชุมชน ซึ่งคนส่วนใหญ่ในชุมชนบ้านไทรงามประกอบอาชีพเกษตรกรรม และพืชที่เพาะปลูกจะปลูกพืชเชิงเดี่ยวผลผลิตต่ำจำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีทำและมีผลเสียกับสุขภาพ สัตว์เลี้ยง และสภาพแวดล้อมเพื่อให้ออกจากจุดนี้ให้ได้ และไม่เสี่ยงต่อการใช้สารเคมี เริ่มดำเนินการ (Do) เข้าร่วมโครงการและดำเนินการตามที่หน่วยงานเกษตรอำเภอ แนะนำซึ่งสำนักงานเกษตรอำเภอมิ่งปรีเดอมีงบประมาณสนับสนุนการปรับปรุงพื้นที่ให้เหมาะแก่การเพาะปลูก (Check) โดยการกำกับดูแลวิธีการปลูก การเก็บเกี่ยว และการส่งขาย ได้เรียนรู้และแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นโดยวิธีการค้นหาด้วยตัวเอง ปรึกษาเรียนรู้จากเครือข่ายและขอคำปรึกษาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Act) พัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ภาคีเครือข่ายในการพัฒนาและจัดการทุนทางสังคมที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหา ความยากจนของชุมชนบ้านไทรงามซึ่งมีภาคีเครือข่ายทั้งภายใน และภายนอกชุมชนเข้ามาช่วยพัฒนาพื้นที่ หลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพราะการพัฒนาเป็นเรื่องที่ทุกคนทั้งในชุมชน และนอกชุมชนจะต้องร่วมกันสร้างและเป็นแนวร่วมในการพัฒนาการดำเนินงานการพัฒนาชุมชนด้วยความร่วมมือ กับภาคีเครือข่ายทั้งภายใน และภายนอกชุมชน ได้แก่ การพัฒนากลุ่มสมุนไพร ซึ่งได้รับความร่วมมือจากเครือข่าย ทั้งภายในและภายนอกชุมชนในรูปแบบของพี่เลี้ยงในกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก โดยมีทุนทางสังคมเป็นฐาน ซึ่งมีวิทยากรจากสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดและกลุ่มสมุนไพรชัยภูมิ กลุ่มเลี้ยงโค ภายใต้การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเริ่มต้นจากการที่สมาชิกในกลุ่มมีแนวคิดเกี่ยวกับโครงการปรับพื้นที่ไม่เหมาะสม

มาเลี้ยงสัตว์ โดยสมาชิกในกลุ่มร่วมกันระดมความคิดเห็น วิเคราะห์ และสังเคราะห์ในการเขียนโครงการเพื่อขอ ยืมเงินทุนสนับสนุนจากกรมปศุสัตว์จังหวัด ซึ่งกรมปศุสัตว์เป็นพี่เลี้ยงและเข้ามาให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเลี้ยงโค กลุ่มโรงสีข้าวชุมชนภายใต้การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย เริ่มตั้งแต่การจัดตั้งโรงสีข้าวชุมชน ด้วยความร่วมมือ ของสมาชิกกลุ่มที่เล็งเห็นความสำคัญ และความจำเป็น รวมทั้งการต่อยอดของโรงสีข้าวโดยนำกลบซึ่งเป็นส่วนผสม ในการทำปุ๋ยอินทรีย์ และการผลิตและแปรรูปข้าวอินทรีย์ โดยมีหน่วยงานพาณิชย์จังหวัดเข้ามาให้คำแนะนำ ในการแปรรูปข้าวสารอินทรีย์ และกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์การพัฒนาปุ๋ยอินทรีย์บ้านไทรงามภายใต้การมีส่วนร่วม ของภาคีเครือข่ายทั้งภายใน และภายนอกชุมชน เริ่มต้นจากแนวคิดเรื่องต้นทุนในการทำเกษตรที่สูงขึ้นมากในทุกปี ชุมชนจึงเกิดแนวคิดในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง โดยมีหมอดินเข้ามาร่วมระดมความคิดเห็นกับชุมชน ผู้นำชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันและมีการจัดกระบวนการผลิตแบบครบวงจรและยังเชื่อมโยงไปยังกลุ่มอาชีพอื่น เช่น กลุ่มสมุนไพร กลุ่มปลูกข้าวอินทรีย์ กลุ่มเลี้ยงโค ทั้ง 4 กลุ่มตามที่กล่าวมานั้นหากได้เกิดการบูรณาการ ที่เข้มแข็งจะสามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนบ้านไทรงามในการแก้ไขปัญหาความยากจนได้สอดคล้องกับ ปณณพงค์ วงศ์คณาศรี (2559) ได้กล่าวถึงทุนทางสังคมกับข้อเสนอเชิงนโยบายของการบูรณาการทุนทางสังคม เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งทุนทางสังคมเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้หล่อหลอมสั่งสมขึ้นมาเกิดเป็นบรรทัดฐานวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ท้องถิ่น และอื่น ๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นทุนขั้นพื้นฐานของสังคมที่ช่วยเชื่อมโยงให้เกิดการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืน กล่าวได้ว่าทุนทางสังคมเป็นทรัพย์สินสาธารณะที่มีค่าก่อให้เกิดประโยชน์ เพิ่มพูนแก่ชุมชนท้องถิ่น กลไกการให้ชุมชนใช้ทุนทางสังคมที่ลงตัวและเป็นการบูรณาการทางความรู้ความคิด กับทุนสังคมนั้น ๆ โดยใช้หลักกลไกประชารัฐที่ดีมาเป็นกลไกในการบริหารและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้สามารถ มีความเข้มแข็งและยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการบูรณาการทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนา ชุมชนท้องถิ่น คือ การยึดหลักกลไกประชารัฐที่ดีมาเป็นแนวทางในการบูรณาการทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น การสร้างการมีส่วนร่วมของภาคส่วนประชาชน และการแสวงหาความร่วมมือในรูปแบบของเครือข่ายใหม่ และการรักษาเครือข่ายเดิม ให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามหลักการกลไกประชารัฐที่ดีนั้น ท้องถิ่นจึงมีบทบาท สำคัญยิ่งต่อการวิเคราะห์ว่าอะไรคือทุนทางสังคมของชุมชนท้องถิ่นตนเอง และเรียนรู้ในการใช้ทุนทางสังคมเป็นต้นทุน ที่สำคัญต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นสู่ความยั่งยืน

3. นวัตกรรมการพัฒนากระบวนและกลไกการจัดการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการแก้ไขปัญหา ความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและยั่งยืน คือ การนำทุนทางสังคมมาประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาความยากจน โดยผ่าน กระบวนการมีส่วนร่วม โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ประกอบ ด้วยกระบวนการวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และ การปรับปรุงการดำเนินการ อย่างเหมาะสมหรือการจัดทำมาตรฐานใหม่เป็นการยกระดับคุณภาพ (Act) ผ่านศักยภาพของชุมชน

ด้านผู้นำ (Leader) เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาชุมชนที่ยาวไกล และยั่งยืน กล่าวคือ กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจและเด็ดขาด โดยนำปัญหาที่เกิดขึ้นหรือทรัพยากรที่มีในชุมชนมาระดมความคิดเห็นเพื่อวางแผน หาทางออกร่วมกัน ดำเนินการตามแผนที่ได้กำหนดเอาไว้ มีการสำรวจสภาพแวดล้อมและความเป็นไปของชุมชน โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมกับสมาชิกในชุมชนในการดำเนินกิจกรรม ตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งส่วนมากคนในชุมชนจะช่วยกันตรวจสอบ ในรูปแบบของคณะกรรมการ หรือองค์กรต่าง ๆ อย่างไรก็ตามหากมีประเด็น ไตที่คลุมเครือหรือไม่ชัดเจน ผู้นำชุมชนจะเป็นผู้ชี้ขาดโดยยึดหลักคุณธรรม หากพบว่าไม่จริงที่จะต้องแก้ไข หรือ ปรับปรุงเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ผู้นำจะประชาสัมพันธ์เพื่อให้สมาชิกกลุ่ม และชุมชนทราบ และดำเนินการ โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

ด้านกระบวนการเรียนรู้ (Learning) ของคนในชุมชนมีศักยภาพในกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ จากสิ่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียนการค้นคว้า หรือประสบการณ์ เข้าร่วมอบรมในโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานภายใน

และหน่วยงานภายนอก แล้วนำองค์ความรู้ที่ได้จากการอบรมมาถ่ายทอดให้กับสมาชิกกลุ่มอาชีพในชุมชน เช่น การแปรรูปสมุนไพร ตัวแทนของชุมชนที่ได้รับการอบรมจะเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้รับในรูปแบบการเสวนา การเปิดเวทีสาธารณะ เวทีประชาคม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การประชุมสัมมนา การศึกษาดูงาน ให้กับกลุ่มเป้าหมายที่มีความเหมาะสมในการดำเนินกิจกรรม

ด้านการบริหารจัดการ (Management) เป็นความรู้ที่สามารถถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคล กลุ่มคน และระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น การระดมสมาชิกในชุมชน การระดมทุน การกำหนดกฎเกณฑ์กติกาในการจัดการทั้งภายในชุมชนเอง และภายนอกชุมชน การจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มพลังอำนาจในการต่อรองกับกลุ่มภายนอก

ด้านการปรับประยุกต์/การนำมาใช้ (Apply) ในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น นอกเหนือจากรายได้หลัก เป็นการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนโดยเฉพาะทุนทางสังคม การปรับประยุกต์ หรือการนำมาใช้ของชุมชนบ้านไทรงามได้ปรับเปลี่ยนการปลูกพืชที่ต้องใช้น้ำในปริมาณมากมาเป็นการใช้น้ำในปริมาณที่น้อยลงกว่า แต่ได้ผลผลิตที่ใกล้เคียง และมีการรวมกลุ่มปลูกพืชสมุนไพรในพื้นที่เดียวกัน แต่ปลูกพืชต่างชนิด มีการปรับประยุกต์ในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์เนื่องจากได้ผลผลิตมากกว่าการใช้ปุ๋ยเคมี และมีความปลอดภัยทั้งคน พืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อม

ด้านการประสานงานเครือข่ายความร่วมมือ (Networking) การเสริมสร้างอาชีพหรือการนำทุนทางสังคมมาใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนนั้นจะใช้เวลาที่เดิมที่มี หรือภูมิปัญญาที่เกิดจากการสั่งสมมาตลอดชีวิตแล้วยังต้องใช้องค์ความรู้ใหม่ ๆ อีกทั้งภายใต้สถานการณ์และสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปโดยไม่หยุดนิ่ง จำเป็นต้องมีการปรับตัวและการนำความรู้จากภาคส่วนต่าง ๆ มาปรับใช้ การนำองค์ความรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพราะถือเป็นการสร้างแนวร่วมในการดำเนินงานในรูปของเครือข่ายให้กว้างขวางยิ่งขึ้น การมีเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งจึงเป็นแนวทางในการเสริมสร้างการเรียนรู้ร่วมกันในด้านการวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน และการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา เพื่อลดข้อขัดแย้งในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้การดำเนินกิจกรรมนั้นเกิดผลสำเร็จ

ผลของการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับอุทัย บุญประเสริฐ (2545) ได้เสนอว่าวงจรเดมมิง PDCA เดมมิง (Demingin Mycoted, 2004) คือ แนวความคิดในการแก้ปัญหาและการพัฒนากระบวนการอย่างต่อเนื่อง (Plan) คือ การวางแผนที่จะครอบคลุมในเรื่องการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีการ แก้ไขปัญหา และจัดทำแผนการดำเนินงานในกิจกรรม (Do) การลงมือปฏิบัติ หลังจากจากการวางแผนแล้วเริ่มเข้าสู่ขั้นตอนการปฏิบัติงานหรือดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่วางไว้ และควรนำไปปฏิบัติเพื่อให้มั่นใจว่ามีการปฏิบัติตามแผนที่วางเอาไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (Check) คือ การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน เมื่อทำการตรวจสอบผลการดำเนินงาน ตามแผน เพื่อให้สามารถเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นและรีบดำเนินการแก้ไขจนได้รับกระบวนการหรือวิธีการปฏิบัติงานที่สามารถกำหนดเป็นมาตรฐาน และ (Act) คือ การปฏิบัติตามผลการตรวจสอบ หรือแก้ไขปัญหา การปฏิบัติการใด ๆ ที่เหมาะสมตามผลลัพธ์ที่ได้จากขั้นตอนการตรวจสอบ หากผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามเป้าหมายจะต้องทำการปรับปรุงแก้ไข และยังสอดคล้องกับธีระชัย โสมเกษตรินทร์ (2550) ได้กล่าวถึงหลักการบริหารตามกระบวนการพัฒนาคุณภาพวงจร PDCA มี 4 ขั้นตอน คือ การวางแผนจะพัฒนาความคิดต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่รูปแบบที่เป็นจริงขึ้นมาในรายละเอียดให้พร้อมในการเริ่มต้นลงมือปฏิบัติ การลงมือดำเนินกิจกรรมตามแผนซึ่งจะเป็นการพัฒนาขีดความสามารถของผู้ร่วมงาน การตรวจสอบทำให้รับรู้สถานการณ์ของงานที่เป็นอยู่เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผน และการแก้ปัญหาคือการตรวจสอบหากพบว่าการเกิดข้อบกพร่องขึ้นทำให้งานที่ได้ไม่ตรงตามเป้าหมาย หรือผลงานไม่ได้มาตรฐาน ให้ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาตามลักษณะปัญหาที่ค้นพบ ซึ่งการหมุนวงจรเดมมิง (PDCA) อย่างต่อเนื่องจะทำให้การบริหารงานบรรลุ เป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (Demingin Mycoted, 2004)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ทุนทางสังคมเป็นฐานในการแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชนจะต้องขับเคลื่อนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบตามกระบวนการพัฒนาคุณภาพ PDCA ประกอบด้วยกระบวนการวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงการดำเนินการอย่างเหมาะสมหรือการจัดทำมาตรฐานใหม่เป็นการยกระดับคุณภาพ (Act) ผ่านศักยภาพของชุมชน ด้านผู้นำ (Leader) ด้านกระบวนการเรียนรู้ (Learning) ด้านการบริหารจัดการ (Management) ด้านการปรับประยุกต์/การนำมาใช้ (Apply) และด้านการประสานงานเครือข่ายความร่วมมือ (Networking) โดยมีทุนทางสังคมเป็นฐานซึ่งทุกขบวนการจะถูกขับเคลื่อนให้เกิดผลแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1. การวิจัยประเมินกระบวนการพัฒนาคุณภาพ PDCA ในการแก้ไขปัญหาความยากจน
2. การวิจัยพัฒนาเพื่อต่อยอดทุนทางสังคมในมิติอื่น ๆ
3. การวิจัยการเมืองผ่านมิติทุนทางสังคม

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับการอุดหนุนงบประมาณจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สทว.) สำหรับทุนสนับสนุนงานมูลฐาน (Fundamental Fund) ผู้วิจัยรู้สึกในความกรุณาและขอขอบคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. การพึ่งตนเอง: ศักยภาพในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: สภาคาทอโลกแห่งประเทศไทย เพื่อการพัฒนา, 2540.
- ชนิษฐา คงรักเกียรติยศ. อัตราความยากจนของประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้นท่ามกลางเศรษฐกิจที่ชะลอตัว. (ออนไลน์). 2563. (อ้างเมื่อ 5 มีนาคม พ.ศ. 2563). จาก <https://www.worldbank.org/th/news/press-release/2020/03/03/thailands-poverty-on-the-rise-amid-slowing-economic-growth>
- ขวัญณา สุขคร และคณะ. กระบวนการสร้างคุณค่าจากทุนทางสังคมวัฒนธรรม สู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชน ตำบลผาปัง อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, 2562.
- ณดา จันทร์สม. ทุนทางสังคมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน. (ออนไลน์). 2564 (อ้างเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2566). จาก <https://thaipublica.org/2022/11/nida-sustainable-move09/>.
- ณัฐชา ผิวเงิน. บทบาททุนทางสังคมในการพัฒนาชุมชนบ้านปลาค้าว ตำบลปลาค้าว อำเภอมือง จังหวัดอำนาจเจริญ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2554.

ชนพล สราญจิตร. “ปัญหาความยากจนในสังคมไทย,” วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย. 5, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2558): 11-21.

ธีระชัย โสมเกษตรินทร์. การบริหารงานโครงการสอนซ่อมเสริมโรงเรียนบ้านนาดีทุ่งเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2550.

ประเวศ วะสี. ประชาคมตำบล ยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ศิลธรรมและสุขภาพ. กรุงเทพฯ: มติชน, 2541.

ปณณพงศ์ วงศ์ณาศรี. ทูทางสังคมกับข้อเสนอเชิงนโยบายของการบูรณาการทุนทางสังคม เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. (ออนไลน์) 2559 (อ้างเมื่อ 3 ธันวาคม 2562). จาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/cjwu/article/view/95384>.

พระปลัดประพจน์ สุภาโต และคณะ. “ทุนทางสังคมกับการพัฒนาชุมชนวัดสำโรง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม,” วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 8, 3 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2563), 2564.

มาลี ศรีพรหม และคณะ. การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในจังหวัดสกลนคร. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2565.

วันชัย ธรรมสัจการ. “ทุนชุมชนและศักยภาพในการจัดการตนเอง เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น,” วารสารนาคบุตรปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. 14, 1 (มกราคม-เมษายน 2565): 22-32.

วิษุตา วงศ์พานิชย์. การถ่ายทอดกระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืนจังหวัดศรีสะเกษ. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 2561.

วิศปัติ ชัยช่วย. “การใช้LINE ของผู้สูงอายุ : การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา,” Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. 10, 1 (มกราคม-เมษายน 2560): 905-918.

พัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), สถาบัน. คู่มือส่งเสริมการพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานราก. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2559.

สุริยะ หาญพิชัย และคณะ. “ยุทธศาสตร์ขจัดความยากจนของเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิ,” วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. 10, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2562): 319-330.

หน่วยงานบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่. อว.ร่วมกับ 12 หน่วยงาน : จับมือขับเคลื่อนพื้นที่ปฏิบัติการร่วมเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำ. (ออนไลน์) 2564 (อ้างเมื่อ 10 สิงหาคม 2566). จาก https://pmua.or.th/455/7fbclid=IwAR3m3PYDML7PyVfpz1sL9ynT-vYMoKeWJbMWEziR559j_7CqmKNDADg4-3ho

อุทัย บุญประเสริฐ. การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน School-Based Management. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

Deming in Mycoted. Plan Do Check Act (PDCA). (Online) (2004). Available <http://www.mycoted.com/creativity/techniques/pdca.php>

การศึกษาภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อพัฒนารูปแบบ
เครื่องประดับในเชิงพาณิชย์

A Study of Pha Saew Wisdom of the Local Cloth Group in Ban Nong Muang,
Sisaket Province to Develop Commercial Decoration Patterns

กมลวรรณ พงษ์กุล¹ และธีรพงศ์ สงฆ์²

Kamonwan Pongkul¹ and Teerapong Songputh²

¹สาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมวัสดุ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

¹Product Design and Material Innovation Program, Faculty of Liberal Arts and Science,
Sisaket Rajabhat University

²สาขาวิชาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และดิจิทัล คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

²Computer Technology and Digital Program, Faculty of Liberal Arts and Science,
Sisaket Rajabhat University

E-Mail: kamonwan.k@sskru.ac.th

Received: December 26, 2023; Revised February 12, 2024; Accepted: February 15, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ และ 2) ออกแบบและพัฒนาารูปแบบเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาผ้าแล้ว แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม แบบสอบถามความคิดเห็น และแบบประเมินความพึงพอใจ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาพบว่า

1. ภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบไปด้วย ภูมิปัญญากระบวนการผลิต ภูมิปัญญาด้านรูปแบบ และภูมิปัญญาด้านลวดลาย โดยภูมิปัญญากระบวนการผลิต พบว่ากลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วงเป็นกลุ่มที่จัดตั้งใหม่ที่ได้เรียนรู้จากกลุ่มพัฒนาชุมชนและพัฒนาสตรี จึงมีกระบวนการผลิตไม่เหมือนสมัยโบราณ ใช้ด้ายสังเคราะห์ซึ่งหาได้ง่ายในปัจจุบัน สีของด้ายที่ใช้ในการแล้วผ้า ทั้งสีดั้งเดิม คือ สีขาว สีแดง สีเหลือง และสีเคมีอื่น ๆ ภูมิปัญญาด้านรูปแบบ ปัจจุบันมีการตัดเย็บเป็นเสื้อแล้วรวมไปถึงกระโปรงหรือผ้าถุงใช้กันอย่างแพร่หลาย และมีการเย็บขายเป็นสินค้าหัตถกรรมของชุมชน

2. จากการวิเคราะห์การออกแบบและพัฒนาารูปแบบเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์ และประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบเครื่องประดับ พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์ในรูปแบบ สร้อยคอ ต่างหู แหวน และกำไล ตามลำดับ และจากการประเมินในด้านรูปแบบ ด้านความสวยงาม และด้านประโยชน์ใช้สอย พบว่ากลุ่มเป้าหมาย จำนวน 50 คน มีความพึงพอใจต่อสร้อยคอมากที่สุด รองลงมา คือ กำไล และต่างหู ตามลำดับ และมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาผ้า ผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง การพัฒนาเครื่องประดับ

Abstract

The objectives of this research were 1) to study Pha Saew wisdom of the local cloth group in Ban Nong Muang, Sisaket Province and 2) to design and develop commercial decoration patterns. The research instruments were an interview form used to interview the Pha Saew wisdom experts, an observation form without participation, a questionnaire asking for the opinions, and an evaluation form used to evaluate the satisfaction. The research was conducted by using the mixed method research: the qualitative and quantitative researches.

The research findings were as follows.

1. The Pha Saew wisdom of the local cloth group in Ban Nong Muang, Sisaket Province consisted of the production process wisdom, the pattern wisdom, and the design wisdom. The production process wisdom was found that the members the local cloth group in Ban Nong Muang established recently learned from the community development group and the women's group, so the present production processes were not the same as the previous production processes. The present production processes used synthetic threads which were easy to find in the present. The thread colors used to saew (sewing, embroidery, or knitting) clothes consisted of white, red, yellow, and other chemicals. In the pattern wisdom, the sewing in the present was designed to do in the saew patterns in cutting blouses, skirts, or sarongs commonly used and sewing for sale to be the community handicraft products.

2. According to the analysis of the design and the development of the commercial decoration patterns and the evaluation of the satisfaction towards the decoration patterns, the findings of the analysis showed that the participants in the target group were satisfied the commercial decoration in the patterns of necklaces, earrings, rings, and bracelets, respectively, and the findings of the evaluation of the patterns, the beauty, and the utility showed that 50 participants in the target group were satisfied the necklaces at the highest level, followed by the bracelets, and the rings, respectively, and they were satisfied in the overall at a high level.

Keywords: Cloth Wisdom, Pha Saew, A Local Cloth Group in Ban Nong Muang, Decoration Development

บทนำ

ภูมิปัญญาถือเป็นองค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนที่เกิดจากการได้สั่งสมประสบการณ์ การเรียนรู้มาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ระหว่างกลุ่มชนหลายชาติพันธุ์ จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตคน และเป็นรากฐานของวัฒนธรรมที่สะท้อนออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ศาสนา ความเชื่อ ศิลปกรรม และหากกล่าวถึง ภูมิปัญญาที่แสดงถึงการพึ่งพาธรรมชาติ และมีความเด่นชัดในด้านศิลปะ และชุมชน ผ้าทอพื้นบ้านถือเป็นอีกหนึ่งตัวแทนของภูมิปัญญาที่สร้างสรรค์ขึ้น แสดงถึงอัตลักษณ์ที่สะท้อนถึงธรรมชาติของท้องถิ่น และผู้คนของชาติพันธุ์นั้น ๆ (ฐิติพันธ์ จันทร์หอม, 2559) และจากการศึกษาพบว่าพื้นที่ที่มีภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านซึ่งมีชื่อเสียงและสะท้อนถึงอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มที่ชัดเจนแห่งหนึ่งคือพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นเมืองที่มีความหลากหลายทั้งทางภูมิศาสตร์และชาติพันธุ์ ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ

แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ในศรีสะเกษต่างมีวิถีชีวิต วัฒนธรรม เอกลักษณ์ อัตลักษณ์เฉพาะถิ่นของตน วัฒนธรรมของชาติพันธุ์ที่มีร่วมกันของชาวศรีสะเกษ คือการทอผ้า ซึ่งมีเอกลักษณ์แตกต่างไปตามชาติพันธุ์ และมีการสืบสานสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้ามาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น เริ่มตั้งแต่กระบวนการปลูกหม่อน การเลี้ยงไหมเอง จนถึงการได้เส้น (ธีรพงศ์ สงผัด, 2564) รวมไปถึงการสาวผ้า โดยเป็นการเย็บผ้าให้ติดกันด้วยมือ ซึ่งสมัยโบราณยังไม่มีจักรเย็บผ้า และเครื่องมือในการตัดเย็บเสื้อผ้า ชาวบ้านสมัยโบราณจะเอามัดตัดผ้าเป็นชิ้นเพื่อนำมาทำเป็นเสื้อสวมใส่ เย็บผ้าให้ติดกันด้วยมือ คิดค้นวิธีเย็บแบบต่าง ๆ ให้เกิดลวดลายสวยงามเรียกว่า “การสาวผ้า” ปัจจุบันจังหวัดศรีสะเกษได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สร้างรายได้สู่ชุมชน ตามนโยบายของสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดศรีสะเกษ (เดลินิวส์ออนไลน์, 2566) ซึ่งกลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษเป็นอีกกลุ่มที่เหมาะสมแก่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากมีศูนย์การเรียนรู้ การสาวผ้าเป็นลวดลายต่าง ๆ และยังมีป่าชุมชนที่เหมาะสมแก่ท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่ง

กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2564 เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มสตรีที่ดูแลป่าชุมชนหนองม่วง ได้มีการร่วมกันประชาคมมีแนวความคิดหารายได้เสริมครอบครัว เพื่อลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหนองม่วงได้ส่งเจ้าหน้าที่มาดูแลเรื่องของอาชีพจัดสรรงบประมาณและติดต่อวิทยากรจากกลุ่มบ้านโพธิ์เข้ามาสอนในเรื่องของการสาวผ้าขั้นพื้นฐาน และได้พัฒนาต่อยอดทำลวดลายให้มีความหลากหลาย โดยอัตลักษณ์ของกลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง คือลายขอม่วง สามารถสร้างรายได้และแบ่งเบาภาระในครอบครัวได้ และยังเป็นอาชีพอิสระ สามารถที่จะใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ได้แล้วก็ยังมีความภาคภูมิใจด้วยว่าเป็นการสืบสานการสาวผ้าแบบโบราณ สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์และแผนปฏิบัติการสำนักงานฯ ในระยะ 5 ปี พ.ศ. 2566-2570 (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2565) ที่มุ่งเน้นให้เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นพลังขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างสมดุลและยั่งยืนในระยะยาว มุ่งเน้นการต่อยอดทุนทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ และสินทรัพย์ของเมือง/ย่าน และส่งเสริมการศึกษาวิจัยในการผลิตสินค้าและบริการในรูปแบบใหม่ซึ่งสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ หรือคุณค่าทางสังคม ซึ่งผ้าสาว จังหวัดศรีสะเกษเป็นอีกหนึ่งทุนทางวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การศึกษาและต่อยอดให้เป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์

จากการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องประดับได้เห็นถึงความสำคัญและพยายามที่จะพัฒนารูปแบบของเครื่องประดับให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของประเทศต่าง ๆ จะเห็นได้จากข้อมูลของ สถาบันวิจัยและพัฒนา อัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ที่พบว่าในปีงบประมาณ 2566 มีการสนับสนุนและต่อยอดอัตลักษณ์เครื่องประดับ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานผู้ประกอบการยุคใหม่ ผ่านการสร้างผู้ประกอบการอัจฉริยะยุคใหม่ที่มีความสามารถในการแข่งขันและมีอัตลักษณ์ (สถาบันวิจัยและพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2566) ทั้งนี้ จากการลงพื้นที่ภาคสนามพบว่าภูมิปัญญาผ้าสาว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ เป็นกลุ่มที่จัดตั้งใหม่ที่มีพื้นฐานจากทั้งศิลปะและวัฒนธรรม แต่ขาดการศึกษา การวิจัย และต่อยอดด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ขาดแคลนนักออกแบบในการออกแบบให้เหมาะสมกับตลาดสากล จากปัญหาและเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นการนำทุนทางวัฒนธรรมมาต่อยอดเป็นเครื่องประดับ ซึ่งผ้าสาวเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่เป็นสร้างสรรค์ตกแต่งผ้าเพื่อให้เกิดลวดลายที่สวยงามแก่ผู้ที่สวมใส่ เปรียบเทียบกับการใส่เครื่องประดับ เพื่อประดับตกแต่งร่างกายให้เกิดความสวยงาม และอีกทั้งยังไม่มีภูมิปัญญาผ้าสาวมาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์อื่น ดังนั้นกลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ จึงควรได้รับการศึกษา การวิจัย และพัฒนา เพื่อต่อยอดด้านการออกแบบ และเพื่อรองรับการเติบโตและการพัฒนาอย่างยั่งยืน และส่งเสริมให้เกิดเป็นแนวทางในการออกแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในปัจจุบัน และเป็นไปได้ในการผลิตเชิงพาณิชย์ ให้มีความทันสมัยซึ่งยังคงสะท้อนเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมดั้งเดิมอันโดดเด่นไว้ด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อออกแบบและพัฒนาารูปแบบเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่เป้าหมาย

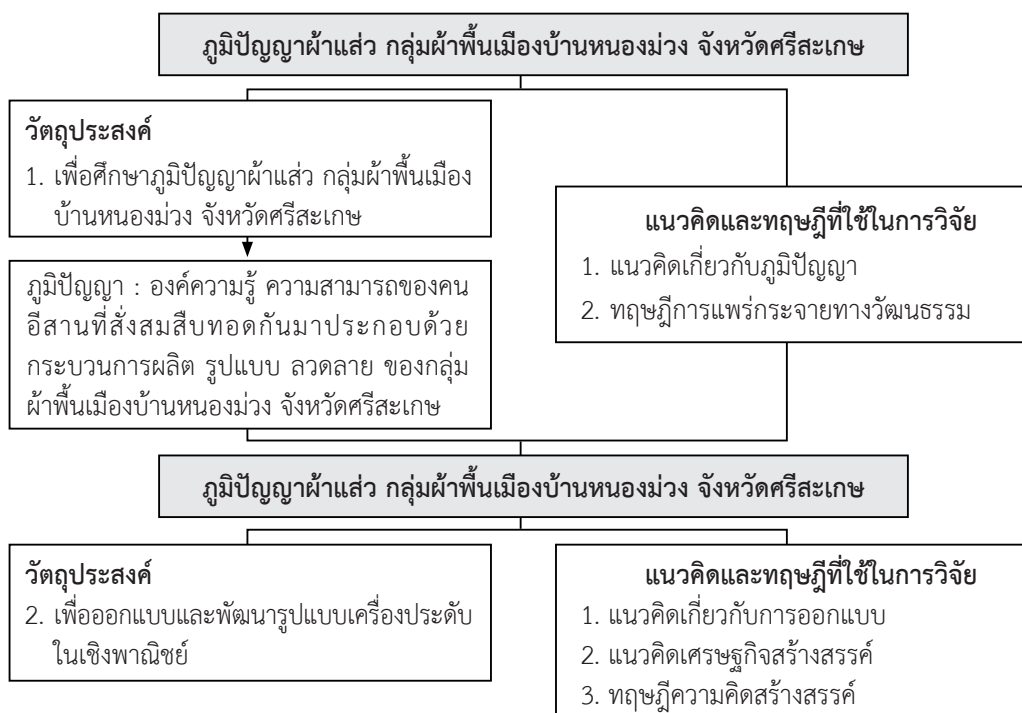
การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ รวมทั้งการนำองค์ความรู้ของภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบและพัฒนาารูปแบบเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์ จำนวน 1 ชุด ประกอบด้วยสร้อยคอ ต่างหู แหวน และกำไล

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยมีขอบเขตด้านเนื้อหาแบ่งตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยที่ 1 มุ่งศึกษาภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อวิเคราะห์ภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ ว่ามีลักษณะอย่างไร โดยศึกษาวิเคราะห์ผ่านเอกสาร การลงพื้นที่ การสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ และคนในพื้นที่ เพื่อศึกษาวิเคราะห์มุมมองความเข้าใจต่อภูมิปัญญาผ้าแล้วของคนในพื้นที่ภายใต้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญา และทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัยที่ 2 มุ่งออกแบบและพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องประดับที่แสดงภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ ทำการศึกษาตลาดและกลุ่มผู้บริโภค กำหนดแนวทางในการออกแบบออกแบบเครื่องประดับโดยใช้ภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ ผสานกับความต้องการของตลาดภายใต้ข้อกำหนดที่สามารถผลิตได้ในเชิงพาณิชย์ ซึ่งแบบร่างที่ได้นำไปสู่การคัดเลือกโดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินผล

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) การศึกษาวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อออกแบบและพัฒนาารูปแบบเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นตอนการเตรียมการ: ค้นหาปัญหาที่จะทำ

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อออกแบบและพัฒนาารูปแบบเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์

1.2 ติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อลงพื้นที่ภาคสนาม

2. ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

2.1 สัมภาษณ์และบันทึกภาพข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ในการทำแบบร่างผลงาน

2.2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

3. ขั้นตอนการประมวลผลข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อจัดกลุ่มข้อมูลตามวัตถุประสงค์

3.2 ดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปเขียนแบบร่างเครื่องประดับ

4. ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบ

4.1 นำแบบร่างเครื่องประดับมาขยายเป็นผลงานจริง

4.2 ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ผลงานเพื่อนำไปสรุปเขียนเป็นรายงาน และเผยแพร่ผลงาน

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาด้านภูมิปัญญาผ้าแล้ว ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ (Key Informant) จำนวน 3 คน (ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน) และกลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Information) จำนวน 5 คน (กลุ่มผู้แล้วผ้าในกลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ)

2. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก นักวิชาการ กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก และกลุ่มผู้ที่สนใจ ประกอบด้วย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ จำนวน 3 คน (นักวิชาการ และผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการออกแบบ) และกลุ่มผู้ผลิตเครื่องประดับ จำนวน 2 คน (ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับเครื่องประดับ)

3. กลุ่มผู้ที่สนใจ ผู้ใช้เครื่องประดับที่ได้รับการออกแบบจากภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 50 คน ซึ่งได้จากการคำนวณหาขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2552)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาผ้าแล้วจากผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ประกอบกัน

2. แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์จากภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อสำรวจความคิดเห็นหลังจากการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกแล้วจากผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มผู้ผลิตของที่ระลึก

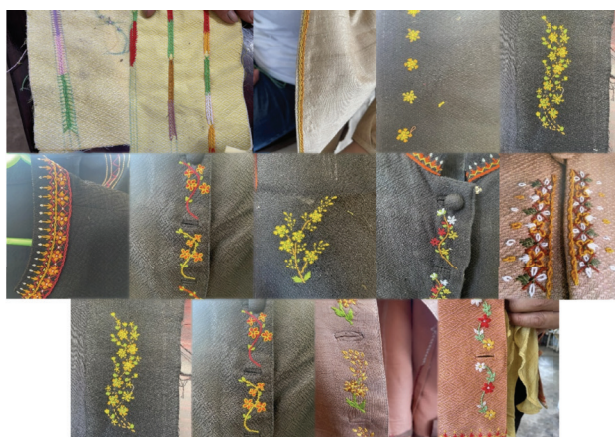
3. แบบประเมินความพึงพอใจเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์จากภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ แบบประเมินฉบับนี้สร้างขึ้นเพื่อประเมินคุณภาพของผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากกลุ่มผู้ที่สนใจ ผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ในประเด็นของ (1) ด้านอัตลักษณ์สัญลักษณ์ (2) ด้านความสวยงาม (3) ด้านประโยชน์ใช้สอย

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณผ่านการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและเชิงคุณภาพผ่านเทคนิคแบบสามเส้า

ผลการวิจัย

1. สรุปภูมิปัญญาผ้าแส่ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ

ภูมิปัญญาผ้าแส่ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย ภูมิปัญญากระบวนการผลิต ภูมิปัญญาด้านรูปแบบ และภูมิปัญญาด้านลวดลาย ทั้งนี้กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ เป็นกลุ่มที่จัดตั้งใหม่ที่ได้เรียนรู้จากกลุ่มพัฒนาชุมชนและพัฒนาสตรีจึงมีกระบวนการผลิตไม่เหมือนสมัยโบราณ ในการแส่วผ้าเป็นการแส่วผ้าเพื่อให้เกิดลวดลายที่สวยงามเท่านั้น จากการศึกษาพบว่า 1) ภูมิปัญญากระบวนการผลิตพบว่ามี การใช้ ด้ายสังเคราะห์ซึ่งหาได้ง่ายในปัจจุบัน สีของด้ายที่ใช้ในการแส่วผ้า มีทั้งสีดั้งเดิม คือ สีขาว สีแดง และสีเหลือง และสีเคมีอื่น ๆ เพื่อเพิ่มสวยงามและความหลากหลาย ในการแส่วผ้าจะเป็นการปักผ้าให้เกิดลวดลาย ส่วนใหญ่มักจะ เน้นการแส่วบนเสื้อประมาณ 7 จุด คือ คอเสื้อ ตะเข็บไหล่ สิบเสื้อ กระเป๋าสีเสื้อ ชายเสื้อ แหวกเสื้อ และปลายแขนเสื้อ ตามแบบโบราณ ปัจจุบันได้แส่วกลางตัวเสื้อ หรือตามจุดต่าง ๆ ตามความต้องการของลูกค้า ยิ่งลวดลายมากยิ่งแสดง ให้เห็นถึงฝีมือของผู้ปักไปในตัว 2) ภูมิปัญญาด้านรูปแบบ ปัจจุบันผ้าแส่วในกลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัด ศรีสะเกษ มีการตัดเย็บเป็นเสื้อแส่วรวมไปถึงกระโปรงหรือผ้าถุงซึ่งใช้กันอย่างแพร่หลายทั้งคนในหมู่บ้านและคนนอก หมู่บ้านในจังหวัดศรีสะเกษรวมถึงจังหวัดอื่น ๆ ผู้สวมใส่นิยมใสในโอกาสงานสำคัญ งานประเพณีประจำปี และมีการเย็บขายเป็นสินค้าหัตถกรรมของชุมชนจนมีการดัดแปลงเป็นผ้าคลุมไหล่ แปรรูปเป็นกระเป๋าสีหรือพวงกุญแจ สร้างทางเลือกให้ผู้ซื้อมากยิ่งขึ้น และ 3) ภูมิปัญญาด้านลวดลายที่พบในผ้าแส่ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ มีดังนี้ ลายขั้วตาแหลว ลายโซ่ขอ ลายโซ่เต็ม ลายโซ่เกรียว ลายโซ่หัวใจ ลายก้างปลา ลายเชิงเทียน ลายหยดเทียน ลายกากบาท ลายดอกพิกุล ลายดอกไม้ ลายขามดแดง ลายตีนตะขาบ เป็นกลุ่มลวดลายดั้งเดิม ลายดอกไม้ประยุกต์ ลายต้นสน ซึ่งเป็นลวดลายที่คิดค้นขึ้นมาใหม่ ลายภูพฤษาชุมชนป่าหนองม่วง ลายซ่อมม่วง เป็นลวดลายเอกลักษณ์ประจำกลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ โดยสามารถจัดกลุ่มลวดลายได้ 4 กลุ่ม ลวดลาย ดังนี้ กลุ่มลวดลายธรรมชาติ ได้แก่ ลายดอกพิกุล ลายดอกไม้ประยุกต์ ลายต้นสน ลายภูพฤษาชุมชน ป่าหนองม่วง ลายซ่อมม่วง ลายดอกม่วง กลุ่มลวดลายสัตว์ ได้แก่ ลายก้างปลา ลายขามดแดง ลายตีนตะขาบ กลุ่มลวดลาย ของใช้ ได้แก่ ลายขั้วตาแหลว ลายโซ่ขอ ลายโซ่เต็ม ลายโซ่เกรียว ลายโซ่หัวใจ ลายเชิงเทียน ลายหยดเทียน และกลุ่มลวดลายประยุกต์ ได้แก่ ลายกากบาท โดยผ้าแส่วจะเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต ความเชื่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และธรรมชาติรอบตัวที่พบเห็นนั่นเอง

ภาพที่ 2 ภูมิปัญญาด้านลวดลายผ้าแส่ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ

ตารางที่ 1 ลวดลายผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ

ลายภูพฤษา ชุมชน ป่าหนองม่วง	ลายซ่อม่วง	ลายดอกม่วง	ลายดอกไม้ ประยุกต์	ลายต้นสั้น	ลายดอกพิกุล
ลายกำงปลา	ลายขามแดง	ลายตีนตะขาบ	ลายหางสิงห์	ลาย ขีดตาแหลว	ลายโซ่ขอ
ลายโซ่เต็ม	ลายโซ่เกรียว	ลายโซ่หัวใจ	ลายเชิงเทียน	ลายหยดเทียน	ลายกากบาท

2. สรุปการออกแบบและพัฒนารูปแบบเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์

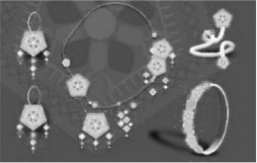
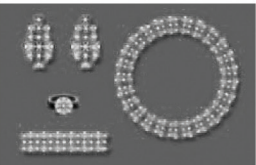
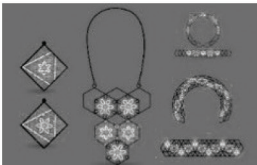
จากการวิเคราะห์แนวคิดในการออกแบบ ประกอบด้วย การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย การวิเคราะห์ประเภทเครื่องประดับ การวิเคราะห์แนวโน้มเครื่องประดับในปี พ.ศ. 2566 การวิเคราะห์วัสดุที่ใช้ในการออกแบบเครื่องประดับ การวิเคราะห์ตลาดเครื่องประดับ และผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดที่ได้ (Mood Board) นำไปสู่การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก และนำไปประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ รวมถึงได้ประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์จากภูมิปัญญาผ้าแล้ว โดยผู้วิจัยได้นำภูมิปัญญากระบวนการผลิต ในเรื่องของสีของผ้าแล้วมาใช้ในการออกแบบ คือ สีขาว สีแดง และสีเหลือง และนำภูมิปัญญาด้านลวดลายมาใช้ในการออกแบบ คือ 1) ลายดอกม่วง 2) ลายกำงปลา 3) ลายขามแดง 4) ลายตีนตะขาบ 5) ลายหางสิงห์ 6) ลายขีดตาแหลว 7) ลายหยดเทียน 8) ลายขีดตาแหลว ที่เป็นลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์ประจำกลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ และลวดลายดั้งเดิมในการออกแบบ แนวคิดในการออกแบบ เน้นรูปทรงเรียบง่าย ร่วมสมัย ใส่ได้ในชีวิตประจำวัน มีลวดลายที่ยังคงเอกลักษณ์ของผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ ที่การผสมผสานทางสังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตระหว่างวัฒนธรรมเดิมกับอิทธิพลวัฒนธรรมภายนอก

ภาพที่ 3 การรวบรวมแนวคิด (Mood board)

ในการออกแบบแบบร่างเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์จากในเชิงพาณิชย์จากภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องประดับประเภท Contemporary Jewelry แนวคิดในการออกแบบ คือ “สัญลักษณ์แห่งท้องถิ่น” จำนวน 9 แบบร่าง ดังนี้

ตารางที่ 2 แบบร่างเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์จากในเชิงพาณิชย์จากภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 9 แบบร่าง ประกอบด้วย สร้อยคอ ต่างหู แหวน และกำไล

แบบร่างที่ 1	แบบร่างที่ 2	แบบร่างที่ 3
วัสดุ : โลหะลงสี 	วัสดุ : โลหะ, ผ้าปัก 	วัสดุ : โลหะลงสี
แบบร่างที่ 4	แบบร่างที่ 5	แบบร่างที่ 6
วัสดุ : โลหะลงสี 	วัสดุ : โลหะ, เซรามิก 	วัสดุ : โลหะลงสี
แบบร่างที่ 7	แบบร่างที่ 8	แบบร่างที่ 9
วัสดุ : โลหะ, เซรามิก 	วัสดุ : โลหะ, เซรามิก 	วัสดุ : โลหะ

ผลจากการคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ทางด้านผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ ทางด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องประดับ จำนวน 5 ท่าน โดยประเมินด้านอัตลักษณ์ ด้านความสวยงาม และด้านประโยชน์ใช้สอย พบว่าแบบร่างที่ 2 มีความเหมาะสมมากที่สุด

ผลงานการออกแบบและพัฒนาารูปแบบเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์จากภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ

ภาพที่ 4 ต้นแบบเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์จากภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ

ภาพที่ 5 สร้อยคอ ต่างหู แหวน และกำไล

จากประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์จากภูมิปัญญาผ้าแล้ว พบว่าความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อรูปแบบเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์ ประกอบด้วย สร้อยคอ ต่างหู แหวน และกำไล โดยประเมินด้านรูปแบบ ด้านความสวยงาม และด้านประโยชน์ใช้สอย พบว่ากลุ่มผู้สนใจ ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 50 คน มีความพึงพอใจเครื่องประดับในรูปแบบสร้อยคอบมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.31 (S.D. = 0.67) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ รูปแบบกำไล มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.74 (S.D. = 0.44) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก รูปแบบแหวน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.74 (S.D. = 0.55) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และรูปแบบต่างหู มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.28 (S.D. = 0.57) ซึ่งมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมดอยู่ที่ 3.79 (S.D. = 0.64)

อภิปรายผล

1. ภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ

ภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ ในการผลิตสร้างสรรค์ผลงานมีพื้นฐานจากแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญา ประกอบด้วย ภูมิปัญญากระบวนการผลิต ภูมิปัญญาด้านรูปแบบ และภูมิปัญญาด้านตลาด ซึ่งกลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ เป็นกลุ่มที่จัดตั้งใหม่ที่ได้เรียนรู้จากกลุ่มพัฒนาชุมชนและพัฒนาสตรี จึงมีกระบวนการผลิตไม่เหมือนสมัยโบราณ ในการแล้วผ้าเป็นการแล้วผ้าเพื่อให้เกิดตลาดที่สวยงามสอดคล้องกับงานวิจัยของจันติมา จันทรเอียด (2565) ที่ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสงขลา ซึ่งพบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน ประกอบด้วย 2 ลักษณะ คือ (1) ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิม และ (2) ความรู้ใหม่ที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ เช่นเดียวกับกลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษที่มีการนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมและความรู้ใหม่ที่ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ให้เกิดภูมิปัญญาผ้าแล้วด้านกระบวนการผลิต ด้านรูปแบบ และด้านตลาดใหม่ โดยภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ ได้รับการถ่ายทอดการแล้วผ้าจากองค์กรต่าง ๆ และกลุ่มแล้วผ้าดั้งเดิมมาถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่กลุ่ม สอดคล้องกับทฤษฎีของ Clark wissler and Alfred Kroeber (1940-1950) (สุชีพ วรรณสุด, 2552) ที่ได้อธิบายถึงหลักของการแพร่กระจายของวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยดังนี้ 1) หลักภูมิศาสตร์ 2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ 3) ปัจจัยทางสังคม และ 4) การคมนาคมที่ดี โดยปัจจัยทั้ง 4 นี้ ทำให้วัฒนธรรมผ้าแล้วได้แพร่กระจายวัฒนธรรมไปยังหลายจังหวัด และหลายกลุ่มชาติพันธุ์ในอีสานที่ทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรมร่วมกันมา ทั้งการเดินทางไปมาหาสู่กันเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนตนเอง

2. ออกแบบและพัฒนาารูปแบบเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์

การออกแบบและพัฒนาารูปแบบเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ นำไปสู่การออกแบบ โดยใช้พื้นฐานจากแนวคิดการออกแบบ แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งการออกแบบและพัฒนาารูปแบบเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์ เป็นการสร้างขึ้นใหม่ ใช้ภูมิปัญญาด้านลวดลาย ภูมิปัญญากระบวนการผลิตผ้าแล้วในเรื่องของสีและลวดลายมาพัฒนาใหม่ให้มีความทันสมัย ทั้งนี้ได้ออกแบบและพัฒนาารูปแบบเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์ จำนวน 1 ชุด ประกอบด้วย สร้อยคอ ต่างหู แหวน และกำไล ให้กับกลุ่มเป้าหมาย Gen Y (ผู้ที่เกิดในช่วงปี พ.ศ. 2523-2540) สอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบของธีระชัย สุขสด (2544) ที่กล่าวถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์ซึ่งพบว่าประกอบด้วย 2 ส่วน คือส่วนของการสร้างสรรค์สิ่งใหม่กับส่วนของการปรับปรุงหรือพัฒนามาจากของเดิม โดยรูปแบบเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์จากภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัด ศรีสะเกษนั้นเป็นการออกแบบที่สร้างสรรค์สิ่งใหม่ขึ้นและพัฒนาให้เป็นแบบร่วมสมัย (Contemporary Jewelry) โดยนำเอาลวดลายที่เป็นภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างสรรค์ให้เป็นผลิตภัณฑ์สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2565) ที่เน้นการต่อยอดทุนทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ และสินทรัพย์ของเมือง/ย่านสร้างสรรค์ ส่งเสริมการใช้องค์ความรู้สร้างสรรค์ผนวกเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า บริการ และทรัพย์สินทางปัญญาสร้างสรรค์ที่สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล ซึ่งก่อนจะมาเป็นผลิตภัณฑ์จะต้องผ่านกระบวนการคิดมาก่อน ศึกษาข้อมูลของผลิตภัณฑ์และกลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ในลักษณะที่ตรงตามกลุ่มเป้าหมาย

ทั้งนี้การออกแบบร่างที่เป็นรูปแบบเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์จากภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ ได้นำแบบร่างให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินผลรูปแบบเพื่อนำผลที่ได้มาแก้ไขแล้วจึงนำไปพัฒนาารูปแบบเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์จากภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ สอดคล้องกับทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ของวราภรณ์ ศิริพัฒน์ (2528) ที่ว่าด้วยเรื่องของกระบวนการคิดสร้างสรรค์ที่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นความรู้ความเข้าใจ (Cognition) เป็นขั้นที่รู้ความต้องการที่จะแก้ปัญหา มีความคิดว่าสิ่งใดเป็นปัญหาสำหรับที่จะแก้ 2) ขั้นหามโนมติ (Conception) เป็นขั้นตอนที่ทำการศึกษา สำรวจ แสวงหาแนวคิดด้วยวิธีการต่าง ๆ หาจุดเด่นจุดด้อยของแต่ละแนวคิดเหล่านั้น 3) ขั้นการค้นพบ (Combustion) เป็นขั้นที่ค้นพบวิธีแก้ปัญหาด้วยวิจารณญาณ จิตสำนึกเป็นขั้นตอนแห่งการสร้างสรรค์ของความคิด 4) ทบทวนแก้ไข (Consummation) เป็นขั้นตอนที่เป็นการทบทวน ดัดแปลง แก้ไข ความคิดที่เกิดจากการค้นพบในขั้นตอนที่ 3 เพื่อความสมบูรณ์ และ 5) ขั้นสื่อสารและเผยแพร่ผลงาน (Communication) ที่เป็นขั้นตอนกระบวนการคิดสร้างสรรค์ออกแบบและพัฒนาารูปแบบเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์ โดยการออกแบบและพัฒนาารูปแบบเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์ได้มีการใช้ลวดลายที่มีความเหมาะสมกับการนำไปออกแบบ จำนวน 8 ลวดลายซึ่งเป็นลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์ประจำกลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ และลวดลายดั้งเดิมในการออกแบบทำให้เกิดความตระหนักถึงภูมิปัญญาผ้าแล้ว ดังนี้ 1) ลายดอกม่วง 2) ลายก้างปลา 3) ลายขมดแดง 4) ลายตีนตะขาบ 5) ลายทางสิงห์ 6) ลายขั้วตาแหล 7) ลายหยดเทียน 8) ลายขั้วตาแหล โดยจะใช้รูปแบบที่ง่าย ชัดเจน หลากหลายรูปแบบ แต่คล้ายคลึงกัน มีลักษณะซับซ้อน สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่มีมักจะเลือกสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ตามกระแสนิยม (Trend) โดยการออกแบบรูปแบบเครื่องประดับ ใช้แนวโน้ม Geometric Form ซึ่งเป็นการใช้ส่วนของลวดลายที่มีรูปทรงและแบบฟอร์มที่เข้ากับเทรนด์เครื่องประดับ มีรูปทรงเรขาคณิตผสมผสานกับสีของการออกแบบรูปแบบอื่น ๆ วัสดุที่ใช้ทำเครื่องประดับเป็นวัสดุผสมผสาน คือ โลหะและผ้า เพราะขึ้นรูปได้หลากหลายและนำเอกลักษณ์ผ้าแล้วมาใช้ให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย Gen Y (ผู้ที่เกิดในช่วงปี พ.ศ. 2523-2540) ที่อยู่ในกลุ่มเครื่องประดับตลาดกลาง มีลักษณะที่เน้นคุณค่าของการออกแบบมากกว่ามูลค่าของวัตถุดิบ ให้ความสำคัญกับงานออกแบบ มีความทันสมัย ความประณีต และวัสดุที่

ใช้มีความพิเศษ เปิดรับกับวัสดุชนิดใหม่ ๆ ใช้โทษสีของผ้าแล้วเป็นหลัก สอดคล้องกับผลการศึกษาของวนิดา นาคีสังข์ (2559) ที่ศึกษาเรื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนปวาเกอญอบ้านแม่กองคาสู่การเป็นสินค้าชุมชน เพื่อสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ปวาเกอญอบ้านแม่กองคา ซึ่งพบว่าการนำภูมิปัญญาที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์หรือสินค้า พัฒนาผลผลิตทางการเกษตรสู่การเป็นสินค้าชุมชนสามารถเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้จากการสำรวจความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อรูปแบบเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์จากภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ พบมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการนำภูมิปัญญาผ้าแล้วที่มีเอกลักษณ์และสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือสินค้าอื่น ๆ สามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรศึกษาภูมิปัญญาผ้าแล้วของกลุ่มอื่น ๆ ในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อรวบรวมให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับผ้าแล้ว ในจังหวัดศรีสะเกษ
2. การศึกษาภูมิปัญญาผ้าแล้ว กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง จังหวัดศรีสะเกษ สามารถนำไปประยุกต์การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากทุนทางวัฒนธรรมในรูปแบบอื่น ๆ ได้อีกมากมาย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในเรื่องภูมิปัญญาผ้าพื้นเมืองระหว่างกลุ่มชุมชนอื่น เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนและขยายองค์ความรู้ ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ในเรื่องการเพิ่มฐานความรู้ไปสู่การพัฒนาภูมิปัญญาการทอผ้าที่ยั่งยืน
2. ควรจัดการอบรมเกี่ยวกับความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้า หรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อให้กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านหนองม่วง มีการพัฒนานวัตกรรมสินค้าที่ทันสมัย และตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้ากลุ่มใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จันติมา จันท์เอียด. “ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมของผู้บริโภคกาแฟสดในเขตเทศบาลเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา,” วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 9, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2565): 58-75.
- จิตติพันธ์ จันท์หอม. “การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาของชาวไทยทรงดำในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย,” วารสารสมาคมนักวิจัย. 21, 1 (มกราคม-เมษายน 2559): 181-192.
- เดลินิวส์ออนไลน์. ปธ.อุตสาหกรรมท่องเที่ยวศรีสะเกษ หนุนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สร้างรายได้สู่ชุมชน. (ออนไลน์) 2566 (อ้างเมื่อ 14 สิงหาคม 2566). จาก <https://www.dailynews.co.th/news/2225241>
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. กรุงเทพฯ: บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี, 2552.
- ธีรพงศ์ สงผัด. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าเก็บย้อมมะเกลือเป็น Premium OTOP และพัฒนากลุ่มสตรีทอผ้า บ้านเมืองหลวงสู่ผู้ประกอบการ Start Up. กรุงเทพฯ: กระทรวงอุตสาหกรรม, 2564.
- ธีระชัย สุขสด. การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2544.

วนิดา นาคสังข์. จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนปวาเกอญอบ้านแม่กองคาสู่การเป็นสินค้าชุมชน. ประกาศนียบัตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559.

วรารณ คีรีพัฒน์. การสอนวิทยาศาสตร์. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2528.

วิจัยและพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ (องค์การมหาชน), สถาบัน. แผนยุทธศาสตร์ของสถาบันวิจัยและพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ปี 2565-2569. กรุงเทพฯ: สปปร., 2566.

สุชีพ กรรณสูต. ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม. (ออนไลน์). 2552 (อ้างเมื่อ 14 สิงหาคม 2566). จาก: http://sucheepost.blogspot.com/2009/05/blog-post_29.html.

ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, สำนักงาน. แผนปฏิบัติการสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2566-2570. (ออนไลน์) 2565 (อ้างเมื่อ 14 สิงหาคม 2566). จาก <https://www.cea.or.th/corporate-governance/plan-and-report#>

คุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี
Quality of Working Lives Affecting the Organizational Engagement
of the Employees of the Local Administrative Organization in Det-Udom District,
Ubon Ratchathani Province

ชญากา วังรัตนศิริกุล¹ ศุภกัญญา เกษมสุข² และประนอม คำผา²
Chayapa Wangrattanasirikul,¹ Supakanya Kasamsuk,² and Pranom Khampha²

¹บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
¹Master of Business Administration Program in Management, Ubon Ratchathani Rajabhat University
²คณะบริหารธุรกิจและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
²Faculty of Business Administration and Management, Ubon Ratchathani Rajabhat University
Email: panumas.wa@gmail.com

Received: January 11, 2024; Revised February 28, 2024; Accepted: March 2, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงาน 2) ศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน 3) เปรียบเทียบความผูกพันต่อองค์กรจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงาน 4) ศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน ตัวอย่าง คือ ข้าราชการ พนักงานจ้างทั่วไป พนักงานจ้างประจำพนักงานจ้างตามภารกิจ รวมถึงพนักงานจ้างเหมาบริการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 309 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบสะดวก ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยสถิติใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความถดถอย พหุคูณ และเปรียบเทียบความคิดเห็น โดยใช้ค่าสถิติ t-test และ One-way ANOVA

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาพรวมมีความเห็นอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในระดับมาก เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ด้านโอกาสในการพัฒนาศักยภาพด้านการบูรณาการทางสังคมและการทำงานร่วมกัน ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวกับการทำงาน ด้านสิทธิส่วนบุคคลและประชาธิปไตยในการทำงาน และด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ส่วนด้านเงินเดือนและค่าตอบแทนมีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
2. ระดับความเห็นเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาพรวมมีความเห็นอยู่ในระดับมากในทุกด้าน
3. ผลการเปรียบเทียบความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ และอายุงานแตกต่างกันมีความเห็นเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กรทุกด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนตำแหน่งงานต่างกัน มีความเห็นเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กร ด้านการดำรงอยู่เป็นสมาชิกขององค์กรแตกต่างกัน

4. คุณภาพชีวิตในการทำงานมี 7 ด้านที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกด้าน ได้แก่ ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน ด้านสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ด้านโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ด้านการบูรณาการทางสังคมและการทำงานร่วมกัน ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวกับการทำงาน และด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยสามารถนำมาพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์กรได้ถึงร้อยละ 62 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิตในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the level of the quality of the working lives of the employees, 2) to study the level of the organizational engagement of the employees, 3) to compare the organizational engagement classified by personal factors of the employees, and 4) to study the quality of the working lives affecting the organizational engagement of the employees. The samples were 309 participants: civil servants, general employees, permanent employees, task-based employees, and service contract employees from the local government organizations in the local government organizations in Det Udom District, Ubon Ratchathani Province. They were randomized by convenience sampling. The researcher used a questionnaire to be a research instrument. The statistics used to analyze data were percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis, and to compare opinions by using t-test, and One-way ANOVA.

The research findings were as follows.

1. The level of the opinions towards the quality of the working lives of the employees of the local government organizations in the overall was at a high level. When the aspects were organized by using the mean scores of the opinions from the highest to the lowest, the working characteristics that were beneficial to societies, the environment that was safe and enhanced health, the opportunities of the potential development in integrating societies and working together, the balance between personal lives and working, the personal rights and democracy in working, and the career advancement and the job security. The opinions towards the salaries and the compensation were at a moderate level.

2. The level of the opinions towards the organizational engagement of the employees of the local government organizations in the overall was at a high level in all aspects.

3. The findings of the comparison of the organizational engagement of the employees of the local government organizations classified by personal factors showed that the genders, the ages, the statuses, the education levels, the incomes, and the working experiences were different, but the opinions of the employees towards the organizational engagement were not different. The positions were different, and the opinions of the employees towards the organizational engagement were different.

4. The quality of the working lives affecting the organizational engagement of the local

government organizations in all aspects consisted of 7 aspects: salaries and compensation, the environment that was safe and enhanced health, the opportunities of the potential development, the career advancement and the job security, the integration of the societies and working together, the balance between personal lives and working, and the working characteristics that were beneficial to societies. All of the seven aspects could be used to predict the organizational engagement up to 62% with the statistical significance at the level of .05.

Keywords: the Quality of the Working Lives, the Organizational Engagement, the Local Government Organizations

บทนำ

องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ให้ความสำคัญและให้ความสำคัญกับการพัฒนามนุษย์ เนื่องจากเป็นองค์ประกอบสำคัญของกิจกรรมหรือการดำเนินการใด ๆ ของหน่วยงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ การที่มนุษย์มีคุณภาพชีวิตในการทำงาน ที่ดีนั้นมีผลมาจากการได้รับการตอบสนองความต้องการ ความปรารถนา ที่ต้องการให้ชีวิตของตนเองดำเนินไปอย่างมีความสุข เช่น การมีหน้าที่การงานมั่นคงและก้าวหน้า มีหัวหน้าและเพื่อนร่วมงานที่ดี สามารถดูแลชีวิตของตนเองและครอบครัวได้อย่างน่าพึงพอใจ (ประภารัตน์ พรหมเอี้ยง และคณะ, 2558) เป็นต้น

คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการทำงานด้านต่าง ๆ กับลักษณะของงานแต่ละงานมีความแตกต่างกัน ได้แก่ ความหลากหลายของงาน ความมีอิสระในการตัดสินใจ โอกาสรับรู้ผลการปฏิบัติงานที่สภาพแวดล้อมทางกายภาพต้องเอื้ออำนวยต่อการทำงานและความพร้อมของอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้สำนักงานที่องค์กรจัดสรรให้กับผู้ปฏิบัติงาน ดังนั้นการทำงานยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของเพื่อนร่วมงานอันประกอบด้วย การให้ ความช่วยเหลือให้คำปรึกษาซึ่งกันและกัน ความสนิทสนมกันระหว่างเพื่อนร่วมงานและความสามัคคีกัน ในการทำงาน การทำงานของพนักงานในลักษณะที่จะทำให้งานประสบความสำเร็จได้และการปกครองบังคับบัญชาเป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานและมีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานทั้งด้านความก้าวหน้าในงาน ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถและด้านสิทธิส่วนบุคคล (อุบลพรรณ แก่นจักร, 2560) คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ตามมาอีกอย่างหนึ่ง คือ พนักงานจะเกิด ความผูกพันต่อองค์กร เนื่องจากพนักงานได้รับการตอบสนองความต้องการส่วนบุคคลจากองค์กร จึงเกิดความรักในงาน รักในองค์กรและรู้สึกมีส่วนร่วมในการทำงานกับองค์กร ซึ่งเมื่อพนักงานเกิดความผูกพันต่อองค์กรก็จะช่วยลดอัตราการลาออกของพนักงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร (สมพงษ์ โมราฤทธิ์, 2557) และความผูกพันของพนักงานที่มีต่อองค์กรเป็นปัจจัยหลักที่จะนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรและเป็นพื้นฐาน ที่จะเป็นการสร้างแรงจูงใจ ในการทำงานให้กับพนักงาน อีกทั้งสามารถลดสถิติการขาดงาน ลดอัตราการเข้าออก จากงาน ซึ่งจะทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น (นารัตน์ บุญมั่ง, 2560)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็นหน่วยงานหลักที่จะต้องดูแลและตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นให้ได้รับการบริการสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดรูปแบบการปกครองของตนเองอย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งนี้ บทบัญญัติของกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ระบุไว้อย่างชัดเจนในหลายมาตราว่า รัฐจะต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นทั้งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มี ความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้นเป็นหลัก นอกจากนี้ยังกำหนดให้องค์กร

ปกครองท้องถิ่นทั้งหลาย มีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหารงานบุคคลการเงิน การคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเอง (กระทรวงมหาดไทย, 2546) ปัจจุบันได้มีการปฏิรูประบบราชการกันเป็นอย่างมาก เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีค่าและมีความสำคัญที่สุดในองค์กร ในการทำงานของระบบราชการนั้นจำเป็นต้องอาศัยบุคคลที่เรียกว่า ข้าราชการในการทำงานเพื่อจุดมุ่งหมายแห่งรัฐและยังจำเป็นต้องอาศัยพนักงานจ้างของรัฐ เพื่อเข้ามาช่วยงานราชการ ดังนั้นผู้ที่ขับเคลื่อนในองค์กรของรัฐในภาคปฏิบัติ จึงมีคนอยู่ 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ ข้าราชการ และพนักงานจ้างของรัฐ องค์กรต้องมีการบริหารทรัพยากรมนุษย์โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความพึงพอใจในการทำงานของพนักงาน พัฒนาคนที่มีใจรักการบริการและทุ่มเทให้กับองค์กรอย่างจริงจังทั้งนี้เพราะคุณภาพชีวิตในการทำงาน ทำให้พนักงานมีความสุข เมื่อพนักงานมีความสุข ก็สามารถทำงาน เมื่อเกิดความพึงพอใจในงานงานนั้นก็จะออกมาอย่างมีประสิทธิภาพ

เนื่องจากสภาพปัจจุบันพนักงานในองค์กรปกครองท้องถิ่นแต่ละแห่ง ในเขตอำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ระหว่างปี พ.ศ. 2562-2564 พบว่า 1) มีการโอนย้ายไปประจำที่พื้นที่อื่น จำนวน 56 คน 2) มีอัตราการลาออกจำนวน 49 คน (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นอำเภอเดชอุดม, 2565) ส่งผลให้ประสิทธิภาพการทำงานลดลง สูญเสียงบประมาณในการอบรมและเวลาในการสรรหาพนักงานใหม่ เกิดปัญหาขาดความต่อเนื่อง การดำเนินงานเกิดความล่าช้าและขาดพนักงานที่ชำนาญการเฉพาะด้าน ส่งผลกระทบให้แก่องค์กรทั้งทางตรงและทางอ้อม (จุฑามาศ นิมจิตต์ และโกวิทย์ กังสนันท์, 2564) ผู้วิจัยจึงศึกษาถึงระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน รวมถึงศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน โดยผลการวิจัยที่ได้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนกลยุทธ์การวางแผนบริหารทรัพยากรบุคคลขององค์กรปกครองท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของพนักงาน อันจะส่งผลให้สามารถบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลภายในองค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน ของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อเปรียบเทียบความผูกพันต่อองค์กรจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี
4. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงาน ที่มีผลต่อความผูกพันองค์กรของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

การทบทวนวรรณกรรม

Walton (1980) ได้กล่าวไว้ว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงาน เกิดจากการให้สิ่งตอบแทน ที่เหมาะสมและยุติธรรม สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ การพัฒนาความสามารถและความก้าวหน้าพนักงาน ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน ความสมดุลในชีวิตและความสัมพันธ์ในสังคม ซึ่ง Walton (1973) จึงได้เสนอแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะสำคัญที่ประกอบขึ้นเป็นคุณภาพชีวิตการทำงานในหนังสือ Criteria for Quality of Working Life ไว้ 8 ประการ ดังนี้

1. ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ (Adequate and fair compensation) หมายถึงการที่ผู้ปฏิบัติงานได้รับค่าจ้าง เงินเดือน ค่าตอบแทน และผลประโยชน์อื่น ๆ อย่างเพียงพอกับมีชีวิตอยู่ได้ตามมาตรฐานที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องเป็นธรรม เมื่อเปรียบเทียบกับงานหรือองค์กรอื่น ๆ ด้วย

2. สิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย (Safe and healthy environment) หมายถึง สิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพและทางจิตใจ เป็นสภาพการทำงานที่ต้องไม่มีลักษณะเสี่ยงจนเกินไปและต้องช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานด้วยความรู้สึกสะดวกสบาย และไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย

3. เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาความรู้ความสามารถได้เป็นอย่างดี (Development of human capacities) งานที่ปฏิบัติต้องเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติได้ใช้และพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถในการทำงาน โดยในการปฏิบัติงานมีผู้ปฏิบัติงานที่มีความสามารถแตกต่างกัน องค์กรต้องเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานใช้ความรู้ความสามารถและทักษะการทำงานให้มากที่สุด ส่งเสริมให้เกิดการใช้ทักษะหลากหลาย การมีส่วนร่วมในการทำงาน ความอิสระในการทำงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาการทำงาน

4. ลักษณะงานที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคงให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน (Growth and security) นอกจากงานจะช่วยเพิ่มพูนความรู้ความสามารถแล้ว ยังช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีโอกาสก้าวหน้าและความมั่นคงในอาชีพ ตลอดจนเป็นที่ยอมรับทั้งของเพื่อนร่วมงานและสมาชิกในครอบครัวตน

5. ลักษณะงานมีส่วนส่งเสริมด้านบูรณาการทางสังคมของผู้ปฏิบัติงาน (Social integration) งานนั้นช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีโอกาสสร้างสัมพันธภาพกับพนักงานอื่น ๆ รวมถึงโอกาสที่เท่าเทียมกันในความก้าวหน้า ที่ตั้งอยู่บนฐานของระบบคุณธรรม

6. ด้านลักษณะงานที่ตั้งอยู่บนฐานของกฎหมายหรือระบวนการยุติธรรม (Constitutionalism) วิถีชีวิตและวัฒนธรรมในองค์กรจะส่งเสริมให้เกิดการเคารพสิทธิส่วนบุคคลมีความเป็นธรรมในการพิจารณาให้ผลตอบแทนและรางวัล รวมทั้งโอกาสที่แต่ละคนจะได้แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย มีเสรีภาพในการพูด มีความเสมอภาคและมีการปกครองด้วยกฎหมาย

7. ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานโดยส่วนรวม (The total life space) เป็นเรื่องของการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้ใช้ชีวิตในการทำงานและชีวิตส่วนตัวนอกองค์กรอย่างสมดุล นั่นคือต้องไม่ปล่อยให้ผู้ปฏิบัติงานได้รับความกดดันจากการปฏิบัติงานมากเกินไป ด้วยการกำหนดชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม เพื่อหลีกเลี่ยงการที่ต้องคร่ำเคร่งอยู่กับงานจนไม่มีเวลาพักผ่อนหรือได้ใช้ชีวิตส่วนตัวอย่างเพียงพอ

8. ลักษณะงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับสังคมโดยตรง (Social relevance) ซึ่งนับเป็นเรื่อง ที่สำคัญประการหนึ่งให้ผู้ปฏิบัติงานจะต้องรู้สึก และยอมรับว่าองค์กรที่ตนปฏิบัติงานอยู่นั้นรับผิดชอบต่อสังคม ในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านผลผลิต การกำจัดของเสีย การรักษาสุขภาพแวดล้อม การปฏิบัติเกี่ยวกับการจ้างงาน และเทคนิคด้านการตลาด

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยการสังเคราะห์และปรับชื่อเรียกตัวแปรใหม่จากองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตในการทำงานตามแนวของคิดของ Walton (1973) ได้ดังนี้ 1) ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน 2) ด้านสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ 3) ด้านโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ 4) ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน 5) ด้านการบูรณาการทางสังคมและการทำงานร่วมกัน 6) ด้านสิทธิส่วนบุคคลและประชาธิปไตยในการทำงาน

7. ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวกับการทำงาน และ 8) ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ ต่อสังคม

Mowday, Steers and Porter (1979) ได้กล่าวว่า ความผูกพันต่อองค์กร หมายถึง ระดับของการมีตัวตนของแต่ละพนักงานและการมีส่วนร่วมกับองค์กรหนึ่ง ๆ จากลักษณะปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ การมีความเชื่อมั่นและยอมรับอย่างมากในเป้าหมายและค่านิยมขององค์กรเต็มใจที่จะทุ่มเททำงานให้กับองค์กรและ ความปรารถนาอย่างแรงกล้า

ที่จะเป็นสมาชิกองค์กรต่อไป โดย Allen and Meyer (1990) แบ่งความผูกพัน ต่อองค์กรออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. แนวคิดทางด้านทัศนคติ หมายความว่า ความผูกพันต่อองค์กรเป็นความรู้สึกของพนักงานที่มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรและสามารถให้ความหมายของคำว่าความผูกพันต่อองค์กร

1.3 ความเชื่อมั่นอันแรงกล้าในการยอมรับเป้าหมายและค่านิยมต่อองค์กร หมายถึง การที่เป้าหมายขององค์กรและของพนักงานสามารถรวมไปในทิศทางเดียวกันได้ หรือเกิดความสอดคล้องกันบรรทัดฐานและระบบค่านิยมขององค์กรเป็นสิ่งที่ยอมรับได้พนักงาน ก็จะแสดงตนเองว่าเห็นด้วยกับจุดหมายขององค์กรและตั้งใจที่จะยอมรับจุดหมายเหล่านั้น พนักงานจะประเมินองค์กรและรู้สึกต่อองค์กรในทางที่ดี และรู้สึกภูมิใจกับความเป็นสมาชิกหรือเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และเชื่อว่าองค์กรจะนำเข้าไปสู่ความสำเร็จได้ และมองเห็นแนวทางที่จะทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย พนักงานรู้สึกว่ายู่ในสถานะที่มีโอกาสและสามารถประสบความสำเร็จในการทำงานได้

1.2 ความเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามอย่างมาก เพื่อทำประโยชน์ขององค์กร หมายถึง การแสดงออกถึงความพยายามอย่างเต็มที่และตั้งใจที่จะอุทิศร่างกาย แรงใจ สติปัญญาในการทำงานเพื่อประโยชน์และความก้าวหน้าขององค์กรและสร้างสรรค์ให้องค์กรบรรลุเป้าหมายหรืออยู่ในสถานะที่ดี มีการแสดงออกในรูปของพฤติกรรมความสม่ำเสมอในการใช้ความพยายาม เพื่อตอบสนองหรือมุ่งสู่เป้าหมายขององค์กรได้สะดวกขึ้น

1.3 ความปรารถนาอันแรงกล้าที่จะคงไว้ซึ่งความเป็นสมาชิกภาพขององค์กร หมายถึงการแสดงออกถึงความรู้สึกจงรักภักดี ซื่อสัตย์ต่อองค์กร เน้นการต่อเนื่องในการปฏิบัติงานโดยไม่โยกย้ายไปไหน จะแสดงให้เห็นถึงการที่จะลาออกจากองค์กรหรือเปลี่ยนงานไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มรายได้ เงินเดือน สถานภาพ ตำแหน่ง ความมีอิสระทางวิชาชีพ ตลอดจนความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานที่ดีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะคงความเป็นสมาชิกต่อไป เพื่อทำงานให้บรรลุเป้าหมายของ องค์กรซึ่งไม่คิดจะลาออก ไม่ว่าองค์กรจะอยู่ในสถานะใดก็ตาม

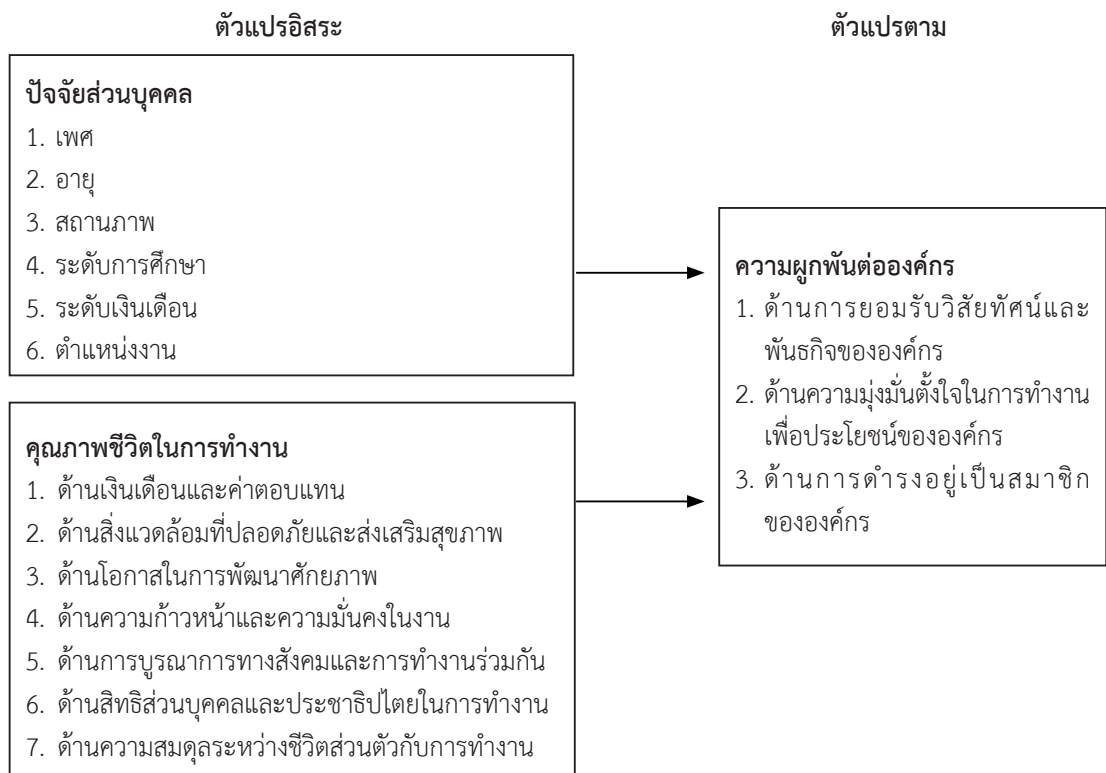
2. แนวคิดทางด้านพฤติกรรม หมายความว่า ความผูกพันต่อองค์กรในรูปของความสม่ำเสมอของพฤติกรรมเมื่อพนักงานมีความผูกพันต่อองค์กรแล้ว จะมีการแสดงออกของพฤติกรรมที่ต่อเนื่องในการทำงาน โดยไม่โยกย้ายเปลี่ยนแปลงที่ทำงาน การที่ผูกพันต่อองค์กรและพยายามรักษาสมาชิกไว้โดยไม่โยกย้ายไปไหน เนื่องจากได้เปรียบเทียบผลประโยชน์ที่จะได้รับและผลประโยชน์ที่ต้องสูญเสียไปหากทิ้งสภาพสมาชิกหรือลาออกไป ผลเสียนี้จะพิจารณาในรูปแบบของต้นทุนที่จะเกิดขึ้นหรือผลประโยชน์ที่จะสูญเสียไป ทฤษฎีนี้มีชื่อเสียง และถือเป็นแนวคิดคือ ทฤษฎี Side-bet ซึ่งสรุปได้ว่าพิจารณาความผูกพันต่อองค์กรเป็นผลมาจากการที่เปรียบเทียบชั่งน้ำหนัก ถ้าหากเขาลาออกจากองค์กรแล้วเขาจะได้รับหรือสูญเสียอะไรไปบ้าง

3. แนวคิดที่เกี่ยวกับความถูกต้องหรือบรรทัดฐานของสังคม แนวคิดนี้ได้กล่าวว่า ความผูกพันต่อองค์กรเป็นการจงรักภักดีและเต็มใจที่จะทุ่มเทและอุทิศตนให้กับองค์กร ซึ่งเป็นผลมาจากบรรทัดฐานขององค์กรและสังคม พนักงานรู้สึกว่เมื่อเข้ามาเป็นสมาชิกขององค์กรแล้ว ต้องมีความผูกพันต่อองค์กรนั้นคือ ความถูกต้องและ ความเหมาะสมที่สมควรจะทำความผูกพันต่อองค์กร จึงเป็นพันธะผูกพันที่สมาชิกจะต้องมีหน้าที่ทุ่มเทปฏิบัติงานให้กับองค์กร

ในส่วนของตัวแปรตาม ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดโดยการสังเคราะห์และปรับชื่อเรียกใหม่ของตัวแปรความผูกพันต่อองค์กรตามแนวคิดของ Allen and Meyer (1990) ประกอบด้วย 1) การยอมรับวิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กร 2) ความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานเพื่อประโยชน์ขององค์กร 3) การดำรงอยู่เป็นสมาชิกขององค์กร

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง คือ ข้าราชการ พนักงานจ้างทั่วไป พนักงานจ้างประจำ พนักงานจ้างตามภารกิจรวมถึงพนักงานจ้างเหมาบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 1,355 คน (สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเดชอุดม, 2565) กำหนดขนาดของตัวอย่างโดยใช้สูตรในการคำนวณด้วยค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และมีระดับความคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ 5 ($e = .05$) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 309 คน (Yamane, 1973) โดยวิธีการสุ่มแบบสะดวก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ได้ทำการคำนวณหาค่า (IOC) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา และความสอดคล้องที่ยอมรับได้ ซึ่งมีค่าตั้งแต่ .50 ขึ้นไป โดยตัดข้อคำถามที่ไม่ถึงเกณฑ์ดังกล่าวออก จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามที่คำแนะนำแล้ว ทดลองใช้กับบุคลากรขององค์กรบริหารส่วนตำบลหัวดอน อำเภอเมืองใน จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 30 ตัวอย่าง นำมา Try Out หาความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Reliability Analysis) โดยการหา Cronbach's Alpha Coefficient ซึ่งมีค่าเท่ากับ .92 ประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ส่วนที่ 3 ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี แบบสอบถามในส่วนที่ 2-3 มีลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบ Likert (1961) โดยมีการกำหนดน้ำหนัก

ดังนี้ (ละเอียดยุค ศิลาน้อย, 2562)

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.79 หมายถึง เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.80 - 2.59 หมายถึง เห็นด้วยในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.60 - 3.39 หมายถึง เห็นด้วยในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.40 - 4.19 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.20 - 5.00 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

โดยได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการประมวลผล โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่น ที่ 95% มีระดับนัยความสำคัญที่ระดับ .05 เป็นเกณฑ์ในการยอมรับหรือปฏิเสธสมมติฐานในการวิจัย โดยสถิติที่ใช้ ในการวิจัย คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความถี่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ ความแปรปรวน การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ และวิเคราะห์เปรียบเทียบใช้ค่าสถิติ t-test และ One-way Analysis of Variance

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับมา จำนวน 309 ชุด สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งหมด 309 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 68.60 ด้านอายุพบว่า ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 45.30 รองลงมาคือ มีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.50 มีอายุไม่เกิน 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.40 และน้อยที่สุด คือ อายุ 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 7.50 ด้านสถานภาพพบว่า ส่วนใหญ่สมรสแล้ว คิดเป็นร้อยละ 49.20 รองลงมา คือ โสด คิดเป็นร้อยละ 43.00 และหย่า/หม้าย/แยกกันอยู่ คิดเป็นร้อยละ 7.80 ด้านระดับการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 56.00 รองลงมา คือ ระดับอนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ 15.50 ระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 14.90 และระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 12.60 น้อยที่สุด คือ ระดับสูงกว่าปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 1.00 ด้านระดับรายได้ พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้ 10,001-15,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 30.10 รองลงมา คือ มีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 22.70 รายได้ 15,001-20,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 19.40 รายได้ 30,001 บาท/เดือนขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 12.30 และรายได้ 20,001-25,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 8.70 น้อยที่สุด คือ รายได้ 25,001-30,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 6.80 ด้านตำแหน่งงาน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ คิดเป็นร้อยละ 36.90 รองลงมา คือ ลูกจ้าง คิดเป็นร้อยละ 34.60 และพนักงานจ้างเหมา คิดเป็นร้อยละ 16.20 น้อยที่สุด คือ พนักงานราชการ คิดเป็นร้อยละ 12.30 ด้านอายุการทำงาน พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุการทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 34.00 รองลงมา คือ มีอายุการทำงาน 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.50 และมีอายุการทำงาน 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.20 น้อยที่สุด คือ อายุการทำงานน้อยกว่า 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.30
2. ผลการวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน

คุณภาพชีวิตในการทำงาน	$\bar{X}$	S	ระดับความเห็น
ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน	3.08	.85	ปานกลาง
ด้านสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ	3.86	.77	มาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน (ต่อ)

คุณภาพชีวิตในการทำงาน	$\bar{X}$	S	ระดับความเห็น
ด้านโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ	3.83	.71	มาก
ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน	3.61	.74	มาก
ด้านการบูรณาการทางสังคมและการทำงานร่วมกัน	3.80	.74	มาก
ด้านสิทธิส่วนบุคคลและประชาธิปไตยในการทำงาน	3.73	.78	มาก
ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวกับการทำงาน	3.74	.66	มาก
ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม	4.05	.68	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.71	.61	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี มีความเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.71$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ($\bar{x} = 4.05$) รองลงมา คือ ด้านสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ($\bar{x} = 3.86$) และด้านโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ ($\bar{x} = 3.83$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กร

ความผูกพันต่อองค์กร	$\bar{X}$	S	ระดับความผูกพัน
ด้านการยอมรับวิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กร	3.79	.69	มาก
ด้านความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานเพื่อประโยชน์ขององค์กร	4.15	.63	มาก
ด้านการดำรงอยู่เป็นสมาชิกขององค์กร	3.94	.71	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.96	.60	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี มีความเห็นเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.96$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ ด้านความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานเพื่อประโยชน์ขององค์กร ($\bar{x} = 4.15$) รองลงมา คือ ด้านการดำรงอยู่เป็นสมาชิกขององค์กร ($\bar{x} = 3.94$) และด้านการยอมรับวิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กร ($\bar{x} = 3.79$) ตามลำดับ

3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้ค่าสถิติ t-test และ One - way Analysis of Variance พบว่า

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา

ปัจจัยด้านต่าง ๆ		การยอมรับวิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กร	ความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานเพื่อประโยชน์ขององค์กร	การดำรงอยู่เป็นสมาชิกขององค์กร
เพศ	t	-0.43	0.70	-0.55
	p	0.97	0.48	0.58
อายุ	F	0.36	0.85	0.84
	p	0.78	0.46	0.47
สถานภาพ	F	2.58	0.52	2.18
	p	0.08	0.59	0.11
ระดับการศึกษา	F	0.38	0.31	0.41
	P	0.82	0.87	0.80
ระดับรายได้	F	0.35	1.16	1.11
	p	0.88	0.33	0.36
ตำแหน่งงาน	F	0.58	2.52	4.05*
	p	0.63	0.06	0.01
อายุการทำงาน	F	3.73	4.20	4.05
	p	0.71	0.65	0.73

* มีนัยทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ และอายุการทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กรในทุกด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และตำแหน่งงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพผูกพันต่อองค์กรที่แตกต่างกันในด้านการดำรงอยู่เป็นสมาชิก ขององค์กร อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

4. ผลวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพยากรณ์คุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อความผูกพันองค์กร ของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

จากการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปร คุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อ ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน ด้านสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพด้านโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ด้านการบูรณาการทางสังคมและการทำงานร่วมกัน ด้านสิทธิส่วนบุคคลและประชาธิปไตยในการทำงาน ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวกับการทำงาน และด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ทุกตัวมีค่าความสัมพันธ์กับตัวแปรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง .39 ถึง .81 ทำให้เห็นว่า ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงเกิน .80 ถือเป็นปัญหา Multicollinearity และเป็นข้อมูลที่ไม่มีความเหมาะสมสำหรับกรวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ คือ ด้านสิทธิส่วนบุคคลและประชาธิปไตยในการทำงาน

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ .81 จึงตัดด้านดังกล่าวออก และทำการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรใหม่ ทุกตัวมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง .39 ถึง .77 ความสัมพันธ์ของทุกตัวแปรทุกตัวมีค่าไม่เกิน .80 จึงไม่พบปัญหา Multicollinearity ข้อมูลที่ได้มีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณในลำดับต่อไป

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าถดถอยเชิงพหุคูณโดยวิธี Enter ของคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อ ความผูกพันต่อองค์กร ของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

ตัวพยากรณ์	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p-value	Tolerance	VIF
	B	Std. Error	Beta				
ด้านเงินเดือนและ ค่าตอบแทน	.02	.03	.03	0.73	.46	.57	1.76
ด้านสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ	-.03	.04	-.04	-0.81	.42	.41	2.43
ด้านโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ	.09	.06	.10	1.52	.13	.28	3.62
ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน	.16	.05	.20	2.99**	.00	.29	3.48
ด้านการบูรณาการทางสังคมและการทำงานร่วมกัน	.11	.06	.14	2.02*	.04	.28	3.63
ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวกับการทำงาน	.09	.05	.10	1.80	.07	.45	2.20
ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม	.35	.05	.39	7.42**	.00	.45	2.24
n= 309 F=70.80 Sig= .00 R= .79 R ² = .62 R ² _{adj} = .61 Constant= .96							

** มีนัยทางสถิติที่ระดับ .01, * มีนัยทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าถดถอยเชิงพหุคูณ โดยวิธี Enter เพื่อพยากรณ์คุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งค่า Constant tolerance ทุกตัวมีค่ามากกว่า .20 และค่า VIF ทุกตัวมีค่าไม่เกิน 10 จึงสามารถนำมาใช้พยากรณ์ได้ทุกตัว ผลปรากฏว่า ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ด้านการบูรณาการทางสังคมและ การทำงานร่วมกัน และด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

Z (ความผูกพันต่อองค์กร) = .39 (ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม) + .20 (ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน) + .14 (ด้านการบูรณาการทางสังคมและการทำงานร่วมกัน)

สามารถพยากรณ์กับความผูกพันต่อองค์กร ร้อยละ 61 (R²_{adj} = .61) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ (R = .79) ถ้าด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้น 1 หน่วยและด้านอื่นคงที่ จะส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรเพิ่มขึ้น .39 หรือถ้าด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงานเพิ่มขึ้น 1 หน่วยและด้านอื่นคงที่ จะส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรเพิ่มขึ้น .20 หรือถ้าด้านการบูรณาการทางสังคมและ การทำงานร่วมกันเพิ่มขึ้น 1 หน่วยและด้านอื่นคงที่ จะส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรเพิ่มขึ้น .14

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อความผูกพันองค์กรของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยดังนี้

ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า จากปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงาน ทั้ง 8 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีความสำคัญระดับมาก มีทั้งหมด 7 ด้าน เรียงตามลำดับรายด้านจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1) ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม 2) ด้านสิ่งแวดล้อม ที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ 3) ด้านโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ 4) ด้านการบูรณาการทางสังคมและการทำงานร่วมกัน 5) ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวกับการทำงาน 6) ด้านสิทธิส่วนบุคคลและประชาธิปไตยในการทำงาน และ 7) ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ส่วนด้านที่มีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทนจากปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงาน ทั้ง 8 ด้าน

ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า จากปัจจัยความผูกพันต่อองค์กร ทั้ง 3 ด้าน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับรายด้านจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1) ด้านความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานเพื่อประโยชน์ขององค์กร 2) ด้านการดำรงอยู่เป็นสมาชิกขององค์กร และ 3) ด้านการยอมรับวิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กร

ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 การเปรียบเทียบความผูกพันต่อองค์กรจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการทำงานในองค์กร และระดับเงินเดือนที่แตกต่างกัน มีความผูกพันต่อองค์กร ไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ตำแหน่งพนักงานราชการมีความคิดเห็นแตกต่างกันกับตำแหน่งพนักงานจ้างเหมา ในด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะคงไว้ซึ่งความเป็นสมาชิกภาพในองค์กรที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กร

ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 4 เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อความผูกพันองค์กรของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี การวิเคราะห์ค่าถดถอยพหุคูณของคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานมีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีนัยสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน และด้านการบูรณาการทางสังคมและการทำงานร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อความผูกพันองค์กรของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี สามารถสรุปประเด็นและอภิปรายผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยสภาพในการทำงานในทุก ๆ ด้าน ของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี สามารถที่จะตอบสนองความต้องการ ในคุณภาพชีวิตในการทำงานทั้ง 8 ด้าน ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม

ที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ด้านโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ ด้านการบูรณาการทางสังคมและการทำงานร่วมกัน ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวกับการทำงาน ด้านสิทธิส่วนบุคคลและประชาธิปไตยในการทำงานและ ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน จึงทำให้พนักงานมีคุณภาพชีวิตในการทำงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเทอดไท คงเพียรธรรม (2560) พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานข้าราชการโรงเรียนทหาร การสัตรี กรมการสัตรีทหารบก ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน เพราะคุณภาพชีวิต การทำงานของข้าราชการ ดังกล่าว มีสภาพการทำงานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับสูงสุด และ ด้านการทำงานร่วมกัน และความสัมพันธ์อันดีกับคนอื่น

2. ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการยอมรับวิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กร ด้านความมุ่งมั่นตั้งใจ ในการทำงาน เพื่อประโยชน์ขององค์กร และด้านการดำรงอยู่เป็นสมาชิกขององค์กร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก อันเนื่องมาจาก พนักงานมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และพร้อมจะบอกใคร ๆ ว่าเป็นพนักงานขององค์กร มีความตั้งใจใช้ความพยายามในการทำงานอย่างเต็มที่เพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จและสร้างชื่อเสียงให้แก่องค์กร มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ถือว่าองค์กรเป็นบ้านหลังที่สอง และจะเติบโตไปพร้อม ๆ กันกับองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของธัญญา นานาน (2560) กล่าวว่า ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานศูนย์ฝึกและอบรม เด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา มีความผูกพันต่อองค์กร โดยรวมอยู่ในระดับมาก อันเนื่องมาจากพนักงานรู้สึกภูมิใจ ได้ปฏิบัติงานในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณาโดยพร้อมที่จะรักษาชื่อเสียง พร้อมที่จะปฏิบัติตามนโยบาย กฎ ระเบียบข้อบังคับ วัฒนธรรมและค่านิยมขององค์กร มีความทุ่มเทกายใจและปฏิบัติงานที่ได้รับผิดชอบ อย่างเต็มที่ พร้อมที่จะสร้างสรรค์ ปรับปรุงงานให้มีคุณภาพให้ดีกว่าเดิม และพร้อมที่จะ เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อองค์กรขอความร่วมมือ โดยพนักงานในหน่วยงานรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และพร้อมที่จะบอกต่อคนอื่น ว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ไม่คิดที่จะลาออกเพราะมีความผูกพันต่อองค์กร

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล จากผลการศึกษา พบว่า พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการทำงานในองค์กร และระดับเงินเดือนที่แตกต่างกัน มีความผูกพันต่อองค์กร ไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ตำแหน่งพนักงานราชการมีความคิดเห็นแตกต่างกันกับตำแหน่งพนักงานจ้างเหมาในด้านความปรารถนา อย่างแรงกล้าที่จะคงไว้ซึ่งความเป็นสมาชิกภาพในองค์กรที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อัครชาติ ชูหนอง (2565) พบว่าข้าราชการตำรวจกองบังคับการอำนวยการ ตำรวจภูธรภาค 9 ที่มีชั้นยศที่แตกต่างกัน มีความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจแตกต่างกัน โดยชั้นยศสัญญาบัตรมีความผูกพันต่อองค์กรมากที่สุด และข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรนั้นจะมีระดับสูงกว่าข้าราชการตำรวจชั้นประทวน เพราะความรู้ความสามารถของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และบทบาทหน้าที่ของชั้นประทวนเช่นเดียวกัน ส่งผลให้มีความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจเพิ่มมากขึ้น

4. ผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตในการทำงานต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี โดยด้านที่สามารถนำมาพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์กร ได้ถึงร้อยละ 62 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ได้แก่ ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ด้านการบูรณาการทางสังคมและการทำงานร่วมกัน และด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ส่วนคุณภาพชีวิตในการทำงานอีก 4 ด้าน ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกด้านเช่นกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน ด้านสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ด้านโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวกับการทำงาน ส่วนด้านสิทธิส่วนบุคคลและประชาธิปไตย ในการทำงานไม่น่า

มาใช้ในการพยากรณ์ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ไม่เหมาะสมในการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ เพราะพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนี้เป็นองค์กรภาครัฐ มีรูปแบบและหน้าที่การทำงานที่ชัดเจนตามกรอบอัตราค่าจ้าง สอดคล้องกับการศึกษาของวัชรพงษ์ อนันต์วรปัญญา (2563) พบว่า คุณภาพในการทำงานมีอิทธิพลในทางบวกต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อธิบายได้ว่า การที่พนักงานธนาคารมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีย่อมส่งผลให้พนักงานเกิดความรู้สึกผูกพันต่อองค์กรมากขึ้นไปด้วย เช่น หากพนักงานธนาคารได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม มีสภาพแวดล้อมและความปลอดภัยในที่ทำงาน มีการพัฒนาความสามารถของบุคคลที่ดี มีความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน มีความสมดุระหว่างชีวิตกับการปฏิบัติงาน ย่อมส่งผลให้พนักงานเกิดความรู้สึกผูกพันต่อองค์กร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ตำแหน่งงานแตกต่างกัน ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรแตกต่างกัน โดยพนักงานราชการมีความผูกพันต่อองค์กรต่างจากพนักงานจ้างเหมา ดังนั้นขอเสนอแนะว่า ควรพัฒนาความก้าวหน้าและความมั่นคง ในการทำงาน โดยผู้บริหารให้ความสำคัญแก่พนักงานทุกตำแหน่งและทุกระดับ มีการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดอบรมพัฒนาพนักงานที่มีผลงานการทำงานที่ดี จัดอบรมการเพิ่มทักษะสำหรับผู้บริหารเพื่อให้ผู้บริหารมีคุณสมบัติ ที่เหมาะสมในการเป็นผู้นำที่ดี จะทำให้พนักงานมีความรู้สึกเชื่อมั่นต่อความเป็นไปได้ในความมั่นคงของการทำงานและรายได้

2. คุณภาพชีวิตในการทำงานที่สามารถนำไปพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์กร มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ด้านการบูรณาการทางสังคมและการทำงานร่วมกัน และด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ผู้วิจัยขอเสนอแนะว่า ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ได้รับตำแหน่งหน้าที่ที่สูงขึ้น โดยได้รับมอบหมายงานที่ต้องใช้ความรู้ ได้รับการประเมินผลงานด้วยระบบที่ยึดธรรมตามความสามารถของแต่ละบุคคล สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในการทำงาน มีการประชุมหารือแนวทางแก้ไขปัญหาในการทำงาน และวางระบบงานร่วมกัน เน้นให้พนักงานปฏิบัติงานเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ส่งผลให้ ผู้มาติดต่อมีความพึงพอใจในการมาใช้บริการ

3. คุณภาพชีวิตในการทำงานด้านอื่น ๆ ที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กร และจะช่วยให้ผลการปฏิบัติงานของทางราชการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป โดยองค์กรควรนำมาส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานแก่บุคลากร ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในพื้นที่และพื้นที่ต่าง ๆ ให้เกิดการยอมรับวิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กร โดยการที่องค์กรมีวิสัยทัศน์ที่มีความเหมาะสมในสภาวะปัจจุบัน องค์กรเป็นหน่วยงานที่มีชื่อเสียง ทันสมัย รวดเร็ว ทำให้มีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร โดยการจัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีม จัดประชุมช่วงต้นปีงบประมาณ เพื่อให้พนักงานได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกัน จะเป็นการสร้างแรงจูงใจให้พนักงานมีความรักและผูกพันต่อองค์กร

4. คุณภาพชีวิตในการทำงานที่สามารถนำไปพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์กร ด้านความมุ่งมั่นตั้งใจทำงาน เพื่อประโยชน์ต่อองค์กร ผู้บริหารองค์กรควรให้ความสำคัญในการสร้างกิจกรรม การทำให้พนักงานมีความผูกพันต่อองค์กรในรูปแบบที่จูงใจและสะท้อนถึงการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานอย่างเป็นรูปธรรม คุณภาพชีวิตในการทำงานที่สามารถนำไปพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์กร ด้านการดำรงอยู่เป็นสมาชิกองค์กร ผู้บริหารควรมีแผนส่งเสริมและจูงใจพนักงานให้มีความผูกพันต่อองค์กร โดยใช้การจูงใจแบบผสมผสานทั้งในส่วนของแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยปานกลาง ควรศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อเงินเดือนและค่าตอบแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยที่เหมาะสมในการกำหนดกรอบเงินเดือนและค่าตอบแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปัจจัยที่ผลต่อระบบเงินเดือนและค่าตอบแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงานมีผลต่อความผูกพันต่อองค์กร ควรศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องปัจจัยในด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงานเรื่องใดบ้าง ที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน มากที่สุด

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ทำให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์ที่สุดทางคุณค่าวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

- จุฑามาศ นิ้มจิตต์ และโกวิทย์ กังสนันท์. “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรของสำนักงานอัยการ จังหวัดนนทบุรี ที่มีผลมาจากการปรับใช้เทคโนโลยีดิจิทัล,” วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ. 9, 3 (กันยายน-ธันวาคม 2564): 36-50.
- เทอดไท คงเพียรธรรม. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการโรงเรียนทหารการสัตว ุกรมการสัตว ุทหราบก. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 2560.
- นาริรัตน์ บุญมั่ง. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2560.
- ประภารัตน์ พรมเอี้ยง และคณะ. “คุณภาพชีวิตในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลนครปฐม,” วารสารวิชาการสาธารณสุข. 24, 4 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2558): 769-78.
- มหาดไทย, กระทรวง. โครงการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2546.
- รัชฎู นาจาน. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กร ของบุคลากรศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2560.
- วัชรพงษ์ อนันต์วรปัญญา. “คุณภาพชีวิตในการทำงานและคุณลักษณะของงานที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานธนาคารของรัฐแห่งหนึ่ง ในกรุงเทพมหานคร,” วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น. 17, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2563): 244-253.
- ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นอำเภอเดชอุดม, สำนักงาน. ข้อมูลการโอนย้ายและการลาออก พ.ศ. 2562-2565. อุบลราชธานี: ที่ว่าการอำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี, 2565.
- สมพงษ์ โมราฤทธิ์. “คุณภาพชีวิตในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสาธารณสุขในศูนย์อนามัยที่10

เชียงใหม่,” วารสารสาธารณสุขล้านนา. 10, 1 (มกราคม-เมษายน 2557): 34-52.

อัคราวดี ชูณอม. **คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจ กองบังคับการ
อำนวยการ ตำรวจภูธรภาค 9.** วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์,
2565

อุบลพรรณ แก่นจักร. **ความพึงพอใจต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร ธุรกิจเอเยนซีออนไลน์ มาร์เก็ตติ้ง
แห่งหนึ่ง.** วิทยานิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2560.

Allen, N.J. and J.P. Meyer. “The measurement and antecedents of affective continuance and normative to the organizations commitment to the organization,” **Journal of occupational Psychology.** 12, 63 (March 1990): 1-18.

Likert, R. **New Pattern of Management.** New York: McGraw-Hill, 1961.

Mowday, R.T., R.M. Steers and L.W. Porter. “The measurement of organizational commitment,” **Journal of vocational behavior.** 14, 2 (1979): 224-247.

Walton, R.E. “Improving the Quality of Working Life,” **Harward Business Review.** 19, 2 (1980): 11-24.

———.R. “Quality of working life: Walton is it,” **Sloan Management Review.** 4, 7 (Fall 1973): 20-23.

Yamane, Taro. **Statistics: An Introductory Analysis.** 3rd Ed. New York: Harper and Row Publications, 1973.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ระหว่างไทยและญี่ปุ่น

Development of Scenario-Based Learning Activities to Enhance Cross Cultural Competencies between Thailand and Japan

ธนศิษฐ์ เกษมสุข¹ พงศธร มหาวิจิตร¹ และยุพกา ฟูกุชิม่า²

Tanasit Kaseamsuk,¹ Pongsatorn Mahavijit,¹ and Yupaka Fukushima²

¹สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

¹Curriculum and Curriculum and Instruction Program, Faculty of Education, Kasetsart University

²สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

²Japanese Language Program, Faculty of Humanities, Kasetsart University

tanasit.ka@ku.th

Received: January 26, 2024; Revised March 22, 2024; Accepted: March 24, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น และ 2) ศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แผนการเรียนภาษาญี่ปุ่น โรงเรียนวิจิตรพิทยา อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ที่เรียนในรายวิชา ญ 30206 ภาษาญี่ปุ่น 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 30 ข้อ 3) แบบประเมินสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น จำนวน 3 มิติ 5 ตัวชี้วัด และ 4) แบบบันทึกการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่นภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$, S.D.=.20)
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 26 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 และผลการประเมินสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่นอยู่ในระดับดีเยี่ยมทุกมิติ ($\mu = 3.68$ $\sigma = .32$)

คำสำคัญ: การเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ภาษาญี่ปุ่น

Abstract

The objectives of this research were 1) to develop scenario-based learning activities to enhance the cross cultural competencies between Thailand and Japan and 2) to study the outcomes of the scenario-based learning activities to enhance the cross cultural competencies between Thailand and Japan. The samples used in the research were the 12th grade students enrolling JA30206, Japanese VI Course, in the second semester in the academic year of 2023 in Japanese Language Program at Vichittrapittaya School, Warinchamrab District, Ubonratchathani Province. The research instruments were 1) lesson plans for scenario-based learning activities, 2) a learning achievement test with 30 items, 3) an evaluation form used to evaluate the cross cultural competencies between Thailand and Japan in 3 dimensions and 5 indicators, and 4) a learning log. The data were analyzed by using mean, standard deviation, and data content analysis.

The research findings were as follows.

1. The findings of the evaluation of the quality of the lesson plans of the scenario-based learning activities to enhance the cross cultural competencies between Thailand and Japan in the overall showed that the lesson plans were appropriate at the highest level ($\bar{x} = 4.60$, $S.D.=.20$).
2. The findings showed that the mean score of the learning achievement of the students was 26 scores out of 30 scores and the findings of the evaluation of the cross cultural competencies between Thailand and Japan showed that the cross cultural competencies between Thailand and Japan were at the excellent levels in all dimensions ($\mu = 3.68$ $\sigma = .32$).

Keywords: Scenario Based Learning, Cross Cultural Competencies, Japanese Language

บทนำ

เมื่อเริ่มเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ภาษาญี่ปุ่นได้กลายเป็นภาษาต่างประเทศที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศไทย เนื่องจากญี่ปุ่นได้เปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศและบทบาทของตนในเวทีระหว่างประเทศหลายประการ โดยเฉพาะนโยบายต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในด้านเศรษฐกิจ ต่อมารัฐบาลญี่ปุ่นได้ประกาศนโยบาย Japan ASEAN Comprehensive Economic Partnership ขึ้นโดยมีเป้าหมาย เพื่อสร้างและสนับสนุนผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน ส่วนในด้านความมั่นคง ญี่ปุ่นมีความกระตือรือร้นมากขึ้นในการแสดงบทบาทเพื่อรักษาสันติภาพ ซึ่งประเทศญี่ปุ่นเองก็มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในความร่วมมือและเวทีการเจรจาด้านความมั่นคงต่าง ๆ ในภูมิภาค ดังเช่นตัวอย่างการสร้างความร่วมมือกันในด้านเศรษฐกิจ ด้านการพัฒนาด้านสังคมและวัฒนธรรม หรือด้านการศึกษา ระหว่างประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น (สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2561) จึงทำให้มีสถาบันการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดการเรียนการสอนวิชาภาษาญี่ปุ่น เพื่อการนำองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเทศญี่ปุ่นไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของประเทศไทย ซึ่งสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนภาษาญี่ปุ่นตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คือ พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะและสามารถสื่อสารขั้นพื้นฐานอย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งการฟัง พูด อ่าน เขียน และแสดงออก รวมไปถึงสามารถใช้ภาษาในการแสวงหาความรู้ ศึกษาต่อ ประกอบอาชีพ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องราว และวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา เพื่อเข้าถึงปรัชญา วิถีคิด และวิถีชีวิตของคนญี่ปุ่น สามารถเปรียบเทียบ และถ่ายทอดความคิดเห็นและวัฒนธรรมไทยด้วยภาษาญี่ปุ่นอย่างสร้างสรรค์ และมีเจตคติที่ดีต่อภาษาญี่ปุ่น (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2556)

จังหวัดอุบลราชธานี ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นจังหวัดชายแดนที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน คือสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และกัมพูชาประชาธิปไตย มีเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดคือ “เมืองน่าอยู่ทันสมัย เกษตรปลอดภัยมูลค่าสูง เศรษฐกิจชีวภาพ ศูนย์กลางการค้าการลงทุน เมืองท่องเที่ยวแห่งความสุขหลายมิติสู่สากล” โดยมีประเด็นในการพัฒนาจังหวัด จำนวน 5 ประเด็น ได้แก่ 1) การพัฒนาเมืองน่าอยู่ทันสมัย 2) การส่งเสริมเกษตรปลอดภัยมูลค่าสูง 3) การส่งเสริมเศรษฐกิจชีวภาพ 4) การพัฒนาศูนย์กลางการค้าการลงทุน และ 5) การส่งเสริมเมืองท่องเที่ยวแห่งความสุขหลายมิติสู่สากล (สำนักงานจังหวัดอุบลราชธานี, 2565)

โรงเรียนวิจิตรพิทยภา อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 เล็งเห็นถึงความสำคัญจึงได้จัดการเรียนการสอนรายวิชาภาษาญี่ปุ่น เป็นรายวิชาเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โดยกำหนดให้นักเรียนที่เรียนแผนการเรียนภาษาญี่ปุ่น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนั้นจะต้องมีหน่วยการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาญี่ปุ่นจำนวน 3.5 หน่วยกิต ต่อภาคเรียน เป็นระยะเวลา 6 ภาคเรียนจึงจะสามารถสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวิจิตรพิทยภา (ฉบับปีการศึกษา 2564-2566) ที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ได้

การเรียนการสอนภาษาต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ทางด้านไวยากรณ์ หรือรูปประโยคเพียงอย่างเดียวแต่ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประเทศนั้น ๆ เช่นวัฒนธรรม การดำเนินชีวิต ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้การเรียนการสอนนั้นประสบผลสำเร็จด้วยเช่นกัน เพราะถ้าหากผู้เรียนมีความเข้าใจในวัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ ก็จะทำให้เข้าใจวิธีการคิดแนวทางในการดำเนินชีวิตและนำไปสู่ความเข้าใจที่ทำการสื่อสารด้วยภาษานั้นประสบความสำเร็จเช่นกันแต่ในทางตรงกันข้ามถ้าหากขาดความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประเทศเจ้าของภาษานั้นก็อาจทำให้การสื่อสารไม่ประสบความสำเร็จและส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลไม่ราบรื่นเช่นกัน ดังนั้นแล้วการให้ความสำคัญกับการสอนความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประเทศญี่ปุ่นควบคู่ไปกับการสอนภาษาญี่ปุ่นจึงถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นแต่ในสภาพความเป็นจริงตำราเรียนภาษาญี่ปุ่นโดยทั่วไปที่ใช้สอนภาษาญี่ปุ่นจะไม่ค่อยนำเรื่องวัฒนธรรมญี่ปุ่นมาสอน: (กฤษณะ มณีสอดแสง, 2556)

การเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน (Scenario Based Learning) เป็นรูปแบบของการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสถานการณ์ หรือ ประเด็นที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงในชีวิตของผู้เรียน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่โลกของการทำงานหรือการดำเนินชีวิตในอนาคตของผู้เรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความแตกต่างและหลากหลายของผู้คน ไปพร้อมกับการนำเสนอตัวเลือกที่หลากหลายในเรื่องที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ผ่านกระบวนการคิดและลงมือปฏิบัติ จนกระทั่งผู้เรียนได้รับคำตอบจากการคิดและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยที่ผู้สอนทำหน้าที่เพียงเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนมุ่งหาคำตอบด้วยตนเองเท่านั้น ซึ่งคำตอบที่ผู้เรียนได้รับจากการที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานนี้จะไม่มีการจำกัดว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ถูกหรือ สิ่งใดเป็นสิ่งที่ผิด เนื่องจากเป้าหมายสำคัญของการเรียนรู้ในลักษณะนี้คือการให้ความสำคัญกับการพัฒนากระบวนการคิด รวมไปถึงการพัฒนาทักษะทางสังคมเพื่อการเตรียมความพร้อมของตนเองให้เข้าสู่สังคมในยุคที่มีความแตกต่างและหลากหลายของผู้คนในด้านต่าง ๆ มากกว่าการให้ความสำคัญกับการได้มาขององค์ความรู้ อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ เพราะเชื่อว่าความผิดพลาดจะกลายเป็นตัวเลือกที่ดีในอนาคต โดยการใช้ภาษาเป็นตัวกลางในการค้นคว้าหาความรู้และใช้ภาษาในการถ่ายทอดประสบการณ์ในการเรียนรู้ของตนเองออกมา (Errington, 2011)

สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม (Cross-Cultural Competence) เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของคนในสังคม เป็นทักษะสำคัญในการเรียน การทำงานในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีการเชื่อมโยงเชื่อมโยงกันอย่างหลากหลายกับบุคคลที่มีความแตกต่างกันทั้งทางด้านภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ณิชาภา จันทรเพ็ญ, 2555) โดยที่สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมนั้นจะช่วยในการเตรียมบุคคลให้มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งจากการติดต่อสื่อสาร การจัดการความเครียด การเรียนรู้ภาษา ความอดทนกับความคลุมเครือในความไม่เข้าใจ

ในวัฒนธรรมที่แตกต่างและมีประสบการณ์การใช้ชีวิตในวัฒนธรรมอื่น ๆ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยในการเรียนรู้ เพื่อที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้ก้าวข้ามพรมแดนทางวัฒนธรรมซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จต่อการทำงาน ทั้งส่วนตนและส่วนรวม (McDonald, 2008)

จากประเด็นในการพัฒนาจังหวัด ประเด็นที่ 4 ซึ่งกล่าวถึงการพัฒนาศูนย์กลางการค้าการลงทุน และประเด็นที่ 5 ที่ได้กล่าวถึง การส่งเสริมเมืองท่องเที่ยวแห่งความสุขหลายมิติสู่สากล รวมไปถึงลักษณะจุดเด่นของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน (Scenario Based Learning) ที่นำฉากสถานการณ์ที่มีความใกล้เคียงหรือมีความสอดคล้องกับความเป็นจริงในการดำรงชีวิต หรือการทำงานในอนาคต โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมญี่ปุ่น ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการคิดและลงมือปฏิบัติด้วยตนเองจนกระทั่งได้รับคำตอบ โดยที่ไม่มีการจำกัดกรอบความคิดของผู้เรียนว่าสิ่งใดเป็นคำตอบที่ถูกหรือสิ่งใดเป็นคำตอบที่ผิด ผ่านกระบวนการทำงานกลุ่มที่ช่วยเสริมสร้างทักษะทางสังคมให้กับผู้เรียนมากกว่าองค์ความรู้ อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากความผิดพลาดระหว่างการทำงาน และใช้ภาษาเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเรื่องราวที่เกิดขึ้นนั้นจะช่วยพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต หรือการประกอบอาชีพในศตวรรษที่ 21 จึงทำให้ผู้วิจัยพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกิจในการจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นของโรงเรียนวิจิตรวิทยา ที่สอดคล้องกับเป้าหมายในการพัฒนาจังหวัด รวมไปถึงการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนในการใช้ภาษาญี่ปุ่นเพื่อการประกอบอาชีพในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แผนการเรียนภาษาญี่ปุ่น โรงเรียนวิจิตรวิทยา อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แผนการเรียนภาษาญี่ปุ่น โรงเรียนวิจิตรวิทยา อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยมีแบบแผนการวิจัยขั้นพื้นฐาน (Pre-Experimental Design or Non Design) แบบการวิจัยก่อนทดลอง (One-Shot Case Study) ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย 18 ชั่วโมง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แผนการเรียนภาษาญี่ปุ่น โรงเรียนวิจิตรวิทยา อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ที่เรียนในรายวิชา ญ 30206 ภาษาญี่ปุ่น 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 12 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวจัดกระทำ คือ กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน
2. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่
 - 1.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 2.2 สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น ที่เกี่ยวข้องกับประเด็น ด้านญี่ปุ่นศึกษา เรื่องมารยาทญี่ปุ่น โดยมีผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ ในภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด จำนวน 6 หน่วย ได้แก่

- 1.1 มารยาทญี่ปุ่นเบื้องต้น
- 1.2 มารยาทการใช้ห้องสุขาแบบญี่ปุ่น
- 1.3 มารยาทการใช้บริการขนส่งสาธารณะในญี่ปุ่น
- 1.4 มารยาทการทิ้งขยะแบบญี่ปุ่น
- 1.5 มารยาทการรับประทานอาหารแบบญี่ปุ่น
- 1.6 มารยาทการแช่น้ำร้อนแบบญี่ปุ่น

2. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัยแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยมีผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC จากผู้เชี่ยวชาญอยู่ระหว่าง .60-1.00

3. แบบประเมินสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น โดยมีผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC จากผู้เชี่ยวชาญ อยู่ที่ 1.00

4. แบบบันทึกการเรียนรู้ โดยมีผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC จากผู้เชี่ยวชาญ อยู่ที่ 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากมหาวิทยาลัย และนำหนังสือขออนุญาตทำการเก็บข้อมูลการวิจัยในสถานศึกษาจากสาขาฯ เพื่อขอความเห็นชอบจากผู้บริหารสถานศึกษา

2. ชี้แจง จุดประสงค์การเรียนรู้และสาระสำคัญของรายวิชา ลักษณะของกิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ รวมไปถึงวิธีการและเกณฑ์ที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบ

3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชา ญ 30206 ภาษาญี่ปุ่น 6 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น ตามแผนที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น จำนวน 6 กิจกรรมรวม 18 ชั่วโมง

4. ประเมินสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่นของผู้เรียนจำนวน 6 ครั้งโดยใช้แบบประเมินสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่นที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละหน่วยเสร็จสิ้นแล้วนำข้อมูลที่ได้รับจากการประเมินหาค่าทางสถิติต่อไป

5. ประเมินสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่นของผู้เรียนจำนวน 6 ครั้งโดยใช้แบบบันทึกการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละหน่วยเสร็จสิ้นแล้วนำข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

6. ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านความรู้เข้าใจที่เกี่ยวข้องกับประเด็นด้านญี่ปุ่นศึกษา เรื่องมารยาทญี่ปุ่น โดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 6 หน่วยเสร็จสิ้นแล้วนำข้อมูลที่ได้รับจากการประเมินหาค่าทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น วัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่นวิเคราะห์คุณภาพจากผลการประเมินคุณภาพของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยใช้ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิเคราะห์ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนโดยเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 และหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

3. สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น วิเคราะห์ระดับสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่นของผู้เรียน ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาของเอกสาร (Content Analysis) จากบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน และการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่นของผู้เรียนจากแบบประเมินสมรรถนะ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) มีเกณฑ์ประเมิน ดังนี้

1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับปรับปรุง

1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับพอใช้

2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับดี

3.51 - 4.00 หมายถึง ระดับดีเยี่ยม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น ผู้วิจัยขอแสดงผลวิจัย โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น

1.1 ผลการพัฒนาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น

ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น โดยศึกษาคำอธิบายรายวิชา และผลการเรียนรู้รายวิชา ญ 30206 ภาษาญี่ปุ่น 6 รายวิชาเพิ่มเติม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวิจิตรวิทยา (ฉบับพุทธศักราช 2564 -2566) ที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้วิชาภาษาญี่ปุ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กระทรวงศึกษาธิการ จากนั้นกำหนดสาระการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการออกแบบฉากทัศน์โดยใช้ประเด็นด้านญี่ปุ่นศึกษา เรื่องมารยาทญี่ปุ่น และสร้างแผนที่แสดงการออกแบบฉากทัศน์ที่มีการเชื่อมโยงระหว่างสถานการณ์ด้านมารยาทในสังคมญี่ปุ่น และจุดประสงค์การเรียนรู้รายหน่วย (Map Objective to The Story) จำนวน 6 ฉากทัศน์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 แผนที่แสดงเรื่องราวที่เชื่อมโยงระหว่างผลการเรียนรู้กับสถานการณ์ (Map Objective to The Story)

ฉากทัศน์	สาระสำคัญ
1. มารยาทญี่ปุ่นเบื้องต้น	การศึกษามารยาทญี่ปุ่นเบื้องต้น ประกอบด้วย 1) มารยาทสาธารณะของญี่ปุ่น 2) มารยาทและธรรมเนียมในการใช้บันได 3) มารยาทการถ่ายภาพ 4) มารยาทการเข้าพักในโรงแรมประเภทต่าง ๆ และ 5) คำศัพท์ สำนวนภาษาญี่ปุ่นที่เกี่ยวข้องกับมารยาทญี่ปุ่นเบื้องต้นผ่านการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์ ที่เน้นการฝึกทักษะและการแก้ไขปัญหาเป็นฐานที่สอดคล้องกับการประกอบอาชีพภาคธุรกิจ

ตารางที่ 1 แผนที่แสดงเรื่องราวที่เชื่อมโยงระหว่างผลการเรียนรู้กับสถานการณ์ (Map Objective to The Story)
(ต่อ)

ฉากทัศน์	สาระสำคัญ
2. มารยาทการใช้ห้องสุขาแบบญี่ปุ่น	การศึกษามารยาทการใช้ห้องสุขาแบบญี่ปุ่น และ คำศัพท์ สำนวนภาษาญี่ปุ่นที่เกี่ยวข้องกับมารยาทการใช้ห้องสุขาแบบญี่ปุ่นผ่านการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์ที่เน้นการฝึกทักษะและการแก้ไขปัญหาเป็นฐานที่สอดคล้องกับการประกอบอาชีพมัคคุเทศก์
3. มารยาทการใช้บริการขนส่งสาธารณะในญี่ปุ่น	การศึกษากฎระเบียบ ธรรมเนียมการใช้บริการระบบขนส่งสาธารณะของในญี่ปุ่น และ คำศัพท์ สำนวนภาษาญี่ปุ่นที่เกี่ยวข้องกับมารยาทการใช้บริการขนส่งสาธารณะในญี่ปุ่นผ่านการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์ที่เน้นการฝึกทักษะและการแก้ไขปัญหาเป็นฐานที่สอดคล้องกับการประกอบอาชีพมัคคุเทศก์
4. มารยาทการทิ้งขยะแบบญี่ปุ่น	การศึกษามารยาทการทิ้งขยะแบบญี่ปุ่น และ คำศัพท์ สำนวนภาษาญี่ปุ่นที่เกี่ยวข้องกับมารยาทการทิ้งขยะแบบญี่ปุ่นผ่านการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์ที่เน้นการฝึกทักษะและการแก้ไขปัญหาเป็นฐานที่สอดคล้องกับการประกอบอาชีพมัคคุเทศก์
5. มารยาทการรับประทานอาหารแบบญี่ปุ่น	การศึกษามารยาทการรับประทานอาหารแบบญี่ปุ่น และ 5) คำศัพท์ สำนวนภาษาญี่ปุ่นที่เกี่ยวข้องกับมารยาทการรับประทานอาหารแบบญี่ปุ่น ผ่านการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์ที่เน้นการฝึกทักษะและการแก้ไขปัญหาเป็นฐานที่สอดคล้องกับการประกอบอาชีพมัคคุเทศก์
6. มารยาทการแช่น้ำร้อนแบบญี่ปุ่น	การศึกษามารยาทการแช่น้ำร้อนแบบญี่ปุ่น และ คำศัพท์ สำนวนภาษาญี่ปุ่นที่เกี่ยวข้องกับมารยาทการแช่น้ำร้อนแบบญี่ปุ่นผ่านการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์ที่เน้นการฝึกทักษะและการแก้ไขปัญหาเป็นฐานที่สอดคล้องกับการประกอบอาชีพมัคคุเทศก์

จากนั้นผู้วิจัยออกแบบฉากทัศน์เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสาระสำคัญและสาระการเรียนรู้ในแต่ละฉากทัศน์ ด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. สร้างเรื่องเล่าที่มีความสอดคล้องระหว่างสถานการณ์ที่ปรากฏในฉากทัศน์กับสถานการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริง
2. เตรียมข้อมูลและเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับฉากสถานการณ์
3. จัดลำดับของเหตุการณ์และปัญหาที่ปรากฏในฉากทัศน์
4. กำหนดบทบาทและการแสดงบทบาทสมมติ
5. สร้างจุดท้าทายหรือจุดขัดแย้งของฉากทัศน์ที่ช่วยสนับสนุนให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้
6. กำหนดภาวะวิกฤต เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงและกระตุ้นให้เกิดความคิด ต่อการเปลี่ยนที่มีผลมาจากการตัดสินใจ
7. กำหนดคำถามและสร้างตัวเลือกที่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนของสถานการณ์ในฉากทัศน์

1.2 ผลการประเมินกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น

ตารางที่ 2 ผลการประเมินคุณภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S	แปลผล
องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้	4.55	.33	เหมาะสมมากที่สุด
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.71	.41	เหมาะสมมากที่สุด
การวัดและประเมินผล	4.56	.21	เหมาะสมมากที่สุด
รวม	4.60	.20	เหมาะสมมากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น พบว่าคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น ในภาพรวม อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{x} = 4.71$) รองลงมาคือด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{x} = 4.56$) และองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{x} = 4.55$) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น

ตารางที่ 3 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น

เลขที่	คะแนนเต็ม 30	ร้อยละ	ผลการประเมิน
1	28	93.33	ผ่าน
2	25	83.33	ผ่าน
3	26	86.67	ผ่าน
4	24	80.00	ผ่าน
5	23	76.67	ไม่ผ่าน
6	22	73.33	ไม่ผ่าน
7	29	96.67	ผ่าน
8	28	93.33	ผ่าน
9	25	83.33	ผ่าน

ตารางที่ 3 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น (ต่อ)

เลขที่	คะแนนเต็ม 30	ร้อยละ	ผลการประเมิน
10	23	76.67	ไม่ผ่าน
11	28	93.33	ผ่าน
12	27	90.00	ผ่าน
เฉลี่ย	26	85.56	ผ่าน

*ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป

ตารางที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป มีจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 และไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00

ตารางที่ 4 ผลการประเมินสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมญี่ปุ่นของนักเรียน

สมรรถนะ	เกณฑ์				N	μ	σ	แปลผล
	ดีเยี่ยม	ดี	พอใช้	ปรับปรุง				
ด้านที่ 1: ความรู้ทางวัฒนธรรม								
ข้อ 1	9 (75%)	3 (25%)	-	-	12 (100%)	3.60	.41	ดีเยี่ยม
ด้านที่ 2: ทักษะทางวัฒนธรรม								
ข้อ 2	8 (66.67%)	4 (33.33%)	-	-	12 (100%)	3.59	.46	ดีเยี่ยม
ข้อ 3	11 (91.67%)	1 (8.33%)	-	-	12 (100%)	3.83	.28	ดีเยี่ยม
ข้อ 4	7 (58.33%)	5 (41.67%)	-	-	12 (100%)	3.67	.35	ดีเยี่ยม
ด้านที่ 3: เจตคติทางวัฒนธรรม								
ข้อ 5	10 (83.33%)	2 (16.67%)	-	-	12 (100%)	3.73	.26	ดีเยี่ยม
เฉลี่ย						3.68	.32	ดีเยี่ยม

จากตารางที่ 4 พบว่า สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่นของนักเรียนอยู่ในระดับดีเยี่ยมทุกมิติ ($\mu = 3.68$ $\sigma = .32$) เมื่อพิจารณาสมรรถนะรายข้อ โดยเรียงลำดับจากมากที่สุด พบว่าสมรรถนะในการทำงานร่วมกับ

2.3 ผลการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบบันทึกการเรียนรู้

ผลการวิเคราะห์สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่นโดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน พบว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นนั้นสามารถช่วยส่งเสริมสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่นได้ในระดับดีเยี่ยมในทุกมิติ ซึ่งมีตัวอย่างดังต่อไปนี้

[illegible]

ภาพที่ 1 ตัวอย่างแบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฉลากทัศนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่นภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60, S.D.=.20$)
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 26 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 และผลการประเมินสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่นอยู่ในระดับดีเยี่ยมทุกมิติ ($\mu = 3.68 \sigma = .32$)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น สามารถนำมาสู่ข้อวิจารณ์ได้ ดังนี้

1. ผลการประเมินคุณภาพของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$, $S.D. = .20$) ทั้งนี้เป็นผลมาจากกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่นที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นนั้นเป็นกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่มีส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือทำกิจกรรมมากกว่าการเรียนรู้จากตำราหรือเนื้อหาที่ผู้สอนได้กำหนดไว้ ซึ่งความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการปฏิบัติภาระงาน (สิ่งรบกวน ความสับสน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม) ล้วนเป็นสิ่งที่ผู้เรียนสามารถพบได้ในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับสุดคณิง นฤพนธ์จิรกุล (2562) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนก่อนการทำงานจริง โดยใช้ฉากสถานการณ์เป็นฐานที่ผู้สอนจะต้องออกแบบฉากสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับสภาพจริงมากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการทำงานร่วมกัน ในการแสวงหาแนวทางแก้ปัญหา ฝึกทักษะการคิด การเลือกสรรข้อมูล การแก้ปัญหา และการตัดสินใจ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ ซึ่งในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานนั้นเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ที่ผู้สอนจะไม่มีกำหนดคำตอบที่ตายตัวเพียงคำตอบเดียว แต่ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองในการแก้ไขสถานการณ์ รวมทั้งเรียนรู้จากผลป้อนกลับเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาตนเอง นอกจากนี้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนทางวัฒนธรรมที่เรียกว่า “ไตรวิภาคทางวัฒนธรรม (Cultural Trichotomy)” ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศไว้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัฒนธรรมรอบภาษา (Culture around Language) คือการสอนวัฒนธรรมแบบ Little's culture ที่ผู้สอนทุกคนทราบกันเป็นอย่างดี โดยการทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมผ่านประสบการณ์จริง เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมที่หลากหลายในโลก 2) วัฒนธรรมในภาษา (Culture in Language) คือวัฒนธรรมที่ลึกซึ้งจนถึงระดับที่ผู้เรียนมีความเข้าใจถึงที่มีของคำศัพท์หรือโครงสร้างทางภาษาที่แสดงให้เห็นถึงรูปแบบความคิดของผู้ใช้ภาษาต่างประเทศนั้น ๆ ซึ่งถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่แท้จริงและจำเป็นมากที่สุดในการเรียนการสอนภาษาของทุกประเทศ และ 3) วัฒนธรรมผ่านภาษา (Culture through Language) คือ วัฒนธรรมที่เรียนผ่านการซึมซับหรือท่องจำข้อมูล โดยที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ผ่านภาษาต่างประเทศ หรือภาษาแม่ของผู้เรียนเอง เพื่อเสริมสร้างการสื่อสารและความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมของผู้เรียนซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับสภาวะปัจจุบัน

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 26 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน ทั้งนี้เป็นเพราะรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน (Scenario Based Learning) นั้นเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้รู้จักจากฉากสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ที่มีความเหมือนหรือใกล้เคียงกับสถานการณ์ที่ผู้เรียนจะได้ประสบพบเจอในโลกแห่งความเป็นจริง ด้วยการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบค้นพบ (Discovery Process) เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเชื่อมโยงความรู้ที่ได้เรียนในภาคทฤษฎีกับการปฏิบัติด้วยวิธีการของตนเองที่จะนำไปสู่การค้นพบผลลัพธ์ของการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ Errington (2011) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน หมายถึงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สถานการณ์ (Scenario) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อไปสู่การเกิดความตั้งใจในการเรียนรู้ที่ต้องการ ที่กำหนดให้นักเรียนได้ใช้วิธีการของตนเองในการสำรวจและนำไปสู่

การค้นพบผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ฝังอยู่ด้วยตนเอง สอดคล้องกับกมลชนก สกนธวัฒน์ (2562) ได้ทำการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทางเศรษฐศาสตร์โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิต สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาเพิ่มเติมที่มีสาระเกี่ยวกับการวางแผนและการจัดการการเงินในชีวิตประจำวัน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 29 คน ผลการใช้ชุดกิจกรรมจัดการกิจกรรมพบว่า นักเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดรู้การเงินหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาแยกตามองค์ประกอบของความฉลาดรู้การเงินพบว่าการเปลี่ยนแปลงของค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านความรู้และทักษะทางการเงิน และด้านเจตคติทางการเงินตามลำดับต่าง ๆ

3. ผลการประเมินสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่นของนักเรียน ทุกมิติอยู่ในระดับดีเยี่ยม ($\mu=3.68$ $\sigma=.32$) ทั้งนี้เป็นผลมาจากการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการจัดการการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานรูปแบบที่ใช้ทักษะเป็นฐาน (Skills-Based Scenarios) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้ลงมือปฏิบัติจริงจากสิ่งที่ได้เรียนรู้มาในเบื้องต้นร่วมกับ กิจกรรมการจัดการการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานรูปแบบที่ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Scenarios) ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์ที่เป็นปัญหา ที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการรับรู้ถึงปัญหาบางอย่างที่จะต้องเกิดขึ้น รวมไปถึงการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนในการคิดแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้น ที่ไม่ว่าจะมีเพียงวิธีการเดียวเท่านั้นที่สามารถใช้ในการแก้ไขปัญหาได้ Errington (2011) อันเนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน เป็นการใช้อยู่ปัญหาเป็นฐาน หรือการจัดการเรียนรู้แบบกรณีศึกษาเป็นฐาน เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อการวางแผน โดยปกติแล้วฉากทัศน์จะเป็นปัญหาโครงสร้างทางสังคมหรือปัญหาที่มีความซับซ้อนที่กำหนดให้ผู้เรียนเป็นผู้แก้ปัญหา ซึ่งผู้เรียนจะนำความรู้ ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความสามารถในการแก้ไขปัญหา มาประยุกต์ใช้สำหรับการแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริง ที่ส่งเสริมการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา โดยมีการสะท้อนผลการเรียนรู้ผ่านการพูดและการเขียน อีกทั้งมีสลิน จิอุป (2556) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานคือการนำทักษะการคิดเชิงอนาคตไปใช้ในการจัดการศึกษาช่วยให้ผู้เรียนได้มีทักษะการคิดเพื่ออนาคต ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมสู่การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้เป็นอย่างดี เนื่องจากผู้เรียนจะเกิดคุณลักษณะของนักคิดเชิงอนาคต เช่น การเป็นผู้มองการณ์ไกล การค้นคว้ารวบรวมข้อมูลให้รอบครอบก่อนการตัดสินใจ การมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว การยอมรับความเปลี่ยนแปลง การกำหนดอนาคตที่ตนเองต้องการด้วยตนเอง และวรกร ศิริสิทธิ์ (2563) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน เป็นกระบวนการที่ช่วยส่งเสริมการแก้ไขปัญหาอย่างชัดเจน ซึ่งนักเรียนสามารถระบุปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุและผลกระทบที่มีลักษณะเป็นภาพผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อเนื่อง โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ในการพิจารณาร่วมกันถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่กลุ่มของผู้เรียนคิดว่าเหมาะสม อีกทั้งกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์นี้ยังส่งผลให้นักเรียนสามารถเข้าใจปัญหาได้อย่างรอบด้าน และสามารถกำหนดวิธีการในการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ด้วยการฝึกให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์อย่างเป็นขั้นตอนตามลำดับ ดังนั้นจึงทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่นไปพร้อมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานที่ผู้วิจัยได้กำหนดสาระการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในเรื่องญี่ปุ่นศึกษาญี่ปุ่นศึกษาเรื่องมารยาทญี่ปุ่น ซึ่งในปัจจุบันนี้สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม (Cross-Cultural Competence) เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของคนในสังคม อีกทั้งยังเป็นทักษะสำคัญในการเรียนการทำงานในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีการเชื่อมโยงเชื่อมโยงกันอย่างหลากหลายกับบุคคลที่มีความแตกต่างกันทั้งทางด้านภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม (นิชาภา จันทรเพ็ญ, 2555) โดยที่สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมนั้นจะช่วยให้ในการเตรียมบุคคลให้มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งจากการติดต่อสื่อสาร การจัดการความเครียด การเรียนรู้ภาษา ความอดทนกับความคลุมเครือในความไม่เข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่างและมีประสบการณ์การใช้ชีวิตในวัฒนธรรม

อื่น ๆ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยในการเรียนรู้เพื่อที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้ก้าวข้ามพรมแดนทางวัฒนธรรมซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จต่อการทำงานทั้งส่วนตน และส่วนรวม (McDonald, 2008)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดการเรียนโดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานผู้สอนต้องวางแผนการสอนและควบคุมเวลาให้เหมาะสมควรฝึกให้นักเรียนรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ก่อนที่จะจัดกิจกรรมการจัดการเรียนโดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน
2. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละฉากทัศน์ ควรให้มีความยากง่ายเหมาะสมและเป็นเรื่องที่ดึงดูดความสนใจของนักเรียนได้จึงจะสามารถดำเนินกิจกรรมทันเวลาและได้งานที่มีคุณภาพ หรืออาจต้องขยายเวลาออกไปสำหรับบางกิจกรรมที่ต้องใช้เวลาในการหาข้อมูลเพิ่มเติม
3. การจัดการเรียนโดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ผู้สอนควรปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากการที่เป็นผู้ให้ความรู้มาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) ทำหน้าที่ให้คำแนะนำและข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ เมื่อถ้าหากนักเรียนตอบปัญหา ได้ไม่ครอบคลุม ผู้สอนจะต้องเติมเต็มความรู้ให้พร้อมทั้งชี้แนะแหล่งข้อมูลในการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้สามารถอธิบายสรุปคำตอบที่ได้รับจากการเรียนรู้แบบฉากทัศน์เป็นฐานได้ อีกทั้งยังจะต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนั้นผู้สอนจึงต้องฝึกฝนตนเองและเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนโดยพยายามกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นและสามารถสืบค้นข้อมูลได้ด้วยตนเอง
4. เนื้อหาสำหรับนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ควรเป็นสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับนักเรียน หรือนักเรียนสามารถพบเจอได้ในชีวิตประจำวัน เช่น เป็นสถานการณ์ที่มีโอกาสเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นเป็นประจำในบริบทแวดล้อมนักเรียน จะทำให้นักเรียนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการแก้ปัญหา
5. ผู้สอนควรแจ้งผลการตรวจและให้ข้อมูลป้อนกลับแก่นักเรียนทันทีหรือก่อนเริ่มต้นกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ต่อไป เพื่อให้นักเรียนได้ทราบจุดเด่นและข้อจำกัด รวมทั้งความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของตนเอง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้และความสามารถในการแก้ปัญหาที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานกับการจัดการเรียนรู้โดยวิธีอื่น เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ การจัดการเรียนรู้แบบชุดการเรียนรู้ เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาลักษณะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานในเนื้อหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับประเด็นทางด้านสังคมหรือ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ เป็นต้น
3. ควรมีการศึกษาลักษณะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานกับการพัฒนาตัวแปรอื่น ๆ เช่น ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อพัฒนาให้นักเรียนเกิดทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21
4. ควรมีการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานไปใช้ร่วมกับวิธีการสอนหรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อให้เกิดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เช่น วิธีสืบเสาะหาความรู้ วิธีการสอนโดยใช้การอุปนัย หรือ การสอนโดยใช้โครงงาน เป็นต้น
5. ควรมีการศึกษาถึงแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการแก้ไขปัญหา จากจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ไปใช้กับตัวแปรตามอื่น ๆ เช่น ความคงทนในการเรียนรู้ ความสามารถในการคิดตัดสินใจความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงยิ่งของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศธร มหาวิจิตร สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.ยุพกา พุกขิมา สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำและข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์ด้วยความเมตตาและความเอาใจใส่ด้วยดีมาโดยตลอด อีกทั้ง ดร. นพวรรณ นิมรยลาภ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรินทร์พร พันเฟื่องฟู ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกในการสอบวิทยานิพนธ์ จากวิทยาลัยนาฏศิลปบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะและข้อแก้ไขเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยเพื่อการพัฒนาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัยทั้ง 5 ท่าน ดังรายนามต่อไปนี้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิรารวรรณ จรัสวีวัฒน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เศวตรามรณ์ ตั้งวันเจริญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ สารพงษ์ อาจารย์ ดร.กวิตา พงสถาวร และอาจารย์สุรัสวดี อ่อนเจริญ ที่กรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กมลชนก สกนธวัฒน์. การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทางเศรษฐศาสตร์โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบฉกฉวยเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2562.
- กฤษณะ มณีสอดแสง. กลวิธีการศึกษาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.
- จังหวัดอุบลราชธานี, สำนักงาน. แผนพัฒนาจังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2566-2570 (ฉบับทบทวน พ.ศ. 2567). อุบลราชธานี: กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด, 2565.
- นิชาภา จันทรเพ็ญ. การพัฒนาตัวบ่งชี้และแบบวัดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของครู: การทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของการวัดตามภูมิหลังของครู. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.
- มัสลิน ธิอุป. การพัฒนาการคิดเชิงอนาคตเรื่องอาเซียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวาริชียงใหม่. การศึกษาแบบอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2556.
- วิชาการป้องกันประเทศ, สถาบัน. เอกสารศึกษาเฉพาะกรณี เรื่องแนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2561.
- วิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนักงาน. ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ ภาษาญี่ปุ่นและภาษาเยอรมัน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว, 2556.
- สุดคณิง นพพนธ์จิรกุล. “การออกแบบการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้ฉากสถานการณ์เป็นฐาน,” วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์. 5, 1 (กุมภาพันธ์-พฤษภาคม 2562): 16-28.

Errington, Edward. "As close as it gets: Developing professional identity through the potential of scenario-based learning," **Surrey Centre for Excellence in Professional Training and Education**. 14, 2 (2011): 1-15.

McDonald, DP. et al. **Developing and managing cross-cultural competence within the Department of Defense: Recommendations for learning and assessment**. Department of Equal Opportunity Management Institute, 2008.

ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดใหญ่พิเศษ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี
Satisfaction of the Students towards the Building Management of the Extra-Large
Secondary Schools under the Secondary Educational Service Area office
Kanchanaburi

อารักษ์ ทันใจชน และนิวัตต์ น้อยมณี
Arrak thanchaichon, and Niwat Noymanee

การบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ
Educational Administration, Graduate School, Bangkok Suvarnabhumi University
E-mail: Arruk.bsu66@gmail.com

Received: January 29, 2024; Revised March 10, 2024; Accepted: March 24, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี และ 2) เปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนต่อการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี จำแนกตามเพศและระดับชั้น ตัวอย่างเป็นนักเรียน จำนวน 374 คน ซึ่งได้มาจากวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี มีความพึงพอใจต่อการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.51$, S.D. = .70)

2. นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ที่มีเพศต่างกันและมีระดับชั้นแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ การบริหารอาคารสถานที่

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the satisfaction of the students towards the building management of the extra-large secondary schools under the Secondary Educational Service Area Office Kanchanaburi and 2) to compare the satisfactions of the students towards the building management of the extra-large secondary schools under the Secondary Educational Service Area Office Kanchanaburi classified by genders and education levels. The samples were 374 students randomized by multi-stage sampling. The research instrument was a questionnaire asking for the satisfaction. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The research findings were as follows.

1. The students from the extra-large secondary schools under the Secondary Educational Service Area Office Kanchanaburi were satisfied by using the building management of the extra-large secondary schools at a high level ($\bar{x} = 3.51$, S.D. = .70).

2. The students from the extra-large secondary schools under the Secondary Educational Service Area Office Kanchanaburi with the different genders and the different education levels were differently satisfied by using the building management of the extra-large secondary schools under the Secondary Educational Service Area Office Kanchanaburi with the statistical significance at the level of .05.

Keywords: Satisfaction, Building Management

บทนำ

ในปัจจุบันการศึกษามีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตและเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศชาติและสังคมเพราะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและสามารถดำรงตนได้อย่างสงบสุข (สำนักงานสภาการศึกษาเพื่อส่งเสริมและส่งเสริมแห่งชาติ, 2566) ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องพัฒนาในทุกมิติ เพื่อตอบสนองทุกบริบทการเรียนรู้แบบวิถีใหม่ ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข ทุกที่ ทุกเวลาสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างไม่จำกัด เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้โดยผู้สอนและผู้เรียนอาเรียนรู้อไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) ซึ่งสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเป็นองค์ประกอบหนึ่งซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการ มีความปลอดภัย มีแรงจูงใจ ทำให้เกิดความสุขและประสบผลสำเร็จ (อารียา สดาร์ตน์, 2556) การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารควรบริหารจัดการงานอาคารสถานที่ของสถานศึกษาให้อยู่ในสภาพดี มีปริมาณเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพียงพอและเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนให้มากที่สุด (ชนนภัส แก่นจำปา, 2560)

โรงเรียนมัธยมศึกษาโดยทั่วไปแบ่งการบริหารออกเป็น 4 ฝ่ายการบริหารงาน ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป เพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง งานอาคารสถานที่ จัดอยู่ในกลุ่มงานบริหารทั่วไป มีหน้าที่และความรับผิดชอบดูแลอาคารสถานที่ จัดบรรยากาศทั้งภายในห้องเรียน ภายในโรงเรียน ให้เกิด

ความร่มรื่น เป็นสัดส่วนสวยงาม เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน จัดบำรุงดูแลรักษา อาคารเรียน และห้องบริการต่าง ๆ (โรงเรียนแม่เจดีย์วิทยาคม, 2566) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี มีโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จนถึงโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ซึ่งโรงเรียนมีความตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารงานอาคารสถานที่ เนื่องจากเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนานักเรียนให้มีความพร้อมในการเรียนรู้และเอื้อต่อการครูในการจัดการสอนจากการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในภาพรวมพบว่า โรงเรียนหลายแห่งมีปัญหาในการบริหารงานอาคารสถานที่ด้านสภาพแวดล้อมที่ไม่สะอาด สภาพอาคารเรียนทรุดโทรมขาดความปลอดภัย ไม่พร้อมรองรับการใช้งานของนักเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี, 2566) ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่ของโรงเรียนท่าม่วงราษฎร์บำรุงซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในสังกัด พบว่า โรงเรียนมีปัญหาในการบริหารงานอาคารสถานที่ด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านสภาพแวดล้อม มีพื้นที่เป็นแอ่งกระทะรอบรั้วน้ำ เมื่อฝนตกทำให้น้ำท่วมขังทุกครั้ง เกิดความลำบากในการสัญจรของนักเรียน มีสนามหญ้า ไม้ประดับและต้นไม้ใหญ่เป็นจำนวนมาก อีกทั้งพื้นที่ว่างในโรงเรียนมีไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียน ด้านการบริการอาคารเรียน ห้องเรียน อาคารเรียนมีสภาพเก่าและชำรุดหลายจุด จำนวนห้องเรียนไม่ครบตามเกณฑ์มาตรฐาน ระบบไฟฟ้าและแสงสว่าง บางครั้งไม่เพียงพอเพราะมีอุปกรณ์ชำรุดจากอายุงานและการใช้งาน ด้านการบริการอาคารประกอบ อาคารมีการชำรุดจากอายุงานและการใช้งานและมียกอาศัยและตายทำให้เกิดกลิ่นเหม็นและไม่สะอาดเท่าที่ควร ด้านการบริการห้องบริการ มีห้องบริการใช้ตามสมควร พบปัญหาด้านระบบสาธารณูปโภคภายในห้องมีการชำรุด จากอายุงานและการใช้งาน ทำให้การใช้งานไม่เต็มประสิทธิภาพ ด้านการบริการน้ำดื่ม มีการจัดหาให้ไม่เพียงพอครบถ้วน เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน และด้านการบริการห้องน้ำ ห้องส้วม มีการชำรุดและไม่ถูกสุขลักษณะจากการใช้งานของนักเรียนเป็นส่วนใหญ่ทั้งที่มีการดูแล ปรับปรุง ซ่อมแซมและพัฒนาอาคารสถานที่อยู่เสมอ (โรงเรียนท่าม่วงราษฎร์บำรุง, 2566)

จากที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า การบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ โดยทั่วไปมีสภาพที่ยังไม่ตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้เต็มที่และมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทั้งอาคารเรียนและห้องเรียนที่มีอายุการใช้งานที่มาก วัสดุอุปกรณ์หมดยุการใช้งาน หรือแตกชำรุด ยากต่อการซ่อมแซมและบำรุงรักษา เพราะต้องใช้ค่าใช้จ่ายจำนวนมาก อีกทั้งขาดแคลนบุคลากรที่ชำนาญในการบำรุงรักษา ผู้วิจัยจึงศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานอาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ อำเภอท่าม่วง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการบริหารอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา เสนอให้ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง นำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุง และการพัฒนาการบริหารอาคารสถานที่ในสถานศึกษาที่สังกัดและเผยแพร่ผลการวิจัยให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีจังหวัดกาญจนบุรีได้นำไปพัฒนาการบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนต่อการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี จำแนกตามเพศและระดับชั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ อำเภอท่าม่วง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีจำนวน 5,800 คน ปีการศึกษา 2566 จำนวน 2 โรงเรียน

ตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 374 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ขนาดตัวอย่างได้มาจากการคำนวณด้วยสูตรของ Yamane (1970) ที่ความเชื่อมั่น ระดับ 95% (.05) และดำเนินการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยเริ่มจากสุ่มโรงเรียนด้วยวิธีการ จับสลาก และแบ่งสัดส่วนของประชากรในแต่ละชั้นภูมิ และสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ และระดับชั้น

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจต่อการบริหารอาคารสถานที่ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสภาพแวดล้อม 2) ด้านการบริการอาคารเรียน ห้องเรียน 3) ด้านการบริการอาคารประกอบ 4) ด้านการบริการห้องบริการ 5) ด้านการบริการน้ำดื่ม และ 6) ด้านการบริการห้องน้ำ ห้องส้วม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการบริหารอาคารสถานที่ จำนวน 1 ฉบับ ซึ่งมีค่าความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง .67–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น (α) ทั้งฉบับเท่ากับ .99 แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) สอบถาม เกี่ยวกับเพศและระดับชั้น

ตอนที่ 2 สอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสภาพแวดล้อม 2) ด้านการบริการ อาคารเรียน ห้องเรียน 3) ด้านการบริการอาคารประกอบ 4) ด้านการบริการห้องบริการ 5) ด้านการบริการน้ำดื่มและ 6) ด้านการบริการห้องน้ำ ห้องส้วม มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นอื่น ๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการดังนี้

1. จัดเตรียมแบบสอบถาม พร้อมทั้งทำหนังสือขอความร่วมมือและขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัยจากภาควิชา ส่งไปยังโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างทางไปรษณีย์ พร้อมเครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์

2. ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถตอบแบบสอบถามและส่งข้อมูลกลับคืนให้ผู้วิจัย ได้ 2 ช่องทาง คือ ช่องทางไปรษณีย์ และในระบบรูปแบบออนไลน์ (Google Form) ตามวัน เวลาที่นัดหมาย ซึ่งผู้วิจัย ได้รับข้อมูลกลับมา 374 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

3. นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบกลับทางไปรษณีย์มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการ ตอบ และบันทึกข้อมูลที่ได้ในระบบคอมพิวเตอร์ และนำมารวมกับข้อมูลที่ได้จากการตอบในระบบรูปแบบออนไลน์ (Google Form)

4. นำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ โดยแบ่งเป็น 3 ข้อ ดังนี้

ข้อ 1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหาค่าความถี่ และร้อยละ ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	184	49.20
หญิง	190	50.80
รวม	374	100.00
ระดับชั้นมัธยม		
ตอนต้น	286	76.47
ตอนปลาย	88	23.53
รวม	374	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 374 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 เพศชาย จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 49.20 และเพศหญิง จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 50.80 และจำแนกตามระดับชั้นเป็นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 286 คน คิดเป็นร้อยละ 76.47 และมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 23.53

ข้อที่ 2 ระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ปรากฏผล ดังนี้

1 ระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ภาพรวมและรายด้าน ปรากฏดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) ของระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการบริหาร อาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี (n=374)

รายการความพึงพอใจ	$\bar{x}$	S	ระดับ	อันดับ
1. ด้านสภาพแวดล้อม	3.49	.71	ปานกลาง	4
2. ด้านการบริการอาคารเรียน ห้องเรียน	3.56	.73	มาก	3
3. ด้านการบริการอาคารประกอบ	3.57	.73	มาก	2
4. ด้านการบริการห้องบริการ	3.68	.73	มาก	1

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) ของระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการบริหาร อาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี (n=374) (ต่อ)

รายการความพึงพอใจ	$\bar{x}$	S	ระดับ	อันดับ
5. ด้านการบริการน้ำดื่ม	3.38	.82	ปานกลาง	5
6. ด้านการบริการห้องน้ำ ห้องส้วม	3.23	.93	ปานกลาง	6
รวม	3.51	.70	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาพรวมความพึงพอใจของนักเรียนต่อการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.51$, $S = .70$) และรายด้าน พบว่าความพึงพอใจด้านที่มีค่าสูงสุด คือ ด้านการบริการห้องบริการ ($\bar{x} = 3.68$, $S = .73$) รองลงมา คือ ด้านการบริการอาคารประกอบ ($\bar{x} = 3.57$, $S = .73$) และด้านที่มีค่าต่ำสุด คือ ด้านการบริการห้องน้ำ ห้องส้วม ($\bar{x} = 3.23$, $S = .93$)

2) ระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี จำแนกตามเพศและระดับชั้น ปรากฏดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี จำแนกตามเพศ (n=374)

รายการความพึงพอใจ	เพศ					
	ชาย (n = 184)			หญิง (n = 190)		
	$\bar{x}$	S	ระดับ	$\bar{x}$	S	ระดับ
1. ด้านสภาพแวดล้อม	3.54	.70	มาก	3.50	.72	มาก
2. ด้านการบริการอาคารเรียนห้องเรียน	3.66	.71	มาก	3.46	.74	ปานกลาง
3. ด้านการบริการอาคารประกอบ	3.64	.70	มาก	3.50	.75	มาก
4. ด้านการบริการห้องบริการ	3.76	.74	มาก	3.61	.73	มาก
5. ด้านการบริการน้ำดื่ม	3.46	.85	ปานกลาง	3.31	.79	ปานกลาง
6. ด้านการบริการห้องน้ำห้องส้วม	3.30	1.00	ปานกลาง	3.16	.86	ปานกลาง
รวม	3.59	.69	มาก	3.44	.69	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาพรวมนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี มีความพึงพอใจต่อการบริหารอาคารสถานที่จำแนกเป็นเพศชายอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.59$, $S = .69$) และเพศหญิงอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.44$, $S = .69$)

ตารางที่ 4 ระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี จำแนกตามระดับชั้น (n=374)

รายการความพึงพอใจ	ระดับชั้น					
	ม.ต้น (n = 286)			ม.ปลาย (n = 88)		
	$\bar{X}$	S	ระดับ	$\bar{X}$	S	ระดับ
1. ด้านสภาพแวดล้อม	3.55	.67	มาก	3.33	.79	ปานกลาง
2. ด้านการบริการอาคารเรียนห้องเรียน	3.62	.70	มาก	3.35	.77	ปานกลาง
3. ด้านการบริการอาคารประกอบ	3.62	.72	มาก	3.38	.79	ปานกลาง
4. ด้านการบริการห้องบริการ	3.75	.69	มาก	3.48	.83	ปานกลาง
5. ด้านการบริการน้ำดื่ม	3.46	.80	ปานกลาง	3.13	.84	ปานกลาง
6. ด้านการบริการห้องน้ำห้องส้วม	3.22	.90	ปานกลาง	2.91	.97	ปานกลาง
รวม	3.58	.66	มาก	3.30	.75	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 พบว่า ภาพรวมนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี มีความพึงพอใจต่อการบริหารอาคารสถานที่ที่จำแนกตามระดับชั้น พบว่า ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.58$, $S = .66$) และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.30$, $S = .75$)

ข้อที่ 3 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของของนักเรียนต่อการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียน โดยใช้การทดสอบที (t-test independent)

1. เปรียบเทียบความพึงพอใจของของนักเรียนต่อการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียน จำแนกตามเพศ ปรากฏผลดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนต่อการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียน จำแนกตามเพศ (n=374)

เพศ	n	$\bar{X}$	S	df	t	P (2-tailed)
ชาย	184	3.59	.69	372	1.986**	.048
หญิง	190	3.44	.67			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า นักเรียนเพศชายและเพศหญิงของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี มีความพึงพอใจต่อการบริหารอาคารสถานที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนเพศชายมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.59$, $S = .69$) ซึ่งมากกว่านักเรียนเพศหญิงมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.44$, $S = .69$)

2. เปรียบเทียบความพึงพอใจของของนักเรียนต่อการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียน จำแนกตามระดับชั้น
ปรากฏผลดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของของนักเรียนต่อการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียน จำแนกตามระดับชั้น (n=374)

ระดับชั้น	n	$\bar{x}$	S	df	t	P (2-tailed)
ม.ต้น	286	3.58	.66	372	3.389**	.001
ม.ปลาย	88	3.30	.75			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี มีความพึงพอใจต่อการบริหารอาคารสถานที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.58$, $S = .66$) ซึ่งมากกว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.30$, $S = .75$)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

1. นักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี มีความพึงพอใจต่อการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.51$, $S = .70$)

2. นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ที่มีเพศต่างกันและมีระดับชั้นแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนเพศชายมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.59$, $S = .69$) ซึ่งมากกว่านักเรียนเพศหญิงมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.44$, $S = .69$) และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.58$, $S = .66$) ซึ่งมากกว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.30$, $S = .75$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ค้นพบ ยังมีประเด็นที่น่าสนใจอีกมาก ผู้วิจัยจึงมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

ประเด็นที่ 1 จากผลการวิจัยที่พบว่า ระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องจาก โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในสังกัด ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการบริหารงานอาคารสถานที่

ซึ่งเป็นภารกิจหนึ่งที่มีส่วนช่วยสนับสนุนส่งเสริมด้านวิชาการ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรักต่อการเรียนรู้ เสริมสร้างความเจริญงอกงาม ด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและสังคม จึงมีการขับเคลื่อนการบริหารอาคารสถานที่อย่างเต็มรูปแบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Akomolafe, Olufunke and Olubunm (2016) ได้ทำการศึกษารื่อง ผลกระทบของสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพต่อระดับแรงจูงใจของนักเรียนและผลการเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในไนจีเรียตะวันตกเฉียงใต้ ผลการศึกษพบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับแรงจูงใจและผลการเรียนของนักเรียน จัดหาทรัพยากรทางกายภาพช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมุ่งสู่การเรียนรู้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิสิริ พรหมศิริ, อานนท์ เมธีวรฉัตร และวินัย ทองมัน (2565) ได้ทำการศึกษารื่อง แนวทางการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี ผลการศึกษพบว่า สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ประเด็นที่ 2 จากผลการวิจัยที่พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชายและนักเรียนต่อการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจาก นักเรียนชายมีพฤติกรรมและบทบาททางเพศที่แตกต่างจากนักเรียนหญิง มีความกล้าแสดงออกในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ จึงมีทัศนคติในด้านบวก อีกทั้งนักเรียนชายยังมีความละเอียดอ่อนและการรักษาความสะอาดน้อยกว่านักเรียนหญิง ความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมและสถานที่ภายในโรงเรียนทั้งสองเพศจึงมีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัชกริน เจริญศร (2560) ได้ทำการศึกษารื่อง การศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนเกาะจันทร์พิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผลการศึกษพบว่า สภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนเกาะจันทร์พิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ความคิดเห็นของนักเรียนจำแนกตามระดับชั้นโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิรุฬห์ มีภักดี (2561) ได้ทำการศึกษารื่อง สภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียน โรงเรียนบ้านโคกสะอาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ผลการศึกษพบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกันมีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมทางการเรียนอาคารสถานที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประเด็นที่ 3 จากผลการวิจัยที่พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายต่อการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กาญจนบุรี ภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจาก นักเรียนแต่ละระดับชั้น มีทัศนคติและประสบการณ์ที่ต่างกัน โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้เห็นการพัฒนาของอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมโดยรอบโรงเรียนในด้านต่าง ๆ จากประสบการณ์ที่ผ่านมา จึงเกิดความคิดคาดหวังและต้องการปรับปรุงและพัฒนาอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมใหม่ ในส่วนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีประสบการณ์น้อยจึงยังมีความคิดคาดหวังต่อการปรับปรุงและพัฒนาอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมและสถานที่ภายในโรงเรียนของนักเรียนทั้งสองระดับชั้นจึงมีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑารัตน์ โพธิ์ศรี (2560) ได้ทำการศึกษารื่อง การศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนหลวงพ่อบาน คลองด่านอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6 ผลการศึกษพบว่า สภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนหลวงพ่อบานคลองด่านอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จำแนกตามระดับชั้นโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของภารดี เกรียงทวีชัย (2556) ได้ทำการศึกษารื่อง ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สุวินทวงศ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ผลการศึกษพบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน มีความพึงพอใจในการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. โรงเรียนควรมีการจัดทำแผนพัฒนางานอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกอาคาร ให้ระบบถ่ายเทอากาศ เป็นระเบียบ เรียบร้อย สะอาดและเอื้อประโยชน์ต่อการใช้สอย อย่างเหมาะสม
2. โรงเรียนควรมีการวางแผนดำเนินการติดตั้งตู้น้ำดื่มให้ครอบคลุมทั่วบริเวณโรงเรียน มีการตรวจสอบคุณภาพ น้ำดื่มให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ
3. โรงเรียนควรมีการจัดการห้องน้ำให้ปราศจากกลิ่นรบกวน จัดคนงานดูแลห้องน้ำ ห้องส้วมให้สะอาด พร้อมใช้งาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาระดับความพึงพอใจของครูต่อการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี
2. ควรมีการศึกษาสาเหตุหรือปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาทุกแห่ง เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญจำเป็นในการวางแผนการพัฒนาที่เหมาะสม
3. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่หลากหลายและมีบริบทที่แตกต่างกัน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ทำให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์ที่สุดทางคุณค่าวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

- เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี, สำนักงาน. รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2565. (ออนไลน์) 2566 (อ้างเมื่อ 2 กันยายน 2566). จาก <https://www.sesaok.go.th/wp-content/uploads/2023/06/7.pdf>
- จุฑารัตน์ โพธิ์ศิริ. การศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนหลวงพ่อบานคลองด่านอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2560.
- ชนนภัส แก่นจำปา. ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนห้วยวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2560.
- ชัชกริน เจริญศร. การศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียน เกาะจันทร์พิทยาคารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2560.
- ภารดี เกรียงทวิชัย. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สุวินทวงศ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. (ออนไลน์) 2556 (อ้างเมื่อ 27 พฤศจิกายน 2566). จาก http://www.edu-journal.ru.ac.th/AbstractPdf/2559-2-1_1475663171_12.5714470257.pdf

โรงเรียนท่าม่วงราษฎร์บำรุง. รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2565. (ออนไลน์) 2566 (อ้างเมื่อ 5 สิงหาคม 2566).
จาก https://drive.google.com/file/d/1e66U2SPGF_FofwgaZhApNjd2upoVIRN9/view

โรงเรียนแม่เจดีย์วิทยาคม. รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2565. (ออนไลน์) 2566 (อ้างเมื่อ 5 สิงหาคม 2566).
จาก www.thaischool1.in.th/_files_school/5710089_5other/ita_57100895_1_20200831-095345.pdf

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564.

วิรุฬห์ มีภักดี. สภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียน โรงเรียนบ้านโคกสะอาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. ปรียญานุพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2561.

สภากาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. สำนักงานสภากาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561-2580). (ออนไลน์) 2566 (อ้างเมื่อ 10 สิงหาคม 2566). จาก http://nsc.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2023/06/NS_PlanOct2018.pdf

อารียา สตาร์ตัน. การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตราชเทวี. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2556.

อภิสิทธิ์ พรหมศิริ, อานนท์ เมธีวรฉัตร และวินัย ทองมัน. “แนวทางการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมตามหลักทฤษฎีธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี,” วารสารวิจัยวิชาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 5, 3 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2565): 93-106.

Akomolafe, Comfort, Adesua Olufunke and Veronica Olubunm. “The Impact of Physical Facilities on Students’ Level of Motivation and Academic Performance in Senior Secondary Schools in South West Nigeria,” *Journal of Education and Practice*. 7, 4 (April 2016): 38-42.

Yamane, Taro. *Statistic: an Introductory Analysis*. New York: Harper & Row, 1970.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย

Factors Affecting the Efficiency of the Fire Fighting and Protection of the Local
Administrative Organizations in Nong Khai Province

พิชัย โคตะเสนา¹ และธนวิทย์ บุตรอุดม²
Pichai Khotasena,¹ and Thanawit Butrudom²

¹รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

¹Master of Public Administration, Faculty of Public Administration, Udon Thani Rajabhat University

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

²Faculty of Humanities and Social Sciences, Udon Thani Rajabhat University

E-mail: 65611152105@udru.ac.th, thanawit.bu@udru.ac.th

Received: January 28, 2024; Revised March 20, 2024; Accepted: March 24, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย ประชากรเชิงปริมาณ คือ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับงานป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย จำนวน 68 แห่ง จำนวน 431 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และสถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดหนองคาย ท้องถิ่นจังหวัดหนองคาย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และนายกเทศมนตรีในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย รวมจำนวน 11 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคายในภาพรวมมีความสัมพันธ์ระดับปานกลางทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ด้านความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการจัดระบบการติดต่อสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน ด้านการซักซ้อมทดสอบระบบต่าง ๆ ด้านการฝึกอบรม ด้านการอพยพประชาชน ด้านการจัดทำปรับปรุงแผนป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ และด้านการจัดให้มีระบบแจ้งเตือน ตามลำดับ การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย ได้แก่ ด้านการจัดระบบการติดต่อสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน และด้านความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 ซึ่งสามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัย ได้ร้อยละ 56.00

2. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย ได้แก่ ควรมีการจัดประชุมเพื่อทบทวนแผนป้องกัน และจัดซ้อมเป็นประจำ ทุก ๆ ปี เพิ่มสถานีย่อยเพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ในการปฏิบัติงานในแต่ละท้องถิ่น สร้างการบูรณาการในการประสานการปฏิบัติการร่วมกันระหว่างหน่วยงานโดยการนำระบบบัญชาการเหตุการณ์ (ICS) มาจัดการประสานการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานที่ปฏิบัติ

พัฒนาระบบการติดต่อสื่อสารสายด่วนให้มีความทันสมัยและมีความรวดเร็วในการแจ้งเตือนเมื่อเกิดภาวะฉุกเฉิน และสร้างช่องทางการแจ้งเตือนในระบบออนไลน์ร่วมกับผู้นำชุมชน ตัวแทนอาสาพลเรือน สร้างเครือข่ายในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติในแต่ละท้องถิ่นพร้อมทั้งเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนอพยพให้แก่ประชาชนเมื่อเกิดเหตุอัคคีภัยอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ งานป้องกันและระงับอัคคีภัย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research were 1) to study factors affecting the efficiency of the fire fighting and protection of the local administrative organizations in Nong Khai Province and 2) to study guidelines for developing the efficiency of the fire fighting and protection of the local administrative organizations in Nong Khai Province. The quantitative population consisted of 431 staff working for the fire fighting and protection in 68 local administrative organizations in Nong Khai Province. The research instrument was a questionnaire. The statistics used were percentage, mean, and standard deviation, Pearson's correlation coefficient analysis, and multiple regression analysis. The key qualitative informants were the heads of the Office for Prevention and Mitigation Nong Khai and Mitigation Nong Khai local offices, the presidents of the Subdistrict Administrative Organizations, and the mayors in Nong Khai Province in a total of 11 informants. The data were collected by in-depth interviews.

The research findings were as follows.

1. The factors affecting the efficiency of the fire fighting and prevention of the local administrative organizations in Nong Khai Province in the overall had relationship at a positive moderate level with the statistical significance at the level of .01. They were the participation of the local administrative organizations, the arrangement of the emergency communications systems, firefighting drills, the tests of all systems, the training, the evacuation of people, the creation and improvement of the disaster of the prevention and mitigation, and the arrangement to have the warning systems, respectively. According to the analysis, the factors affecting the efficiency of the fire fighting and prevention of the local administrative organizations in Nong Khai Province included the arrangement of the emergency communications systems and the participation of the local administrative organizations with the statistical significance at the level of .01. Both of the factors could be used to predict the efficiency of the fire prevention and mitigation by 56%.

2. The guidelines for developing the efficiency of the fire fighting and prevention of the local administrative organizations in Nong Khai Province were that the meeting should be held to review the prevention plans and do the annual firefighting drills every year, the fire substations should be increased to cover operational areas in each locality, the integration in coordinating the operations working together between agencies by using the Incident Command System (ICS) to manage the coordination of operations working together between agencies should be created, the development of the emergency communication systems should be up-to-date and fast in warning when the emergency occurred, the warning channels should be created in various ways: the

warning online, the warning noticing to the heads of the communities and the civilian volunteer representatives, the networks of the disaster of the prevention and mitigation in each locality should be created, and the residents should be continuously taught knowledge about the evacuation steps when the fire occurred.

Keywords: Efficiency, Fire Fighting and Prevention, Local Administrative Organizations

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่เกี่ยวข้องกับการปกครองส่วนท้องถิ่น และการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ปรากฏอยู่ใน 2 หมวดสำคัญ ได้แก่ หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ และหมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นในรัฐธรรมนูญนั้น มุ่งเน้นส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้งนี้ ได้มีการกำหนดรายละเอียดด้านต่าง ๆ ไว้อย่างละเอียดเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานแก่หน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นองค์กรหลักในการจัดบริการสาธารณะและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในพื้นที่ และการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนนี้เองเป็นหลักประกันว่า รัฐจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นหน่วยงานหลัก โดยให้การกระจายอำนาจเป็นกลไกสำคัญ และเพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม (โชคสุข กรกิตติชัย, 2561) ซึ่งตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้ระบุวาท้ององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในท้องถิ่นต่าง ๆ ถือได้ว่าเป็นหน่วยงานของรัฐ ที่คอยแก้ปัญหา ให้ความช่วยเหลือประชาชนในเขตท้องที่ของตัวองการกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการให้ความช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่รับผิดชอบ (กระทรวงมหาดไทย, 2560) ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในท้องถิ่นของตน ซึ่งภารกิจสำคัญคือ ต้องเตรียมความพร้อมการปฏิบัติงานป้องกัน และพัฒนาขีดความสามารถในการเผชิญเหตุและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยทั้งในขณะเกิดเหตุและจนกว่าสถานการณ์ภัยยุติ (ชลธิ์ภรณ์ ทรัพย์บุญ, 2560) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นภารกิจในการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้เอง โดยร่วมมือกับชุมชนในท้องถิ่นของตนเองในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ภายใต้กฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานในการบริหาร จัดการ และดำเนินการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานเกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัย พ.ศ. 2555 ซึ่งกำหนดให้มีแผนป้องกันและระงับอัคคีภัย ในส่วนของการตรวจตรา การรณรงค์การอบรม ป้องกันอัคคีภัย การดับเพลิง การอพยพหนีไฟ และการบรรเทาทุกข์ การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศไทยมีเป้าหมายสูงสุด คือ “การรู้รับ-ปรับตัว-ฟื้นเร็วทั่ว-อย่างยั่งยืน (Resilience)” โดยนำกรอบนโยบายยุทธศาสตร์กรอบแนวคิดทั้งในและต่างประเทศแนวนโยบายสถานการณ์ ภัยของโลกและประเทศไทยที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งบทเรียนการจัดการสาธารณภัยที่ผ่านมา เพื่อทบทวน ปรับปรุง และจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564-2570 ให้เป็นไปตามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศ (สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดหนองคาย, 2564)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีกระบวนการเตรียมป้องกันและระงับอัคคีภัยในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย โดยมีการวางแผนดำเนินการ และปฏิบัติงานตรวจสอบ เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตรวจตรา ตรวจสอบสภาพอาคารและพื้นที่ที่มีความเสี่ยง เพื่อป้องกันอัคคีภัยและภัยพิบัติอื่น ๆ ที่จะเกิดขึ้นในเขตพื้นที่เพื่อดำเนินการป้องกันเชิงรุกก่อนเกิดเหตุการณ์ ควบคุม ดูแลและรักษาเครื่องมืออุปกรณ์ ตลอดจนยานพาหนะต่าง ๆ เพื่อให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะปฏิบัติงานได้ทุกโอกาส สำรวจแหล่งน้ำ เส้นทางจราจร แหล่งชุมชน

ต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลในการป้องกันและระงับอัคคีภัย มีการวางแผนด้านการประสานการทำงานร่วมกันทั้งภายในและภายนอกทีมงาน หน่วยงานหรือส่วนราชการ เพื่อให้เกิดความร่วมมือและผลสัมฤทธิ์ตามที่กำหนดไว้ ทำการฝึกซ้อมและฝึกอบรบอาสาสมัครป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดหนองคาย, 2565)

จากผลการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย พบว่ายังมีปัญหาเรื่องของบุคลากรเฉพาะในด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพราะเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีเพียงพอในการปฏิบัติงานเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ ไม่มีเจ้าหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่มีความรู้เฉพาะด้านเกี่ยวกับการดับเพลิง/ผจญเพลิงโดยตรง เมื่อออกปฏิบัติงานจะมีเพียงเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เบื้องต้นออกปฏิบัติงานเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ ขาดการฝึกซ้อมการระงับเหตุ ซึ่งโดยส่วนใหญ่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะจัดทำทำการฝึกซ้อมเพียงปีละ 1 ครั้ง ในการออกปฏิบัติงานพบว่าวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือในการใช้ระงับเหตุเกิดความชำรุดเสียหายในขณะปฏิบัติงาน เนื่องจากความเสื่อมสภาพตามอายุการใช้งานของวัสดุ อุปกรณ์ หรืออาจมีเฉพาะรถดับเพลิงที่บรรทุกน้ำขนาดเล็ก หากเกิดเพลิงไหม้เป็นบริเวณกว้าง อาจไม่สามารถดับเพลิงได้ทันทั่วทั้งที่ การขอความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผ่านความสัมพันธ์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจะเป็นการให้ความร่วมมือที่ฝ่ายหนึ่งให้ความช่วยเหลืออีกฝ่ายหนึ่ง ภายใต้รูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เมื่อเกิดเหตุไฟไหม้จำเป็นต้องมีผู้บัญชาการเหตุการณ์ ซึ่งตามระเบียบข้อบังคับคือ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ติดต่อประสานกับหน่วยต่าง ๆ ระดมความช่วยเหลือในการระงับเหตุ พบว่า เมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ไม่สามารถติดต่อผู้บัญชาการเหตุการณ์ได้ ทำให้ไม่สามารถบริหารจัดการส่วนต่าง ๆ ได้ เจ้าหน้าที่จึงต้องควบคุมสถานการณ์ได้โดยลำพัง ขาดเอกภาพในการปฏิบัติงาน ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการพัฒนา อีกทั้งเหตุอัคคีภัยที่เกิดขึ้นแต่ละครั้งไม่สามารถบอกล่วงหน้าได้ว่าจะเกิดขึ้นเมื่อใด มีความรุนแรงระดับใด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะถูกมองในเรื่องของการดำเนินการด้านโครงสร้างพื้นฐานมากกว่า จึงทำให้การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยยังขาดประสิทธิภาพอยู่ (สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดหนองคาย, 2565)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย และนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาปรับปรุงและส่งเสริมการบริหารจัดการปัญหาด้านป้องกันและระงับอัคคีภัยให้มีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดการสูญเสียให้มากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับงานป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคายทั้ง 68 แห่ง จำนวนทั้งสิ้น 431 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งได้รวบรวมมาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยปรับปรุงข้อคำถามให้เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ซึ่งประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการทำงาน ตำแหน่งงาน

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย โดยแบ่ง ออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดทำปรับปรุงแผนป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ ด้านการจัดให้มีระบบแจ้งเตือน ด้านการอพยพประชาชน ด้านการจัดระบบการติดต่อสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน ด้านการฝึกอบรม ด้านซักซ้อม ทดสอบระบบต่าง ๆ ด้านความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพ ด้านปริมาณงาน ด้านเวลา ด้านความคุ้มค่า

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย

ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยาม หรือกรอบแนวคิดทฤษฎี (Content Validity Index: CVI) โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่า $CVI \geq .80$ ซึ่งคะแนนแบบสอบถามทั้งฉบับ $CVI = .99$ และนำไปทดลองใช้ (Try out) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเทศบาลนครอุดรธานี ที่ไม่ใช่ประชากรในการศึกษา จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Alpha's coefficient- (α) ซึ่งแบบสอบถามสภาพการดำเนินงานป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคายมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .97 และประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .97

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัย และแบบสอบถามที่ครอบคลุมประเด็นเนื้อหาที่ศึกษาได้อย่างครบถ้วนแล้ว เสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์เสนอต่อประธานที่ปรึกษา และกรรมการที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาหัวข้อการวิจัย เมื่อโครงร่างวิทยานิพนธ์ผ่านการอนุมัติ จึงเสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์เพื่อขอรับการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เอกสารการรับรองโครงการวิจัยในมนุษย์เลขที่ จย.มณ.152/2566 และแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยติดต่อประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดหนองคายที่จะเข้าไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ชี้แจงวัตถุประสงค์และรายละเอียดของโครงการวิจัย ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย การวัด และประเมินผลแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย นัดหมายเพื่อเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลและใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และสถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดหนองคาย ท้องถิ่นจังหวัดหนองคาย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และนายกเทศมนตรีในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย รวมจำนวน 11 คน

เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญคัดเลือกจากหัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดหนองคาย ท้องถิ่นจังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการวางแผน และรับตอบรับนโยบาย จากกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และนายกเทศมนตรีในเขตพื้นที่ จังหวัดหนองคายที่มีความความรับผิดชอบเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานป้องกันและระงับอัคคีภัยในเขตพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา ประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากการบันทึกข้อสรสนเทศ ในแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยใช้การถอดข้อความและจัดแบ่งข้อมูล เป็นหมวดหมู่ จากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 11 คน เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัย ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย

สรุปผลการวิจัย

คุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 97.22) อายุ มีอายุระหว่าง 36-45 ปี (ร้อยละ 51.04) รายได้ มีรายได้ระหว่าง ไม่เกิน 15,000 บาท (ร้อยละ 29.00) การศึกษา มีการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 50.12) มีระยะเวลาในการทำงานไม่เกิน 10 ปี (ร้อยละ 65.20) และตำแหน่งงาน ส่วนใหญ่เป็นเจ้าพนักงาน ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ร้อยละ 40.14)

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ของสภาพการดำเนินงานป้องกันและระงับอัคคีภัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการป้องกัน และระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย

สภาพการดำเนินงานป้องกันและระงับอัคคีภัย	ประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัย		
	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r)	p-Value	ระดับความสัมพันธ์
ด้านการจัดทำปรับปรุงแผนป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ	0.418**	<0.01	ปานกลาง
ด้านการจัดให้มีระบบแจ้งเตือน	0.352**	<0.01	ปานกลาง
ด้านการอพยพประชาชน	0.505**	<0.01	ปานกลาง
ด้านการจัดระบบการติดต่อสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน	0.688**	<0.01	ปานกลาง
ด้านการฝึกอบรม	0.606**	<0.01	ปานกลาง
ด้านการซักซ้อม ทดสอบระบบต่าง ๆ	0.613**	<0.01	ปานกลาง
ด้านความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	0.720**	<0.01	สูง
รวมเฉลี่ย	0.685**	<0.01	ปานกลาง

สภาพการดำเนินงานป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย ในภาพรวม มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ทางบวกกับประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความสัมพันธ์ระดับสูง ทางบวกกับประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 ด้านการจัดระบบการติดต่อสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน ด้านการซักซ้อม ทดสอบระบบต่าง ๆ ด้านการฝึกอบรม ด้านการอพยพประชาชน ด้านการจัดทำปรับปรุงแผนป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ และด้านการจัดให้มีระบบแจ้งเตือนมีความสัมพันธ์ระดับปานกลางทางบวกกับประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามลำดับ ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรไม่สูงจนเกินไปจึงไม่ก่อให้เกิดปัญหา จึงทำให้สามารถทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุขั้นตอนในลำดับถัดไปได้

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) แบบขั้นตอน (Stepwise) เพื่อค้นหาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จ ได้แก่ ด้านการจัดระบบการติดต่อสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน และด้านความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.750 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งตัวแปรทั้งสี่ตัวสามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัย ในภาพรวม ได้ร้อยละ 56.00 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ 0.37043 ซึ่งสามารถสร้างเป็นสมการพยากรณ์ประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัย ในภาพรวม ในรูปของคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

สมการในรูปคะแนนดิบ

$$\text{Efficiency} = 1.813 + 0.349 \text{ Cooperation} + 0.225 \text{ Communication}$$

สมการในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z_{\text{Efficiency}} = 0.469 (\text{Cooperation}) + 0.326 (\text{Communication})$$

สามารถอธิบายความหมายสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ว่า ถ้าตัวแปรด้านความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ ด้านการจัดระบบการติดต่อสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน มีหน่วยเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัย ในภาพรวม เพิ่มขึ้น 0.349 และ 0.225 หน่วย ตามลำดับ โดยให้ตัวแปรอื่น ๆ มีค่าคงที่

2. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย

1. ด้านการจัดทำปรับปรุงแผนป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย ควรมีการจัดประชุมเพื่อทบทวนแผนป้องกันและจัดซ้อมเป็นประจำทุก ๆ ปี ควรเพิ่มสถานีย่อยเพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ในการปฏิบัติงานในแต่ละท้องถิ่น สร้างการ บูรณาการในการประสานการปฏิบัติการร่วมกันระหว่างหน่วยงานโดยการนำระบบบัญชาการเหตุการณ์ (ICS) มาจัดการประสานการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานที่ปฏิบัติ เพื่อทำให้การปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน

2. ด้านการจัดให้มีระบบแจ้งเตือน ควรสร้างช่องทางการแจ้งเตือนในระบบออนไลน์ร่วมกับผู้นำชุมชน ตัวแทนอาสาสมัคร

3. ด้านการอพยพประชาชน ควรมีการจัดสถานที่อพยพผู้เสียหายหรือทรัพย์สินที่เหมาะสมและชัดเจน เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ควรเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนอพยพให้แก่ประชาชน เมื่อเกิดเหตุอัคคีภัยอย่างต่อเนื่อง

4. ด้านการจัดระบบการติดต่อสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน ควรพัฒนาระบบการติดต่อสื่อสารสายด่วนให้มีความทันสมัยและมีความรวดเร็วในการแจ้งเตือนเมื่อเกิดภาวะฉุกเฉินให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย ควรมีเครือข่ายวิทยุสื่อสารให้สามารถติดต่อระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ใกล้เคียงได้

5. ด้านการฝึกอบรม ควรจัดอบรมเพื่อพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยให้มีความคล่องตัวมากขึ้น ควรมีการซ้อมแผนระดับจังหวัดร่วมกัน

6. ด้านการซักซ้อม ทดสอบระบบต่าง ๆ ควรจัดอบรมและรวมฝึกปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยร่วมกับผู้นำชุมชน พลเรือน พร้อมทั้งจัดให้มีการทดสอบการใช้ระบบป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย วัสดุ เครื่องมือ และอุปกรณ์ดับเพลิงทุก ๆ 3 เดือน จัดให้มีการร่วมฝึกซ้อมแผนร่วมกันให้มากขึ้นเพื่อหาข้อบกพร่องจุดอ่อนจุดแข็งของแต่ละ อบต. เพื่อการพัฒนาของแต่ละทีมให้มีประสิทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติเมื่อเกิดภัย

7. ด้านความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรสร้างเครือข่ายในการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในแต่ละท้องถิ่นเพื่ออำนวยความสะดวกในการออกปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมผู้บริหารท้องถิ่นเห็นถึงความสำคัญของงานด้านป้องกันและระงับอัคคีภัยอย่างจริงจัง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย สามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จ ได้แก่ ด้านการจัดระบบการติดต่อสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน และด้านความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.750 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับปรกรณ์ จันทรทรวง (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการงานป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ในพื้นที่ที่อาจเกิดความเสี่ยงในการเกิดสาธารณภัย ควรให้ความสำคัญต่อการฝึกอบรม ซักซ้อมแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี โดยขอความร่วมมือหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญมาให้ ความรู้ ควรมีอุปกรณ์เครื่องมือสื่อสารให้เพียงพอต่อเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน รวมทั้งมีระบบติดต่อสื่อสาร สายด่วนแจ้งเหตุตลอด 24 ชั่วโมง และสอดคล้องกับ Kamolvej (2011) ได้สรุปภาพรวมบทบาทของ อบต. ในการจัดการภัยพิบัติ โดยในส่วนของกาดำเนินการระหว่างเกิดภัย จำเป็นต้องทำความเข้าใจต่อนโยบายและแผนการปฏิบัติงานต่าง ๆ การประเมินสถานการณ์และการเข้ากู้ภัย การติดต่อสื่อสารด้วยช่องทางต่าง ๆ ระหว่างเกิดภัยทำให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างตรงจุด รวมถึงทำการอพยพผู้ประสบภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากการปฏิบัติงานป้องกันและระงับอัคคีภัยที่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันอย่างรวดเร็วเมื่อเกิดเหตุ และได้รับความร่วมมือกับหน่วยงานที่อยู่โดยรอบที่เกิดเหตุสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว ทันต่อเหตุที่เกิด สามารถวางแผนและบริหารเวลาในการปฏิบัติงานทำให้สามารถช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างรวดเร็วสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น ทำให้ผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นเป็นไปตามความคาดหวัง สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง แม่นยำและมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น

2. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย ควรมีการจัดประชุมเพื่อทบทวนแผนป้องกัน และจัดซ้อมเป็นประจำทุก ๆ ปี เพิ่มสถานีย่อยเพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ในการปฏิบัติงานในแต่ละท้องถิ่น สร้างการบูรณาการในการประสานการปฏิบัติการร่วมกันระหว่างหน่วยงานโดยการนำระบบบัญชาการเหตุการณ์ (ICS) มาจัดการประสานการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานที่ปฏิบัติ พัฒนาระบบการติดต่อสื่อสารสายด่วนให้มีความทันสมัยและมีความรวดเร็วในการแจ้งเตือนเมื่อเกิดภาวะฉุกเฉิน และสร้างช่องทางการแจ้งเตือนในระบบออนไลน์ร่วมกับผู้นำชุมชน ตัวแทนอาสาพลเรือน สร้างเครือข่ายในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติในแต่ละท้องถิ่นพร้อมทั้งเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนอพยพให้แก่ประชาชนเมื่อเกิดเหตุอัคคีภัยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับปรกรณ์ จันทรทรวง (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการงานป้องกันและ

บรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ในพื้นที่ที่อาจเกิดความเสี่ยงในการเกิดสาธารณภัย ควรให้ความสำคัญต่อการฝึกอบรม ชักซ้อมแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี โดยขอความร่วมมือหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญมาให้ความรู้ ควรมีอุปกรณ์เครื่องมือสื่อสารให้เพียงพอต่อเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน รวมทั้งมีระบบติดต่อสื่อสาร สายด่วนแจ้งเหตุตลอด 24 ชั่วโมง เนื่องจากในการปฏิบัติงานป้องกันและระงับอัคคีภัยมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ในวางแผนการปฏิบัติงาน การประสานงาน การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและมีการสร้างข่ายการทำงานที่ครอบคลุมทุกพื้นที่ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีระบบ และลดความสูญเสียทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สิน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรสนับสนุนงบประมาณ ในการจัดซื้อ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ ในการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย ให้เพียงพอ ทันสมัย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงาน
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจัดให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสาธารณภัย ไม่ว่าจะเป็นส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ ชุมชน ประชาชน
3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีภาคีเครือข่ายร่วมด้วยช่วยกันผู้บริหารควรให้ความสำคัญในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความพร้อมในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่งานป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จสมบูรณ์ และให้กำลังใจผู้วิจัยมาโดยตลอด จนสำเร็จเรียบร้อยด้วยดี ผู้วิจัย กราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

- ชูลีภรณ์ ทรัพย์บุญ. ข้อเสนอแนะนโยบายในการจัดการอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดปทุมธานี. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2560.
- โชคสุข กรกิตติชัย. ทิศทางการปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561.
- ปกรณ จันทรทรง. การบริหารจัดการงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2556.

ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดหนองคาย, สำนักงาน. แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด
หนองคาย พ.ศ. 2564. หนองคาย: สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดหนองคาย, 2564.

———. รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี 2565. หนองคาย: สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณะ, 2565.

มหาดไทย, กระทรวง. คู่มือการจัดการภัยพิบัติ. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมการป้องกันสาธารณภัย, 2560.

Kamolvej, T. *Handbook of Local Disaster Management*. Bangkok: College of Local Government
Development, King Prajadhipok's Institute, 2011.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ
Relationship Between Super Leadership and Working Motivation of the Teachers
under the Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office

เนติมา จิวประดิษฐกุล¹ และสุภาวดี ลาภเจริญ²
Netima Chiwpraditkun,¹ and Supavadee Lapcharoen²

¹ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
¹Master of Education in Educational Administration, Ramkhamhaeng University
²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
²Faculty of Education, Ramkhamhaeng University
E-mail: 6514470060@ru.ac.th

Received: February 4, 2024; Revised March 18, 2024; Accepted: March 24, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ 2) ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษา และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 333 คน โดยการกำหนดขนาดตัวอย่างตามตารางของโคเฮนและคณะซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก
2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก
3. ภาวะผู้นำเหนือผู้นำผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการมีความสัมพันธ์ในทางบวก โดยมีความสัมพันธ์ภาพรวมอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the super leadership of the school administrators under the Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office, 2) to study the working motivation of the teachers under the Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office, and 3) to study the relationship between the super leadership of the school administrators and the working motivation of the teachers under the Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office. The samples used in this research were 333 teachers in the schools under the Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office in the academic year of 2023. The sample size was determined by using Cohen's Table and the samples were randomized by multi-stage sampling. The research instrument was a questionnaire. The statistics used were mean, standard deviation, and Pearson's Correlation Coefficient.

The research findings were as follows.

1. The super leadership of the school administrators under the Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office in the overall was at a high level.
2. The working motivation of the teachers under the Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office in the overall was at a high level.
3. The super leadership of the school administrators and the working motivation of the teachers under the Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office had the positive relationship and the overall of the relationship was at a high level with the statistical significance at the level of .01.

Keywords: Super Leadership, Working Motivation, Relationship

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยในปัจจุบัน มีแนวโน้มที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องจากผลการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา ตามดัชนีการพัฒนามนุษย์ของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ สะท้อนให้เห็นว่าคนไทยทุกช่วงวัยมีความรู้ ความสามารถโดยรวมเพิ่มขึ้น แต่กลับพบว่ามีความท้าทายด้านการอ่านหรือการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ลดลง และมีจำนวนเยาวชนที่ไม่ได้รับการศึกษาและไม่ได้ทำงานเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ศักยภาพของเยาวชนกลุ่มนี้ไม่ได้ถูกดึงนำมาใช้ประโยชน์และไม่ได้รับการพัฒนา ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นความท้าทายที่สำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ 13 หมายความว่า 12 กำหนดไว้ว่า ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต โดยการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ทั้งการยกระดับมาตรฐานการศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยี รวมถึงการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางด้านการศึกษา ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างทรัพยากรมนุษย์ สร้างสังคม และสร้างประเทศ ทั้งนี้ยังเป็นแนวทางหลักในการปลูกฝังให้สังคมเกิดคุณภาพและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของศตวรรษที่ 21 โดยอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขนั้น เป็นเพราะการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของประเทศทั้งด้านวิชาการ เศรษฐกิจ ซึ่งสามารถยืนหยัดอยู่บนเวทีโลกได้ ดังนั้น ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและมุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ผู้บริหารสถานศึกษานั้นถือเป็นกำลังสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารที่เกิดขึ้นของสถานศึกษา

ดังนั้นผู้บริหารจึงเป็นกลไกสำคัญในการจัดให้มีการศึกษาที่มีคุณภาพ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน จึงต้องมีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์เพื่อให้สถานศึกษาเกิดการพัฒนาย่างทันสมัยและสอดคล้องกับโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง การให้การศึกษาอย่างมีศักยภาพของคนทุกวัยจึงถือเป็นภารกิจสำคัญของรัฐบาลและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ในการสร้างและพัฒนาเยาวชนให้มีคุณภาพดังกล่าวข้างต้นนั้น ต้องใช้ความรู้และความสามารถในการทำเช่นนั้น ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งจะต้องส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการพัฒนาบุคลากรภายในสถานศึกษาทุกคน ทุกด้าน ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาที่ถือเป็นผู้นำในสถานศึกษา ไม่ใช่มีพฤติกรรมที่มุ่งสั่งการผู้อื่น ซึ่งจะต้องมีความเป็นผู้นำที่จำเป็นในการส่งเสริมความร่วมมือของทีมงานในสถานศึกษา ให้เกิดประสิทธิภาพ นอกจากนี้จะต้องมีความสามารถในการเป็นผู้นำที่แตกต่างและสร้างผู้นำให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาได้ (สายใจ ชูฤทธิ์, 2565)

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางพัฒนา และปรับปรุงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพ เหมาะสมกับยุคสมัย เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาเป็นไปอย่างราบรื่นและประสบความสำเร็จ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูที่ปฏิบัติงานที่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 2,275 คน

ตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ได้มาจากการกำหนดขนาดของตัวอย่างจากการเปิดตารางสำเร็จรูป Cohen, Manion and Morrison (2011) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ได้ตัวอย่างจำนวน 333 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ระหว่างวันที่ 5 สิงหาคม-23 ธันวาคม 2566

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น คือ ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การทำให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง 2) การเป็นแบบอย่างภาวะผู้นำตนเอง 3) การกระตุ้นให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง 4) การสร้างรูปแบบ

- ความคิดเชิงบวก 5) การอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการให้รางวัลและคำทักทายอย่างสร้างสรรค์
- 6) การสนับสนุนให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน 7) การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง
2. ตัวแปรตาม คือ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูประกอบด้วย 1) ความสำเร็จในงาน 2) การยอมรับนับถือ
- 3) ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ 4) ความรับผิดชอบ 5) ความก้าวหน้าในงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มี 7 ด้าน ได้แก่ 1) การทำให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง 2) การเป็นแบบอย่างภาวะผู้นำตนเอง 3) การกระตุ้นให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง 4) การสร้างรูปแบบความคิดเชิงบวก 5) การอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการให้รางวัลและคำทักทายอย่างสร้างสรรค์ 6) การสนับสนุนให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน 7) การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง จำนวน 70 ข้อ

ลักษณะของแบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับของลิเคิร์ท (Likert Scale) เกณฑ์การให้คะแนนระดับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา มีดังนี้

- 5 หมายถึง ระดับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง ระดับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ระดับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความสำเร็จในงาน 2) การยอมรับนับถือ 3) ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ 4) ความรับผิดชอบ 5) ความก้าวหน้าในงาน จำนวน 50 ข้อ

ลักษณะของแบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท เกณฑ์การให้คะแนนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู มีดังนี้

- 5 หมายถึง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู อยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู อยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู อยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จากตำรา เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. นำข้อมูลที่ได้ศึกษามาสร้างเครื่องมือในการวิจัยและข้อคำถามที่เกี่ยวกับหัวข้อวิจัยในแต่ละคำถามให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

3. นำแบบสอบถามที่พัฒนา เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา การใช้สำนวนภาษา ที่ถูกต้อง เหมาะสม จากนั้นปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรง เชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามความถูกต้องของรูปแบบ (Format) ความถูกต้องของภาษาที่ใช้ (Wording) และให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item objective congruence index : IOC) ระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะโดยกำหนดระดับความสอดคล้อง (ไพศาล วรคำ, 2558) ดังนี้

ถ้าเห็นว่าสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ ให้คะแนน +1

ถ้าเห็นว่าไม่แน่ใจ ให้คะแนน 0

ถ้าเห็นว่าไม่สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ ให้คะแนน -1

5. นำผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยมีค่าระหว่าง 0.8-1.0 และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อทำการตรวจสอบอีกครั้ง

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้ตอบแบบสอบถามที่มีลักษณะ คล้ายกับกลุ่มที่ไม่ใช่กับตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก โดยการใช้ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน ตามวิธี Item-total Correlation มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20-.80 และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามโดยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.989

7. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และจัดทำแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำไปเก็บข้อมูลกับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 333 ชุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานจากบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เพื่อทำหนังสือ ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลไปยังสถานศึกษาที่เป็นตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ เอกสารแบบสอบถาม และลิงก์ (Link) ของแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ ไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เป็นตัวอย่างในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ.2566

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ในลำดับต่อไป

หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างเสร็จสิ้น ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยการดำเนินการมีรายละเอียด ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์การแปล ความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

ผลที่ได้จากการวัดค่าตัวแปร จะนำมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยเพื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การวัด (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ดังนี้

ระดับคะแนน	ความหมาย
คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50	เป็นคะแนนบ่งชี้ถึง ระดับน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50	เป็นคะแนนบ่งชี้ถึง ระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50	เป็นคะแนนบ่งชี้ถึง ระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50	เป็นคะแนนบ่งชี้ถึง ระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00	เป็นคะแนนบ่งชี้ถึง ระดับมากที่สุด

2. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

ผลที่ได้จากการวัดค่าตัวแปร จะนำมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยเพื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การวัด (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ระดับคะแนน	ความหมาย
คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50	เป็นคะแนนบ่งชี้ถึง ระดับน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50	เป็นคะแนนบ่งชี้ถึง ระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50	เป็นคะแนนบ่งชี้ถึง ระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50	เป็นคะแนนบ่งชี้ถึง ระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00	เป็นคะแนนบ่งชี้ถึง ระดับมากที่สุด

3. การวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson' Product Moment Correlation Coefficient) มีเกณฑ์การพิจารณา (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2553) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ตัวแปรคู่หนึ่งมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.30-0.69 ขึ้นไป ตัวแปรคู่หนึ่งมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำกว่า 0.30 ตัวแปรคู่หนึ่งมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

สำหรับทิศทางความสัมพันธ์ พิจารณาโดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเป็นลบแสดงว่ามีความสัมพันธ์กันในทางลบหรือทิศทางตรงกันข้าม ถ้าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเป็นบวก แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันในทางบวกหรือทิศทางเดียวกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S	ระดับ
1. การทำให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง	4.02	0.77	มาก
2. การเป็นแบบอย่างภาวะผู้นำตนเอง	4.09	0.86	มาก

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน (ต่อ)

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S	ระดับ
3. การกระตุ้นให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง	3.99	0.84	มาก
4. การสร้างรูปแบบความคิดเชิงบวก	4.04	0.85	มาก
5. การอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการให้รางวัลและตำหนิอย่างสร้างสรรค์	3.99	0.85	มาก
6. การสนับสนุนให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน	4.02	0.84	มาก
7. การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง	4.03	0.84	มาก
รวม	4.03	0.81	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเป็นแบบอย่างภาวะผู้นำตนเอง รองลงมา คือ การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเองและการทำให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเองตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การกระตุ้นให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเองและการอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเองด้วยการให้รางวัลและตำหนิอย่างสร้างสรรค์

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโดยภาพรวมและรายด้าน

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S	ระดับ
1. ความสำเร็จในงาน	4.33	0.59	มาก
2. การยอมรับนับถือ	4.25	0.59	มาก
3. ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ	4.29	0.59	มาก
4. ความรับผิดชอบ	4.28	0.64	มาก
5. ความก้าวหน้าในงาน	4.07	0.74	มาก
รวม	4.24	0.57	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสำเร็จในงานรองลงมาคือ ลักษณะงานที่ปฏิบัติ และความรับผิดชอบตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ความก้าวหน้าในการทำงาน

ตาราง 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโดยรวม

	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_6	x_7	y_1	y_2	y_3	y_4	y_5	x_{tot}	y_{tot}
x_1	1.00													
x_2	.911**	1.00												
x_3	.932**	.933**	1.00											
x_4	.904**	.944**	.950**	1.00										
x_5	.898**	.926**	.941**	.951**	1.00									
x_6	.906**	.931**	.937**	.955**	.968**	1.00								
x_7	.893**	.916**	.937**	.936**	.950**	.948**	1.00							
y_1	.655**	.619**	.657**	.664**	.653**	.643**	.645**	1.00						
y_2	.627**	.573**	.631**	.627**	.633**	.635**	.623**	.868**	1.00					
y_3	.644**	.594**	.638**	.637**	.615**	.614**	.609**	.856**	.871**	1.00				
y_4	.710**	.675**	.705**	.710**	.694**	.688**	.682**	.758**	.741**	.793**	1.00			
y_5	.688**	.670**	.695**	.716**	.713**	.705**	.700**	.620**	.710**	.665**	.790**	1.00		
x_{tot}	.947**	.966**	.976**	.978**	.977**	.978**	.969**	.668**	.640**	.640**	.716**	.719**	1.00	
y_{tot}	.741**	.699**	.742**	.749**	.739**	.734**	.728**	.900**	.923**	.920**	.910**	.855**	.755**	1.00

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (2-tailed)

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูง ($r = 0.755$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเป็นแบบอย่างภาวะผู้นำตนเอง รองลงมา คือ การสร้างรูปแบบความคิดเชิงบวก การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเองและการทำให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การกระตุ้นให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเองและการอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการให้รางวัลและตำหนิอย่างสร้างสรรค์

2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสำเร็จในงานรองลงมาคือ ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ และความรับผิดชอบ ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ความก้าวหน้าในงาน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูง ($r = 0.755$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำกับผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ผู้วิจัยมีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ได้รับการพัฒนาตนเองก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ทำให้มีความรู้ ความสามารถ เจตคติที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพที่เหมาะสม ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการพัฒนาบุคลากร ให้สามารถเป็นผู้นำตนเอง แนะนำการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง การสร้างรูปแบบความคิดเชิงบวก ส่งเสริมให้บุคลากรใช้ศักยภาพที่มี ทำงานด้วยความคิดสร้างสรรค์อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงร่วมสร้างวัฒนธรรมองค์กร ให้มีความเข้มแข็งสอดคล้องกับแนวคิดของ แมนซ์และซิมส์ (Manz and Sims, 1989) กล่าวว่า ผู้นำเหนือผู้นำ เป็นการเปลี่ยนพฤติกรรมของตัวเองให้ดูตามสามารถเป็นผู้นำตนเองได้ โดยเปลี่ยนพฤติกรรมจากตั้งเป้าหมายด้วยบุคคลอื่น การใช้สิ่งจูงใจภายนอก เปลี่ยนเป็นการตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของวิมลพันธ์ ไวยคุนา (2565) ศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.1 ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ด้านการทำให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากร ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย โครงการและกิจกรรมที่รับผิดชอบ วางแผนการทำงานรวมถึงให้อำนาจ ในการตัดสินใจและแก้ปัญหาแก่บุคลากร นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้บุคลากรมีความละเอียดรอบคอบ ความถูกต้อง และใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติหน้าที่ อีกทั้งกระตุ้นให้บุคลากรเห็นคุณค่าของการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง สอดคล้องกับบิตาร์ตัน เอี่ยมเชี่ยม และปทุมพร เปียถนอม (2565) ศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการทำให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 อยู่ในระดับมาก

1.2 ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ด้านการเป็นแบบอย่างภาวะผู้นำตนเอง อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารเป็นแบบอย่าง ในการวางตัว มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากร ให้เกียรติและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างเหมาะสม เพื่อแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้บุคลากรนำไปเป็นแบบฉบับในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นผู้เสียสละ ททุ่มเท กำลังกายและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของนลรัช ยุทธวงศ์ (2564) ศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการทำให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง สังกัด สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร อยู่ในระดับมาก

1.3 ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ด้านการกระตุ้นให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหาร ใช้วิธีการสร้างความเข้าใจให้บุคลากรเห็นอัตลักษณ์ขององค์กร วิสัยทัศน์และเป้าหมายของการทำงานร่วมกัน

เพื่อให้บุคลากรนั้นสามารถนำมาสร้างเป้าหมายในการทำงานของตนเองได้ โดยมีผู้บริหารคอยให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และส่งเสริมให้การทำงานนั้นเป็นไปอย่างมีทิศทางและเป็นระบบที่ชัดเจน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ ตามเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของถาวร ตั้งขันติวิริยะ และไตรรัตน์ สิทธิกุล (2565) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ทักษะการบริหารกับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัด ลพบุรี สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษาด้านการกระตุ้นให้บุคลากรสร้างเป้าหมายด้วยตนเอง อยู่ในระดับมาก

1.4 ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรปราการ ด้านการสร้างรูปแบบความคิดเชิงบวก อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารใช้การสื่อสาร ที่ดี นำเสนอในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อบุคลากร ส่งเสริมให้บุคลากรมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี แสดงออกถึงความมั่นคงทางอารมณ์ ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา พลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสในการปฏิบัติหน้าที่ ให้ข้อเสนอแนะที่สร้างสรรค์แก่บุคลากรเพื่อให้ บุคลากรเกิดการปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ดี พร้อมทั้งจะปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลสำเร็จ ด้วยเจตคติที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของสมพงษ์ อัสสาภัย (2566) ศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำ เหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการสร้างรูปแบบความคิดทางบวก อยู่ในระดับมาก

1.5 ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรปราการ ด้านการอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำด้วยตนเองโดยการให้รางวัลและดำเนินอย่างสร้างสรรค์ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารยกย่อง ชมเชย ให้กำลังใจบุคลากรเมื่อทำงานประสบความสำเร็จ ให้การช่วยเหลือเมื่อต้องแก้ไขปัญหา และใช้ศิลปะในการดำเนินหรือตีความ เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาตนเอง รวมถึง เลือกใช้วิธีการและเกณฑ์ที่เหมาะสมในการพิจารณาความดี ความชอบและการรับโทษสำหรับผู้กระทำผิด ด้วยความเป็นธรรม ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากร นำมาซึ่งความสำเร็จของงาน สอดคล้องกับ วิรลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม (2566) ศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสมรรถนะของครู สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการ อำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำด้วยตนเองโดยการให้รางวัลและดำเนินอย่างสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก

1.6 ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรปราการ ด้านการสนับสนุนให้เกิดผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหาร มีการส่งเสริมให้บุคลากรทำงานด้วยระบบทีม โดยใช้วิธีการให้คำปรึกษา ประชุมหรือแนวทางในการปฏิบัติงาน แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการทำงาน รวมถึงการประเมินความสำเร็จร่วมกัน ส่งผลให้บุคลากรเกิดสื่อสารกัน ด้วยความจริงใจ การไว้วางใจซึ่งกันและกัน ช่วยลดความขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์ และสามารถร่วมกันแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับงานวิจัยของพิไลวรรณ สีประสม และพณยุทธ เขยบาล (2566) ศึกษาพฤติกรรม ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย พบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านพฤติกรรม การสร้างทีมงาน อยู่ในระดับมาก

1.7 ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรปราการ ด้านการอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีพฤติกรรมในการสร้างความพึงพอใจให้บุคลากรเกิดความรัก ความประทับใจ และความผูกพันต่อหน่วยงาน จัดภูมิทัศน์ภายในสถานศึกษาเพื่อให้บุคลากรเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา ปลุกฝังวัฒนธรรมองค์กรที่ดีให้แก่บุคลากร เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ความรัก ตลอดจนรู้สึกสำนึกและรับผิดชอบ ชื่อเสียง ของสถานศึกษา รวมถึงมีค่านิยมที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาติ เสนาสี และคณะ(2566)

ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสร้างวัฒนธรรมภาวะผู้นำตนเอง อยู่ในระดับมาก

2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีนโยบายให้ผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษา มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ รวมถึงผู้บริหารให้ความสำคัญกับการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้บุคลากรด้วยการสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เข้าร่วมการอบรม เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ให้สวัสดิการต่าง ๆ ที่พึงได้รับ สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่บุคลากร แล้วส่งผลให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่น พยายามและตั้งใจปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ สอดคล้องกับแนวคิดของรวิวรรณ กองสอน (2565) กล่าวว่า แรงจูงใจเป็นพื้นฐานสำคัญในการแสดงพฤติกรรมออกมาบางคนทุ่มเทในการปฏิบัติงานในขณะที่บางคนเฉื่อยชาในการปฏิบัติงาน ซึ่งปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของมนุษย์ที่กระตุ้นให้เกิดการทำงาน ทำให้เกิดแรงผลักดันทั้งจากภายในและภายนอกสิ่งที่ส่งผลมากที่สุดคือ ความต้องการดำรงชีพ และปัจจัยสี่ ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานด้านร่างกายและความปลอดภัยอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ซึ่งต้องการการยอมรับนับถือ และความเจริญก้าวหน้าได้รับการยกย่องจากสังคมและการได้รับความสำเร็จ ความมั่นคงในชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา นาคไธสง (2562) ศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2.1 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ด้านความสำเร็จในงาน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารตระหนักและเห็นความสำคัญ ยอมรับในความคิดเห็นของบุคลากร มีการมอบหมายงานที่สอดคล้องกับความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ ส่งผลให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจ พยายาม ทำให้ผลการปฏิบัติหน้าที่เป็นที่ประจักษ์ปรากฏเด่นชัด บรรลุตามเป้าหมาย เกิดความพอใจ ภูมิใจและเป็นส่วนหนึ่งในความสำเร็จของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนบงกช นิพัฒน์ศิริผล (2563) ศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงานของบุคคล อยู่ในระดับมาก

2.2 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ด้านการยอมรับนับถือ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารให้ความเชื่อมั่น ไว้วางใจให้ปฏิบัติหน้าที่สำคัญ ยอมรับในความรู้ ความสามารถ ให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินใจในการปฏิบัติหน้าที่ ตลอดจนช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา ทำให้บุคลากรเกิดความรู้สึกรักภูมิใจ ในการปฏิบัติหน้าที่ ส่งผลให้การทำงานประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐธิดา สุระเสนา (2564) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ด้านการยอมรับนับถือ อยู่ในระดับมาก

2.3 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารดำเนินงานโดยมีคำสั่งที่ช่วยให้บุคลากรปฏิบัติงานได้สะดวก สนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบเทคโนโลยีของสถานศึกษา รวมถึงชี้แจงโครงสร้างและรายละเอียดของงานที่ปฏิบัติอย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของธนพรธ อนุเวช (2564) ได้ศึกษาแนวทางการสร้างเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด

2.4 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ด้านความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมอบหมายงานให้บุคลากรตรงกับความรู้ความสามารถและประสบการณ์ บุคลากรจึงให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ เมื่อเกิดปัญหาและอุปสรรค พยายามแก้ไขโดยไม่ละทิ้งงาน อีกทั้งการได้รับไว้วางใจให้รับผิดชอบงานจึงทำให้เกิดความภูมิใจและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีคุณภาพและทันตามเวลาที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐธิดา สุระเสนา (2564) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ด้านความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก

2.5 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ด้านความก้าวหน้าในงาน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารมีการสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพด้วยการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน นำความรู้ความสามารถมาทำผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนและขอมีระดับหรือตำแหน่งทางวิชาการที่สูงขึ้น รวมถึงการจัดทำเกณฑ์การพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนเงินอย่างชัดเจนและยุติธรรมเพื่อให้บุคลากรมีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของอาภาพร คำชนะ (2565) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่ง อยู่ในระดับมาก

3. ภาวะผู้นำเหนือผู้นำมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ภาพรวมอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีพฤติกรรม การบริหารที่ส่งเสริมให้บุคลากรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่แสดงออกให้มีความเหมาะสม วางตัวเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่อให้บุคลากรนำไปเป็นแบบฉบับในการปฏิบัติหน้าที่ กระตุ้นให้บุคลากรสามารถตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง โดยเริ่มจากการให้บุคลากรทำความเข้าใจความต้องการของตนเองและสถานศึกษา กำหนดเป้าหมายและปฏิบัติหน้าที่โดยยึดเป้าหมายที่วางไว้ ผู้บริหารส่งเสริม แนะนำบุคลากรให้ทำงานเป็นทีมและสามารถแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ส่งผลให้บุคลากรมีความภูมิใจในผลจากการทำงาน สามารถพัฒนาตนเองและปฏิบัติหน้าที่ได้สำเร็จ บรรลุวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของเรณูกา สุวรรณรัตน์ (2564) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการกระตุ้นบุคลากรให้ตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง ผู้บริหารควรให้ข้อมูล สนับสนุน ส่งเสริม กำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปในทิศทางที่ชัดเจนและเป็นระบบเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ
2. ด้านการอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำด้วยตนเองโดยการให้รางวัลและคำทักทายอย่างสร้างสรรค์ ผู้บริหารควรศึกษาความสามารถของบุคลากร และพัฒนาความสามารถของบุคลากรได้ตรงตามความสามารถและความสนใจของแต่ละบุคคล
3. ด้านการทำให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง ผู้บริหารควรส่งเสริม อำนวยความสะดวกให้บุคลากรในการสืบค้นข้อมูลและใช้ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาประกอบการตัดสินใจในการปฏิบัติหน้าที่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำกับความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ เพื่อนำผลไปพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ควรศึกษาภาวะผู้นำในทฤษฎีอื่น ๆ กับความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการบริหารงานในสถานศึกษาให้เกิดคุณภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา นาคไธสง. สภาพและแนวทางการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2562.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565.
- ชูศรี วงศ์รัตน. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ: เทพเนรมิตการพิมพ์, 2553.
- ณัฐธิดา สุระเสนา. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2564.
- ถาวร ตั้งขันติวิริยะ และไตรรัตน์ สิทธิกุล. “ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารกับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารศูนย์การเรียนนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย,” วารสารครุศาสตรปริทรรศน์. 9, 1 (มกราคม-เมษายน 2565): 154-165.
- ธนพรรธ อนุเวช. แนวทางการสร้างเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2564.
- จิตรรัตน์ เอี่ยมเชี่ยม และปทุมพร เปียถนอม. “ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2,” วารสารนาคบุตรปริทรรศน์. 14, 1 (มกราคม-เมษายน 2565): 101-110.
- นลธวัช ยุทธวงศ์. “ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร,” วารสารการบริหารนิเทศและนวัตกรรมการศึกษา. 7, 7 (กรกฎาคม 2564): 149-164.
- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, 2545
- พิไลวรรณ สีประสม และพนายุทธ เขยบาล. “พฤติกรรมภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย,” วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 10, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2566): 378-396.
- ไพศาล วรคำ. การวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 7. มหาสารคาม: ตักศิลาการพิมพ์, 2558

รวีวรรณ กองสอน. แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพ
ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2565.

รัตนบงกช นิพนธ์ศิริผล. การศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจ
ในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. การศึกษา
ค้นคว้าด้วยตนเองการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยพะเยา, 2563

เรณูภา สุวรรณรัตน์. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการ
ปฏิบัติงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 2.
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต, 2564.

วิมลพันธ์ ไวยคุนา. ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, 2565.

วิรัชพัชร วงศ์วัฒน์เกษม. “ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม
ศึกษานครราชสีมาเขต 2,” วารสารนิตยสารเสียงธรรมจากมหายาน. 9, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2566):
56-69.

สมพงษ์ อัสสาภัย. “ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3,” วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล, 9, 2 (กรกฎาคม-
ธันวาคม 2566): 178-185.

สายใจ ชูฤทธิ์. การศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษากระบี่. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี,
2565

สุชาติ เสนาสี และคณะ. “องค์ประกอบภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน,” วารสารวิจัย วิชาการ.
6, 1 (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2566): 105-118.

อานุภาพ คำชนะ. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม, 2565.

Cohen, L., L.Manion and K.Morrison. **Research methods in education**. 7thed. New York:
Routledge, 2011.

Manz, C. C., and H. P. Sims. **Superleadership; lead others to lead themselves**. New York:
Prentice-hall, 1989.

ภาพลักษณ์ขององค์กรและคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการ
สายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ
Organizational Images and Service Quality Affecting the Loyalty of the Customers
Using the Services of the Low-Cost Airlines in the Northern Region

อัยการ บัวเทศ¹ ลัสดา ยาวילה² และรัตนา สิทธิอ่วม²
Aiyakarn Buated,¹ Lasda Yawila,² and Rattana Sittioum²

¹บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
¹Master of Business Administration in Business Administration, Pibulsongkram Rajabhat University
²คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
²Faculty of Business Administration, Pibulsongkram Rajabhat University
Email: khanomkohh2537@gmail.com

Received: February 10, 2024; Revised March 26, 2024; Accepted: April 4, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาพลักษณ์ขององค์กรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ 2) ศึกษาคุณภาพการให้บริการขององค์กรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ ตัวอย่างในการวิจัยคือ ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ จำนวน 385 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์การวัดค่าสหสัมพันธ์

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาพลักษณ์ขององค์กรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือเรียงตามลำดับอิทธิพลจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการให้บริการ ด้านชื่อเสียงขององค์กร ด้านการติดต่อระหว่างบุคคล ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และด้านเอกลักษณ์ขององค์กร ตามลำดับ

2. คุณภาพการให้บริการขององค์กรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ เรียงตามลำดับอิทธิพลจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้า ด้านการเอาใจใส่ลูกค้า ด้านการรับประกัน และด้านความเชื่อถือและความไว้วางใจได้ ตามลำดับ

คำสำคัญ: ภาพลักษณ์ขององค์กร คุณภาพการให้บริการ ความจงรักภักดี สายการบินต้นทุนต่ำ

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the organizational images affecting the loyalty of the customers using the services of the low-cost airlines in the northern region and 2) to study the service quality of the organizations affecting the loyalty of the customers using the services of the low-cost airlines in the northern region. The samples used in this research were 385 participants experiencing in using the services of the low-cost airlines in the northern region. The research instrument was a questionnaire. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, multiple regression analysis, and correlation analysis.

The research findings were as follows.

1. The organizational images affecting the loyalty of the customers using the services of the low-cost airlines in the northern region organized from the highest to the lowest influence were the services, the organizational reputation, the interpersonal contacts, the physical environment, and the organizational identity, respectively.

2. The service quality of the organizations affecting the loyalty of the customers using the services of the low-cost airlines in the northern region organized from the highest to the lowest influence were responding to the customer needs, paying attention to the customers, warranty, and trust and reliability, respectively.

Keywords: Organizational Images, Service Quality, Loyalty, Low Cost Airlines

บทนำ

ปัจจุบันนโยบายของภาครัฐที่กำหนดให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหลักในการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสร้างรายได้แก่ประเทศจากสถานการณ์โควิด-19 การจะบรรลุเป้าหมายได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยธุรกิจสายการบินเป็นเครื่องมือสนับสนุน ท่าอากาศยานในสังกัดกรมท่าอากาศยาน ในภูมิภาคเขตภาคเหนือ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสามารถกระตุ้นการขยายตัวของการท่องเที่ยวได้ รวมถึงการส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจแบบใหม่โดยใช้ท่าอากาศยานในการขับเคลื่อน ดึงดูดธุรกิจระหว่างประเทศซึ่งอาจกลายเป็นเมืองศูนย์กลางทางการบินได้ในอนาคต สายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย (Low Cost Airlines) มีการเติบโตเพื่อครองส่วนแบ่งตลาดมากมาย ซึ่งการดำเนินธุรกิจในปัจจุบันมีการแข่งขันที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ ธุรกิจจึงต้องมีการปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สิ่งสำคัญของธุรกิจบริการคือ การสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้ลูกค้า ให้เกิดความประทับใจในบริการ ซึ่งจะส่งผลให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการซ้ำอีก มากไปกว่านั้นยังเป็นการรักษาลูกค้าเก่าให้มั่นคง และสร้างฐานลูกค้าใหม่สามารถเติบโตในตลาดได้อย่างยั่งยืน (สรลสิ โรมรัตน์พันธ์, 2561)

สายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือมีจำนวน 3 สายการบิน ได้แก่ สายการบินนกแอร์ (Nok Air) สายการบินไทยแอร์เอเชีย (Air Asia) และสายการบินไลออนแอร์ (Lion Air) การขยายตัวของธุรกิจการบินอย่างรวดเร็วเป็นผลมาจากการขยายตัวของสายการบินต้นทุนต่ำส่งผลให้หลายประเทศมีการขยายท่าอากาศยานเพื่อรองรับธุรกิจการบิน เพื่อสอดคล้องกับการเติบโตของภาคธุรกิจการค้า โดยทั้ง 3 สายการบินนี้มีภาพลักษณ์ขององค์กร และคุณภาพการให้บริการที่แตกต่างกัน อัตราการเติบโตอย่างรวดเร็ว เห็นได้จากการเพิ่มจำนวนเครื่องบิน ขยายเส้นทางการบิน และการเพิ่มเที่ยวบินเป็นจำนวนมากของแต่ละสายการบิน โดยเฉพาะการก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญของสายการบิน

ต้นทุนต่ำ (Low-cost airline) สถานะการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้นในธุรกิจการบินของไทยจากการเข้ามาของสายการบินในอาเซียน จะส่งผลกระทบต่อในด้านบวกของผู้ใช้บริการสายการบินที่มีราคาแนวโน้มลดลง ซึ่งทำให้ประชาชนมีสายบินให้เลือกใช้บริการมากขึ้น สามารถใช้บริการสายการบินได้บ่อยขึ้น และยังส่งผลต่อการให้บริการของสายการบินที่มีแนวโน้มดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องคุณภาพ ความน่าเชื่อถือ และความปลอดภัยของการให้บริการทั้งภาคพื้นดินหรือแม้แต่การให้บริการบนเครื่องบินโดยสารก็ตาม ทั้งนี้เพื่อภาพลักษณ์ที่ดีต่อผู้ใช้บริการ (Farooq et al, 2018)

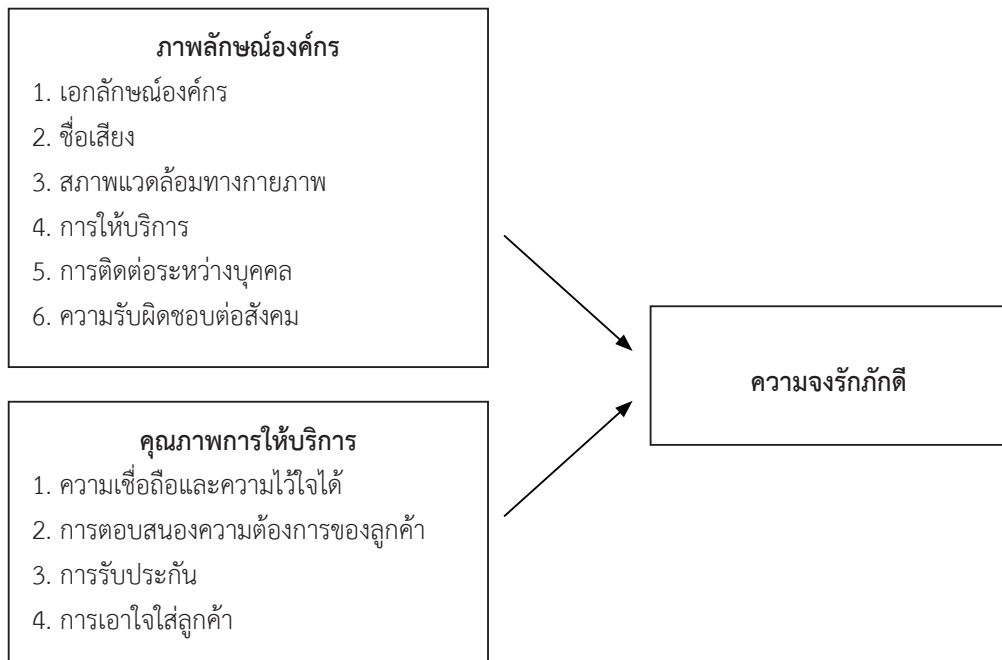
ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบแล้ว การให้บริการของแต่ละสายการบินมีความแตกต่างกัน รวมถึงกลยุทธ์ในการดึงดูดใจในเรื่องราคาเป็นกลยุทธ์ ซึ่งในแต่ละสายการบินก็ใช้กลยุทธ์นี้เหมือนกัน ดังนั้นการใช้ภาพลักษณ์ของสายการบินจึงเป็นหนึ่งในกลยุทธ์ที่สำคัญของการสร้างความแตกต่างของธุรกิจการบิน ปัจจุบันตลาดสายการบินต้นทุนต่ำมีการแข่งขัน กันอย่างมาก ในแต่ละสายการบินจึงมุ่งที่จะสร้างสรรค์และปรับปรุงบริการด้านต่าง ๆ สิ่งสำคัญยิ่งคือคุณภาพการให้บริการ สายการบินต้องมีความพร้อมในการวางแผนและปรับปรุงการดำเนินงานวางแผนการตลาดและการให้บริการอยู่เสมอ ซึ่งในส่วนของการให้บริการจะต้องเป็นการให้บริการที่สอดคล้องกับความต้องการและรสนิยมของผู้โดยสาร ทั้งนี้คุณภาพการให้บริการนั้นเป็นหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้องค์กรธุรกิจมีความสามารถทางการแข่งขันเหนือกว่าคู่แข่ง และพนักงานให้บริการถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้องค์กรธุรกิจมีตำแหน่งทางการแข่งขันที่สูง เพราะเป็นผู้สัมผัสคุณค่าด้านบริการ อันส่งผลกระทบต่อระดับความพึงพอใจการซื้อซ้ำ ตลอดจนความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการ (ฐาธิกา ทิพย์สุวรรณ, 2560) ซึ่งจากสถานการณ์โควิด-19 ที่ผ่านมา ธุรกิจสายการบินในเขตภาคเหนือซึ่งประกอบด้วยสายการบินนกแอร์ (Nok Air) สายการบินไทยแอร์เอเชีย (Air Asia) และสายการบินไลออนแอร์ (Lion Air) จึงทำให้ธุรกิจสายการบินต้องมีการแข่งขันในการทำธุรกิจกันมากขึ้น ดังเป็นเหตุให้ผู้วิจัยทำการศึกษารื่องภาพลักษณ์ขององค์กร และคุณภาพการให้บริการว่าส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการอย่างไร เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการดำเนินธุรกิจสายการบินต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ขององค์กรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ
2. เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการขององค์กรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ

กรอบแนวคิดงานวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ภาพลักษณ์ขององค์กรและคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาลักษณะองค์กรตามแนวคิดของ Leblance and Nguyen (1996) คุณภาพการให้บริการตามแนวคิดของ Parasuraman, Zeithaml and Berry (1988) และความจงรักภักดีตามแนวคิดของ Bourdeau (2005) จึงได้นำมาสร้างกรอบแนวคิดงานวิจัยในครั้งนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรและตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ และเป็นประชาชนที่มีประสบการณ์ในการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ผู้วิจัยจึงใช้สูตรของ (Cochran, 1990) ในการคำนวณได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 385 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง แบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้ความสะดวกและแบบเจาะจง

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ เป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์องค์กร ได้แก่ เอกลักษณ์องค์กร ชื่อเสียง สภาพแวดล้อมทางกายภาพ การให้บริการ การติดต่อระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบต่อสังคม ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการให้บริการ ได้แก่ ความเชื่อถือและความไว้วางใจได้ การตอบสนองความต้องการของลูกค้า การรับประกัน และการเอาใจใส่ลูกค้า

2. ตัวแปรตาม เป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความจงรักภักดี

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ต้องการศึกษา โดยให้สอดคล้องกับประเด็นเนื้อหาและขอบเขตงานวิจัย ค้นคว้า สังเกต สอบถามข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม โดยใช้มาตรวัดเจตคติแบบลิเคิร์ต เพื่อวัดระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ขององค์กร และคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ โดยมีข้อคำถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบปลายปิดมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาพลักษณ์ขององค์กร แบ่งเป็น 6 ด้านคือ เอกลักษณ์องค์กร ชื่อเสียง สภาพแวดล้อมทางกายภาพ การให้บริการ การติดต่อระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบต่อสังคม

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ แบ่งเป็น 4 ด้านคือ ความเชื่อถือและความไว้วางใจได้ การตอบสนองความต้องการของลูกค้า การรับประกัน และการเอาใจใส่ลูกค้า

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ

2. การทดสอบเครื่องมือ ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Validity) โดยทำการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่างรายการข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย และนำข้อมูลที่ได้จากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พบว่า ได้ค่า IOC ช่วงคะแนน .67 ถึง 1 ซึ่งมากกว่า 0.50 ทุกข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ของ Rovinelli and Hambleton (1977) จึงนำไปใช้ได้ จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะไปทดสอบเครื่องมือกับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียง จำนวน 30 ตัวอย่าง คือ กลุ่มที่มีประสบการณ์ในการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach, 1990) โดยได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .99

วิธีรวบรวมข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขอนหนังสือแนะนำตัวจากคณะกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. การเก็บและรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่ง link ผ่านทางข้อความ Facebook นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือไปยังเจ้าหน้าที่ท่าอากาศยานพิษณุโลก ช่วยส่ง link ต่อไปยังท่าอากาศยานในเขตภาคเหนือที่มีสายการบินต้นทุนต่ำใน เพื่อให้สามารถเข้าถึงตัวอย่างได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ได้รับจำนวนแบบสอบถามกลับคืน 385 ฉบับ โดยเก็บข้อมูลช่วงเดือนสิงหาคม ถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2566

3. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล

4. นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ และสมมุติฐานของการวิจัยด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับงานวิจัย แบ่งได้ 2 ประเภท ได้แก่

1. สถิติเชิงพรรณนา (Description Statistics) การวิเคราะห์ข้อมูลค่าทางสถิติที่เกี่ยวกับข้อมูลเฉพาะบุคคล ตัวอย่างและตัวแปรที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ทราบลักษณะของการแจกแจงตัวแปรแต่ละตัวเป็นการวิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของตัวแปรแต่ละตัวที่ใช้ในการศึกษา

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยการใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) และวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ (Correlations) เพื่อแสดงให้เห็นว่าตัวแปรแต่ละตัว มีความสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (X) และตัวแปรตาม (Y)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้การวิเคราะห์ค่าความถี่ และร้อยละ โดยตัวอย่างที่ศึกษาทั้งหมดจำนวน 385 คน ดังแสดง รายละเอียดในตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	214	55.58
หญิง	171	44.42
อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	18	4.67
26-30 ปี	95	24.68
31-35 ปี	109	28.31
36-40 ปี	84	21.82
41 ปีขึ้นไป	79	20.52
สถานภาพ		
โสด	163	42.34
สมรส	141	36.62
หย่าร้าง/หม้าย	81	21.04
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	84	21.81
ปริญญาตรี	173	44.94
สูงกว่าปริญญาตรี	128	33.25
อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	30	7.80
พนักงานบริษัทเอกชน	88	22.86
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/พนักงานภาครัฐ	116	30.13
รับจ้างทั่วไป	39	10.12
ธุรกิจส่วนตัว	106	27.53
พ่อบ้าน/แม่บ้าน/ว่างงาน	6	1.56
รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท	73	18.96
15,001-25,000 บาท	146	37.92
25,001-35,000 บาท	91	23.63
35,001-45,000 บาท	46	11.95
มากกว่า 45,000 บาทขึ้นไป	29	7.54
รวม	385	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 55.58 มีอายุ 31–35 ปี จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 28.31 สถานภาพเป็นโสด จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 42.34 การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 44.94 ประกอบอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/พนักงานภาครัฐ จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 30.13 และมีรายได้ต่อเดือนอยู่ในช่วง 15,001–25,000 บาท จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 37.92

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรต้นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ขององค์กรสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ ได้แก่ ด้านเอกลักษณ์ขององค์กร ด้านชื่อเสียงขององค์กร ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านการให้บริการ ด้านการติดต่อระหว่างบุคคล และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม โดยใช้สถิติ Pearson Correlation ผลสรุปดังแสดงตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรต้นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ขององค์กรสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ

ภาพลักษณ์ขององค์กร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	VIF
ด้านเอกลักษณ์ขององค์กร (X_1)	1	0.26	0.23	0.28	0.53	0.51	4.37
ด้านชื่อเสียงขององค์กร (X_2)	-	1	0.20	0.37	0.28	0.41	3.15
ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (X_3)	-	-	1	0.24	0.21	0.49	4.04
ด้านการให้บริการ (X_4)	-	-	-	1	0.26	0.44	3.15
ด้านการติดต่อระหว่างบุคคล (X_5)	-	-	-	-	1	0.54	3.10
ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (X_6)	-	-	-	-	-	1	3.37

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรต้นด้านภาพลักษณ์ขององค์กรสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือเพื่อทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ตามการประเมิน Multicollinearity Test พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.20–0.54 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับที่ไม่เกิน 0.7 ถือว่ามีความสัมพันธ์กันน้อย หรือไม่มีความสัมพันธ์กันจนเกิดปัญหา Multicollinearity และเมื่อพิจารณาค่า VIF ของตัวแปรมีค่าตั้งแต่ 3.10–4.37 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กันน้อย หรือไม่มีความสัมพันธ์กันจนเกิดปัญหา Multicollinearity ระหว่างความสัมพันธ์ภายในตัวแปรอิสระ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธี Enter ของตัวแปรต้นด้านภาพลักษณ์ขององค์กรสายการบินต้นทุนต่ำ ได้แก่ ด้านเอกลักษณ์ขององค์กร ด้านชื่อเสียงขององค์กร ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านการให้บริการ ด้านการติดต่อระหว่างบุคคล และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม มีผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ แสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของภาพลักษณ์ขององค์กรกับความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ

ภาพลักษณ์ขององค์กร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p-value
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่	2.683	.40		12.91**	0.00
ด้านเอกลักษณ์ขององค์กร (X_1)	0.42	.57	0.62	4.39**	0.00
ด้านชื่อเสียงขององค์กร (X_2)	0.53	.30	0.72	4.65**	0.00
ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (X_3)	0.50	.55	0.64	3.67**	0.00
ด้านการให้บริการ (X_4)	0.64	.36	0.76	3.45**	0.00
ด้านการติดต่อระหว่างบุคคล (X_5)	0.40	.49	0.70	3.14**	0.00
ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (X_6)	0.08	.05	0.07	1.35	0.17
R = 0.812, $R^2 = 0.659$, Adj. $R^2 = 0.646$, ค่าคงที่ = 2.683, F = 226.320, Sig. 0.00					

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของภาพลักษณ์ขององค์กรประกอบด้วย ด้านเอกลักษณ์ขององค์กร (X_1) ด้านชื่อเสียงขององค์กร (X_2) ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (X_3) ด้านการให้บริการ (X_4) และด้านการติดต่อระหว่างบุคคล (X_5) ส่งผลเชิงบวกต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสามารถร่วมกันพยากรณ์ภาพลักษณ์ขององค์กรได้เท่ากับร้อยละ 64.60 (Adj. $R^2 = 0.646$) และมีภาพลักษณ์ขององค์กรด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (X_6) ไม่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรต้นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการขององค์กรสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ ได้แก่ ด้านความเชื่อถือและความไว้วางใจได้ ด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้า ด้านการรับประกัน และด้านการเอาใจใส่ลูกค้า โดยใช้สถิติ Pearson Correlation ผลสรุปดังแสดงตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรต้นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการขององค์กรสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ

คุณภาพการให้บริการ	X_1	X_2	X_3	X_4	VIF
ด้านความเชื่อถือและความไว้วางใจได้ (Qua ₁)	1	0.49	0.42	0.58	3.01
ด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้า (Qua ₂)	-	1	0.37	0.35	3.33
ด้านการรับประกัน (Qua ₃)	-	-	1	0.27	3.24
ด้านการเอาใจใส่ลูกค้า (Qua ₆)	-	-	-	1	4.04

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรต้นด้านคุณภาพการให้บริการขององค์กรสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ เพื่อทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ตามการประเมิน Multicollinearity Test พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.27–0.58 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับที่ไม่เกิน 0.7 ถือว่ามีความสัมพันธ์กันน้อย หรือไม่มีความสัมพันธ์กันจนเกิดปัญหา Multicollinearity และเมื่อพิจารณา ค่า VIF ของตัวแปรมีค่าตั้งแต่ 3.01-4.04 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กันน้อย หรือไม่มีความสัมพันธ์กันจนเกิดปัญหา Multicollinearity ระหว่างความสัมพันธ์ภายในตัวแปรอิสระ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธี Enter ของตัวแปรต้นด้านคุณภาพการให้บริการขององค์กรสายการบินต้นทุนต่ำ ได้แก่ ด้านความเชื่อถือและความไว้วางใจได้ ด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้า ด้านการรับประกัน และด้านการเอาใจใส่ลูกค้า มีผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ แสดงได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของคุณภาพการให้บริการกับความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ

คุณภาพการให้บริการ	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p-value
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่	4.946	1.00		2.316*	0.02
ด้านความเชื่อถือและความไว้วางใจได้ (Qua ₁)	0.48	0.30	0.46	3.147**	0.00
ด้านการตอบสนองความต้องการ (Qua ₂)	0.63	0.42	0.77	3.851**	0.00
ด้านการรับประกัน (Qua ₃)	0.51	0.47	0.55	5.584**	0.00
ด้านการเอาใจใส่ลูกค้า (Qua ₄)	0.54	0.56	0.70	6.757**	0.00
R = 0.877, R ² = 0.769, Adj.R ² = 0.761, ค่าคงที่ = 4.946, F = 189.421, Sig. 0.00					

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของคุณภาพการให้บริการขององค์กรประกอบด้วย ด้านความเชื่อถือและความไว้วางใจได้ (Qua₁) ด้านการตอบสนองความต้องการ (Qua₂) ด้านการรับประกัน (Qua₃) และด้านการเอาใจใส่ลูกค้า (Qua₄) ส่งผลเชิงบวกต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสามารถร่วมกันพยากรณ์ภาพลักษณ์ขององค์กรได้เท่ากับร้อยละ 76.10 (Adj.R² = 0.761)

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาภาพลักษณ์ขององค์กรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ พบว่า ด้านการให้บริการ ด้านชื่อเสียงขององค์กร ด้านการติดต่อระหว่างบุคคล ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และด้านเอกลักษณ์ขององค์กร เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดี

2. การศึกษาคุณภาพการให้บริการขององค์กรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ ได้แก่ ด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้า ด้านการเอาใจใส่ลูกค้า ด้านการรับประกัน และด้านความเชื่อถือและความไว้วางใจได้ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดี

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาพลักษณ์ขององค์กรส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1.1 ด้านเอกลักษณ์ขององค์กร ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากตราสัญลักษณ์ขององค์กรมีความโดดเด่น และง่ายต่อการจดจำ และองค์กรได้มีการดำเนินธุรกิจอย่างโปร่งใส ไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง มีการศึกษาความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อพัฒนาปรับปรุงองค์กรอยู่เสมอ มีความเป็นผู้นำทางด้านธุรกิจและเทคโนโลยี และได้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่าง ๆ ให้กับประชาชนได้รับรู้อยู่เสมอ ทำให้ผู้ใช้บริการเกิดการรับรู้ถึงความ เป็นเอกลักษณ์ขององค์กร และนำไปสู่ความจงรักภักดีได้ในที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของชนินดา สังขรักษ์ (2556) ได้กล่าวถึง ภาพลักษณ์องค์กร หมายถึง การมีเอกลักษณ์ขององค์กรที่ดีในสายตาของผู้บริโภคจะสามารถสร้างชื่อเสียง สร้างความน่าเชื่อถือให้กับองค์กร และทำให้ผู้บริโภคเกิดการยอมรับในสินค้าหรือบริการ รวมถึงสร้างความแตกต่าง ให้เกิดขึ้นกับองค์กรโดยองค์กรสามารถถ่ายทอดหรือสื่อสารภาพลักษณ์ขององค์กรให้ผู้บริโภคเกิดการรับรู้ได้ผ่านทาง สินค้าหรือบริการ สถานที่ในการให้บริการหรือพนักงานผู้ให้บริการทั้งนี้ภาพลักษณ์องค์กรที่ดีจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ซื้อสินค้าหรือบริการ และก่อให้เกิดเป็นความพึงพอใจ ความประทับใจ และมีความเชื่อมั่นต่อองค์กร อีกทั้งภาพลักษณ์ องค์กรยัง สามารถสะท้อนถึงภาพลักษณ์ของผู้บริโภค โดยผู้บริโภคจะเลือกใช้สินค้าหรือบริการที่บ่งบอกถึงค่านิยม และความป็นตัวเอง รวมถึงส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ตนเอง ส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดการบอกต่อ โดยมีความเต็มใจที่จะบอกเล่าประสบการณ์ให้ผู้อื่นรับรู้ อีกทั้งผู้บริโภคยังยินดีที่จะให้การสนับสนุนสินค้าหรือบริการขององค์กรจนกลายเป็น ความจงรักภักดีต่อองค์กรและกลับมาใช้บริการซ้ำอย่างต่อเนื่อง

1.2 ด้านชื่อเสียงขององค์กร ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรมีประวัติในทางที่ดีต่อการทำธุรกิจสายการบินต้นทุนต่ำ มาอย่างยาวนาน สร้างความมั่นใจให้กับท่านได้ อีกทั้งชื่อเสียงภาพลักษณ์ขององค์กรเป็นที่ยอมรับของประชาชน องค์กรสามารถสร้างความมั่นใจและไว้วางใจต่อการใช้บริการให้กับผู้ใช้บริการได้ และได้รับความนิยมต่อการเลือกใช้บริการ ของผู้ที่มีอิทธิพลทางสังคม ทำให้ผู้ใช้บริการเกิดการรับรู้ถึงชื่อเสียงขององค์กร เกิดการยอมรับในชื่อเสียง และจงรักภักดีเลือกใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในระยะยาว สอดคล้องกับแนวคิดของ Graham and Bansal (2007) ได้กล่าวถึง ภาพลักษณ์องค์กร หมายถึง ชื่อเสียงของสายการบิน (Airline Reputation) ชื่อเสียงขององค์กรสามารถ กำหนดได้ว่าเป็นการรับรู้ของผู้บริโภคเกี่ยวกับการดำเนินงานความปลอดภัยและปัจจัยอื่นของสายการบิน หลายปัจจัย ที่แตกต่างกันมีอิทธิพลต่อชื่อเสียงของบริษัทสายการบิน รวมถึงผลประกอบการ ขนาด และอายุ ของสายการบิน การรับรองความปลอดภัย และบันทึกความปลอดภัย จากปัจจัยเหล่านี้การรับรองความปลอดภัย ได้ว่าจะไม่เกิดปัญหา อุบัติเหตุทางเครื่องบินภายในปีที่ผ่านมาและผลประกอบการด้านการเงินเป็นปัจจัยถดถอยที่สำคัญที่สุดเกี่ยวกับชื่อเสียง ของสายการบิน ในการศึกษาจากผู้โดยสารสายการบินพบว่า ผู้โดยสารมีความเต็มใจที่จะจ่ายเงินให้กับสายการบิน ที่มีชื่อเสียงเพิ่มขึ้น

1.3 ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ ในเขตภาคเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจาก องค์กรมีเครื่องมือและอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก

ความสะดวกที่เพียงพอต่อการให้บริการ เช่น ที่นั่งรอ ห้องน้ำ จุดจำหน่ายตั๋ว อีกทั้งบริเวณภายในและภายนอกของเครื่องบิน ดุสะอาด ปลอดภัย และมีจำนวนที่นั่งเพียงพอต่อการให้บริการ อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการให้บริการมีความทันสมัย และโดยภาพรวมของการให้บริการมีความสะดวกรวดเร็วและแม่นยำทั้งจุดจำหน่าย และการเข้า-ออกของสายการบิน ซึ่งสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้ผู้ใช้บริการเกิดการตัดสินใจเลือกใช้บริการ อันจะนำไปสู่ความจงรักภักดีได้ในที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ Leblance and Nguyen (1996) ที่ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) คือ เครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อระหว่างจุดประสงค์ของบริษัทเป็นภาพลักษณ์สู่ลูกค้า ยิ่งไปกว่านั้นบรรยากาศยังเป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานมีแรงจูงใจที่จะบริการอย่างมีคุณภาพ

1.4 ด้านการให้บริการ ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากผู้ใช้บริการสามารถเลือกใช้บริการสายการบินได้ตลอดเวลา อีกทั้งจำนวนพนักงานมีเพียงพอต่อการให้บริการ พนักงานมีความกระตือรือร้นในการทำงานอยู่ตลอดเวลา มีการแบ่งช่องทางการให้บริการตามประเภทของผู้ใช้บริการอย่างชัดเจน ทำให้ง่ายต่อการเข้าใช้บริการของผู้ใช้บริการ ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจอย่างสูงสุด และทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความจงรักภักดีต่อสายการบินต้นทุนต่ำได้ในที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ Leblance and Nguyen (1996) ที่ได้กล่าวว่า การให้บริการ (Service Offering) การให้บริการประกอบด้วยสิ่งที่ถือว่าเป็นทั้งแกนหลักและสนับสนุน จะเกี่ยวกับหลักการและเหตุผลที่ว่าทำไมลูกค้าเลือกใช้บริการของบริษัท ในขณะที่การสนับสนุน คือ การบริการที่เพิ่มมูลค่าให้กับบริการอย่างหลากหลาย คือ มีความพยายามที่จะให้บริการแบบผสมพร้อมให้บริการโดยไม่ต้องให้ลูกค้ารอ

1.5 ด้านการติดต่อระหว่างบุคคล ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจาก องค์กรมีบริการติดต่อสื่อสารทั้งในรูปแบบออนไลน์ และออฟไลน์ หลายหลายช่องทาง มีช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ให้บริการกับผู้ใช้บริการมีความสะดวกและรวดเร็ว มีบริการรับข้อร้องเรียนของผู้ใช้บริการตลอดเวลา 24 ชม. อีกทั้งพนักงานให้บริการด้วยความเป็นมิตร สุภาพเรียบร้อย สามารถให้ความช่วยเหลือ และตอบคำถามได้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงบริการได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว และตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างสูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดของ Leblance and Nguyen (1996) ที่ได้กล่าวว่า การติดต่อระหว่างบุคคล (Contact Personnel) ต้องรู้ธรรมชาติของลูกค้าและให้บริการได้ตรงกับความต้องการของแต่ละบุคคล โดยสื่อสารผ่านพฤติกรรมและทัศนคติ เป็นตัวบ่งชี้ของระดับคุณภาพการบริการของบริษัทที่จะเป็นสิ่งกระตุ้นให้ลูกค้าเกิดทัศนคติที่ดีต่อองค์กร

2. คุณภาพการให้บริการขององค์กรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถอธิบายผลการวิจัยได้ดังนี้

2.1 ด้านความเชื่อถือและความไว้วางใจ ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้เนื่องจากจุดจำหน่ายและจองตั๋วออนไลน์มีบริการที่น่าเชื่อถือ องค์กรมีความเชี่ยวชาญด้านการบริการบนเครื่องบินเป็นอย่างดี และให้บริการได้ตามเงื่อนไขที่ให้ไว้กับผู้ใช้บริการได้อย่างครบถ้วน อีกทั้งการประชาสัมพันธ์ข้อเสียและภาพลักษณ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ให้มีความน่าเชื่อถือ ทำให้ผู้ใช้บริการเกิดการรับรู้เกี่ยวกับองค์กร และเกิดความรู้สึกดีและความไว้วางใจกับองค์กร อันจะทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความรู้สึกที่อยากจะใช้บริการ และนำไปสู่ความจงรักภักดีต่อองค์กรได้ในที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ Parasuraman, Zeithaml and Berry (1988) ได้กล่าวว่า ความไว้วางใจ หรือความน่าเชื่อถือ (Reliability) หมายถึง คำมั่นสัญญาที่ ผู้ให้บริการให้ไว้ รวมถึงการบริการในทุกครั้งจะต้องมีความเหมาะสม แม่นยำ และน่าเชื่อถือ โดยเฉพาะสัญญาเกี่ยวกับคุณลักษณะของการบริการหลัก (Core Services) กิจกรรมบริการต้องสร้างความน่าเชื่อถือในการบริการหลักที่ลูกค้าต้องการ เช่น การให้บริการตามสัญญาไว้กับลูกค้า, การให้บริการอย่างถูกต้องตั้งแต่ครั้งแรก ปฏิบัติงานเสร็จตรงตามเวลา มีความถูกต้องในการเรียกเก็บค่าธรรมเนียม เป็นต้น

2.2 ด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้า ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรมีความพร้อมที่จะให้บริการแก่ผู้ให้บริการอยู่เสมอ อีกทั้งราคาตั๋วโดยสารของสายการบินมีให้เลือกหลากหลาย สามารถให้บริการได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน และรวดเร็ว ทันท่วงทีความต้องการของผู้ใช้บริการ ทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจอย่างสูงสุด และมีโอกาสที่จะกลับมาใช้บริการซ้ำอีกครั้งได้ในที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของหัทธยา คงปริพันธ์ (2557) ได้กล่าวว่า กิจกรรมหรือการกระทำของผู้ให้บริการที่อำนวยความสะดวก และตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการในลักษณะที่เป็นนามธรรม ซึ่งในการให้บริการนั้น อาจมีการใช้เครื่องมืออุปกรณ์หรือไม่ใช้สิ่งใดเลยในการให้บริการ ตลอดจนการกระทำที่เป็นส่วนเสริม หรือเพิ่มเติมให้กับสินค้า โดยที่ผลผลิตออกในรูปแบบของเวลา สถานที่ รูปแบบ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ผู้รับบริการไม่สามารถเป็นเจ้าของได้

2.3 ด้านการรับประกัน ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรมีการรับประกันความปลอดภัยให้กับผู้ใช้บริการตลอดการเดินทาง และการรับประกันความปลอดภัยและสัมภาระส่วนตัวของผู้ใช้บริการเป็นไปตามเงื่อนไขของบริษัทประกัน อีกทั้งบริษัทประกันของสายการบินมีให้เลือกได้หลากหลายตามความต้องการ ทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความไว้วางใจ และอุ่นใจทุกครั้งในเลือกใช้บริการกับสายการบินต้นทุนต่ำ อันจะทำให้ผู้ใช้บริการเกิดการกลับมาใช้บริการซ้ำอีกครั้ง สอดคล้องกับแนวคิดของ Parasuraman, Zeithaml and Berry (1988) ได้กล่าวว่า การให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า ผู้ใช้บริการ (Assurance) หมายถึง ผู้ให้บริการมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการบริการ (Competence) มีความสุภาพ และความเป็นมิตร (Courtesy) มีความซื่อสัตย์และสามารถสร้างความมั่นใจให้แก่ลูกค้าได้ (Credibility) และความมั่นคงปลอดภัย (Security) เพื่อให้ลูกค้ารับรู้ได้ว่ามีความเสี่ยงสูงหรือไม่ สามารถประเมินผลของการบริการ ได้อย่างชัดเจน เพื่อให้ลูกค้าได้รับความไว้วางใจและความเชื่อมั่นเป็นต้น

2.4 ด้านการเอาใจใส่ลูกค้า ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในเขตภาคเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานขององค์กรมีความเอาใจใส่ในการดูแลให้บริการผู้ใช้บริการเป็นอย่างดี ให้ความสำคัญกับผู้ใช้บริการแต่ละรายอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ แสดงออกถึงความเอื้ออาทรในการให้บริการ อีกทั้งองค์กรเล็งเห็นผลประโยชน์ของผู้ใช้บริการเป็นสิ่งสำคัญที่สุด มีความเข้าใจถึงความต้องการที่แตกต่างกันของผู้ใช้บริการ ทำให้ผู้ใช้บริการรับรู้ถึงความเอาใจใส่ในการให้บริการของลูกค้า สอดคล้องกับแนวคิดของ Parasuraman, Zeithaml and Berry (1988) ได้กล่าวว่า ความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจลูกค้าผู้ใช้บริการ (Empathy) หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความมุ่งมั่น ตั้งใจ และใส่ใจลูกค้า เข้าใจถึงปัญหา ความต้องการ และให้บริการได้อย่างถูกต้อง โดยการนำเสนอบริการที่เป็นส่วนตัวหรือตรงตามความต้องการของลูกค้าแต่ละราย เพื่อแสดงว่าลูกค้าเป็นคนพิเศษเป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การให้บริการของสายการบินมีความเป็นระบบ ระเบียบ ไม่ยุ่งยากซับซ้อน มีจำนวนพนักงานเพียงพอต่อการให้บริการ และพนักงานมีความกระตือรือร้นจนกระทั่งได้รับชื่อเสียง สร้างความน่าเชื่อถือ และสามารถแก้ไขปัญหาอันอาจเกิดขึ้นให้กับลูกค้าได้ ดังนั้น สายการบินจึงควรมีการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการให้บริการให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการให้มากยิ่งขึ้น เป็นภาพลักษณ์สู่ลูกค้า ยิ่งไปกว่านั้นยังเป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานมีแรงจูงใจที่จะให้บริการอย่างมีคุณภาพ เช่น สิ่งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์และเครื่องมือ เทคโนโลยีที่ทันสมัย แต่ในส่วนการให้ความช่วยเหลือและการตอบคำถามอย่างชัดเจน ยังเป็นผลการศึกษาที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิด

เห็นอยู่ในระดับน้อยกว่าเรื่องอื่น ๆ ดังนั้น สายการบินต้นทุนต่ำควรจะมีการวิเคราะห์ถึงสาเหตุและควรปรับปรุงในเรื่องนี้ เพื่อให้ผู้ใช้บริการเกิดความประทับใจมากที่สุด และสามารถกลับมาใช้บริการซ้ำและใช้อย่างต่อเนื่อง

2. สายการบินควรมีความพร้อมที่จะให้บริการแก่ผู้ใช้บริการอยู่เสมอ และให้บริการได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน ตรงต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ เพื่อเพิ่มความมั่นใจให้กับผู้เดินทาง ทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความประทับใจมากที่สุด และสามารถกลับมาใช้บริการซ้ำและใช้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาภาพลักษณ์ขององค์กรและคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการ สายการบินต้นทุนต่ำในภาคอื่น ๆ เพื่อนำผลการวิจัยมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ และวางแผนการดำเนินงานให้เป็นที่ต้องการของผู้ใช้บริการและเกิดความพึงพอใจต่อการให้บริการ

2. ควรมีการศึกษาปัญหาด้านอื่น ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนการดำเนินงานให้เป็นที่ต้องการของผู้ใช้บริการและเกิดความพึงพอใจต่อการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ดร.ลลิตา ยาวิละ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตนา ลิทธิวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ได้สละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษา และขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงด้วยดี และสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

ชนิษดา สังฆรักษ์. “ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ภาพลักษณ์กับความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการของลูกค้า ธนาคารกรุงไทย และธนาคารออมสินในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด,” วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอมลท.). 2, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2556): 37-52.

ฐายิกา ทิพย์สุวรรณ. คุณภาพบริการของสายการบินต้นทุนต่ำ กรณีศึกษาเส้นทางบินอุบลราชธานี-กรุงเทพมหานคร-อุบลราชธานี. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2560.

สรลลิตา โรมรัตน์พันธ์. ความไว้วางใจคุณภาพการให้บริการ การรับรู้คุณค่า และภาพลักษณ์ ส่งผลต่อความพึงพอใจและการกลับมาใช้บริการซ้ำของสายการบินต้นทุนต่ำภายในประเทศ. กรุงเทพฯ: คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2561.

หัตถญา คงปริพันธ์. คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าเปรียบเทียบระหว่างธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) กับธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2557.

Bourdeau, L. B. A new examination of service loyalty: Identification of the antecedents and outcomes of additional loyalty framework. Doctoral Thesis, Florida University, 2005.

Cronbach, W.G. *Sampling Techniques*. 3rd ed. New York: John Wiley and Sons, 1990.

Farooq, M. S. et al. “Impact of service quality on customer satisfaction in Malaysia airlines: A PLS-SEM approach,” *Journal of Air Transport Management*. 2, 67 (March 2018): 169-180.

Graham, M. E. and P. Bansal. **Consumers' willingness to pay for corporate reputation: The context of airline companies.** Corporate Reputation Review, 2007.

Leblance, G. and N. Nguyen. "Corporate Image and Corporate Reputation in Customers' Retention Decisions in Services," **Journal of Retailing and Consumer Services.** 8, 4 (March 1996): 227-236.

Parasuraman, A., V.A. Zeithaml and L.L. Berry. "SERVQUAL: A Multiple-Item Scale for Measuring Consumer Perceptions of Service Quality," **Journal of Retailing.** 64 (1988): 12-40.

การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ เรื่องทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อ
บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ สำหรับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตศรีสะเกษ

Development of a Learning Application on Sepak Takraw Skills and Instruction
on the Android Operating System for the Undergraduate Students in
Faculty of Education, Thailand National Sports University, Sisaket Campus

วีระพงษ์ แดนดี
Veerapong Dandee

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตศรีสะเกษ
Faculty of Education, Thailand National Sports University, Sisaket Campus.
Email: pongsepak@hotmail.com

Received: February 19, 2024; Revised April 19, 2024; Accepted: April 20, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินคุณภาพของแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น 2) ประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น โดยการประเมินแอปพลิเคชันแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านคุณภาพทางเทคนิคและเนื้อหาของแอปพลิเคชัน ตัวอย่างได้แก่ นักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตศรีสะเกษ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้เรื่องทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ แบบประเมินคุณภาพของแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้เรื่องทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ที่พัฒนาขึ้น คุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. นักศึกษามีความพึงพอใจต่อแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้เรื่องทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ แอนดรอยด์ กีฬาเซปักตะกร้อ

Abstract

The objectives of this research were 1) to evaluate the quality of the learning application developed and 2) to evaluate the satisfaction of the users towards the learning application developed. The learning application was evaluated in 2 aspects: technical quality and application contents. The samples were 30 undergraduate students studying in Faculty of Education, Thailand National Sports University, Sisaket Campus. The research instruments were a learning application on Sepak Takraw skills and instruction on the android operating system, an evaluation form used to evaluate the quality of the learning application, and a questionnaire asking for the satisfaction. The statistics used were mean and standard deviation.

The research findings were as follows.

1. The quality of the learning application on Sepak Takraw skills and instruction on the android operating system developed in the overall was at a high level.
2. The undergraduate students were satisfied by using the learning application on Sepak Takraw skills and instruction on the android operating system in the overall at a high level.

Keywords: A Learning Application, the Android Operating System, Sepak Takraw

บทนำ

ในปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้เริ่มเข้ามามีบทบาททางด้านการจัดการศึกษามากขึ้น การพัฒนาสื่อการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยผ่านเครื่องมือต่าง ๆ เช่น คอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต แท็บเล็ต ไปจนถึงสมาร์ทโฟน เป็นวิธีในการจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ รู้สึกสนุกสนานตื่นเต้น โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต่อผู้เรียน (วชิราพรณ แก้วประพันธ์ และคณะ, 2559) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอนมากขึ้น ทำให้ลักษณะการเรียนการสอนในชั้นเรียนเปลี่ยนแปลงไปจากการเรียนการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ มาสู่การให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการจัดการเรียนการสอนด้วยสื่อในรูปแบบมัลติมีเดีย เป็นแนวทางการผสมผสานสื่อการเรียนรู้และวิธีการสอนแบบที่แตกต่างไปจากปัจจุบันที่ทำการสอนแบบบรรยาย การสอนโดยสื่อมัลติมีเดียนี้สามารถนำมาใช้กับการเรียนได้ดี (อลงกต เกิดพันธุ์ และเอกณณ บางท่าไม้, 2557) มากกว่านั้นเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองมีหลายรูปแบบแต่ละรูปแบบจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม บริบท และแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน แอปพลิเคชันเป็นรูปแบบหนึ่งซึ่งส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ภายใต้แนวคิดการเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by doing) โดยผู้เรียนจะได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติในกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมความรู้ ความสามารถ และศักยภาพของผู้เรียน (สุตาภัทร แก้วคัลณา, 2564) แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือเป็นการพัฒนาโปรแกรมประยุกต์สำหรับอุปกรณ์เคลื่อนที่ โดยเฉพาะโทรศัพท์มือถือและแท็บเล็ต ในปัจจุบัน โทรศัพท์มือถือหรือสมาร์ทโฟน มีหลายระบบปฏิบัติการที่พัฒนาออกมาให้ผู้บริโภคใช้ ส่วนที่นิยมใช้และเป็นที่ยอมรับมากที่สุดคือ iOS และ Android ซึ่งนั่นคือการกระทำหรืออาการที่แสดงออกของจิตใจทั้งภายในและภายนอก เป็นการกระทำ เพื่อสนองความต้องการของบุคคล ซึ่งบุคคลอื่นสังเกตและใช้เครื่องมือวัดได้ โดยเฉพาะพฤติกรรมบริโภคนิยมทางด้านการเลือกใช้ระบบต่าง ๆ ในยุคดิจิทัล (บุรฉัตร จันทรแดง, เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร และ

สัญญา เคนาภูมิ, 2562) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านช่องทางออนไลน์ตามวิถีชีวิตใหม่ในยุคศตวรรษที่ 21 ด้วยโปรแกรม wix ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มที่พัฒนาขึ้นกับระบบคลาวด์ โดยเครื่องมือสำหรับการสร้างเว็บไซต์ที่ใช้งานง่าย เป็นเว็บไซต์ที่ให้บริการสร้างเว็บไซต์ สามารถกำหนดเว็บไซต์ หรือออกแบบเว็บไซต์ได้ด้วยตนเอง ใช้งานง่าย โดยที่ไม่จำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจด้านการเขียนโค้ดต่าง ๆ แต่ก็สามารถออกแบบเว็บไซต์ให้สวยงามได้อย่างมืออาชีพ ซึ่งนับได้ว่าเป็นเครื่องมือสื่อการเรียนเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และเป็นการผลักดันให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้นก้าวทันโลกยุคปัจจุบัน และสามารถเข้าถึงเยาวชนยุคใหม่ได้อย่างทั่วถึง ซึ่งจะทำให้เกิดระบบ “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งในเว็บไซต์นั้นอาจจะมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น เนื้อหาในบทเรียน เกมส์/สถานการณ์ปัญหา หรือแบบทดสอบ ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนรู้ได้ตามความต้องการ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับบทเรียนที่สอนอีกทางหนึ่งในการเรียนการสอนใช้สอนให้ผู้เรียนสร้างเว็บไซต์ของตนเองได้ง่าย โดยไม่จำเป็นต้องเรียนรู้โปรแกรมต่าง ๆ สามารถนำไปสร้างเว็บไซต์ที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันหรือธุรกิจต่าง ๆ ได้

ทั้งนี้สืบเนื่องจากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 2019: COVID-19) ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อย่างโทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์มีประสิทธิภาพสูง และสามารถเชื่อมต่อกับอุปกรณ์อื่น ๆ ผ่านเครือข่ายไร้สายความเร็วสูง ทำให้มีการพัฒนา เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน และเนื้อหาต่าง ๆ เพื่อใช้งานบนอุปกรณ์เหล่านี้จำนวนมาก ซึ่งอำนวยความสะดวกในการสืบค้นข้อมูลและการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ส่งผลให้รูปแบบการเรียนรู้เปลี่ยนไปเป็นการเรียนรู้ที่ไร้พรมแดน ไม่มีข้อจำกัดด้านอายุ สถานที่ เวลา (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2565) ทำให้เกิดการปรับตัวเป็นวิถีชีวิตแบบใหม่ (New Normal) โดยเฉพาะสถาบันทางการศึกษาที่ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนแบบปกติได้ จึงจำเป็นต้องใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เพื่อให้การเรียนรู้เกิดความต่อเนื่อง สำคัญกว่านั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อ มีจำนวนหน่วยกิต 2 (1-2-3) เรียนภาคทฤษฎี 1 ชั่วโมง ปฏิบัติ 2 ชั่วโมง และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ด้วยธรรมชาติของรายวิชาแล้ว มีเนื้อหาทฤษฎีที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ เพื่อเพิ่มขีดศักยภาพด้านวิชาการให้มีความถูกต้อง แม่นยำ และครอบคลุมทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศประกอบการอธิบายและสาธิตกระบวนการปฏิบัติทักษะกีฬาเซปักตะกร้อในฐานะของวิชาชีพครูพลศึกษา และต้องศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมด้วยตนเองสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ครบถ้วนตามหน่วยกิตของรายวิชาที่ถูกกำหนดไว้ในหลักสูตร อีกทั้งเวลาที่ใช้ในการสอนมีข้อจำกัด ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาหรือทำความเข้าใจในเนื้อหาได้ทันทีทันใด เมื่อเรียนเนื้อหาใดไปแล้วผู้เรียนที่ไม่เข้าใจ หรือต้องการศึกษาเพิ่มเติมในรายละเอียดส่วนอื่น ๆ ของรายวิชา จะต้องไปทบทวนหาความรู้ด้วยตนเองผ่านแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ นอกเหนือจากเวลาที่จำกัดในห้องเรียนแล้ว การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติทางกีฬาเซปักตะกร้อ ซึ่งเป็นกีฬาเซปักตะกร้ออันเป็นกีฬาประจำชาติไทย และเป็นกีฬาที่มีความสำคัญกับประเทศไทย นอกจากนี้ยังเป็นอีกหนึ่งชนิดกีฬาที่สร้างผลงานและสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศไทยในระดับนานาชาติมาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง แต่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนยังขาดสื่อการเรียนที่เหมาะสม ทันทีทันใด ตอบสนองผู้เรียนได้ในทุกเวลา โดยไม่จำกัดสถานที่สำหรับการใช้เวลาเพื่อทบทวนบทเรียนที่มีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้เรื่องทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ สำหรับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตศรีสะเกษ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก มากกว่านั้นแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้เรื่องทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อด้วยระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์นี้ยังมีความเสถียรภาพทางด้านการเข้าถึงตัวโปรแกรม ความเข้ากันได้ระหว่างมือถือกับระบบ ไม่มีความซับซ้อนในการใช้งาน เข้ากันได้กับตัวเครื่องที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายด้วยระบบแอนดรอยด์ ซึ่งต้นทุนการผลิตต่ำ และที่สำคัญสมาร์ตโฟนระบบแอนดรอยด์จะมีราคาที่ถูกลงกว่าระบบ ios ของ iphone ในตัวแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนนี้

จึงมีความเหมาะสมกับผู้เรียน และเป็นเครื่องมือสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยสนับสนุนให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปด้วยความราบรื่น อีกทั้งยังเป็นการผลักดันให้ครูก้าวหน้าและทันโลกยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และสามารถเข้าถึงผู้เรียนยุคใหม่ได้อย่างทั่วถึง ซึ่งจะทำให้เกิดระบบ “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้มากกว่า ยังมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ที่เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการปรับเปลี่ยนและผลักดันให้ผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาที่ศึกษาเล่าเรียนทางด้านทักษะวิชาชีพครูได้มีโอกาสศึกษา เรียนรู้ และค้นคว้าเพิ่มเติม หรือเรียนได้ตลอดเวลา และที่สำคัญยังสอดคล้องกับนโยบาย แนวคิด และหลักการการจัดการศึกษา ในยุคดิจิทัลที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่ การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในอนาคต ซึ่งการเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากเครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ชีวิตประจำวันของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์สมาร์ทโฟน ทำให้การเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ ตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้ใช้งานมากขึ้นด้วย (วิวัฒน์ มีสุวรรณ, 2559) และเป็นนวัตกรรมที่มีแนวโน้ม จะใช้อย่างแพร่หลายในศตวรรษที่ 21 มหาวิทยาลัยในต่างประเทศเริ่มมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับ M-learning ทั้งในระบบจัดการเรียนการสอน และสนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษา มากกว่านั้นเทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาท สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในหลาย ๆ ด้าน สำหรับประเทศไทยเทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญ ในด้านเศรษฐกิจ ภายใต้นโยบายไทยแลนด์ 4.0 ที่มุ่งเน้นการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ของประเทศ (วีรกิจ อุทาสสกุล, มติธิดา กรงเด็น และปาริชาติ ขำเรือง, 2564) นอกจากนั้นเทคโนโลยีสารสนเทศ ยังมีบทบาทสำคัญต่อด้านการศึกษา กล่าวคือ เทคโนโลยีสารสนเทศถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการจัดการเรียน การสอนในยุคดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้เรียนได้แบบออนไลน์ในรูปแบบการศึกษา ระบบเปิด และรูปแบบ ADDIE เป็นอีกหนึ่งรูปแบบที่ได้รับการยอมรับกันอย่างกว้างขวางในการนำมาใช้ในการพัฒนา แอปพลิเคชัน โดยรอดเดอริคซิมส์ แห่งมหาวิทยาลัย ซิดนีย์ ได้นำรูปแบบนี้มาปรับปรุงขั้นตอนให้ขั้นตอนการพัฒนา โดยครอบคลุมสาระสำคัญของการออกแบบ บทเรียนทั้งหมด ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการวิเคราะห์ (Analysis) ขั้นตอนการออกแบบ (Design) ขั้นตอนการพัฒนา (Development) ขั้นตอนการทดลองใช้ (Implementation) และขั้นตอนการประเมินผล (Evaluation) (มนต์ชัย เทียนทอง, 2545)

จากสภาพและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอนมีประสบการณ์การสอนรายวิชานี้ พบว่าผู้เรียน ไม่สามารถเรียนรู้ได้ในทันทีทันใด จึงพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อใช้บททวนการเรียนรู้รายวิชาทักษะและการสอนกีฬา เซปักตะกร้อของนักศึกษา ให้สามารถเรียนรู้เพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง โดยไม่มีข้อจำกัดในด้านเวลา สถานที่หรือค่าใช้จ่าย อีกทั้งเพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินคุณภาพของแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ เรื่องทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อบนระบบ ปฏิบัติการแอนดรอยด์
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ เรื่องทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อ บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาที่ลงทะเบียนในรายวิชาทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 90 คน

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อ ภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2564 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตศรีสะเกษ จำนวน 30 คน ซึ่งได้โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ

แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้เรื่องทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์

2. ตัวแปรตาม

คุณภาพของแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ และความพึงพอใจของนักศึกษา

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขั้นตอนเตรียมก่อนการเก็บข้อมูล ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

สร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ โดยการวิเคราะห์ระบบ ออกแบบ พัฒนา ทดลองใช้ และประเมินผล ทั้งแอปพลิเคชันการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการวิเคราะห์ระบบ (Analysis Phase)

วิเคราะห์งาน กำหนดเนื้อหาบทเรียน ให้มีความเหมาะสมของผู้เรียน กำหนดแหล่งข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการออกแบบแอปพลิเคชัน ทั้งเนื้อหาและรูปภาพที่ใช้ กำหนดวิธีการที่ใช้ในแอปพลิเคชันบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ เพื่อให้มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 2 ขั้นการออกแบบ (Design Phase)

ออกแบบโครงสร้างเนื้อหาของแอปพลิเคชัน การนำเสนอแอปพลิเคชัน ได้แก่ มาตรฐานจรรยาบรรณ ตัวหนังสือ ขนาดของตัวหนังสือ ภาพพื้นหลัง การกำหนดตำแหน่ง หัวเรื่อง เนื้อหา รูปภาพ และเครื่องมือ เพื่อการใช้งาน และการปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนแอปพลิเคชัน รวมถึงเขียนสตอรี่บอร์ด (Storyboard) เพื่อแสดงให้เห็นลำดับการดำเนินงานของแอปพลิเคชัน โปรแกรมที่ใช้ในการพัฒนาใช้โปรแกรม Wix ซึ่งเป็นโปรแกรมหลักสำหรับเครื่องมือที่ไว้เขียนโค้ด และใช้โปรแกรม Kinemaster เพื่อใช้ในการตกแต่งภาพเคลื่อนไหวเพื่อให้แอปพลิเคชันมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 3 ขั้นการพัฒนา (Development)

ดำเนินการสร้างและพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ รายวิชาทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ ตามขั้นตอนที่ได้วางแผนและออกแบบไว้ข้างต้น นำแอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ แล้วนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยทดลองแบบรายบุคคล จำนวน 3 คน ขณะทดลองสังเกตพฤติกรรมผู้ใช้แอปพลิเคชัน และเมื่อเสร็จสิ้นการใช้แอปพลิเคชัน ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ทดลองใช้เพื่อหาข้อบกพร่องของแอปพลิเคชัน และนำผลมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง ผลการทดลองใช้พบว่า ด้านเนื้อหาบทเรียน ปริมาณเนื้อหาเกินไปในแต่ละหน่วย ควรแยกเป็นประเด็นหรือหัวข้อแต่ละเรื่อง ด้านการออกแบบแอปพลิเคชันความถูกต้องในการเชื่อมโยงของบทเรียน มีความผิดพลาด

ขาดการนำเสนอในแบบรูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว หรือเสียงประกอบของแอปพลิเคชัน เทคนิคการนำเสนอ ปุ่มควบคุมในการเลื่อนบทเรียน ควรจัดวางในแนวเดียวกัน ในส่วนของขนาดตัวหนังสือ หรือรูปแบบตัวหนังสือมีความเหมาะสม หลังจากนั้นนำแอปพลิเคชันมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง และนำไปทดลองใช้เพื่อหาคุณภาพ

ขั้นที่ 4 ขั้นทดลองใช้ (Implementation)

ผู้วิจัยนำแอปพลิเคชันที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นไป ทดลองใช้กับตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 30 คน

ขั้นที่ 5 ขั้นการประเมินผล (Evaluation)

การประเมินคุณภาพของแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญและนักศึกษาจากการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อแอปพลิเคชัน โดยใช้แบบประเมินคุณภาพแอปพลิเคชัน และแบบประเมินความพึงพอใจ เป็นการประเมินภาพรวม (Summative evaluation) ผ่านเกณฑ์การพิจารณาทุกข้อ สามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้

2. ขั้นการเก็บข้อมูล ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

ดำเนินการทดลองตามแอปพลิเคชันการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้อำนาจวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในการใช้แอปพลิเคชันการเรียนรู้ในส่วนต่าง ๆ ต่อไป

3. ขั้นการประเมิน ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

หลังสิ้นสุดการเรียนรู้ ดำเนินการทดสอบหลังเรียน ด้วยแบบทดสอบออนไลน์ และประเมินความพึงพอใจในการใช้แอปพลิเคชัน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้

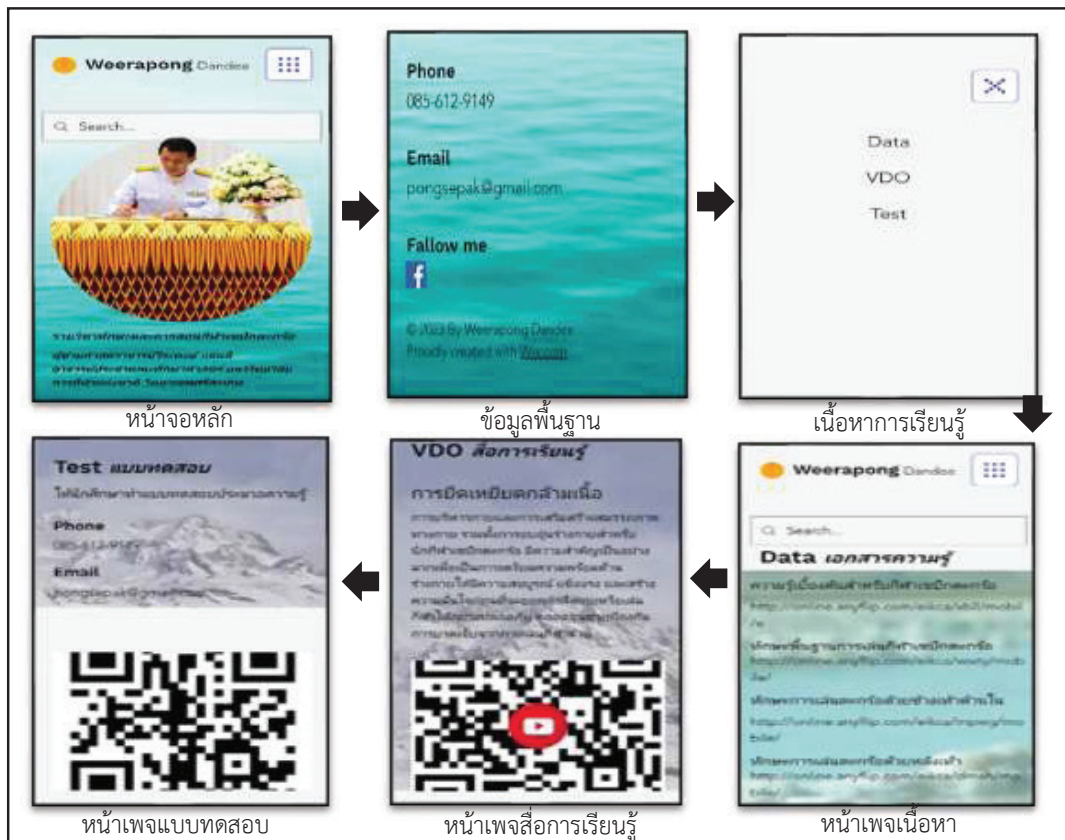
แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้เรื่องทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ ประกอบไปด้วย 3 ส่วน 1) ความรู้พื้นฐานเรื่องทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อ 2) วิดีทัศน์การเรียนรู้เรื่องกฎ กติกา การแข่งขัน การเป็นผู้ตัดสิน และ 3) แบบทดสอบความรู้ออนไลน์ ซึ่งแบบประเมินคุณภาพแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ประกอบด้วยข้อคำถามด้านเนื้อหาบทเรียน จำนวน 6 ข้อ ด้านการออกแบบแอปพลิเคชัน จำนวน 7 ข้อ และด้านประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 ข้อ ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of item objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านพิจารณา พบว่าแบบประเมินมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ผ่านเกณฑ์การพิจารณาทุกข้อ

2. แบบประเมินความพึงพอใจ

แบบประเมินความพึงพอใจของแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ เรื่องทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ โดยผ่านการพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยผ่านการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ตั้งแต่ .05 ถึง 1.00 ซึ่งเป็นข้อคำถามที่อยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้ พบว่า ค่า IOC มีค่าเท่ากับ .67-1.00 ผ่านเกณฑ์การพิจารณาทุกข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้เรื่องทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ สำหรับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตศรีสะเกษ แสดงดังภาพที่ 1

จากภาพที่ 1 ผลการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้เรื่องทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ สำหรับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตศรีสะเกษ ซึ่งเป็นแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน แอปพลิเคชันเป็นรูปแบบหนึ่งส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ภายใต้แนวคิดการเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by doing) โดยผู้เรียนจะได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติในกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมความรู้ ความสามารถ และศักยภาพของผู้เรียน (สุตาภัทร แก้วคัลณา, 2564)

ตารางที่ 1 ผลการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้เรื่องทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ สำหรับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตศรีสะเกษ

แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้เรื่องทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์	คุณภาพทางเทคนิคและเนื้อหาของแอปพลิเคชัน		
	$\bar{X}$	S	แปลผล
ด้านเนื้อหาของแอปพลิเคชัน	4.07	.26	มาก
ด้านภาพ ภาษา และเสียงของแอปพลิเคชัน	4.39	.39	มาก
ด้านอักษรและสีของแอปพลิเคชัน	4.08	.29	มาก
ด้านการจัดการนำเสนอของแอปพลิเคชัน	4.00	.26	มาก
รวม	4.14	.30	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าผลการประเมินคุณภาพโดยภาพรวมของการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ เรื่อง ทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อบนระบบแอนดรอยด์ สำหรับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตศรีสะเกษ จากผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคและเนื้อหา จำนวน 3 คน ผลการประเมินคุณภาพโดยภาพรวมของการพัฒนาแอปพลิเคชัน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.14, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.30)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ เรื่อง ทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อบนระบบแอนดรอยด์ สำหรับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตศรีสะเกษ เป็นลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายเกณฑ์ของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
4.51-5.00	ความพึงพอใจมากที่สุด
3.51-4.50	ความพึงพอใจมาก
2.51-3.50	ความพึงพอใจปานกลาง
1.51-2.50	ความพึงพอใจน้อย
1.00-1.50	ความพึงพอใจน้อยที่สุด

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ เรื่องทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ สำหรับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตศรีสะเกษ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S	แปลผล
เนื้อหา			
ความถูกต้องของเนื้อหา	4.38	.49	มาก
ความสมบูรณ์ของเนื้อหา	4.15	.62	มาก
ความสอดคล้องของเนื้อหา	4.30	.46	มาก
ปริมาณความเหมาะสมของเนื้อหา	3.90	.63	มาก
ความเหมาะสมเนื้อหากับระดับผู้ใช้	3.73	.45	มาก
ข้อมูลเป็นประโยชน์ตรงตามความต้องการใช้งาน	4.33	.47	มาก
รวม	4.13	.52	มาก
การนำเสนอ			
ความเหมาะสมของการนำเสนอ	4.05	.71	มาก
ความชัดเจนในการนำเสนอเนื้อหา	4.25	.63	มาก
ความน่าสนใจในการนำเสนอ	4.13	.56	มาก
ความตรงตามเนื้อหาของภาพที่นำเสนอ	4.50	.55	มากที่สุด
สีของตัวอักษรโดยภาพรวม	4.38	.49	มาก
ขนาดของตัวอักษรที่ใช้ในการนำเสนอ	4.53	.51	มากที่สุด

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ เรื่องทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ สำหรับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตศรีสะเกษ (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S	แปลผล
เสียงบรรยายที่ใช้ประกอบเนื้อหา	4.40	.50	มาก
รวม	4.32	.56	มาก
การจัดการ			
ความง่ายต่อการใช้งานของระบบ	4.28	.51	มาก
มีความเสถียร สามารถเข้าใช้งานได้อย่างต่อเนื่อง	4.15	.62	มาก
มีความรวดเร็วในการแสดงผล ภาพ ตัวอักษร และข้อมูล	4.28	.45	มาก
เทคนิคการนำเสนอข้อมูล	3.88	.61	มาก
ลำดับการแสดงผลข้อมูล	3.98	.53	มาก
รวม	4.11	.54	มาก
ระดับความพึงพอใจของแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้โดยรวม	4.19	0.54	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจ โดยภาพรวมสำหรับผู้ใช้ออปพลิเคชัน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.19, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.54) โดยพิจารณาเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือด้านการนำเสนอเนื้อหาของแอปพลิเคชัน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.32, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.56) ด้านเนื้อหาแอปพลิเคชัน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.13, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.52) และด้านการจัดการแอปพลิเคชันของแอปพลิเคชัน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.11, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.54)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์คุณภาพการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ เรื่อง ทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อบนระบบแอนดรอยด์ สำหรับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติวิทยาเขตศรีสะเกษ พบว่าผลการประเมินคุณภาพ โดยภาพรวมของพัฒนาแอปพลิเคชันอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .30

2. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ เรื่อง ทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อบนระบบแอนดรอยด์ สำหรับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติวิทยาเขตศรีสะเกษ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ เรื่อง ทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อบนระบบแอนดรอยด์ สำหรับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตศรีสะเกษ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์คุณภาพการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ เรื่อง ทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อบนระบบแอนดรอยด์ สำหรับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติวิทยาเขตศรีสะเกษ โดยทำการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งทำการประเมินคุณภาพแอปพลิเคชัน พบว่าผลการประเมินคุณภาพโดยภาพรวมของพัฒนาแอปพลิเคชันอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .30 ทั้งนี้เป็นเพราะการสร้างแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ เรื่องทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อบนระบบแอนดรอยด์ การออกแบบแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้บนอุปกรณ์เคลื่อนที่ จัดทำผังงานและสตอรี่บอร์ด เพื่อกำหนดแนวทางการนำเสนอ ซึ่งทุกขั้นตอนของการสร้างอยู่ภายใต้การดูแลของผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบคุณภาพและให้ข้อเสนอแนะสำหรับนำไปปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มทดลอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฐานันท์ ภักดี และอภิชาติ เหล็กดี (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแอปพลิเคชันคำศัพท์ภาษาอาเซียนเบื้องต้นบนระบบปฏิบัติการ แอนดรอยด์ ผลการวิจัยพบว่าผลการประเมินคุณภาพของแอปพลิเคชัน อยู่ในระดับมากเช่นกัน และยังมีความสอดคล้องกับตาราวรรณ นนทวสี, วิวัฒน์ มีสุวรรณ และเอกสิทธิ์ เทียมแก้ว (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ ผลการศึกษพบว่า การประเมินความเหมาะสมของแอปพลิเคชันโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อและคอมพิวเตอร์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.42, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.58) และผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.58, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.22) ความคิดเห็นของผู้ใช้ที่มีต่อแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์อยู่ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.51, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.14) อีกทั้งยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของปิรญา บังเกิด (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแอปพลิเคชันการออกกำลังกายด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมเพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า การเรียนรู้และการใช้งานผ่านแอปพลิเคชันการออกกำลังกายด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมเพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ KW1 80.80 เท่ากับ KW1 80/83.33 ผลสัมฤทธิ์ทางด้านการสมรรถภาพทางกายด้านความอ่อนตัวหลังการใช้งานแอปพลิเคชันสูงกว่าก่อนใช้งาน โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการใช้งานแอปพลิเคชันเท่ากับ 5.91 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 6.76 ค่าคะแนนเฉลี่ยหลังการใช้งานแอปพลิเคชันเท่ากับ 6.15 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 6.53 มีการทดสอบค่าทีระหว่างหลังการใช้งานแอปพลิเคชันมากกว่า 2.80 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการใช้แอปพลิเคชันการออกกำลังกายด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมเพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.64 อยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ เรื่องทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อบนระบบแอนดรอยด์ สำหรับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติวิทยาเขตศรีสะเกษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.54 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้วิจัยได้ศึกษาการออกแบบแอปพลิเคชัน ในการนำเสนอเนื้อหา มีลำดับขั้นตอน ผู้ใช้สามารถอ่านและทำความเข้าใจในเนื้อหาได้ด้วยตนเอง แอปพลิเคชันบนแอนดรอยด์ให้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลินทำให้น่าสนใจมากขึ้น สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ใช้ ทำให้ผู้ใช้เกิดความกระตือรือร้น ใช้งานง่าย สะดวก การแสดงผลมีความชัดเจน สีสันและรูปแบบมีความน่าสนใจ ประกอบกับการออกแบบตัวอักษร ขนาดของตัวอักษร และสีของตัวอักษร รวมทั้งรูปภาพและคำบรรยายในเนื้อหา มีความสอดคล้องกัน ส่งผลให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธานีล ม่วงพูล และอวยชัย อินทรสมบัติ (2560) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ เรื่องคำราชาศัพท์บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของแอปพลิเคชัน อยู่ในระดับมากเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้สอนควรศึกษารูปแบบการสอนและหลักการให้เข้าใจก่อนนำไปใช้ และควรทำความเข้าใจกับนักศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูง
2. ผู้สอนควรจัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้จากง่ายไปหายาก เพื่อเพิ่มความต่อเนื่องและเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาในการนำความรู้พื้นฐานมาต่อยอดหรือสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สมบูรณ์ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่คงทนมากยิ่งขึ้น
3. ผู้สอนสามารถปรับกิจกรรมในขั้นตอนต่าง ๆ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของนักศึกษา และสถานศึกษาของตนเองได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

ควรศึกษารูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ที่ใช้ในการวิจัยรูปแบบการเรียนการสอนให้มีความหลากหลาย และสอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียน เพื่อศึกษาการประเมินผลการเรียนรู้เชิงลึกที่ตรงกับผู้เรียนแต่ละบุคคล

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตศรีสะเกษ ที่ให้โอกาสในการจัดทำ และพัฒนางานวิจัยการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้เรื่องทักษะและการสอนกีฬาเซปักตะกร้อบนระบบปฏิบัติการ แอนดรอยด์ สำหรับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตศรีสะเกษ สำเร็จลงได้ ด้วยความร่วมมือของอาจารย์ทุกท่านในคณะศึกษาศาสตร์ และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ช่วยตรวจสอบงานวิจัย พร้อมให้คำแนะนำ ความคิดเห็นและแนะนำการแก้ปัญหาต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์สำหรับการทำวิจัย ซึ่งส่งผลให้ งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงขอขอบคุณท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- ฐาปณีย์ รักดี และอภิชาติ เหล็กดี. “การพัฒนาแอปพลิเคชันคำศัพท์ภาษาอาเซียนเบื้องต้นบนระบบปฏิบัติการ แอนดรอยด์,” การจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรม ครั้งที่ 3 (NCTIM 2017); การประชุมวิชาการระดับนานาชาติการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรม ครั้งที่ 3; 1-3 มีนาคม 2557; มหาสารคาม: คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2560. 1-6.
- ดราวรรณ นนทาสี, วิวัฒน์ มีสุวรรณ และเอกสิทธิ์ เทียมแก้ว. “การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์: กรณีศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนท่าชุมเงินวิทยาคาร จังหวัดลำพูน,” Graduate Research Conference; การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 15; ขอนแก่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2557. 2182-2191.
- ธานีล ม่วงพูล และอวยชัย อินทรสมบัติ. “การพัฒนาสื่อการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์,” Joint Conference on ACTIS & NCOBA; การประชุมวิชาการระดับชาติด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และระบบสารสนเทศประยุกต์ ครั้งที่ 11; 25 มกราคม 2560; วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก, กรุงเทพมหานคร, 2560. 32-138.

บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, 2560.

บุญเลี้ยง ทุมทอง. “การศึกษาในยุคการเปลี่ยนฉับพลันทางดิจิทัล และผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาไทย,” **สัปดาห์: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. 28, 3 (กรกฎาคม - กันยายน 2565): 1-13.

บุรฉัตร จันทรแดง, เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร และสัญญา เคนาภูมิ. “ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม,” **วารสารวิชาการธรรมทัศน์**. 19, 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2562): 235-244.

มนต์ชัย เทียนทอง. **การออกแบบและพัฒนาคอร์สแวร์สำหรับบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ผลิตตำราเรียน สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2545.

วชิราพรรณ แก้วประพันธ์ และคณะ. “เกมการศึกษาที่ใช้วิธีการเรียนแบบร่วมมือบน โทรศัพท์เคลื่อนที่,” **วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี**. 12, 6 (สิงหาคม 2559): 1564-1602.

วิวัฒน์ มีสุวรรณ. “การพัฒนาเกมแทนแตรมร่วมกับเทคโนโลยีออกเมนเตดเรียลลิตี,” **วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร**. 18, 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2559): 56-68.

วีรกิจ อุทาสกุล, มัทธิดา กรงเด็น และปาริชาติ ขำเรือง. “ผลกระทบด้านเทคโนโลยีจากนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของการปฏิบัติงานวิชาชีพบัญชี,” **วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม**. 8, 1 (มกราคม - มิถุนายน 2564): 215-224.

สุตาภัทร แก้วคัลณา. **การศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้: กรณีศึกษา สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข**. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2564.

อลงกต เกิดพันธุ์ และเอกนถน บางท่าไม้. “การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียวิชาคอมพิวเตอร์ เรื่องอินเทอร์เน็ต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลนครปฐม,” **วารสารวิชาการ Viridian E-Journal**. 7, 3 (กันยายน-ธันวาคม 2557): 1098-1112.

การพัฒนาระบบควบคุมโรงเรือนใบบัวบกอัตโนมัติโดยใช้เทคโนโลยี IoT และการจำแนกใบบัวบก โดยการเรียนรู้เชิงลึก

Development of greenhouse control systems *Centella asiatica* (L.) Urb. Automatically using IoT technology and classification of *Centella asiatica* (L.) Urb. by deep learning

สิทธิพงศ์ พรอุดมทรัพย์¹ สิทธิพร พรอุดมทรัพย์² รณกร รัตนธรรมมา¹ และ เดิมยศ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา¹
Sittiphong Pornudomthap,¹ Sittiporn Pornudomthap,² Ronnagorn Rattanatamma,¹ and Tomeyot
Sanevong Na Ayutaya¹

¹คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

¹Faculty of Science and Technology, Phranakhon Rajabhat University

²คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

²Faculty of Management Science, Uttaradit Rajabhat University

E-mail: sittiphong@pnru.ac.th, varuflashfly@gmail.com

Received: April 30, 2024; Revised August 12, 2024; Accepted August 14, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ส่วนของการพัฒนาระบบควบคุมโรงเรือนอัตโนมัติโดยใช้เทคโนโลยี IoT โดยโรงเรือนประกอบด้วย เซ็นเซอร์ตรวจวัดอุณหภูมิ ความชื้นในดิน เซ็นเซอร์ธาตุ N P K โดยส่งข้อมูลกับ NetPie server ทำงานร่วมกับ ภาพจากกล้องวงจรปิดในโรงเรือน และ AI server เพื่อควบคุมการทำงาน ระบบเครื่องลดน้ำ ระบบพ่นหมอก โดยโรงเรือนสามารถควบคุมได้ทั้งที่โรงเรือนหรือควบคุมผ่านระบบอินเทอร์เน็ตและควบคุมอัตโนมัติผ่านปัญญาประดิษฐ์ 2) ส่วนการเพื่อศึกษาการจำแนกรูปภาพใบบัวบกที่มีขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ โดยใช้การเทคนิคการเรียนรู้เชิงลึก เพื่อพัฒนาแบบจำลองการจำแนกโครงสร้างประสาทเทียม Convolutional Neural Network (CNN) โดยใช้ โมเดล VGG16, ResNet50 และ InceptionV3 ร่วมกับการใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบถ่าย โดยได้ใช้ชุดข้อมูลที่เก็บรวบรวมเองและภาพจากอินเทอร์เน็ต

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระบบควบคุมโรงเรือนอัตโนมัติผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้งานจำนวน 10 คน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.16$, S.D. = 0.74) และระบบปัญญาประดิษฐ์ ประเมินโมเดล VGG16 มีประสิทธิภาพมากที่สุด ค่าความแม่นยำเท่ากับ .82 รองลงมาคือโมเดล InceptionV3 เท่ากับ .73 และ ResNet50 เท่ากับ .60 อยู่ในเกณฑ์ที่ดี
2. สามารถจำแนกใบบัวบกที่ขนาดเล็กถูกต้อง 83 ภาพ ทายผิด 19 ภาพ ใบบัวบกที่ขนาดใบกลางถูกต้อง 82 ภาพ ทายผิด 18 ภาพ และใบบัวบกที่ขนาดใบใหญ่ถูกต้อง 80 ภาพ ทายผิด 18 จากข้อมูลทดสอบ 300 รูปภาพ

คำสำคัญ: ใบบัวบก การเรียนรู้เชิงลึก การเรียนรู้แบบถ่ายโอนข้อมูล เทคโนโลยีในทุกสรรพสิ่ง

Abstract

This research aims to develop an automatic *Centella asiatica* (L.) Urb. greenhouse control system using IoT technology and *Centella asiatica* (L.) Urb. leaf classification using deep learning. The objectives are divided into two parts: 1) This part of developing an automatic control system using IoT technology, This involves creating a system using IoT technology to monitor and control various environmental parameters. The system includes temperature sensors, humidity sensors for both air and soil, and N, P, K element sensors. Data from these sensors is sent to the NetPie server, which integrates with images from CCTV cameras in the greenhouse and an AI server to manage the operation of the sprinkler and mist systems. The greenhouse can be controlled locally or via the internet, with automated control provided by artificial intelligence. 2) This part focuses on studying the classification of *Centella asiatica* (L.) Urb leaves of different sizes (small, medium, and large) using deep learning techniques. A classification model is developed using Convolutional Neural Networks (CNNs) with pre-trained models such as VGG16, ResNet50, and InceptionV3, along with transfer learning techniques. The evaluation of the system's efficiency was excellent ($\bar{x} = 4.16$, S.D. = 0.74). The VGG16 model was found to be the most efficient, with an accuracy of 0.82, followed by InceptionV3 at 0.73 and ResNet50 at 0.60. The VGG16 model performed well in classifying 83 small-sized leaves correctly and 19 incorrectly, 82 medium-sized leaves correctly and 18 incorrectly, and 80 large-sized leaves correctly and 18 incorrectly, out of 300 test images.

Keywords: *Centella asiatica* (L.) Urb., Deep learning, Knowledge transfer, IoT

บทนำ

บัวบก (*Centella asiatica* (Linn.) Urban) เป็นผักพื้นบ้านที่พบเห็นได้ทั่วไป คนไทยนิยมปลูกและบริโภค บัวบกมานาน เนื่องจากสามารถเติบโตให้ผลผลิตได้เร็ว (รักษ ฤกษ์ชาติ, 2550) ในสภาพแวดล้อมที่มีดินร่วนปนทราย หรือขึ้นแฉะ อุณหภูมิประมาณ 25-30 °C ไม่ชอบแสงแดดจัด มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,200–2,500 มิลลิเมตรต่อปี และใช้ระยะเวลาเพียง 60 วัน ก็สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ (บุษบา บัวคำ และรักเกียรติ แสนประเสริฐ, 2560) แต่เนื่องด้วยปัจจุบันสภาพภูมิอากาศมีความแปรปรวนอย่างมาก จากผลกระทบของปรากฏการณ์ลานีญา (La Nina) หรือปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Niño) ส่งผลให้มีฝนตกต่อเนื่องตั้งแต่ต้นปีจนถึงปัจจุบันหรือบางปีไม่มีฝนตกตั้งแต่ต้นปี จนถึงปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตรได้รับความเสียหาย ผลผลิตไม่ได้ตามความต้องการ ทำให้เกษตรกร มีค่าใช้จ่ายในการผลิตเพิ่มขึ้น รวมไปถึงปัจจุบันได้รับผลกระทบจากราคาน้ำมันแพงขึ้น ปุ๋ยเคมีและสารเคมีต่าง ๆ ที่มีราคา สูงขึ้น ซึ่งปัจจัยทั้งหมดนี้ มีความสำคัญต่อภาคการเกษตรเป็นอย่างมาก ซึ่งพืชที่ได้รับผลกระทบนั้นมีหลายชนิด รวมไปถึงผักและสมุนไพร ได้แก่ ขมิ้น ขิง ไพร กะเพรา โหระพา พริก ผักชี ขึ้นฉ่าย ใบบัวบก ทำให้มีผลผลิตราคาสูง แต่ผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการ จากข้อมูลดังกล่าว พืชที่ปัจจุบันกำลังถูกพัฒนามาใช้ทางด้านเภสัช และเครื่องสำอาง เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับตลาด คือ ใบบัวบกจัดเป็นผักพื้นบ้าน ที่มีลักษณะ การเจริญเติบโตแบบเลื้อยไปกับพื้นดิน ขยายพันธุ์โดยใช้ไหล ชอบขึ้นในพื้นที่ที่มีความชื้นแฉะ มีความต้องการ แสงแดดรำไร สามารถเจริญเติบโตได้ดีในฤดูฝน แต่ปัจจุบันมีปัญหาเรื่องการผลิตในช่วงฤดูหนาวและร้อน เพราะปริมาณ ความชื้นสัมพัทธ์ในบรรยากาศต่ำ ส่งผลต่อการเจริญเติบโต ทำให้ใบมีขนาดเล็กลง ในฤดูร้อน มักพบขอบใบไหม้ และแห้งตาย และยังมีผลต่อการสร้างสารสำคัญในกลุ่มสารเอเซียติโคไซด์ (เน้นทวัน บุญยะประสงค์, 2542)

นอกจากปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมแล้ว ถ้ามีการจัดการเตรียมดิน การจัดการผลิตที่เหมาะสมจะทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ก็จะทำให้เกษตรกรผู้ปลูกได้รับผลผลิตและประโยชน์จากผลผลิตอย่างเพียงพอ ซึ่งกระบวนการปลูกโดยใช้ระบบการปลูกแบบ Smart Farming ปลูกในโรงเรือนที่ปลูกในระบบเกษตรอินทรีย์จะใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกน้อย และสามารถให้ผลผลิตได้อย่างสม่ำเสมอในทุกฤดูกาล สามารถควบคุมสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การเจริญเติบโตได้ เช่น ความชื้นสัมพัทธ์บรรยากาศ ความชื้นดิน การจัดการดินและปุ๋ย การควบคุมปริมาณ ธาตุอาหาร pH โดยต้องการควบคุมโรงเรือนใบบวบแบบอัตโนมัติผ่านเทคโนโลยีการเรียนรู้เชิงลึก สิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อการเจริญเติบโต ผลผลิตและคุณภาพของใบบวบ

คณะผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการพัฒนาระบบควบคุมโรงเรือนใบบวบอัตโนมัติโดยใช้เทคโนโลยี IoT และการจำแนกใบบวบโดยการเรียนรู้เชิงลึก ประกอบด้วย ส่วนพัฒนาระบบควบคุมโรงเรือนใบบวบโดยใช้เทคโนโลยี IoT ประกอบด้วย เซ็นเซอร์วัดอุณหภูมิ วัดความชื้นในดินและในอากาศด้วยเซ็นเซอร์วัดความชื้น ความแห้งในดิน เซ็นเซอร์วัด Nitrogen (N), Phosphorus (P), Potassium (K) เข้าที่บอร์ด Arduino และเชื่อมต่อกล้องวงจรปิดและควบคุมระบบเครื่องลดน้ำและระบบพ่นหมอก โดยสามารถทำงานผ่านตู้ในโรงเรือน ควบคุมผ่าน internet หรือควบคุมผ่านปัญญาประดิษฐ์ได้ และส่วนพัฒนาแบบจำลองปัญญาประดิษฐ์ใช้การเรียนรู้เชิงลึก (Deep Learning) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาและสร้างแบบจำลองในการทำงานโดยไม่ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากมนุษย์โดยแสดงโครงข่ายประสาทเทียมแบบ CNN หรือ Convolutional Neural Network (CNN) ในการจำแนกขนาดใบบวบ 3 Class ได้แก่ ขนาดใบเล็ก ขนาดใบกลาง และขนาดใบใหญ่ ในส่วนของข้อมูล dataset ได้นำมาจากอินเทอร์เน็ตและ ผู้วิจัยถ่ายรูปใบบวบเองคณะผู้วิจัยเลือกวงจรชีวิตของการพัฒนาระบบ SDLC: System Development Life Cycle (Kendal, 2020) เป็นกระบวนการในการพัฒนาระบบเพื่อให้ซอฟต์แวร์ตอบสนองตามความคาดหวังของผู้ใช้ในระหว่างการใช้งานจริงและหลังจากนั้น ระเบียบวิธีนี้จะแสดงชุดขั้นตอนที่แบ่งกระบวนการพัฒนาซอฟต์แวร์ออกเป็นงานที่คุณสามารถมอบหมาย ดำเนินการ และวัดผลได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้

1. เพื่อออกแบบและพัฒนาระบบควบคุมโรงเรือนใบบวบอัตโนมัติโดยใช้เทคโนโลยี IoT
2. เพื่อออกแบบการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ในการจำแนกใบบวบโดยการเรียนรู้เชิงลึก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. พัฒนาระบบควบคุมโรงเรือนใบบวบอัตโนมัติโดยใช้เทคโนโลยี IOT

ผู้วิจัยใช้โปรแกรม Arduino ในการเขียนโค้ดเพื่อควบคุมอุปกรณ์ สร้างระบบตามการออกแบบสถาปัตยกรรมของระบบควบคุมฟาร์มอัจฉริยะในโรงเรือนปลูกใบบวบ และออกแบบส่วนของโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (GUI) และทำการเชื่อมต่ออุปกรณ์ระบบโดยสถาปัตยกรรมของระบบโรงเรือนอัตโนมัติประกอบด้วย 2 ส่วน

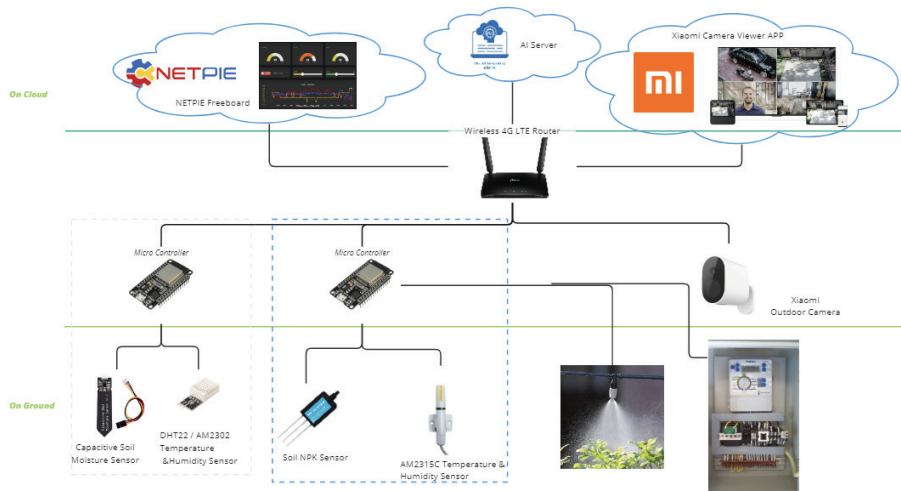
ส่วนที่ 1 On Cloud ประกอบด้วย Server 3 ตัว คือ

- NetPie server จะรับข้อมูล On Ground จาก Arduino ในโรงเรือน
- Xiaomi Camera Server ถ่ายภาพการเติบโตใบบวบในแปลง
- Ai Server ใช้ข้อมูลจาก NetPie server และ Xiaomi Camera Server มาประมวลผลสร้างโมเดล

ปัญญาประดิษฐ์และควบคุมในโรงเรือนใบบวบ

ส่วนที่ 2 On Gound

Arduino ทำการเชื่อมต่ออุปกรณ์ระบบโดย ต่อเซ็นเซอร์วัดอุณหภูมิ วัดความชื้นในดินและในอากาศ ด้วยเซ็นเซอร์วัดความชื้น ความแห้งในดิน เซ็นเซอร์วัด Nitrogen (N), Phosphorus (P), Potassium (K) เข้าที่บอร์ด Arduino และเชื่อมต่อกล้องวงจรปิดดูการทำงานของระบบแบบเรียลไทม์ และ Arduino ต่อกับเครื่องพ่นหมอก และเครื่องลดน้ำต้นไม้

ภาพที่ 1 สถาปัตยกรรมของระบบควบคุมโรงเรือนใบบวบกักตุนน้ำอัจฉริยะ

งานวิจัยนี้ ออกแบบ Use Case ของระบบ ตาม Use case คือ 1) Monitor เป็นส่วนที่แสดงผลของสถานะของ อุณหภูมิ ความชื้นความสว่างของแสง และสถานการณ์ทำงานของอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงผลแบบ Real Time 2) การควบคุม อัตโนมัติ (Auto Control) เป็นการทำงานได้ด้วยตัวเอง โดยรับค่าจากเซ็นเซอร์และภาพที่ถ่ายมาประมวลผลรวมกันกับปัญญาประดิษฐ์ที่สร้างขึ้น เพื่อสั่งให้อุปกรณ์ต่าง ๆ ทำงาน 3) การควบคุมแมนนวล (Manual) เป็นการควบคุมโดยผู้ใช้งาน เช่น การเปิดหรือปิดระบบ ปั่นน้ำ และระบบหมอก

2. การพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ในการจำแนกใบบวบกโดยการเรียนรู้เชิงลึก

งานวิจัยนี้สร้างโมเดลปัญญาประดิษฐ์การเรียนรู้เชิงลึก (Deep Learning) และโครงสร้างประสาทเทียมแบบคอนโวลูชัน (Convolution Neural Network) หรือ โครงข่ายประสาทแบบคอนโวลูชัน เป็นโครงข่ายประสาทเทียมหนึ่งในกลุ่ม bio-inspired โดยที่ CNN จะจำลองการมองเห็นของมนุษย์ที่มองพื้นที่เป็นที้อย ๆ และนำกลุ่มของพื้นที่ย่อย ๆ มาผสานกัน เพื่อค้นหาสิ่งที่เห็นอยู่เป็นอะไร (Phongchit, 2023) เพื่อทำนายลักษณะการเติบโตของใบบวบ เป็น 3 ระยะการเติบโต ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ผู้วิจัยเพื่อสกัดคุณลักษณะเฉพาะของข้อมูลรูปภาพ และใช้วิธีการเรียนรู้แบบถ่ายโอนซึ่งเป็นเทคนิคการเรียนรู้ของเครื่องด้วยการนำโครงสร้างของโมเดลที่ฝึกเรียบร้อยแล้วนำมาฝึกกับข้อมูลของงานวิจัยนี้ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ โดยมีขั้นตอนวิธีดำเนินการดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการพัฒนาโมเดลจำแนกใบบวบก

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษางานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อการจำแนกรูปภาพ ใบบัวบก โดย จำแนก ขนาดของใบบัวบก ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และ ขนาดใหญ่ เพื่อใช้ในการควบคุมระบบการรดน้ำ ระบบหมอก ในโรงเรือน โดยใช้โครงสร้างประสาทเทียมแบบคอนโวลูชัน (Convolution neural network) ใช้เทคนิคการถ่ายโอน 3 โครงสร้าง (Transfer learning) ได้แก่ 1) โครงสร้างการถ่ายโอนโมเดล VGG16 โดยมีสถาปัตยกรรม ของ VGG 16 ลักษณะของมันก็จะประมาณนี้ เนื่องจากมี Hidden Layer 16 ชั้น จึงถูกเรียกว่า VGG 16 นั่นเอง จริง ๆ แล้วมี VGG 19 ด้วยนะ นั่นคือ มี Hidden Layer 19 ชั้น 2) โครงสร้างการถ่ายโอนโมเดล InceptionV3 มีสถาปัตยกรรม เป็น 5 ส่วนหลัก คือ Inception Module A, Grid Size of Reduction step 1, Inception Module B, Grid Size of Reduction Step2 และ Inception Module C ซึ่งแยก Output ได้ 1,000 Classes Inception V3 เป็นโมเดลที่ได้รับการพัฒนา โดย Google ซึ่งได้รับรางวัลรองชนะเลิศสำหรับ Image Classification ใน ILSVR 2015 (78.1% accuracy ใน ImageNet dataset) มีโครงสร้าง Deep Learning Network ทั้งหมด 42 Layers มีจำนวน Parameter ทั้งหมด 21 ล้าน Parameter 3) โครงสร้างสร้างการถ่ายโอนโมเดล ResNet50 มีสถาปัตยกรรม 4 ขั้นตอน ใหญ่ ๆ ขั้นตอนที่หนึ่ง เป็นแปลงข้อมูล โดยใช้วิธีการทำ Convolution (7*7) และ MaxPooling (3*3) ขั้นตอนที่สองและสาม เป็นการทำ Convolution ในระยะต่อ ๆ ไป โดย Skip Connections นั้นจะเกิดขึ้นในทุก ๆ 3 Block ตั้งแต่ Conv2.x ไปจนถึง Conv5.x โดยแต่ละ Layer Stage นั้น ตัวของ Output Size จะมีขนาดที่ลดลงครึ่งหนึ่ง จาก Layer Stage ก่อนหน้า ในขณะที่ขั้นตอนที่สี่จะทำการ Average Pooling โดยมี Softmax Activation Function ทำหน้าที่ Classify ตัว Final Output วิธีการและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมภาพถ่ายใบบัวบกจากเว็บไซต์ และถ่ายรูปลูกใบบัวบกในโรงเรือนด้วยตัวเอง โดยเป็นภาพ ใบบัวบก ขนาดใบเล็ก ขนาดใบกลาง และ ขนาดใบใหญ่พร้อมเก็บเกี่ยว ทำความสะอาดข้อมูลโดยการลบภาพที่ไม่ชัดเจน จากนั้นสร้าง Dataset เป็น train test และ validation อย่างละโฟลเดอร์ ภายในแต่ละ โฟลเดอร์ small Size, Medium Size และ Large Size โดยวัดจากเส้นผ่านศูนย์กลางของใบบัวบก จากพันธุ์นครปฐม โดยจำนวนรูปภาพสรุปได้ดังตารางที่ 1 และตัวอย่างภาพใน Data Set ดังภาพที่ 3

ตารางที่ 1 จำนวนภาพการฝึก (train) การทดสอบ (test) และ การยืนยันการใช้งาน (validation) จำแนกตามคลาส

Class	Train Dataset (จำนวนรูป)	Train Dataset (จำนวนรูป)	Validation Dataset (จำนวนรูป)
Small Size (ขนาด 1-2 ซม)	678	185	100
Medium Size (ขนาด 3-5 ซม)	648	170	100
Large Size (ขนาด 6-7 ซม)	715	274	100
รวม	2041 (69.75%)	629 (21.49%)	300 (10%)

ภาพที่ 3 ตัวอย่างข้อมูลสอนของใบบัวบก

ขั้นตอนที่ 2 การเตรียมข้อมูล (Data preprocessing)

ขั้นตอนการเตรียมข้อมูลจากที่ได้เก็บข้อมูลและแยกโฟลเดอร์ train, test และ validation แล้วทำการเตรียมข้อมูลโดย ปรับขนาดรูปภาพ (Target size) ให้มีขนาด 280x280 พิกเซล ในขั้นตอนต่อไปปรับเพิ่มคุณภาพรูปภาพเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของชุดข้อมูลฝึกโดยใช้ โดยใช้ฟังก์ชัน Image data generator ข้อมูลไปดัดแปลงข้อมูลต้นฉบับ (Data augmentation) ดังนี้ นำภาพหมุน 45 องศา ขยายภาพ 20% นำภาพเลือนภาพ 20% เือนภาพ 20% ปรับระดับความสว่าง 20% จะนำข้อมูลไปสกัดคุณลักษณะ (Feature extraction) ต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การสกัดคุณลักษณะ (Feature extraction)

งานวิจัยนี้เลือกใช้การเรียนรู้แบบถ่ายโอน (Transfer Learning) ทั้ง 3 โมเดลเป็นโครงสร้างประสาทเทียมแบบคอนโวลูชัน (Convolution neural network) ได้แก่ VGG16, Resnet50, InceptionV3 ซึ่งใช้ weight ข้อมูลจาก ImageNet (ธันซ์ เบญจอนูอาชา, 2564)

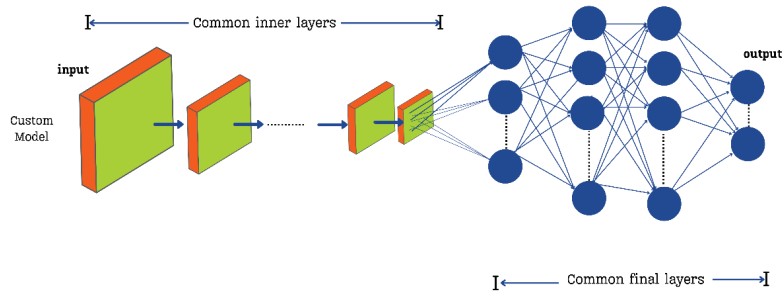
ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนการจำแนกประเภท (Classification)

เป็นขั้นตอนที่รับข้อมูลจากการสกัดคุณลักษณะ (Feature extraction) ซึ่งเป็นโครงสร้างคอนโวลูชัน (Convolution network) ส่วนนี้จะยังไม่มีมีการฝึก ยังใช้ค่า weight ข้อมูลจากฐานข้อมูล ImageNet และใช้การเรียนรู้แบบถ่ายโอน (Transfer Learning) สกัดคุณลักษณะ (Feature extraction) มาเป็นส่วนการจำแนกประเภท (Classification) ซึ่งจะประกอบด้วย 2 ส่วนคือ base model และ head model เดิมมีคำสั่งที่ใช้ในการโหลด base model inceptionV3 เข้ามาใช้งานดังนี้ กรณีเปลี่ยน head model ให้เปลี่ยน include top จาก true โดยผู้วิจัยได้ให้โมเดลได้เรียนรู้ส่วน Custom final layers จากตัวอย่างที่เตรียม

ขั้นตอนที่ 5 การทำ Fine tune

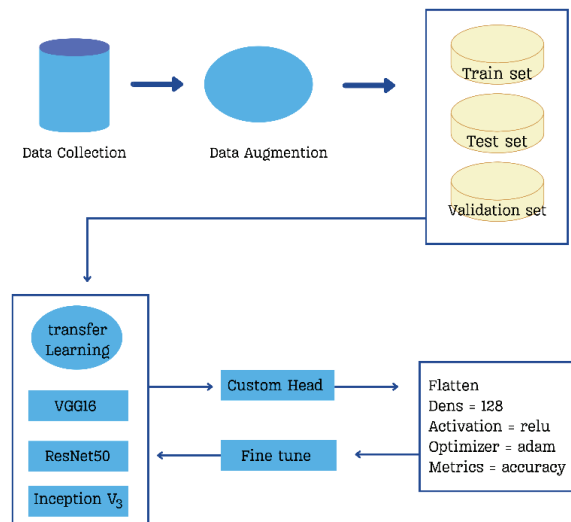
ในขั้นตอนนี้หลังจากได้ผลลัพธ์ทุกโมเดลแล้ว ผู้วิจัยได้ทำ fine tune เพื่อทดลองปรับประสิทธิภาพโมเดลโดยนำข้อมูล (data set) เข้าไปสอนใช้ชั้นท้าย ๆ ของ Convolution network ทั้ง 3 โมเดล ส่วนดังภาพที่ 4 custom head และทำการ flatten โดยเพิ่มชั้น Dense 128 โดยใช้ activation = relu และกำหนดชั้นสุดท้ายเป็น dense 3 เพื่อกำหนด output และ compile model โดยใช้ optimizer= adam และ batch size = 64 ฝึกแต่ละรอบโดยใช้ metrics = accuracy และ learning rate ที่ 0.001 และ ทำการฝึก 50 epochs

ภาพที่ 4 ขั้นตอน Fine tune (Ruman, 2023)

ขั้นตอนการวิจัยสรุปดังภาพที่ 5 ซึ่งหลังจากขั้นตอนที่ 4 การจำแนกประเภท(Classification) แล้ว วัดผลประสิทธิภาพแต่ละโมเดลหลังจากนั้นดำเนินการ Fine Tuning ในขั้นตอนที่ 5 เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของโมเดล

ภาพที่ 5 ขั้นตอนการสร้างโมเดลและปรับปรุง

สรุปผลการวิจัย

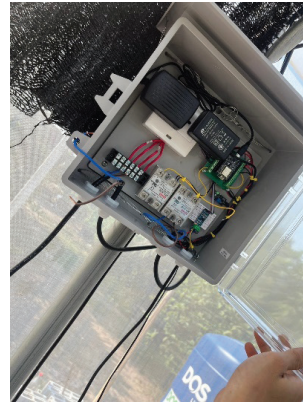
การวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบควบคุมโรงเรือนใบบัวบกอัตโนมัติโดยใช้เทคโนโลยี IoT และการจำแนกใบบัวบกโดยการเรียนรู้เชิงลึก คณะผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

1. เพื่อออกแบบและพัฒนาระบบควบคุมโรงเรือนใบบัวบกอัตโนมัติโดยใช้เทคโนโลยี IoT

ผลการออกแบบระบบควบคุม การปลูกใบบัวบกด้วย อินเทอร์เน็ตเพื่อทุกสรรพสิ่งแสดงข้อมูลจากเซ็นเซอร์ และควบคุมโรงเรือนโดยกำหนด เปิด ปิด บิมน้ำ ระบบหมอก และควบคุมผ่านโมเดลปัญญาประดิษฐ์ที่พัฒนาขึ้น

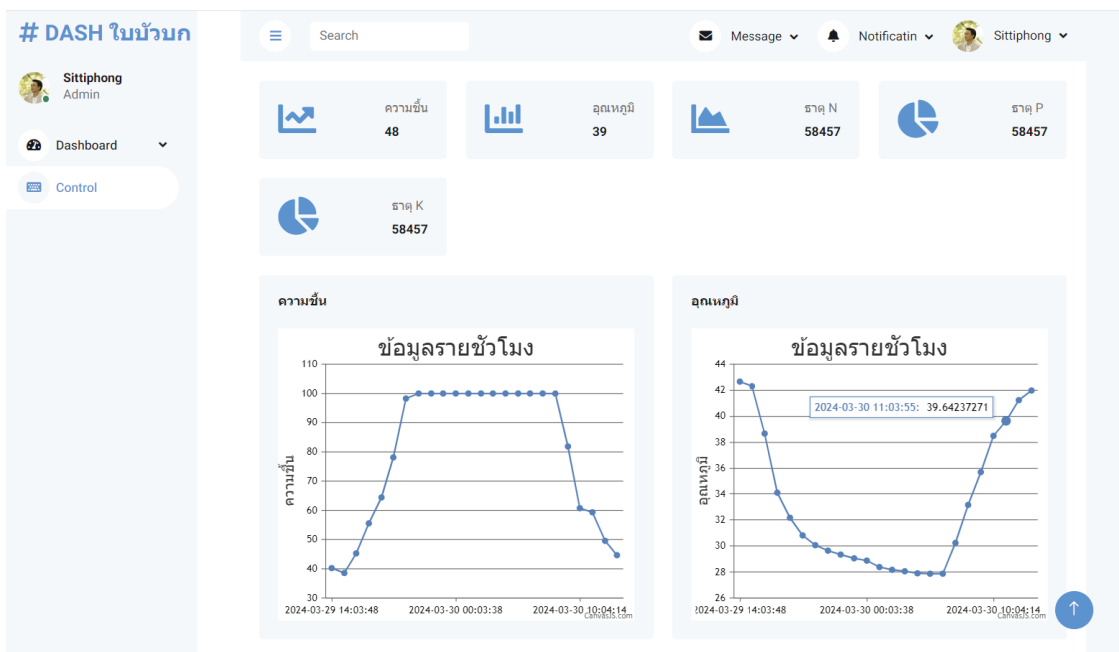
1) โดยขนาดโรงเรือน ขนาด 4 x 12 เมตร มีความสูงรวมถึงยอดโดมประมาณ 4 เมตร ชุดเซ็นเซอร์ที่วัดในโรงเรือน ประกอบด้วยเซ็นเซอร์วัดแสงความเข้มแสง Ambient Light lux Sensor(BH1750FVI) จำนวน 3 ชุด, เซ็นเซอร์วัดอุณหภูมิและความชื้น(AM2302) จำนวน 3 ชุด, เซ็นเซอร์วัดอุณหภูมิและความชื้น Capacitive Soil Moisture Sensor V1.2 จำนวน 3 ชุด, เซ็นเซอร์ Soil N-P-K Modbus RTU จำนวน 3 ชุด วัดความถี่ ทุก 1 นาที วัด ทั้งหมด 3 จุด ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 ระบบควบคุมพร้อมเซ็นเซอร์ในโรงเรือน

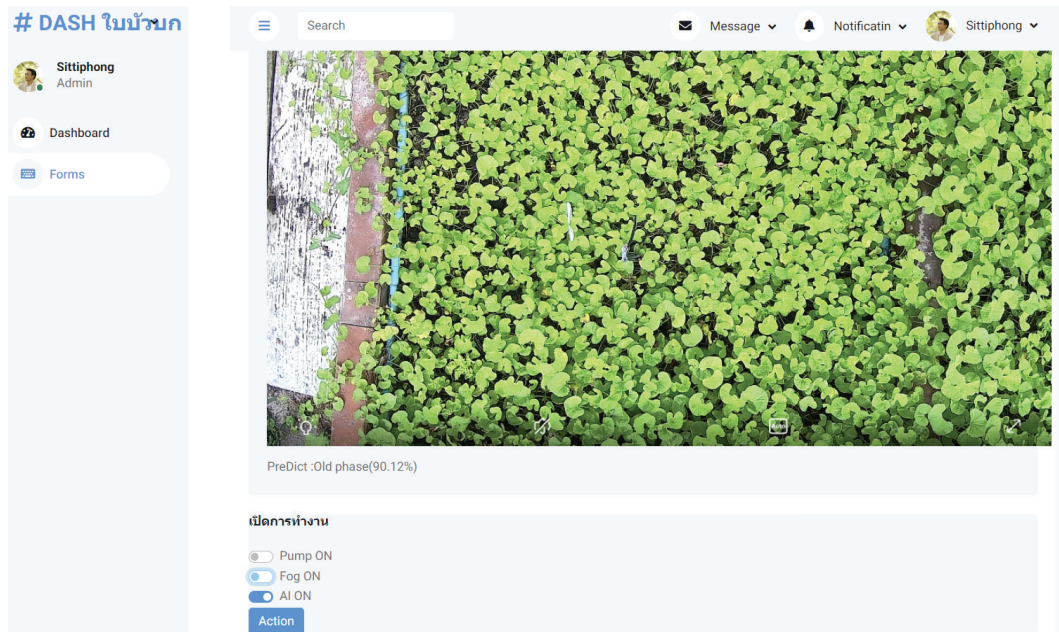

2) ระบบที่พัฒนาขึ้นเชื่อมต่อกับ NetPie server เชื่อมต่อสื่อสารในรูปแบบอินเทอร์เน็ตเพื่อทุกสรรพสิ่ง ซึ่งพัฒนาโดยศูนย์อิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC) และผู้วิจัยได้ทำการดึงข้อมูลจาก NetPie server มาแสดงที่ AI server ดังภาพที่ 7 และภาพที่ 8 AI server ทำงานร่วมกับ Xiaomi Camera Server นำภาพจากใบบวบในโรงเรือน ให้โมเดลปัญญาประดิษฐ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น พยากรณ์ภาพใบบวบ ขนาดใบเล็ก ใบกลาง และใบใหญ่ เพื่อกำหนด Profile ในการกำหนดอุณหภูมิ ความชื้นที่เหมาะสมกับใบบวบ โดยสามารถกำหนดการทำงานให้อัตโนมัติ หรือผู้ใช้สามารถสั่งการควบคุมปั้มน้ำและระบบหมอก เมื่ออุณหภูมิภายในโรงเรือนสูงกว่ากำหนด จะทำการสั่งให้ระบบหมอกทำงาน หรือเมื่อความชื้นในดินต่ำกว่า จะทำการสั่งให้ระบบปั้มน้ำทำงาน

ภาพที่ 7 สถานะข้อมูลของโรงเรือน

ภาพที่ 8 กำหนดการทำงานของระบบโรงเรือนใบบวบ

ผู้วิจัยได้ติดตั้งระบบและทดลองใช้ในแปลงบัวบกของเกษตร หลังจากนั้นได้ทำแบบทดสอบความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ใช้งาน จำนวน 20 คน โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจที่พัฒนาขึ้น โดยมีกรอบการประเมิน 2 ด้าน ได้แก่ ความพึงพอใจด้านความถูกต้องและตรงตามความต้องการของผู้ใช้งานโรงเรียน (Functional Requirement Test) และ ความพึงพอใจด้านการทำงานของระบบโรงเรียน (Functional Test) (อุไร ทองหัวไผ่, 2558) ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้ใช้โรงเรียน

ความพึงพอใจของผู้ใช้โรงเรียน	$\bar{X}$	S	ผลการประเมิน
1. ความพึงพอใจด้านความถูกต้องและตรงตามความต้องการของผู้ใช้งานโรงเรียน (Functional Requirement Test)			
1.1 ความถูกต้องของการรดน้ำและระบบหมอกในโรงเรียน	4.05	.73	พึงพอใจมาก
1.2 ความถูกต้องของข้อมูลเซนเซอร์ในโรงเรียนผ่านเว็บไซต์	4.18	.12	พึงพอใจมาก
1.3 ความถูกต้องของการรดน้ำและระบบหมอกผ่านเว็บไซต์	4.20	.36	พึงพอใจมาก
1.4 ความถูกต้องของการรดน้ำและระบบหมอกผ่านปัญญาประดิษฐ์	4.05	.84	พึงพอใจมาก
1.5 พีเจอร์ที่มีอยู่ในซอฟต์แวร์ตอบสนองความต้องการ	4.40	.76	พึงพอใจมาก
เฉลี่ย	4.18	.56	พึงพอใจมาก
2. ความพึงพอใจด้านการทำงานของระบบโรงเรียน (Functional Test)			
2.1 ความทนทานของเซนเซอร์ในโรงเรียน	3.98	.79	พึงพอใจมาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้ใช้โรงเรียน (ต่อ)

ความพึงพอใจของผู้ใช้โรงเรียน	$\bar{x}$	S	ผลการประเมิน
2.2 ความเสถียรของซอฟต์แวร์ในโรงเรียน	4.10	.85	พึงพอใจมาก
2.3 ความรวดเร็วของซอฟต์แวร์ในโรงเรียน	4.15	.05	พึงพอใจมาก
2.4 ความง่ายในการตั้งค่าและติดตั้งระบบ	4.06	.82	พึงพอใจมาก
2.5 ความรวดเร็วของระบบในการตอบสนองต่อคำสั่งและการแจ้งเตือน	4.21	.64	พึงพอใจมาก
2.6 ความรวดเร็วของระบบในการตอบสนองต่อคำสั่งและการแจ้งเตือน	4.05	.96	พึงพอใจมาก
2.7 เป็นประโยชน์ของรายงานและการวิเคราะห์ที่ระบบให้	4.10	.75	พึงพอใจมาก
2.8 การเปลี่ยนแปลงในด้านการจัดการและผลผลิตหลังจากใช้ระบบ	4.20	.74	พึงพอใจมาก
2.9 ความคุ้มค่าในการลงทุนในโรงเรียนในการประหยัดน้ำ	4.50	.94	พึงพอใจมาก
เฉลี่ย	4.15	.84	พึงพอใจมาก
โดยรวม	4.16	.74	พึงพอใจมาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ใช้งานที่มีต่อระบบควบคุมโรงเรือนใบบัวบกอัตโนมัติ โดยใช้เทคโนโลยี IoT โดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.16$, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความพึงพอใจด้านความถูกต้องและตรงตามความต้องการของผู้ใช้งานโรงเรียน (Functional Requirement Test) อยู่ในระดับพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.18$, S.D. = 0.56) และด้านความพึงพอใจด้านการทำงานของระบบโรงเรือน (Functional Test) อยู่ในระดับพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.15$, S.D. = 0.84)

2. ผลการทำงานปัญญาประดิษฐ์ในการจำแนกใบบัวบกโดยการเรียนรู้เชิงลึก

จากการทดลองเทรนโมเดลทั้งสิ้น 3 โมเดล และทำการเปรียบเทียบผลลัพธ์ประสิทธิภาพโมเดล ได้ผลการทดลองดังต่อไปนี้

ผลเปรียบเทียบผลลัพธ์ประสิทธิภาพของแต่ละโมเดล

จากตารางที่ 3 นั้นได้แสดงให้เห็นว่า โมเดล VGG16 มีประสิทธิภาพดีที่สุดสำหรับข้อมูลชุดนี้ และรองลงมาคือ InceptionV3 และ Resnet50 ตามลำดับ โดยมี accuracy 0.80 0.75 และ 0.62 ตามลำดับ โดยทุกโมเดลกำหนดรอบการเรียนรู้ที่ 50 รอบ (epoch)

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลลัพธ์ประสิทธิภาพของแต่ละโมเดล

Model	Accuracy	Precision	Recall	Epoch
VGG16	0.80	0.80	0.80	50
InceptionV3	0.75	0.76	0.75	50
Resnet50	0.62	0.63	0.62	50

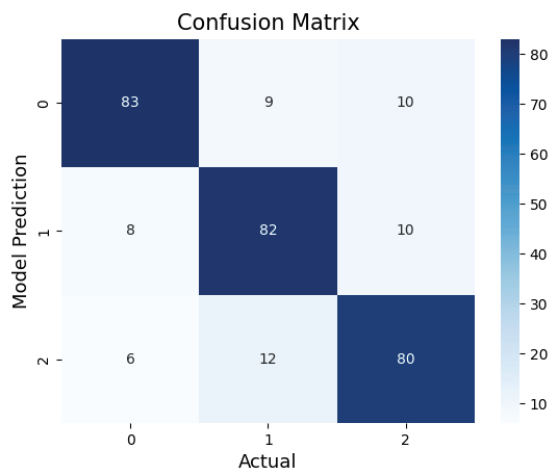
ผลเปรียบเทียบผลลัพธ์ประสิทธิภาพของแต่ละโมเดลหลังจากการทำลอง fine tune

ผลการทดลอง fine tune โดยใช้คำสั่ง Early Stopping ให้สิ้นสุดการฝึก โดยกำหนดที่ค่า loss หาก loss ไม่เปลี่ยนแปลง 2 epoch โมเดลจะหยุดการฝึกจากตารางที่ 3 นั้นได้แสดงให้เห็นว่า โมเดล VGG16 จำนวน 26 epoch มีประสิทธิภาพดีที่สุดสำหรับข้อมูลชุดนี้ และรองลงมาคือ InceptionV3 จำนวน 48 epoch และ Resnet50 จำนวน 13 epoch โดยมี accuracy 0.82 0.73 และ 0.60 ตามลำดับ ดังตารางที่ 4

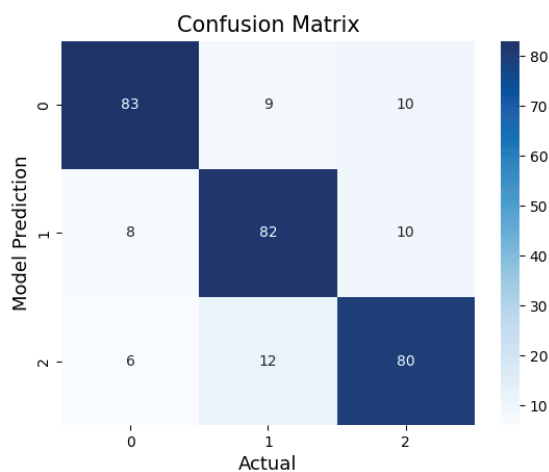
ตารางที่ 4 เปรียบเทียบผลลัพธ์ประสิทธิภาพของแต่ละโมเดล

Model	Accuracy	Precision	Recall	Epoch
VGG16	0.82	0.82	0.82	26
InceptionV3	0.73	0.74	0.73	48
Resnet50	0.60	0.61	0.60	13

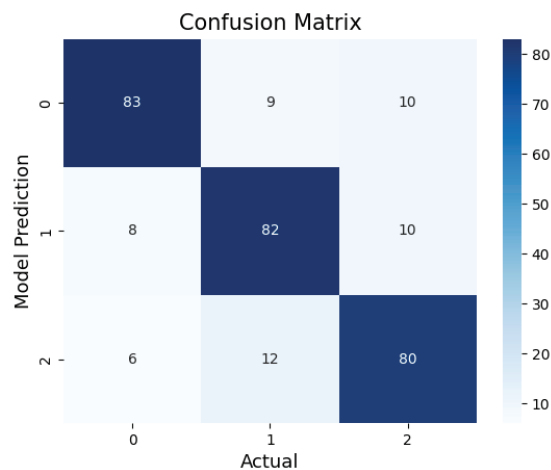
ผลลัพธ์ confusion matrix ในแต่ละโมเดลแสดงในภาพที่ 9 ดังนี้
VGG16 82%

InceptionV3 73%

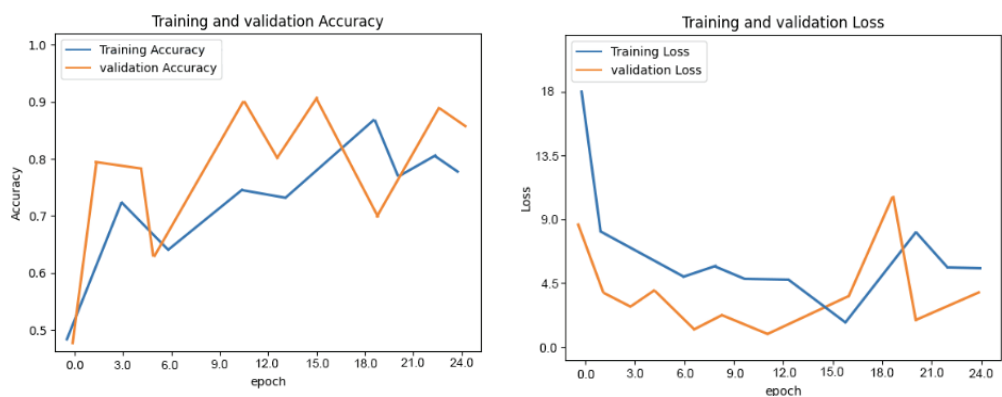

ResNet50 60%

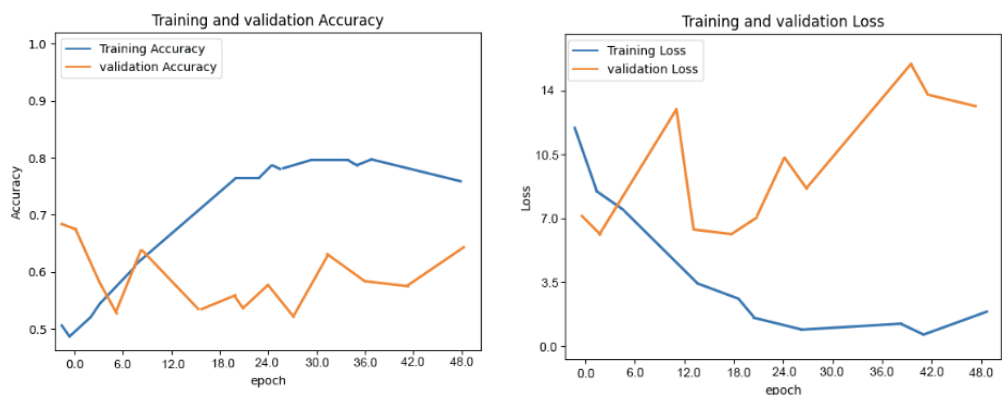

ภาพที่ 9 confusion matrix ทั้งสามโมดูล

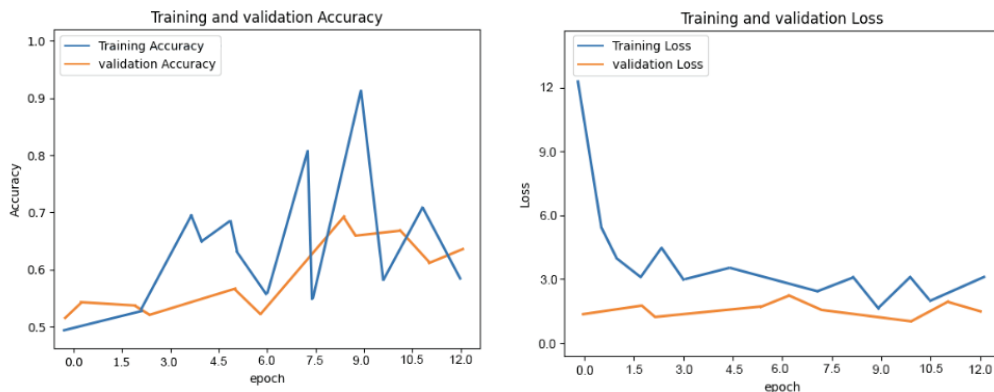
VGG16

InceptionV3

ResNet50

ภาพที่ 10 ความสัมพันธ์ระหว่าง accuracy และ loss กับ epochs ของโมเดล fine tune ทั้ง 3 โมเดล

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยการพัฒนาระบบควบคุมโรงเรือนใบบวบอัตโนมัติโดยใช้เทคโนโลยี IoT และการจำแนกใบบวบ โดยการเรียนรู้เชิงลึกสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการปลูกใบบวบ สามารถดูข้อมูลจากโรงเรือน ผ่านเซ็นเซอร์ อุณหภูมิ และความชื้นในดินและอากาศ และธาตุ N P K สามารถกำหนด เปิด ปิด ป้อนน้ำ ระบบหมอก และควบคุมผ่านโมเดล ปัญญาประดิษฐ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านฮาร์ดแวร์ โดยเลือกใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเพื่อทุกสรรพสิ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ (รัตติกานต์ วิบูลย์พานิช, 2560) โมดูลควบคุมการให้น้ำโดยใช้ปั๊มน้ำ เป็นส่วนงานที่ทำงานโดยอัตโนมัติ ผ่านระบบคลาวด์ สามารถใช้ในการปลูกพืชได้ดี ผู้ใช้ประเมินความพึงพอใจ เหมาะสมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.16$, S.D. = 0.74)

ผลการออกแบบปัญญาประดิษฐ์ในการจำแนกใบบวบโดยการเรียนรู้เชิงลึก สอดคล้องกับงานวิจัยของ (รัฐศิลป์ รานอกภานุวัชร, 2561) มีการสร้างการเรียนรู้เครื่องเชิงลึกหรือที่เรียกว่า Deep learning เพื่อช่วยวิเคราะห์ การเจริญเติบโตของต้นผัก โดยใช้การเรียนรู้ของเครื่องประเภท Convolutional Neural Network (CNNs) ซึ่งจะมีส่วน Convolutional Layer เพิ่มขึ้นเป็นส่วนที่ใช้สกัดลักษณะสำคัญของภาพออกจากรูปภาพผักออกมาได้ และปัจจุบันนิยมใช้สำหรับงานที่ไม่ต้องการความซับซ้อนมากนัก สอดคล้องกับงานของ Madhav (2019) พัฒนาการเรียนรู้ของเครื่องใช้วิธี SVN&ANN โดยใช้ในการควบคุมน้ำ ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงโมเดลการเรียนรู้เชิงลึก (Fine tune) เพื่อให้สามารถทำงานได้ถูกต้องมากขึ้น โดยโมเดล VGG16 มีความถูกต้องมากที่สุด สอดคล้องกับงานของ (ธนัช เบญจอนูอาชา, 2564) ได้ทำการพัฒนาการจำแนกความเสียหายรถยนต์การเรียนรู้เชิงลึก โดยใช้ Knowledge transfer จาก 3 โมเดล คือ VGG16 InceptionV3 และ ResNet50 และทำ Fine tune พบว่าความถูกต้องของโมเดล สูงขึ้น โดยโมเดล VGG16 มีประสิทธิภาพมากที่สุด วัดค่าความแม่นยำ (Accuracy) เท่ากับ 0.83 ตามมาด้วยโมเดล InceptionV3 เท่ากับ 0.81 และ ResNet50 เท่ากับ 0.68 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย การพัฒนาระบบควบคุมโรงเรือนใบบวบอัตโนมัติโดยใช้เทคโนโลยี IoT และการจำแนก ใบบวบโดยการเรียนรู้เชิงลึกมีข้อเสนอแนะงานวิจัยดังนี้

1. ควรปรับปรุงโรงเรือนให้มีเซนเซอร์ วัดค่าอื่น ๆ และศึกษาส่งผลต่อการเติบโตของใบบักบกและสารสำคัญของใบบักบก
2. ควรทดลองพัฒนาโมเดลปัญญาประดิษฐ์ไปใช้ในการปลูกพืชชนิดอื่น ๆ และศึกษาผลต่อการเติบโตของใบบักบก
3. ควรทดลองเปรียบเทียบกับวิธีธรรมชาติกับการใช้เทคโนโลยี IoT เพื่อดูว่าวิธีใดยังดีกว่า เหมาะสมกว่า ประหยัดกว่า และ เปรียบเทียบการเจริญเติบโตของใบบักบกด้วย

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (สวก) ประจำปีงบประมาณ 2566 คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร ที่ได้ส่งเสริมและสนับสนุนการทำวิจัย ที่ได้ให้คำแนะนำ คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามาระบบควบคุมโรงเรือนใบบักบกอัตโนมัติโดยใช้เทคโนโลยี IoT และการจำแนกใบบักบกโดยการเรียนรู้เชิงลึกเป็นอย่างดี ตลอดจนอำนวยความสะดวกให้ในทุกด้าน จนทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- ธนัช เบญจอนุอาชา. การจำแนกความเสียหายรถยนต์โดยการเรียนรู้เชิงลึก. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ, 2564.
- นันทวัน บุญยะประภัสร์. สมุนไพรไม้พุ่มบ้าน. กรุงเทพฯ: ประชาชน, 2542.
- บุษบา บัวคำ และรักเกียรติ แสนประเสริฐ. 2560. “การเปรียบเทียบการเจริญเติบโตและผลผลิตบักบก (*Centella asiatica* (L.) Urb.) ที่ปลูกโดยใช้ปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์,” วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัย อุบลราชธานี. 19, 1 (มกราคม-เมษายน 2560): 101-110.
- รักษ์ พงกษชาติ. “บักบก ปลูกในนาที่นครศรีธรรมราช” ในผักพื้นบ้านคู่มือการปลูกเชิงการค้า. กรุงเทพฯ : นีออน บัคมีเดีย, 2550.
- รัฐศิลป์ รานอกภาณุวัชร. ระบบควบคุมโรงเรือนผักไฮโดรโปนิกส์อัตโนมัติโดยใช้เทคโนโลยี IoT และเครื่องมือ การเรียนรู้เชิงลึก. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยนวัตกรรมการด้านเทคโนโลยีและวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจ บัณฑิตย์, 2561.
- รัตติกานต์ วิบูลย์พานิช. การออกแบบตัวต้นแบบระบบโรงเรือนอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมความสะดวกรบายให้กับ ผู้สูงอายุโดยใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเพื่อทุกสรรพสิ่ง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 2560.
- อุไร ทองหัวไผ่. “การทดสอบซอฟต์แวร์,” วารสารเกษมบัณฑิต. 16, 2 (กรกฎาคม 2558): 140-154.
- Lela, Madhav K. Machine Learning Approach for Agriculture IoT using SVM&ANN. *International Journal of Engineering Research & Technology*. 2019.
- Phongchit, Natthawat. Convolutional Neural Network (CNN) คืออะไร. (ออนไลน์) 2023 (อ้างเมื่อ 15 เมษายน 2567). จาก <https://medium.com/@natthawatphongchit>
- Kendal, Kenneth E. *Systems Analysis and Design*. New Jersey: Prentice Hall, 2020.

จริยธรรมในการตีพิมพ์บทความ (Publication Ethics)

วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เป็นวารสารที่มีวัตถุประสงค์เพื่อตีพิมพ์บทความในสาขาศึกษาศาสตร์ บริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ ส่งเสริมการเกษตร ศิลปะ วัฒนธรรม และสาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมให้เกิดแนวคิด ทฤษฎี การพัฒนานวัตกรรมขึ้น และเป็นเวทีนำเสนอผลงานวิชาการของบุคลากรภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย จึงได้กำหนดแนวปฏิบัติและจริยธรรมในการเผยแพร่บทความไว้อย่างเคร่งครัด ดังนี้

บทบาทและหน้าที่ของผู้นิพนธ์ (Duties of Authors)

1. ผู้นิพนธ์ต้องรับรองว่าบทความไม่ซ้ำซ้อนกับผู้อื่นและบทความไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่อื่น ๆ มาก่อน
2. ถ้าผู้นิพนธ์นำผลงานผู้อื่นมาใช้ประกอบในบทความ ผู้นิพนธ์ต้องอ้างอิงทั้งในเนื้อหาบทความและท้ายบทความให้รายละเอียดครบถ้วน
3. ผู้นิพนธ์ต้องรายงานข้อเท็จจริงในผลการวิจัย ไม่บิดเบือนข้อมูล ไม่ปกปิดข้อมูลหรือรายงานข้อมูลที่เป็นเท็จ
4. ผู้นิพนธ์ที่มีชื่อปรากฏในบทความต้องมีส่วนในการดำเนินการวิจัยจริง
5. ถ้าผลงานของผู้นิพนธ์เกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วมหรืออาสาสมัคร ผู้นิพนธ์ต้องดำเนินการตามหลักจริยธรรมและให้แนบหนังสือรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์หรือสัตว์ทดลอง

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Duties of Editors)

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและกลั่นกรองคุณภาพของบทความให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของวารสาร
2. บรรณาธิการต้องใช้เหตุผลทางวิชาการในการพิจารณาบทความ โดยปราศจากอคติใด ๆ ต่อ ผู้นิพนธ์หรือบทความ
3. บรรณาธิการต้องจัดให้มีการตรวจสอบความซ้ำซ้อนของบทความ เพื่อป้องกันการลอกเลียน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เชื่อถือได้
4. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้นิพนธ์และผู้ประเมินบทความต่อผู้อื่นจนกว่าบทความจะได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่
5. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนต่อผู้นิพนธ์และผู้ประเมินบทความ

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Duties of Reviewers)

1. ผู้ประเมินต้องไม่เปิดเผยข้อมูลใด ๆ ของบทความจนกว่าบทความจะได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่
2. ถ้าผู้ประเมินได้รับบทความและพิจารณาแล้วเห็นว่าตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนหรือบทความไม่สอดคล้องกับความเชี่ยวชาญ ผู้ประเมินต้องปฏิเสธการประเมินบทความทันที
3. ถ้าผู้ประเมินพบว่าบทความมีการซ้ำซ้อน ลอกเลียนจากบทความที่เคยตีพิมพ์เผยแพร่แล้ว ผู้ประเมินต้องแจ้งบรรณาธิการให้ทราบทันที
4. ผู้ประเมินต้องดำเนินการพิจารณาบทความตามระยะเวลาที่กำหนด
5. ผู้ประเมินต้องประเมินโดยยึดหลักวิชาการ ไม่มีอคติหรือเจตนาอื่นที่ไม่ดีต่อบทความ

หลักเกณฑ์การเสนอบทความ

เพื่อตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

1. ข้อมูลเบื้องต้นของวารสาร

- 1.1 **วัตถุประสงค์** เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความปริทัศน์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตีพิมพ์บทความดังกล่าวในสาขาศึกษาศาสตร์ บริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ นิเทศศาสตร์ ส่งเสริมการเกษตร ศิลปะ วัฒนธรรม และสาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมให้เกิดแนวความคิด ทฤษฎี การพัฒนานวัตกรรมขึ้นและเป็นเวทีนำเสนอผลงานวิชาการของบุคลากรในมหาวิทยาลัยและบุคคลทั่วไป
- 1.2 **ประเภทผลงานที่ตีพิมพ์** ประกอบด้วย บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความปริทัศน์
- 1.3 **ขอบเขตเนื้อหา** ประกอบด้วยสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ รัฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ ส่งเสริมการเกษตร ศิลปะ วัฒนธรรม และสาขาที่เกี่ยวข้อง
- 1.4 **กำหนดพิมพ์เผยแพร่** ปีละ 3 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-เมษายน ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม-สิงหาคม และฉบับที่ 3 เดือนกันยายน-ธันวาคม ของทุกปี

2. เกณฑ์การตีพิมพ์

- 2.1 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
- 2.2 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ เป็นบทความที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพและมีประโยชน์ โดยผ่านการพิจารณาและให้ความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญในสาขาที่บทความเกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ท่านขึ้นไปต่อหนึ่งบทความและเป็นผู้ที่มีผลงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง
- 2.3 กองบรรณาธิการอาจส่งผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิให้ผู้เขียนแก้ไขเพิ่มเติมหรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี
- 2.4 กองบรรณาธิการของสงวนสิทธิ์ในการตรวจแก้ไขรูปแบบบทความที่ส่งตีพิมพ์
- 2.5 บทความที่ไม่ผ่านการพิจารณาให้ตีพิมพ์ กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ทราบ แต่ไม่ส่งต้นฉบับคืนผู้เขียน

3. ประเภทของบทความ

วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี สามารถส่งบทความได้ 3 ประเภท ได้แก่ บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความปริทัศน์ ดังนี้

3.1 บทความวิจัย ประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้

- 3.1.1 ชื่อเรื่อง
- 3.1.2 ชื่อผู้เขียน

3.1.3 หน่วยงานหรือคณะ และมหาวิทยาลัย

3.1.4 บทคัดย่อ

3.1.5 คำสำคัญ

3.1.6 บทนำ

3.1.7 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1.8 วิธีดำเนินการวิจัย

3.1.9 สรุปผลการวิจัย

3.1.10 อภิปรายผลการวิจัย

3.1.11 ข้อเสนอแนะ

3.1.12 กิตติกรรมประกาศ

3.1.13 เอกสารอ้างอิง

3.1.14 ตาราง รูปภาพ แผนภูมิ หรือกราฟ

3.2. บทความวิชาการ

3.2.1 ชื่อเรื่อง

3.2.2 ผู้แต่ง

3.2.3 บทคัดย่อ

3.2.4 คำสำคัญ

3.2.5 บทนำ

3.2.6 เนื้อหา

3.2.7 บทสรุป

3.2.8 เอกสารอ้างอิง

3.3. บทความปริทัศน์

เป็นงานทางวิชาการที่ประเมินสถานะล่าสุดทางวิชาการเฉพาะทางที่มีการศึกษาค้นคว้า มีการวิเคราะห์ความรู้อย่างกว้างและลึกอย่างทันสมัย โดยใช้ข้อมูลวิพากษ์ให้เห็นแนวโน้มที่ควร ศึกษาและพัฒนาต่อไป ผู้เขียนควรตรวจสอบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทความที่นำเสนออย่างละเอียด โดยเฉพาะเนื้อหาที่ใหม่ที่สุด บทความปริทัศน์ต้องนำเสนอพัฒนาการของเรื่องที่นำเสนอ ข้อมูลที่นำเสนอจะต้องไม่จำเพาะเจาะจงเฉพาะผู้อ่านที่อยู่ในสาขาของบทความเท่านั้น แต่ต้องนำเสนอข้อมูลที่ผู้อ่านในสาขาอื่น ๆ หรือนิสิตนักศึกษาในระดับสูงสามารถเข้าใจได้ บทความปริทัศน์เป็น การนำเสนอภาพรวมที่น่าสนใจ ประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้

3.3.1 ชื่อเรื่อง

3.3.2 ชื่อผู้เขียน

3.3.3 คำสำคัญ

3.3.4 บทนำ

3.3.5 บทสรุป

4. รูปแบบและการเตรียมต้นฉบับ

วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้กำหนดแนวทางการเขียนบทความสำหรับการตีพิมพ์ในวารสาร โดยผู้เขียนสามารถจัดเตรียมเนื้อหาบทความทั้งภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษได้ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาด A4 แบบคอลัมน์เดียว โดยมีความยาวของบทความรวม 8-10 หน้า ให้ใช้ขนาดและรูปแบบตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลักษณะและขนาดตัวอักษรที่กำหนดให้ใช้ในการพิมพ์บทความ

หัวข้อ/ส่วนประกอบ	แบบตัวอักษรและขนาด	ลักษณะของตัวอักษร	การวางตำแหน่ง
ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย)	TH Sarabun PSK 16 pt	ตัวหนา	กึ่งกลาง
ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)	TH Sarabun PSK 16 pt	ตัวหนา	กึ่งกลาง
ชื่อผู้เขียนหลักและผู้เขียนร่วม	TH Sarabun PSK 14 pt	ตัวธรรมดา	กึ่งกลาง
ที่อยู่ผู้เขียน	TH Sarabun PSK 14 pt	ตัวเอียง	กึ่งกลาง
หัวข้อ	TH Sarabun PSK 14 pt	ตัวหนา	ชิดซ้าย
เนื้อเรื่อง	TH Sarabun PSK 14 pt	ตัวธรรมดา	กระจายแบบไทย
หัวข้อเอกสารอ้างอิง	TH Sarabun PSK 14 pt	ตัวหนา	ชิดซ้าย

ส่วนชื่อและที่อยู่ผู้เขียนจะมีสัญลักษณ์¹ ท้ายนามสกุลผู้เขียนหลัก และชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาหรือผู้วิจัยร่วม¹ ตามลำดับ ที่อยู่ผู้เขียนให้ระบุที่อยู่ หน่วยงาน คณะ และมหาวิทยาลัยที่สังกัด ถ้าผู้เขียนมีที่อยู่ต่างกันให้ระบุเป็นตัวเลข^{1,2,...}

รูปแบบการพิมพ์ต้นฉบับบทความให้เป็นไปตามที่กำหนดในตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การตั้งค่าน้ำกระดาษ

ขอบกระดาษ	ระยะขอบ (นิ้ว)
ขอบกระดาษบน	1.5
ขอบกระดาษล่าง	1
ขอบกระดาษซ้าย	1.5
ขอบกระดาษขวา	1

5. รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิง

การอ้างอิงและเอกสารอ้างอิง (References)

การอ้างอิง เป็นการอ้างอิงแทรกในเนื้อหาเป็นวิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี (ชื่อ-นามสกุลผู้แต่งปีที่พิมพ์) หรือระบบ APA (America Psychological Association Style)

ตัวอย่าง ศิริชัย//การถ่วงน้ำหนัก / (2559)

(ศิริชัย//การถ่วงน้ำหนัก, / 2559)

เอกสารอ้างอิง ให้ระบุรายชื่อเอกสารที่ใช้เป็นหลักในการค้นคว้าวิจัยที่ได้ตรวจสอบเพื่อนำมาเตรียมรายงานและมีการอ้างอิงถึง จัดเรียงลำดับตามตัวอักษร ถ้าเป็นบทความภาษาไทยนำโดยกลุ่มเอกสารอ้างอิงภาษาไทยและตามด้วยกลุ่มเอกสารภาษาอังกฤษ รูปแบบของการเขียนเอกสารอ้างอิง ดังนี้

การอ้างอิงหนังสือ

รูปแบบ: ผู้แต่ง./ชื่อเรื่อง./ครั้งที่พิมพ์./สถานที่พิมพ์./ผู้จัดพิมพ์./ปีพิมพ์.

ตัวอย่าง: ประภัสสร เทพชาตรี. **สถานการณ์โลก 2553 และแนวโน้มปี 2554.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม, 2554.

Stebbing, Lionel. **Quality Assurance : The Route to Efficiency and Competitiveness.** 3rd ed. New York: Ellis Horwood, 1993.

การอ้างอิงจากวารสาร

รูปแบบ: ผู้เขียน./“ชื่อบทความ,”/ชื่อวารสาร./ปีที่,/ฉบับที่/(วันที่/เดือน/ปี):/เลขหน้า

ตัวอย่าง: ดุษฎี วรธรรมดุษฎี. “วัฒนธรรมกับการดื่ม,” **ราชพฤกษ์.** 10, 3 (กุมภาพันธ์-พฤษภาคม 2556): 13-20.

Gatten, Jeffrey N. “Measuring Consortium Impact on User Perception: OhioLINK and LibQUAL+™,” **The Journal of Academic Librarianship.** 30, 3 (May 2004): 115-135.

การอ้างอิงจากหนังสือพิมพ์

รูปแบบ: ผู้เขียน./“ชื่อบทความหรือหัวข้อข่าว,”/ชื่อหนังสือพิมพ์./วันที่/เดือน/ปี:/เลขหน้า.

ตัวอย่าง: คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. “ข่าวโกลนา,” **สยามรัฐ.** 12 มกราคม 2519: 3.

Jansen, Peter. “2009-Thailand’s Year Before the Decisive Storm,” **Bangkok Post.** 12 December 2009: 11. “Facts about Cambodia’s King Sihamoni,” **The Nation.** 12 December 2000: 1.

การอ้างอิงจากวิทยานิพนธ์

รูปแบบ ผู้เขียน./ชื่อวิทยานิพนธ์./ประเภทของบทนิพนธ์พร้อมด้วยชื่อหลักสูตร/สถาบัน./ปีพิมพ์.

ตัวอย่าง: วิตติกา ทางชั้น. **กลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานีในเชิงบูรณาการ.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, 2550.

Buppha Devahuti. **Use of Computer in Serials Control in Thai Libraries.** Master’s Thesis Department of Library Science Chulalongkorn University, 1975.

การอ้างอิงจากบทความ/เอกสารที่นำเสนอในการประชุมวิชาการ

รูปแบบ: ผู้เขียน//“ชื่อบทความ/เอกสาร,”//ใน:ชื่อบรรณธิการ/บรรณธิการ// ชื่อเรื่องหรือหัวข้อการประชุม//ชื่อการประชุม//วันที่/เดือน/ปีที่จัดประชุม/สถานที่จัดประชุม//สถานที่พิมพ์/ผู้จัดพิมพ์/ปีพิมพ์/หน้า.

ตัวอย่าง: บุญส่ง พจน์สุนทร. “ภาวะซ็อก: การวินิจฉัยและการวินิจฉัยแยกโรค,” ใน: พลากร สุรกุลประภา, บรรณธิการ. *Medicine in the evidence-based era*. การประชุมวิชาการประจำปี 2544 คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ครั้งที่ 17; 16-19 ตุลาคม 2544; ขอนแก่น. ขอนแก่น: คณะแพทยศาสตร์, 2544.หน้า 195-208.

Bengtsson, S. and B.G. Solheim. “Enforcement of Data Protection, Privacy and Security in Medical Informatics,” In: Lun K. C, Lun, P. Degoulet and T. E. Piemme, editors. *MEDINFO 92*. Proceedings of the 7th World Congress on Medical Informatics; 6-10 September 1992; Geneva, Switzerland. Amsterdam: North-Holland, 1992. pp. 1561-1565.

การอ้างอิงจากสื่ออินเทอร์เน็ต

ข้อมูลจาก Website ของบุคคล

รูปแบบ: ผู้แต่ง//ชื่อเรื่อง/(ออนไลน์)/ปีพิมพ์(อ้างเมื่อ/วันที่/เดือน/ปี)// จาก:URL

ตัวอย่าง: ฟาติละห์ บาโล. การศึกษาของเด็กไทยในปัจจุบัน. (ออนไลน์) 7 เมษายน 2556 (อ้างเมื่อ 18 พฤษภาคม 2557). จาก <http://www.l3nr.org/posts/538618>

Emanuel, Brian. *Another Study Fuels Movement to Push Back High School Start Times*. (online) 14 March 2014 (cited 18 May 2014). Available form: http://blogs.Edweek.org/edweek/inside-school-research/2014/03/14/late_start_times.html?cmp=ENL-EU-NEWS3

ข้อมูลจาก Website ของหน่วยงานต่าง ๆ

รูปแบบ: ผู้แต่ง//ชื่อเรื่อง/(ออนไลน์)/ปีพิมพ์(อ้างเมื่อ/วันที่/เดือน/ปี)//จาก:URL

ตัวอย่าง: ธาตุ จุลินทร. *ประชาคมอาเซียน พ.ศ. 2555*. (ออนไลน์) 2555 (อ้างเมื่อ 18 พฤษภาคม 2557). จาก <http://library2.parliament.go.th/ebook/content-ebbas/2556-thakoon.pdf>

Thaweesak Koanantakool, *Getting Ready for New Millennium: What are the Thai Government's Actions Toward the Year 2000*. (online) 1999 (cited 20 August 1999). Available from: <http://nectec.or.th/it-projects/>

6. การส่งบทความ

กำหนดการรับบทความ สามารถส่งบทความถึงกองบรรณาธิการ ได้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/Pitchayatat/>

- 6.1. เมื่อกองบรรณาธิการวารสารได้รับต้นฉบับแล้ว จะนำมาพิจารณาแล้วแจ้งตอบกลับให้ผู้เขียนทราบผลว่าผ่านการพิจารณาหรือไม่ผ่าน
- 6.2. บทความที่ได้รับการพิจารณาตีพิมพ์จะได้รับการตรวจสอบวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิตามเกณฑ์การตีพิมพ์ของวารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- 6.3. บทความเมื่อได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว กองบรรณาธิการจะส่งผลการพิจารณาบทความ ให้ผู้เขียนไปปรับแก้ไขบทความและส่งกลับมากองบรรณาธิการ
- 6.4. เมื่อบทความของผู้เขียนได้รับการตีพิมพ์ในวารสารเรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการจะจัดส่งวารสารให้ผู้เขียน จำนวน 1 เล่ม

7. ติดต่อสอบถามข้อมูล

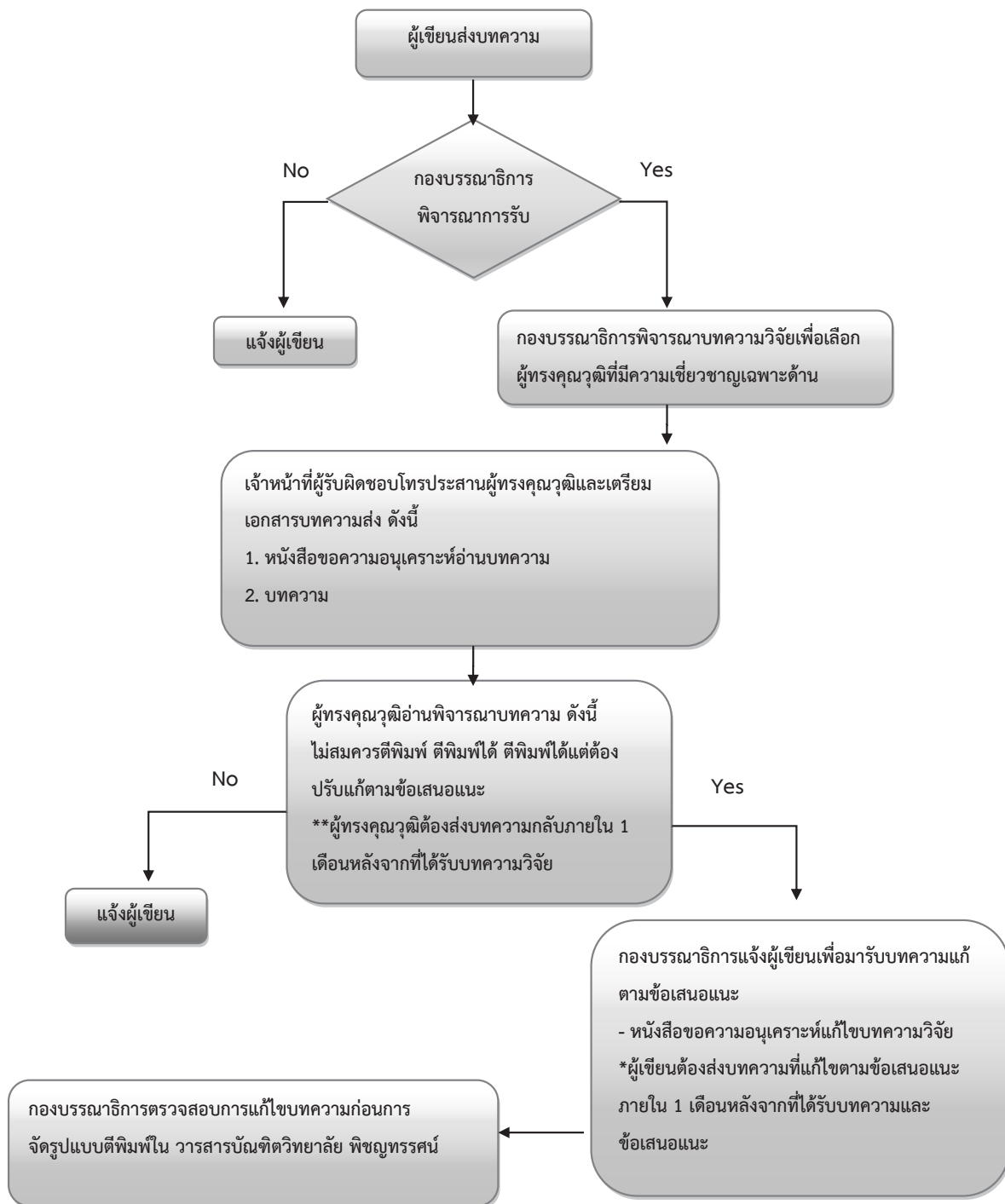
สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

เลขที่ 2 ถนนราชธานี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000

โทรศัพท์ 0-4535-2097 มือถือ 062-424-9400 โทรสาร 0-4535-2120

E-mail: info.gra@ubru.ac.th

ขั้นตอนการรับบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

**แบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อลงตีพิมพ์ใน
วารสารบัณฑิตวิทยาลัย “พิชญทรรศน์” มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี**

เลข.....
วันที่...../...../.....
ผู้รับ.....

เรียน บรรณาธิการวารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิชญทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
เรื่อง ขอตีพิมพ์บทความลงบัณฑิตวิทยาลัย พิชญทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

1. ชื่อผู้ส่งบทความ (ภาษาไทย)
(ภาษาอังกฤษ)

2. วุฒิการศึกษาขั้นสูงสุด ชื่อย่อ.....

3. ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี) ชื่อภาษาไทย ชื่อภาษาอังกฤษ

4. สถานภาพผู้ส่งบทความ

4.1 () อาจารย์ () อื่น ๆ ระบุ สถาบัน คณะ.....

ชื่อผู้วิจัยร่วม กรณีผู้ส่งบทความไม่เป็นนักศึกษา (ถ้ามี)

4.1.1 ชื่อภาษาไทย ภาษาอังกฤษ

วุฒิการศึกษาสูงสุด ที่ทำงานปัจจุบัน..... คณะ

4.1.2 ชื่อภาษาไทย ภาษาอังกฤษ

วุฒิการศึกษาสูงสุด ที่ทำงานปัจจุบัน..... คณะ

4.2 () นักศึกษา ☐ ปริญญาเอก ☐ ปริญญาโท หลักสูตร.....

สาขา..... คณะ..... สถาบัน.....

โปรดระบุชื่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)

4.2.1 ชื่อภาษาไทย ภาษาอังกฤษ

วุฒิการศึกษาสูงสุด ที่ทำงานปัจจุบัน..... คณะ

4.2.1 ชื่อภาษาไทย ภาษาอังกฤษ

วุฒิการศึกษาสูงสุด ที่ทำงานปัจจุบัน..... คณะ

5. ประเภทของบทความ () บทความวิจัย () บทความวิชาการ () บทความจากปริทัศน์ () อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

6. ที่อยู่ผู้ส่งบทความ (ที่ติดต่อได้สะดวก).....

.....

.....

7. เบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่อได้ โทรสาร E-mail

8. สิ่งที่มาด้วยเพื่อให้กรรมการพิจารณา

() เอกสารพิมพ์ต้นฉบับบทความ จำนวน 2 ชุด

() อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

9. ต้นฉบับที่ส่งให้พิจารณาเพื่อพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนี้ ไม่อยู่ในระหว่างพิจารณาของวารสารอื่น และยินดีแก้ไขตามที่กองบรรณาธิการเสนอแนะ

ผู้ส่งบทความ ลงชื่อ

(.....)

...../...../.....

10. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก (กรณีเป็นวิทยานิพนธ์) ได้ตรวจบทความนี้แล้วขอรับรองว่า องค์ประกอบและเนื้อหาของบทความนี้ มีความสมบูรณ์และถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยบทความนี้เป็น

☐ เนื้อหาบางส่วนของวิทยานิพนธ์

☐ เนื้อหาโดยองค์รวมทั้งหมดของวิทยานิพนธ์

เห็นควรให้ตีพิมพ์เผยแพร่ต่อสาธารณชนได้

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ลงชื่อ
 (.....)
/...../.....

ส่วนนี้สำหรับเจ้าหน้าที่กองบรรณาธิการวารสารบัณฑิตวิทยาลัย “พิษณุพรรณ” มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

11. ความเห็นเจ้าหน้าที่ตรวจสอบองค์ประกอบของบทความ

() ครบ () ไม่ครบ ขาด
 เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสอบ ลงชื่อ
 (นางสาวปณิดา ธรรมวงศ์)
 / /

12. ความเห็นของบรรณาธิการ

() เก็บเรื่อง () ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมส่วนประกอบที่ยังไม่ครบ หรือ ไม่สมบูรณ์
 () นำส่ง Peer Review พิจารณา ควรแต่งตั้ง () ผศ. () รศ. () ศ. () ดร.

1
 2
 3

อนุมัติ ☐ ไม่อนุมัติ ☐

บรรณาธิการ ลงชื่อ
 (รองศาสตราจารย์ชาญชัย สุกใส)
/...../.....

ใบสมัครเป็นสมาชิกวารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

โปรดกรอรายละเอียดในใบสมัครเป็นสมาชิกดังต่อไปนี้

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ชื่อ - นามสกุลผู้รับ.....

ที่อยู่ บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....แขวง/ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....

โทรสาร..... E-mail

หน่วยงาน.....สถานที่ทำงาน

ถนน.....แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....

☐

สมัครเป็นสมาชิกหนึ่งปี

ค่าสมาชิก 200 บาท

☐

สมัครเป็นสมาชิกสองปีติดต่อกัน

ค่าสมาชิก 400 บาท

ท่านสามารถติดต่อสอบถามได้ที่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 2 ถนนราชธานี ตำบลในเมือง
อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000 โทร 045-352-097 โทรสาร 045-352-120

MEMBERSHIP APPLICATION

Date.....Month.....Year.....

Name.....

Last

First

Mailing Address.....

Street Number and Name

.....

.....

District (City)

Amphur (State)

.....

.....

Province (Country)

Postal Code

E-mail Address..... Telephone No.

Fax No.

☐

One-year Membership

(200 Baht)

☐

Two-year Membership

(400 Baht)

You can contact us at Graduate School, Ubon Ratchathani Rajabhat University, 2 Ratchathani
Road Mueang District of Ubon Ratchathani Province, 34000 Tel: 045-352-097 Fax. 045-352-120

ผู้ประเมินบทความ (Readers) ปีที่ 19 ฉบับที่ 2

[illegible]

